

## דברי הכנסת

### הישיבה השבעים-ושמונה של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, כ"ד באדר התשנ"ג (17 במרס 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

## תוכן העניינים

שאלות בעל-פה

שחרור סיטוני של אדמות מינהל מקרקעי ישראל

זיכוי מישאל כהן, שהועמד לדין על ירי במידי אבנים

הצבעה על הודעת ועדת החינוך והתרבות על החלת דין רציפות על הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב-1992

הצעות לסדר-היום הגנה ממחלת האידס בצה"ל ומניעת התפשטות המחלה בארץ

הודעת יושב-ראש הכנסת על-פי חוק-יסוד: נשיא המדינה

הצעות לסדר-היום הגנה ממחלת האידס בצה"ל ומניעת התפשטות המחלה בארץ

הצעה לסדר-היום עסקיו של סטף ורטהיימר וקשריו עם חברות ממשליות

הצעת חוק לפיקוח על תעריפי חנייה בחניונים לרכב, התשנ"ג-1993

(הצעת חברת הכנסת ד' איציק)

הצעה לסדר-היום עזיבת רצועת-עזה אך ורק במסגרת הסדר מדיני כולל

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעה לסדר-היום

שנה לפיגוע בשגרירות ישראל בארגנטינה

הצעה לסדר-היום

השלום עם סוריה

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ר' אדרי)

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת פרלמנטרים מצ'ילה

הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ר' אדרי)

הצעת ועדת הכנסת להחליט על נטילת חסינות

מחבר הכנסת רפאל פנחסי

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – טיפול בדוח נפרד), התשנ"ב-1992

(הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

הצעת חוק ראשי רשויות (הצהרת הון), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ש' יהלום)

הצעת חוק העונשין (תיקון – תקיפת בן משפחה), התשנ"ג-1992

(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)

הצעת חוק הרשות הלאומית לתרבות ואמנות, התשנ"ג-1992

(הצעת חבר הכנסת א' בורג)

הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון – הקמת ועדת עררים),

התשנ"ג-1992

(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)

הצעת ועדת הכנסת להחליט על נטילת חסינות מחבר הכנסת רפאל פנחסי  
הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג–1993  
(הצעת קבוצת חברי הכנסת)  
הצעת חוק הסקרים, התשנ"ג–1992  
(הצעת חבר הכנסת ד' מנע)  
הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – נוקשות)  
(הצעת קבוצת חברי כנסת)  
הצעת חוק-יסוד: הכנסת (שינוי שיטת הבחירות)  
(הצעת חבר הכנסת א' דיין)  
הצעה לסדר-היום  
השתתפות נציגי הממשלה בהלוויות נפגעי טרור  
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת  
הצעה לסדר-היום  
שבוע לימודים מקוצר במערכת החינוך  
הצעה לסדר-היום  
סמים כבעיה חברתית, לאומית וביטחונית  
הצעות לסדר-היום סיוע דחוף ליישובי אזור קטיף וליישובים התלויים בעבודה  
של עובדים ערבים מיש"ע  
הצעה לסדר-היום  
הכשלת רבבות יהודים באכילת טרפה ונבלות

## שאלות בעל-פה

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. סדר-היום שלנו עמוס, ואני מבקש מחברי הכנסת לשמור על לוח זמנים.

הנושא הראשון – שאלות בעל-פה. שר הבינוי והשיכון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 146, של חבר הכנסת רחבעם זאבי, בנושא: שחרור סיטוני של אדמות מינהל מקרקעי ישראל.

## שחרור סיטוני של אדמות מינהל מקרקעי ישראל

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הבינוי והשיכון, התקשורת דיווחה כי הממשלה החליטה על שחרור סיטוני של אדמות מינהל מקרקעי ישראל לבנייה במרכז הארץ.

השאלות לכבוד השר:

א. האם הידיעה נכונה?

ב. מה היו השיקולים לקבלת החלטה זו?

ג. האם בטלה מעתה הכוונה לפזר את האוכלוסייה על פני כל הארץ?

ד. האם לקחי מלחמת המפרץ לא מצביעים נגד החלטה כזאת?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. שר הבינוי והשיכון, בבקשה.

## **שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

אדוני היושב-ראש, חברי חבר הכנסת רחבעם זאבי, בהחלטה מס' 121 של הממשלה, מיום 8 בספטמבר 1992, הוחלט להטיל על מינהל מקרקעי ישראל להשלים בשנת 1993 פרסום מכרזים פומביים לבנייה של לפחות 50,000 יחידות דיור. השיקולים להחלטה הם להתאים, במידת האפשר, את היצע הקרקעות לבנייה לביקושים; להקטין את המחסור העצום בקרקעות למגורים במרכז הארץ. ואני רוצה לומר בסוגריים, מה המשמעות של המושג מרכז הארץ: מקריית-גת ועד לקריות בצפון. אין אנו נוגעים בדיוק בערים הראשיות, לא בתל-אביב, לא בחיפה, ובוודאי לא בירושלים, מה גם שבירושלים, לצערי הרב, אין הרבה דירות. כשמדברים על מרכז הארץ חשוב שתדעו, שזאת היא הפריפריה שעליה אנחנו מדברים.

הרעיון המרכזי הוא להוריד את מחירי הדירות, ובלבד ששחרור הקרקעות יעשה לא רק בשנה אחת ובזאת גמרנו, אלא יעשה מדי שנה. אני מעריך שהדבר הזה, ורק הדבר הזה, ובלבד שגם בעתיד יתאפשר לנו להיערך אחרת בחבילות סיוע, כמו משכנתאות, זה אולי הדבר המרכזי שיכול לפתור את בעיית הדיור עבור זוגות צעירים, ובוודאי עולים חדשים.

תוכנית פיזור האוכלוסין, כפי שבאה לידי ביטוי בתמ"א 31 – תוכנית מתאר ארצית – אשר אושרה על-ידי הממשלה, לא ביטלה את מה שאנחנו החלטנו. אבל היא תיעשה בצורה מושכלת, תוך התחשבות ביכולת לבצע אותה במהירות, ולא על-ידי בניית עשרות אלפי יחידות דיור בפריפריות שייזונו ריקות, כפי שעניין רואות. בינתיים נגרם נזק גדול, והנזק הוא לא רק כלכלי, אלא גם סביבתי. אני מודה לך.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשר הבינוי והשיכון. שאלה נוספת לחבר הכנסת רחבעם זאבי. יש שני שאלות נוספים, חבר הכנסת רענן כהן וחבר הכנסת דן תיכון.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני השר, אני מודה לך על תשובתך – – –

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

צריך להירשם?

## **היו"ר ע' עלי:**

אתה לא יודע מה הפרוצדורה?

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

לא, כל פעם משנים זאת.

### **היו"ר ע' עלי:**

סליחה, אני מבקש לאפשר עכשיו לחבר הכנסת רחבעם זאבי לדבר.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני השר, אני מודה לך על תשובתך, ורוצה בכל זאת להקשות ברוח שאלתי. ההתיישבות הציונית שגתה מתחילתה בכך שהתרכזת בהקמת היישובים בשפלת החוף, בשרון, הייתי אומר ממפרץ-חיפה עד גדרה.

יצרנו בכך חולשה אסטרטגית, שמקבלת משנה תוקף ואפילו יותר ממשנה תוקף בעידן הטיילים, בעידן שבו ריכוזי אוכלוסייה מהווים יעד לטיילים.

האם תוספת של 50,000 יחידות דיור, ונכפיל את זה רק במקדם של ארבעה או חמישה, זו לא תוספת של עוד כרבע מיליון תושבים באזור שאנחנו לא היינו רוצים שתהיה בו צפיפות יתר, על פני הגליל והנגב, שהם ריקים יחסית?

אני יכול לגלות את אוזנך, שהשר גבתי, זכרו לברכה, הציע לי פעם להיות ראש מינהל מקרקעי ישראל, ואני התניתי זאת בתנאי אחד: שהוא יאשר לי שאין משחררים קרקעות לבנייה נוספת במרכז הארץ.

אני סבור שהחלטתכם לשחרר קרקע נוספת באזור שמחיפה עד קריית-גת היא שגויה בראייה האסטרטגית. האם תהיו מוכנים לשקול זאת שיקול נוסף?

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת רחבעם זאבי. רבותי חברי הכנסת, היות שנשאלו כאן שאלות בעניין הפרוצדורה, אני מבקש להבהיר את הנוהל בנושא השאלות בעל-פה. הנוהל הוא כדלקמן: לאחר שהשואל הראשון מתחיל לשאול את שאלתו, מצביעים חברי הכנסת שמעוניינים לשאול שאלה נוספת. מזכיר הכנסת רושם לפניו את המצביעים לפי סדר ההצבעה שלהם. לעתים יש יותר משני חברי כנסת,

והנהלה הוא שרק שני חברי כנסת נוספים יוכלו לשאול שאלה. בדרך כלל קובעים חבר כנסת אחד מהקואליציה וחבר כנסת אחד מהאופוזיציה.

במקרה שלפנינו, שני הראשונים שהצביעו הם חבר הכנסת רענן כהן ואחריו חבר הכנסת דן תיכון.

**דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, מה קורה במקרה שחבר הכנסת יושב במקום שמזכיר הכנסת אינו יכול לראות אותו?

**היו"ר ע' עלי:**

אתה צודק, גם לי יש אותה בעיה.

**דוד מגן (הליכוד):**

אני חושב שחברי הכנסת, שיושבים בזווית לא נכונה כלפי מזכיר הכנסת, יכולים להירשם – – –

**רענן כהן (העבודה):**

מצבי דומה לזה שלך.

**היו"ר ע' עלי:**

חברי הכנסת, אני לא מתכוון לפתוח כאן סימפוזיון סביב השאלה הזאת. אני סומך על חבר הכנסת דוד מגן, שידע למצוא את הדרך המתאימה כדי שהמזכיר יראה אותו כשהוא ירצה לשאול שאלה נוספת. בבקשה, חבר הכנסת רענן כהן.

**רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אני מודה על התשובה המפורטת שלך. אני חושב שממשלות ישראל עשו תמיד הכול כדי להבטיח את אדמות המינהל, וכן את פיזור האוכלוסין.

אני יודע זה שנים, שדווקא באזור המרכז יש מצב של מחסור באדמות לבנייה, והדבר גורם לעליית מחירים בלתי נסבלת של דירות, במיוחד לדור הצעיר.

השאלה שלי היא, האם במסגרת המדיניות החדשה, שאני מברך עליה מאוד, יש בכוונתך לדאוג לכך שחלק מאותן אדמות, חלק מאותם קבלנים, יבטיחו עלות מחירים סבירה לגבי חיילים משוחררים, והאם יש כוונה שבאדמות אלה גם יהיה פתרון לחיילים המשוחררים, כדי להבטיח שאותו דור צעיר יוכל לרכוש דירה בתנאים סבירים?

אנחנו יודעים שהדירות היום, בעיקר באזור המרכז, גדולות, והמחיר גבוה מאוד. האם יש כוונה להגביל את הקבלנים כדי שהדירות תהיינה בממדים סבירים, 2.5 חדרים, לצורכי הדור הצעיר, הזוגות הצעירים והחיילים המשוחררים? תודה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להאזין.

**דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, קרקעות של מינהל מקרקעי ישראל מועברות מידי המינהל לידי ארגונים חקלאיים כמעט ללא תמורה. התהליך שבו שולטים החקלאים על מינהל מקרקעי ישראל אינו תקין ומעורר בעיות לאורך שנים רבות.

אנחנו, כמה חברי הכנסת, דורשים שבעלי האינטרסים יסולקו לחלוטין ממועצת מינהל מקרקעי ישראל. בעוד כחמש שנים לא תהיינה קרקעות לבנייה בירושלים. זה מצב בלתי נסבל, ויש לעשות הרבה ומהר.

מה בכוונתך לעשות כדי להפשיר קרקעות לבנייה בירושלים רבתי?

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. שר הבינוי והשיכון, בבקשה.

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת מכובדים, לגבי השאלה ששאל חבר הכנסת זאבי – ראה, אני מעריך שאתה מכיר היום את המפה של הבינוי כפי שקיבלתי אותה. אני מעריך יותר מדי את האינטליגנציה

שלך ומעריך יותר מדי את כושר הסיירות שבך – מכדי שאבוא ואתן לך היום את התפרוסת של עשרות אלפי יחידות דיור בכל רחבי הארץ, בדיוק במקומות שאתה מדבר עליהם. מה יצא לי מזה?

היום, חבר הכנסת זאבי, אני מוריד את מחירי הדירות. במקומות מסוימים אני מוריד אותם לשליש. מדוע? יש כאלה שאומרים, שנמאס לי לקבל כל יום דוחות של נזקים של עשרות ולפעמים גם מאות אלפי שקלים על פריצות, כיורים, דלתות, משקופים וכו' וכו'. יש כאלה האומרים, שאני רוצה באמת להביא לכך, אולי באמצעים קשים, שעולים למשק כסף, שאנשים יגורו באופקים, בשדרות, בנתיבות –

**מיכאל איתן (הליכוד):**

תסדר להם עבודה, לא – – – דיור. הדיור – – – יקר כשאינן עבודה. אם תהיה עבודה – – –

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת איתן.

**דן תיכון (הליכוד):**

---

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

חבר הכנסת דן תיכון, אני יודע שאתה מדבר מרחשי לבך על מה שהיה בעבר, אני מבין – – –

**מיכאל איתן (הליכוד):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת איתן, אני מבקש להבהיר, אין שאלות נוספות תוך כדי דברי השר. מספיק.

## שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני בהחלט עושה הכול כדי שאנשים יבואו ויגורו בפריפריה, ואני אביא לך דוגמה. בשבוע שעבר הוצאנו פעם שנייה 200 וכמה יחידות דיור במעלות. כאשר במשך 24 שעות נמכרו 200 וכמה דירות במעלות, התחילו להגיד, אתה הרי מכיר את היהודים, כל פעם דוחפים; הפעם – ספקולנטים. טלפנתי וביקשתי לקבל את הרשימה השמית של כל אלה שקנו, היכן הם עובדים ואיפה הם גרים, וראה איזה דבר מעניין. שלישי, בלי שהתערבנו – בני המקום, שלישי – עולים חדשים, אני יכול להעביר לך את הרשימה, ושלישי – דווקא אנשים שגרים בקריות, עובדים בקריות. עשינו גם משאל טלפוני, לא אצל כולם, הם ממשיכים לעבוד בקריות וגרים במעלות.

## דן תיכון (הליכוד):

---

## שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

סלח לי, בסדר. אנחנו עושים הכול, כל מה שרק ניתן, כדי שאנשים יחזקו את הפריפריה. חבר הכנסת מיכאל איתן צודק. אם יש סיבה היום לכך שאני תקוע עם 2,500 יחידות דיור באופקים ולא מצליח למכור אף לא דירה אחת – ליתר דיוק, מכרנו שם 30 דירות – זה מהטעם הפשוט, שכאשר יש לך במקום כזה שיעור אבטלה גבוה כזה, איש לא יגור שם. האנשים שלנו והילדים שלנו יגורו – ובלבד שנבטיח להם עבודה, חינוך, ואז באה קורת הגג – – –

## עוזי לנדאו (הליכוד):

וביטחון פנים.

## שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

שם אין בעיית ביטחון פנים.

## קריאה:

---

## שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

אני מודה לך על תיקוני הגבול.

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

---

**רון נחמן (הליכוד):**

---

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

אני בהחלט חושב שהיום, חבר הכנסת זאבי, התפרוסת הקיימת, של עשרות אלפי יחידות דיור – הלוואי שתתמלאנה, אני אעשה הכול כדי שהן תתמלאנה. יתירה מזאת, במקומות כאלה שאתה מדבר עליהם – ואני מוכן לשחרר קרקעות עד כמה שאני רוצה במחירי אפס, ולעודד אותם, רק שימשיכו לבנות באזורי הפריפריה, רק שזה ייגמר.

לגבי מרכז הארץ אין מה לעשות. במרכז הארץ, פשוט לתקן, מאזור הקריות ועד לקריית-גת, מה לעשות, היום, כשמגיע מחיר של דירה ל-150,000 עד 200,000 דולר, אנחנו מוכרחים לעשות משהו. אנחנו מוכרחים לתת איזו תקווה לילדים שלנו, כדי שלא רק נגיד להם שטוב לחיות בארץ אלא נגיד להם שגם אפשר לקנות דירה בארץ. אין דרך אחרת אלא רק על-ידי שחרור מסיבי של קרקעות.

במה שאני קורא מרכז הארץ, אני מניח שאם נעשה את זה כל שנה, לא בשנה אחת, בסיכומי של עניין מחירי הדירות ירדו – – –

**דוד מגן (הליכוד):**

במבחן ביניים, אדוני השר, זה גרם את ההיפך.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

---

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

אתה יודע מה? כרגע הבנים יורדים. כרגע אתה צודק.

**קריאות:**

---

**יוסף בא-גד (מולדת):**

---

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

לגבי חיילים, תרשה לי ---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בא-גד, אני מודיע לך שעוד קריאת ביניים ואני אקרא אותך לסדר. השר היה צריך לסיים את דבריו מזמן, ואתם מפריעים לו לסיים אותם.

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

אתה רוצה שאני אסיים, אדוני?

**קריאות:**

---

**היו"ר ע' עלי:**

אני מבקש להפסיק את קריאות הביניים.

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

לגבי מה ששאל חברי, חבר הכנסת רענן כהן – אין לזה קשר, כלומר, מה שאני משחרר ומוכר לקבלנים – אני מניח שבסיכומי של עניין הם יצטרכו, עם ההיצף שקיים, להוריד את מחירי הדירות. זה לא פותר את הבעיה של החיילים המשוחררים. בסוגיית החיילים המשוחררים אני רוצה לחזק את ידיך, ואני מקווה שנצטרך ללכת על פתרונות מיוחדים, כי מה שקרה, חבר הכנסת זאבי, שאני מופיע באזור בנייה יפהפה, בכרמיאל, צמודי קרקע, ואני שואל – – –

### רענן כהן (העבודה):

---

### שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

כאשר אני מגיע לאזור כמו כרמיאל ורואה שם בתים צמודי קרקע יפים, קרקע ניתנה חינם, פיתוח על חשבון משרד הבינוי והשיכון, הדירה 60 מטרים רבועים, צמודת קרקע, אני שואל: כמה היא עולה? בתמריצים – 30,000 שקל. אני שואל: כמה עולה דירה של 60 מטרים רבועים? שים לב, 79,000 דולר. אני שואל את ראש העיר: כמה דירות נקנו עד היום? עד היום קנו שישה אנשים. כלומר, זה לא מספיק. ניסינו לעשות כל מאמץ שבעולם כדי להוריד את מחירי הדירות, ואני מקווה שהפעם ההיצף שאנחנו עושים יביא לידי כך, שבאמת תהיה ירידה מסיבית במחירי הדירות. מה שאני עושה במקומות כמו מעלות או כרמיאל, לפי הדוגמה שהבאתי – אני פשוט מוריד את המחירים לרמה הריאלית מינוס, ואז יש סיכוי שיקנו את הדירות.

לשאלתך, חבר הכנסת דן תיכון, אני לא יודע למה השאלה הזאת נוגעת, אני גם לא מכיר שום עושה של ארגוני חקלאים. אנחנו הולכים בעצם הימים האלה להציע רשימה מחודשת, אחרת, של מועצת המינהל. לטעמי, בלי קשר למה שאמרת, קשה מאוד לתפקד במועצת מינהל, שנפגשת בפעמים האחרונות די בתכיפות, בסדר גודל כזה. אבל אנחנו עדיין פועלים מכוחם של הסדרים וחוקים שנקבעו. אתה הרי יודע, שמחצית המועצה נוגעת לקרן-הקיימת לישראל ומחצית המועצה היא נציגי משרדי ממשלה. אבל אני בהחלט מוכן לרשום לפני את הערתך.

### רענן כהן (העבודה):

---

### שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:

לגבי חיילים משוחררים יש רק סיכוי אחד ויחיד, חבר הכנסת רענן כהן.

אגב, בעניין ירושלים – אני חייב לענות בעניין ירושלים – אני הושבתי צוות במינהל מקרקעי ישראל, שהתפקיד שלו אחד: להתחיל לחפש קרקעות באזור ירושלים, כי אני חושב שזה אחד האזורים היותר-מיובשים מבחינת קרקעות באזור ירושלים. אני מקווה שבקרוב הצוות שהקמתי – שיתעסק אך

ורק בנושא ירושלים וסביבתה, השייכים לירושלים עצמה – אני מקווה שיהיו לי מספיק קרקעות כדי שאוכל לשחרר אותן.

הערה אחרונה לחבר הכנסת רענן כהן, היות שאני יודע שהנושא בוער בדמך, אני אומר שוב: אנחנו נצטרך ללכת באזורים מסוימים ולעשות הסדרים מסוימים במחירי הקרקע. נצטרך להבטיח את ההסדרים האלה כחלק מתנאים מסוימים שנחייב בהם את הקבלנים. כלומר, ההנחה שעושה המדינה חייבת להתבטא במחיר הדירה לחייל המשוחרר.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשר הבינוי והשיכון. רבותי חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים לשאלתא השנייה, אני מבקש להבהיר: הנוהל אומר – כפי שאמרתי – יש רק שתי שאלות נוספות, לשר יש שתי דקות להשיב. בואו לא נהפוך את השאלות בעל-פה לדיון. אפשר לחשוב שמדובר כאן בסקירה על פעילות השר במשרדו. כאן מדובר בשאלתא. חברי הכנסת כאן מרחיבים את הנושאים באופן שלא מותירים ברירה לשר אלא להתייחס לדברים, וזה הופך להיות מעין סקירה של השר על פעולות משרדו.

שר המשפטים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 148, מאת חבר הכנסת חנן פורת. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

### **זיכוי מישאל כהן, שהועמד לדין על ירי במיידים אבנים**

#### **חנן פורת (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, בפסק-דין של בית-המשפט המחוזי בירושלים זוכה מישאל כהן, שהועמד לדין על כי ירה ללא הצדקה במיידים אבנים.

בית-המשפט קבע, כי העמדתו לדין "אינה מתיישבת עם ההיגיון". נוסף על הזיכוי פסק בית-המשפט, בצעד יוצא דופן, לשלם למישאל כהן 5,000 שקל מקופת המדינה הוצאות משפט.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה הן המסקנות של הפרקליטות כתוצאה מפסק-דין זה?

2. האם תשנה פרקליטות המדינה את עמדותיה בהתייחסות לאנשים שירו מתוך הגנה עצמית?

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. שר המשפטים, בבקשה.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

בעניין נשוא השאלתא, הוגש כתב אישום נגד הנאשם על-ידי מחלקת התביעות של משטרת ישראל, בלי שהתייעצה קודם לכן בנדון עם פרקליטות המחוז או עם פרקליטות המדינה. כתב האישום ייחס לנאשם עבירה של "ריות בשטח בנוי", שעונשה המרבי הוא שנת מאסר אחת.

כך נאמר בכתב האישום: שבתאריך 27 במרס 1989, בסמוך לשעה 18:15, לפנות ערב, קצת אחרי הכניסה לכרמי-צור, שהוא אזור מגורים, ירה הנאשם מתת-מקלע "עוזי" ללא הסבר סביר, וזאת בניגוד לחוק. זאת לכאורה עבירה של ריות באזור מגורים, עבירה על סעיף 340א לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

בהודעתו למשטרה סיפר הנאשם כך: כשהגעתי אחרי כרמי-צור בסיבוב, אלמונים זרקו לעבר הרכב אבנים ופגעו ברכב, בשמשה הקדמית, ובדופנות הרכב. האבנים ניפצו את השמשה. עצרתי את הרכב, ראיתי מולי כתשע דמויות של מבוגרים בני 16 עד 18, ובנשק שיש ברשותי, שמספרו כך וכך, תת-מקלע "עוזי", יריתי לעברם על מנת לפגוע בהם. יריתי ארבעה כדורים, וגם כשהתחילו לברוח מהמקום יריתי לעברם. לא ידוע לי אם נפגעו או לא. לאחר מכן חזרתי לרכבי. ברצוני להוסיף, שרדפתי אחרי החשודים וזאת תוך כדי ירי, אך לא עצרתי איש. חזרתי לרכב, אספתי את האבנים ובאתי ישירות לתחנת המשטרה על מנת לדווח על מה שקרה.

בית-משפט השלום קבע, כי הנאשם, שמכוניתו נרגמה באבנים, אכן צדק בירי שנועד להניס את התוקפים. עם זאת, בית-המשפט גם קבע, כי הנאשם לא היה רשאי להמשיך בירי לעבר מידי האבנים לאחר שנמלטו ולא סיכנו אותו עוד. לפיכך הרשיע את הנאשם בעניין זה בלבד. על הנאשם הוטלו חודשיים מאסר על תנאי ו-1,200 שקל קנס. הנאשם ערער לבית-המשפט המחוזי, והפרקליטות ייצגה את המדינה בהגינה על פסק-הדין של בית-משפט השלום. בית-המשפט המחוזי בירושלים – בהרכב כבוד השופטים יעקב בזק, יעקב צמח ורות אור – זיכה את הנאשם, שכן קיבל את טענתו, כי רשאי היה לירות על מידי האבנים גם לאחר שנמלטו, וזאת על מנת להבטיח שהם לא יחזרו על עקבותיהם ויפגעו בכלי רכב ובאנשים נוספים. בית-המשפט קבע, כי זהו "הסבר סביר" לירות שירה הנאשם.

פרקליטות המדינה העבירה לתשומת לבי, כי היא טרם למדה לאורכו את פסק-הדין הספציפי, אולם מכל מקום מדיניות הפרקליטות היא, שלא להעמיד לדין אנשים שירו בנסיבות של הגנה עצמית או הגנה על חייהם של אחרים.

בנסיבות המקרה דן סברה התביעה, שחלק מהירי לא בוצע למטרה של הגנה עצמית או הגנה על חיי אחרים, ולפיכך העמידה התביעה המשטרית את הנאשם לדין.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לשר המשפטים. שאלה נוספת לחבר הכנסת חנן פורת; דקה אחת, בבקשה.

## חנן פורת (מפד"ל):

אדוני כבוד השר, אני מכיר היטב את הפרשה הזאת, ודומה שאין לך דוגמה שמאירה באור בלהות את המציאות הקפקאית שאליה נקלעים אלה שנרגמים באבנים, מותקפי האינתיפאדה, מאשר הסיפור הזה.

כל הסיפור כולו היה רק על סמך הודאתו האישית של מישאל כהן. לא היו שום ראיות, לא היתה שום פגיעה. הוא סיפר גם, שבשעה שהוא הגיע למקום הוא ראה זכויות על הכביש. דהיינו, שמכונת כבר נרגמה קודם לכן. אף-על-פי-כן, בשעה שהיה הערעור, קם פרקליט המדינה – אני רוצה להסב את הדברים לתשומת לבך – ואמר: אילו היה הדבר בידו, הוא היה מאשים את מישאל כהן גם על היריות בפעם הראשונה, כי גם הן יריות ללא הסבר סביר, כי ירי בנשק זה דבר מסוכן. זה מה שאמר פרקליט המדינה.

אני רוצה לדווח לך, שהפרקליטות, שפסק הדין שלה אומנם נשמע פשוט: דחיית הכול, קביעה שלא היה מקום להעמיד להאשמה וחייב המדינה לשלם את הקנס – אני רוצה שתדע שבית-המשפט כולו נזף בפרקליט ואמר לו: לך תלמד כיצד אדם צריך להגן. שאלה אותו השופטת רות אור: מה אתה היית עושה במצב כזה? הפרקליט אמר: הייתי נסוג 50 מטר לאחור ועוצר מכונות שלא תיפגענה. שאל אותו השופט בזק: ומה עם מכונות שבאות מהצד השני? הפרקליט התבלבל. אמר לו השופט: לך תלמד את הנושא. אני מבקש מכם – כך לשון השופטים – שלהבא תעשו שיעורי בית לפני שאתם באים להאשים אנשים.

אילו זה היה מסתיים במקרה הזה, החרשתי. בימים האלה נידונים מקרים דומים לאלה, כגון של אותו נהג שירה להגנה עצמית במזרח-ירושלים ומקרים נוספים בחבל-עזה. אני חושב שהפרקליטות צריכה לקחת ברצינות את ההכרעה של בית-המשפט המחוזי, שדומה שאין נזיפה חמורה ממנה, ולהסיק מסקנות ולקבוע מדיניות, שלפיה לא רק ירי במגמה להניס את התוקפים, אלא גם כדי למנוע מהם לשוב למארב נוסף, הוא חלק מזכות ההגנה העצמית, לא רק עליך אלא מדין הערבות ההדדית. תודה.

## היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אלה לא הצעות לסדר-היום ולא נאומים. אם יש לך שאלות נוספות, בבקשה. אני מאוד מבקש, ואל תאלצו אותי להפסיק את המיקרופונים.

נרשמו לשאלות הנוספות תשעה חברי כנסת. מטבע הדברים אפשר לשני חברי כנסת, בהתאם לתקנון – לאחד מהאופוזיציה, ראשון הנרשמים, חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני שר המשפטים, קיבלתי מכתב מהרב מישאל כהן ב-27 בפברואר, ובעקבות המכתב, שהוא מעיד על התנהגותו כאזרח למופת, ראיתי כי המשטרה שגתה, ועל כן הפניתי את השאילתא בנושא הזה דווקא לשר המשטרה.

אם אוזני קלטה היטב את אשר אמרת ברישא של דבריך, שהמשטרה הגישה כתב אישום ללא התייעצות עם הפרקליטות, אני מבקש שתנחה את הפרקליטות, כי במקרים שבהם אין היא יכולה להגן, תופיע בפני בית-המשפט ותאמר, שמשטרת ישראל טעתה והעניין אינו בר-הגנה, בטרם תבוצה המדינה כולה בבית-המשפט.

לי אין ספק – ואני רוצה לשמוע, בבקשה, את חוות דעתך – אילו התייעצה המשטרה עם הפרקליטות, האם בכלל היה מוגש כתב אישום?

ושאלה שנייה – מה לדעתך צריך לעשות אזרח, שנקלע לסיטואציה קשה כזו?

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. כפי שאמרתי, אף שחבר הכנסת רון נחמן וחבר הכנסת עוזי לנדאו וחבר הכנסת מיכאל איתן נרשמו לפני חבר הכנסת יורם לס, אני אאפשר לחבר הכנסת יורם לס, כדי לאפשר גם לחלק זה של הבית לשאול שאלה. בבקשה, חבר הכנסת יורם לס.

## **יורם לס (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, השבוע אירע מקרה מצער, שבו נורה דרוזי תושב הכפר בוקעתה על-ידי יהודי מקצירין. בהפגנה שהיתה בכפר נשאלה השאלה, לאחר שאותו יהודי אושפז בבית-חולים לחולי נפש, האם היורה הוא "מג'נון", קרי משוגע, ומי ה"מג'נון" שנתן לו את הרשיון ואת האקדח?

ושאלתי לכבוד השר: האם התקנות בדבר מסירת כלי נשק לאזרחים במדינה מספיקות כדי למנוע מצב של מערב פרוע במדינת ישראל?

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת יורם לס.

## רון נחמן (הליכוד):

---

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רון נחמן. חברי הכנסת, אני מבקש, אם יש לכם שאלות לחבר הכנסת יורם לס, נא לעשות את זה מחוץ לאולם המליאה.

שר המשפטים, בבקשה.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

חברי הכנסת, ללא ספק, אנחנו עוסקים פה בשאלה רצינית וקשה ביותר, כאשר אנחנו מחפשים פה את האיזון בין הזכות המלאה של כל אדם להגן על חייו, כשהוא מותקף, במצב של סכנה, ועל כך אין מערערים; והשאלה היא – איך לא לעבור את נקודת האיזון ולא לאפשר לאדם לנצל מצב מסוים כדי שהוא ימשיך משלב ההתגוננות לתקיפה, ואולי, חס וחלילה, לתקיפה ללא הבחנה. וכולם יודעים שמדובר פה בסיטואציה קשה מאוד, שעל-פי רוב גם האדם לא יכול לשלוט בעצמו, ועל כן צריך לבחון את העניין הזה גם מצד המשטרה, גם מצד התביעה וגם מצד בתי-המשפט בזהירות רבה, כל מקרה על נסיבותיו.

עכשיו, מה אירע כאן, אם אתם שואלים אותי, ומה ההבדל הגדול בין פסק-הדין של בית-משפט השלום לפסק-הדין בערעור של בית-המשפט המחוזי? בית-משפט השלום – ואני לא אלאה אתכם עכשיו בכל פרטי פסק-הדין, הפסקה הקובעת דנה, האם רשאי היה לירות כאן כהגנה עצמית, ובית-המשפט בחן את זה לאור הסוגיה של הגנה עצמית, ולכן אמר: היריות הראשונות היו מוצדקות ללא ספק, והוא נהנה מהגנה עצמית. השאלה היתה, מה היה כשהוא, לפי הודאתו, רדף אחריהם כשהם כבר נמלטו והמשיך לירות לעברם? בנקודה זו, "המשיך לירות לעברם", אמר בית-משפט השלום הנכבד, ש"סעיף 22 החדש, הגנה עצמית, חל על פעילות שהיא הדיפת תקיפה המעמידה בסכנה אותו, או את זולתו. במקרה זה מדובר בירי לעבר התוקפים במנוסתם, על מנת שלא ישובו. במצב דברים זה אין המדובר מצד התוקפים בתקיפה המעמידה בסכנה, אלא בבריחה שלאחריה. אין כאן אלא פעולה למנוע סיכון עתידי, דבר שאינו מתיישב בגדר הגנה עצמית".

## רפאל איתן (צומת):

---

## שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מציע רגע לשמוע ולא להגיב, אחר כך אשמע כל תגובה. קודם פשוט רק להבין את הנקודה שאני מבקש להבהיר. ואני חוזר ואומר: אתה יודע, חבר הכנסת איתן, אתה רגיש לסוגיה הזאת, רבים בארץ רגישים מאוד מאוד לסוגיה הזאת, בייחוד בימים אלה.

עכשיו, מה קרה בערעור, ואקרא לכם את הפסקה הקובעת. בית-המשפט לערעורים אומר, ואני מצטט: "לאחר שהרודפים פנו עורף וברחו מן המקום, הוסיף המערער לירות כמה יריות" – שימו לב – "באוויר על מנת להבטיח שהם לא יחזרו על עקבותיהם ויפגעו בכלי רכב ואנשים נוספים. זהו הסבר סביר – – –

### עוזי לנדאו (הליכוד):

---

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מבקש. יש פה טעות מסוימת של שמיעת תשובות.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו.

### מיכאל איתן (הליכוד):

יש אנשים שחוששים להגן על עצמם.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

רבותי חברי הכנסת, הנושא הוא נושא רציני מאוד, במיוחד בימים אלה. אי-אפשר למצות אותו במסגרת של שאילתא בעל-פה. לשר יש זמן מוגבל, נא לאפשר לו להשמיע את דבריו. אם חפצים לקיים כאן דיון, יש מקום לקיים דיון הרבה יותר רחב בסוגיה חשובה כזאת, אם בדרך של חקיקה, אם בדרך של הצעות לסדר-היום, אבל להפריע לשר, זה בוודאי לא פתרון.

בבקשה, שר המשפטים.

## **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני מודה לכבוד היושב-ראש, ואני רוצה להבהיר: לא עוסקים פה בשום חקיקה חדשה, וזה לא מערך, או העבודה, מול ליכוד, או ימין מול שמאל. השאלה נסבה על שני פסקי-דין, מנקודות מבט שונות, של בית-משפט השלום ובית-המשפט המחוזי, והתבקשתי להבהיר כאן את השוני ולתת את תגובת הפרקליטות. ניסיתי להבהיר, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שבעוד בית-משפט השלום דן לפי הודאת הנאשם, כאילו המשיך לירות לעברם, ונכון שלא נפגע אדם, בא בית-המשפט המחוזי וראה את המשך היריות באוויר ואמר: יריות באוויר בנסיבות הללו הן מוצדקות. אינני רוצה להוסיף מעבר לזה.

אני חושב שכל חברי הכנסת יסכימו אתי על העיקרון הבסיסי, שזכותו של אדם להגן על חייו כאשר הוא במצוקה, וחובתו של בית-המשפט היא להפעיל את החוק. והראיה, שלגבי אותו מצב עובדתי ראו גם שופטים לחלוק ביניהם. אינני יודע אם הסוגיה תעלה במקרה זה או במקרה אחר לבית-המשפט העליון.

## **חנן פורת (מפד"ל):**

לא צריך – – – כדי שלא תהיה פעם נוספת.

## **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אשר לשאלה, האם צריך היה או לא צריך היה להגיש כתב אישום בנסיבות המקרה, ראוי היה ששייב שר המשטרה בשם התביעה המשטרתית. הפרקליטות הבהירה, שבמקרה זה כתב האישום לא הוגש על דעתה. אבל משפסק בית-דין של ערכאה ראשונה כפי שפסק, על-פי העובדות שפסק, לא יכלה הפרקליטות להתנער ולומר: אני פוסקת סופית, אני אטען בפני הערעור אחרת משפסק בית-המשפט. ולכן היא היתה צריכה לעשות מאמץ ולהגן על פסק-הדין, וכבוד בית-המשפט המחוזי פסק את דינו. בשלב זה מה שמחייב הוא פסק-הדין של בית-המשפט המחוזי – גם את המשטרה, גם את הפרקליטות, ושר המשפטים יכבד את הפסיקה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשר המשפטים.

## **עוזי לבדאו (הליכוד):**

השאלה היא, באיזו מידה היא תורמת לביטחון הפנים?

**מיכאל איתן (הליכוד):**

בא בן-אדם ומתלונן שתקפו אותו, מעמידים אותו למשפט.

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מיכאל איתן.

**שר הבריאות ח' רמון:**

---

**היו"ר ע' עלי:**

כבוד שר הבריאות, אני מבקש.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

**הצבעה על הודעת ועדת החינוך והתרבות על החלת דין רציפות על הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב-1992**

**היו"ר ע' עלי:**

רבתי, אנחנו עוברים כעת להצבעה.

### **קריאה:**

איזו הצבעה?

### **היו"ר ע' עלי:**

אני אסביר. אתם חושבים שאנחנו נעבור להצבעה בלי שאסביר על מה מצביעים?

### **קריאה:**

היו דברים מעולם.

### **היו"ר ע' עלי:**

היו דברים מעולם.

רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה על החלת דין הרציפות על הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב–1992.

בישיבת הכנסת ביום שני, א' באדר התשנ"ג, 22 בפברואר 1993, הודיע יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות על החלת דין הרציפות על הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב–1992. מאחר שלא הוגשו ערעורים על החלת דין הרציפות, אני מעמיד להצבעה את המשך הדיון בהצעת החוק בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אני בעל ההצעה. אני מבקש להגיד חמש מלים.

### **היו"ר ע' עלי:**

בבקשה, חבר הכנסת פורז.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, מדובר בהצעת חוק פרטית שלי, שאושרה בקריאה ראשונה בכנסת הקודמת בתמיכת הממשלה הקודמת. מה שקרה הוא, שיש תיקון לגבי נושא החלת דין הרציפות. בעבר היו מניחים על שולחן הכנסת, ואם בתוך 14 יום לא היה איש מתנגד, הרציפות היתה אוטומטית. יש חוק חדש בעניין הרציפות, ולכן נדרשת ההצבעה.

מדובר בחוק צער בעלי חיים, חוק חשוב, שוועדת החינוך עבדה עליו הרבה בכנסת הקודמת. חבל שהעניין ירד לטמיון. איש לא מתנגד, ולכן אני מבקש מחברי הכנסת להחיל את דין הרציפות.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם פורז על ההבהרות הנוספות.

אנחנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד החלת דין רציפות על הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב–1992? כפי ששמענו, זו הצעת חוק פרטית של חבר הכנסת אברהם פורז. מי נגד?

הצבעה מס' 1

בעד ההודעה על החלת דין רציפות – 31

נגד – אין

נמנעים – אין

הודעת ועדת החינוך והתרבות על החלת דין רציפות על הצעת חוק

צער בעלי חיים, התשנ"ב–1992, נתקבלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

רוב של 31, אין נמנעים, אין מתנגדים. אני קובע, שהודעת ועדת החינוך והתרבות על החלת דין רציפות על הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב–1992, נתקבלה, והיא תועבר לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת להמשך הדיון.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שזו הפעם הראשונה שמצביעים בכנסת על נושא כזה, ואני מברך את חבר הכנסת אברהם פורז על הצלחתו.

## **הצעות לסדר-היום הגנה ממחלת האיידס בצה"ל ומניעת התפשטות המחלה בארץ**

**היו"ר ע' עלי:**

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. רבותי חברי הכנסת, לפנינו סדר-יום עמוס מאוד ואני מבקש לשמור על לוח זמנים. הצעות לסדר-היום מס' 1401, 1426 ו-1434, בנושא: הגנה ממחלת האיידס בצה"ל ומניעת התפשטות המחלה בארץ. ראשון הדוברים – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – חבר הכנסת אלי דיין. הנושא הזה מאוד חשוב, ורצוי מאוד שנשמע זה את זה בנחת. בבקשה, חבר הכנסת יגאל ביבי, לרשותך שבע דקות.

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, סגן שר הביטחון, כנסת נכבדה, בשבועות האחרונים – – –

**היו"ר ע' עלי:**

על ההצעה לסדר-היום הזאת ישיבו גם שר הבריאות וגם סגן שר הביטחון, היות שהנושא נוגע וקשור גם למשרד הבריאות וגם למשרד הביטחון. לכן, כשאמרת סגן שר הביטחון, מצאתי לנכון להעיר לך זאת.

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

בשבועות האחרונים עלתה שוב המודעות לבעיית האיידס, וכנראה, ולצערנו, עוד הרבה שנים נצטרך להתמודד עם הבעיה מהיבטים שונים, ובעיקר נצטרך ללמוד להתגונן מפניה: בהתנהגות אישית, ביחס לזרים המבקרים בארץ; נצטרך להתמודד עם בעיות אתיות של פרסום שמות רופאים נגועים ואחרים, או עם בעיה שעדיין לא נקבעה הלכה לגביה – לדוגמה, האם היתה חובה לגלות את שמותיהן של שתי הזונות נגועות האיידס, כדי למנוע הידבקות של אנשים הבאים אתן במגע. אלה שאלות כבדות-משקל, שהחברה צריכה להחליט עליהן ועל איזון ביניהן, כשצנעת הפרט עומדת מצד אחד, מול חייו וביטחונם של הכלל מצד שני.

בהצעתי זו לסדר-היום אני רוצה להתרכז רק בהיבט אחד של הבעיה ולהתריע על כך שאימת האיידס עדיין לא הגיעה לצה"ל.

בימים אלה, כשאנו מדברים על צה"ל מזוויות אחרות של ביטחון, על חוסנו הצבאי, ועיני כולנו נשואות להצלחתו בשמירה על הביטחון ובשמירה על החיילים, אסור לנו להיות אדישים לבעיות נוספות, בעיות של שגרה, שהן חשובות לא פחות.

בכתבת תחקיר שפורסמה בעיתון "זמן", שהוא מוסף מקומי של "מעריב", לתל-אביב, שנעשתה על-ידי גיא ארליך ואורנה קזין, יש האשמות חמורות על כך שצה"ל לא קיבל על עצמו את הנהלים שקבע משרד הבריאות ביחס לטיפול בדם. מאות, אם לא אלפי אנשי הצוותים הרפואיים בסדיר, בקבע ובמילואים חשופים להידבקות באיידס, בצהבת ובמחלות מידבקות אחרות. חובשים לא משתמשים בכפפות חד-פעמיות בעת מתן עירוניים, מחטים חד-פעמיות מוחזרות לאריזה המקורית, מחטים משומשות לא מוכנסות למכלים אטומים.

בכתבה מסופר על שני חובשים מבה"ד-10, שהשתתפו בהרצאה בנושא האיידס, והופתעו לשמוע כי משרד הבריאות הורה להשתמש בכפפות בעת טיפול בדם. הם אמרו לתומם, שבצה"ל לא משתמשים בכפפות בזמן החדרת עירוי. הפרופסור שנתן את ההרצאה נדהם, וגם אנחנו נדהמנו לשמוע, ששאלות אלה של החובשים, במקום שיגרמו לבדיקת הנהלים בצה"ל, לבחינה מחודשת של הוראות קצין רפואה ראשי, הדבר היחיד שנעשה הוא העמדתם לדין של שני החובשים והדחתם מתפקידם. הם הועברו לבסיסים אחרים, וכמו-כן נידונו ל-28 ימי מחבוש על-תנאי. וכל זה למה? מפני שהם עקפו סמכות בכך שפנו, בניגוד להוראות, ודנו עם גורמים אזרחיים על סוגיה הקשורה בצבא. הם נשפטו על סעיף של חריגה מסמכות.

יכול להיות שהחיילים אכן חרגו מסמכותם וכיבסו את הלכלוך בפומבי, ואני אומר ש"כביסה" מסוכנת כזאת חייבים לדון בה בפומבי. היא לא קשורה לסודות צבאיים, היא לא קשורה לנוהלי קרב, אבל דיון בה וחשיפתה יכולים למנוע חשיפתם של אנשים למחלה.

האם גוף כה גדול כזה "ל", שבו מאות, אם לא אלפי אנשי צוות רפואי חשופים יום יום למחלה, האם לא היתה זכותם של אותם חובשים להתריע ולדרוש ביטחון מקסימלי ואימוץ הנהלים של משרד הבריאות, שוודאי נקבעו על-ידי טובי המומחים בתחום הרפואה והם מחייבים כל מרכז רפואי בארץ? מדוע אתם לא מאמצים את נוהלי משרד הבריאות? האם יש לנו כאן ממשלות שונות?

משרד הבריאות קבע במרכז הנהלים שלו, שמאחר שלא ניתן לדעת אם המטופל הוא נשא איידס או לא, יש להתייחס אל כל מטופל כאילו הוא נשא פוטנציאלי. על כן קבעו, שבכל טיפול שקשור במגע עם דם ובנוזלים מגופו של מטופל יש ללבוש כפפות מיוחדות; וכן בפעולה שקשורה להתזת דם, יש לחבוש מסכה ומשקפי מגן, וכך הלאה – הוראות ברורות של משרד הבריאות. צר לי שצה"ל לא מאמץ את כל ההוראות של משרד הבריאות.

מקרה מזעזע מתואר באותה כתבה, על חיילת ושמה דנה, שסיפרה על רשלנות בבה"ד-10, שם מחטים מתגלגלות בחול. היא נדקרה במחט ונדבקה בצהבת מסוג C, שהיא צהבת שנגרמת על-ידי מגע עם דם. תיאורה המזעזע על הסבל ועל הרס חייה בשל רשלנות פושעת צריך להדליק נורה אדומה אצל שלטונות הצבא. היא אומרת, שבשעה שהיא כותבת מכתבים לנציב קבילות החיילים, עוד חיילות נדקרות, ועוד אחת ועוד אחת בשל אי-פתרון, הזנחה ואי-השגחה.

לצערנו, אנו חיים היום ב-1993 בעידן האיידס, ולעידן הזה, צה"ל למרות עיסוקיו הרבים, צריך להסתגל במהירות.

קלות הראש המצטיירת בכתבה זו אינה גזירה משמים. חיי אדם – כך חינו אותנו בצה"ל כל השנים – הם הדבר היקר ביותר. אבל לא רק שאנו מבכים כל חייל שנפל בקרב, אנו צריכים לדאוג לשלומם

של החיילים גם בנושאים היגייניים ובריאותיים. את הצרה הזו, עם קצת מודעות, עם יותר הסברה, עם הנחיות ברורות, ניתן למנוע בקלות. יש לנו מספיק צרות אחרות, מכובדי סגן שר הביטחון; אנא, עשה כמיטב יכולתך כדי לפתור את הבעיה הזו. הגיע הזמן שממשלה אחת תאמץ את ההנחיות של הממשלה השנייה, אדוני שר הבריאות. תודה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת יגאל ביבי. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה. אחרונה בנושא זה – חברת הכנסת נעמי בלומנטל.

### **אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אימת האיידס הגיעה כנראה לארץ. היא הגיעה לחלקים רבים בציבור, וכעת מתחילה להתעורר השאלה גם בצה"ל.

ראשית ברצוני לפנות לשר הבריאות ולבקשו להוציא הוראה מחייבת, שרופא אשר נגוע במחלה הארורה הזו – באיידס – יהיה מחויב לחשוף את עצמו, והדבר לא יהיה נתון לשיקול דעתו. עברנו לאחרונה כמה ימי חרדה ודאגה גדולה בקרב חלקים גדולים של הציבור, שהמתינו לאותו רופא שיגלה את שמו ברבים. כל זמן שמלאכתו הטובה של סגן השר לא הצליחה, היתה חרדה גדולה. משהצליחה, זה הרגיע את הציבור והנושא מטופל כפי שצריך להיות. לכן, לדעתי, אין לסמוך רק על שיקול דעתו ועל שכנועו של אותו רופא שיגלה את שמו, אלא כל מטפל, רופא או בעל תפקיד בשירות הרפואי, אם הוא נגוע, הוא חייב לחשוף את עצמו. בעניין זה נראה לי שהאינטרס הציבורי הכולל והרחב גובר על האינטרס המוגן והמוצדק של צנעת הפרט.

כמו כן, נשאלת השאלה, איך קורה שנשים שעיסוקן בזנות והיו ידועות כנגועות במחלת האיידס המשיכו בעיסוקיהן כרגיל. התופעה הזו היתה ידועה, ושמות הנשים האלו היו ידועים, ובכל זאת הן המשיכו לעסוק בעיסוקיהן ולסכן לקוחות רבים שנזקקו לשירות זה.

כמו כן, נשאלת השאלה, כיצד מי שנמצא נגוע באיידס לא אותרה כתובתו, לא הגיעו אליו. עוד מקרה של אשה, שלטענתה באה במגע עם אלפי לקוחות, היה ידוע שעברה בדיקת איידס אך היא לא ידעה שנמצאה נגועה במחלה הארורה הזו.

אשר לצבא-הגנה לישראל, שאל חברי, חבר הכנסת יגאל ביבי, איך אותם נהלים טובים שקבע משרד הבריאות ביחס לטיפול בדם לא מומשו בצה"ל וסיכנו חיילים וחובשים, ואולי גם גרמו לנזק בלתי הפיך.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אין לכך הוכחה עד לרגע הזה.

**אלי דיין (העבודה):**

אנו שואלים. בכל זאת השאלה נשאלת.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

אם אתה רוצה לדעת, אין על כך שום הוכחה עד לרגע הזה.

**אלי דיין (העבודה):**

השאלה היא, מדוע צה"ל לא אימץ – אם זה נכון – –

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני מענה, אין לכך הוכחות.

**אלי דיין (העבודה):**

אני מקווה. בכל אופן, מדוע לא אימץ צה"ל אותם נהלים, ונמשכה התנהגות שיש בה רשלנות מסוימת. על-פי התיאור והמידע שיש בידינו, זה עלול היה לגרום למחלת האיידס או למחלות זיהומיות אחרות.

אנו סבורים שצה"ל חייב לאמץ לאלתר כל אותם נהלים טובים של משרד הבריאות, ולהיות ער לסכנות הללו לחיי אדם. אני מקווה שכך כבר נעשה. תודה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. הבאה אחריו, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה.

**הודעת יושב-ראש הכנסת על-פי חוק-יסוד: נשיא המדינה**

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מבקש את סליחתך, חברת הכנסת נעמי בלומנטל, אני צריך למסור הודעה.

חברי הכנסת, אני רוצה למסור לכם הודעה: על-פי סעיף 6(ב) לחוק-יסוד: נשיא המדינה, אני מתכבד להודיע לחברי הכנסת את שמות המועמדים לכהונת נשיא המדינה ואת שמות המציעים. אחסוך לכם את שמות המציעים, כי הרשימות ארוכות. אני רוצה למסור שהמועמדים הם מר עזר ויצמן, שעל מועמדו חתמו כמה עשרות חברי כנסת. את השמות תמצאו מונחים על השולחן, וזו רשימה מדויקת. מועמד נוסף – אלה בעצם שני מועמדים שווי-ערך מבחינת תהליך הבחירות – חבר הכנסת דב שילנסקי, סגן יושב-ראש הכנסת. רשימת המציעים מצורפת, ותוכלו לעיין בה.

הבחירות יתקיימו ביום רביעי בשבוע הבא, בשעה 09:00; אני מדגיש: ב-09:00. הקדמנו את מועד הבחירות מתוך התחשבות בסיעה גדולה בבית, סיעת הליכוד, המקיימת באותו יום את תהליך הפריימריס הפנימי. תוך הסכמה כללית הסכמנו, שנתחיל את התהליך בשעה 09:00. אני מבקש מאוד לדייק. איני צריך להסביר, כי אם מישהו נעדר, פירוש הדבר שלא יוכל להשתתף בבחירות.

אם מישהו חושש לפקקי תנועה, הוא יכול ללון בירושלים, מה עוד שיום קודם לכן מתקיימים הדיונים בכנסת, וממילא רוב חברי הכנסת לנים בירושלים.

## **יהושע מצא (הליכוד):**

את הלינה לחברי הכנסת הסדירה הכנסת, ולשרים אין בעיה של בתי-מלון.

## **היו"ר ש' וייס:**

במקרה זה, גם לא לחברי הכנסת.

## **הצעות לסדר-היום הגנה ממחלת האיידס בצה"ל ומניעת התפשטות המחלה בארץ**

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מבקש מחברת הכנסת נעמי בלומנטל לשאת את דבריה. אני מתנצל על העיכוב.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר שהעלית את שמות המועמדים לנשיאות, אני מאחלת להם הרבה הצלחה. מכיוון שעולה עכשיו לדיון נושא האידס, אני מקווה שמי שייבחר ייקח על עצמו כאחת המטלות להילחם ולהיאבק במגפת האידס.

אני רוצה להתנצל. היום איננו יום האידס, ובכל זאת אני מוצאת לנחוץ לדבר על המחלה הנוראית הזו. אני מתנצלת משום שאני יודעת שאני נוהגת שלא על-פי כללים בלתי מדוברים, המנסים לגמד את בעיית האידס ויוצרים סביב הבעיה קשר של שתיקה, כאילו אם לא נדבר על כך, זה לא יהא קיים.

באופן המאפיין אותנו, גם במקרה של מגפה זו שיחק לנו עד עכשיו המזל, יותר מאשר כל דבר אחר. מבחינת המזל, המספרים אצלנו הם במצב טוב לעומת מדינות אחרות. בצרפת, למשל, סיבת המוות העיקרית כיום בגילים שבין 25 ל-45 היא האידס, כשהתחזיות מדברות על 20 מיליון חולי אידס בשנת 2000.

כאשר אנחנו עומדים אל מול פני המחלה הנוראה הזאת, ניצבות בפנינו – – –

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

למה את חושבת שזה רק מזל?

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אני אתייחס לזה בהמשך. אגב, אין לנו נתונים מדויקים.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

יש נתונים מאוד מדויקים.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אין לך שום סקר.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

יש לי.

### נעמי בלומנטל (הליכוד):

עשיתם איזה סקר שהוא? אבל אני אגע בזה בהמשך דברי.

### שר הבריאות ח' רמון:

זה חוסר אחריות משוע.

### נעמי בלומנטל (הליכוד):

זה לא חוסר אחריות. אני אגע בדברים האלה. מי שמדבר על חוסר אחריות, האחריות תיפול עליו, וחבל שתהיה אחריות כזאת, שתצביע על מחדלים שקיימים יום-יום, שעה-שעה כאן.

כאשר אנחנו עומדים אל מול פני המחלה הנוראה הזו, ניצבות בפנינו שאלות מהותיות הנוגעות לערכים הבסיסיים והעמוקים ביותר שלנו, ועלינו להתמודד אתן.

בעיקרון, לנגד עינינו שתי אוכלוסיות: האחת קטנה, כך אנחנו מקווים, אלה הם נשאי נגיפי האיידס והחולים במחלה; והאוכלוסייה השנייה, הרוב, אלה שאינם נשאים ואינם חולים.

הבהלה, הפחד והאי-ודאות הם חלק מקו ההפרדה שבין שתי האוכלוסיות, קו הפרדה שהוא נזיל, תרתי משמע, ומשמעותי מן ההיבט הקיומי. הנשאים והחולים יודעים בפני מה הם עומדים. הם אינם רבים, כמה מאות, ואולי 2,000, ואולי יותר, אבל כל אחד הוא אחד משלנו, הוא עולם ומלואו. "אני לא נלחם על החיים", הוא אומר, "אני נלחם על איך אני חי עם הזמן שנשאר לי". ומה אנחנו מציעים לו: מירוך יומימי אחר תרופות, אחר אישורים, אחר טיפול שיניים, אחר כיסוי הוצאות, והוא בתוך תוכו עם חלום להיות אנונימי. האיום הגדול ביותר על חייו מבחינתו הוא חשיפתו. אבל אולי עמוק יותר, בתוך תוכו פנימה, אולי מתחת למעטה הסודיות שבו הוא עוטף את עצמו, אולי הוא היה רוצה שידעו, שיעזרו לו, שיבואו לקראתו. לחיות עם כל המצוקות הנוראות האלה, עם הייאוש, הרגשת החידלון, פעמי המוות הממשמששים ובאים, הסבל הגופני והנפשי, הפחד, הבדידות האיומה של הסוד – אולי אם אנחנו כחברה היינו נוהגים אחרת, הוא היה חושף את עצמו, כדי שנעזור לו בסבלו, שנהיה שותפים שלו.

קראתי על סרט שבו מסופר על פילים. רואים שם פיל פצוע המתקשה בהליכה, ועדר הפילים חבריו עוטים אותו מסביב, וכך, בתמיכתם, הוא מצליח ללכת. הם הולכים לאט ודוחפים אותו קדימה. בכוח ההגנה של כל העדר הוא מתגונן מפני סביבה עוינת והוא מתקדם. כך אצל הפילים.

בואו נבחן את עצמנו, בואו לא נחזור אל ימי הביניים, לא נחפש אחר השעיר לעזאזל: תייר שחור מגמביה, זונה מתל-ברוך או רופא ערבי. בואו נתמודד עם המגפה באופן שונה. לא נוציא את החולים שלנו אל מחוץ לחומות העיר מתוך תקווה שבכך ניפטר מהמחלה.

ייתכן שיחס שונה מצדנו, ומחויבות, יוכלו לאפשר בדיקת מעין אמנה חברתית, שבה יחשפו את עצמם הנשאים והחולים, כאשר אנחנו מבטיחים להם תמיכה והגנה. אבל לפני שנגיע לאמנה כזו, אם בכלל, שווה לחשוב על זה, עלינו לפעול בצורה הרבה יותר נחרצת וברורה במצב הנתון.

משרד הבריאות משאיר את הציבור בתחושות של אין-אונים וחרדות. אין שום תוכנית ברורה ומגובשת של התמודדות כללית עם מחלת האיידס והסברתה.

בארצות אחרות נחשף הציבור מדי יום למודעות הסברה, לסרטוני הסברה ולתשדירי שירות. בארץ אין שום הסברה מתוכננת, עקיבה, אם במערכת החינוך ואם במערכות אחרות, כמו צה"ל או בתי-הסוהר, מקומות עבודה ועוד.

אין הסברה על מנת להוריד את רמת החרדה, אין הסברה על איך נדבקים, ובעיקר – אילו דרכים אפשר לנקוט על מנת שלא להידבק.

משרד הבריאות איננו מפרסם בצורה ברורה הנחיות בשפות השונות כיצד אפשר להיבדק, היכן אפשר להיבדק, באילו ימים, באילו שעות. הכול נעשה בצורה חובבנית ובלתי עקבית.

משרד הבריאות עוסק בשליפות מן המותן ובחיפוש אחר שעירים לעזאזל, ולא במדיניות מגובשת וברורה במאבקו באיידס.

מה קורה לאדם שמקבל תשובה חיובית? מי מסייע לו? איך מסייעים לו? האם מדריכים אותו איך לנהוג בביתו, בסביבתו? האם ניתן לו סעד נפשי? האם נעשה איזה מחקר סריקה אנונימי, מלבד אצל העולים מאתיופיה, עולי "מבצע שלמה", שיאפשר לאמוד את מספר הנשאים האמיתיים? איך מתייחסת הממשלה ומשתפת פעולה, או איננה משתפת פעולה, עם שלושת הגופים הוולונטריים שפועלים בשטח בנושאי האיידס? אלו הן רק מעט מן השאלות העולות סביב אי-מדיניותה של הממשלה במאבק באיידס.

כהצעה אחת אופרטיבית ברצוני להציע, כצעד אחד מני רבים, עידוד של תרומות דם. ואני פונה לכל הציבור. בתרומות הדם אנחנו משיגים שתי מטרות: האחת, המטרה המוכרת לכולנו והיא תרומת הדם כשלעצמה, שהיא חשובה, כידוע, אני לא צריכה להדגיש את זה; והמטרה השנייה, שבו-זמנית נעשית בדיקת איידס.

זאת הצעתי, אני מקווה שהיא תתקבל על-ידי הציבור הרחב, וכאמור, אנחנו נשיג שתי מטרות: תרומות דם מצד אחד; וגילוי, אנחנו מקווים שאי-גילוי נגיפי איידס, מן הצד השני. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה. חברי הכנסת, הואיל והנושא הזה נוגע גם לצה"ל וגם למשרד הבריאות, אני מבקש ששר הבריאות ישיב ראשון, ולאחר מכן – סגן שר הביטחון מרדכי גור. בבקשה.

## **שר הבריאות ח' רמון:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מאוד מצטער שבנושא כל כך כאוב, שלציבור יש בו הרבה פחד – הרבה מאוד נובע מנימוקים לא-רציונליים, אבל הוא פחד שצריך להתחשב בו – גם לגביו, לצערי, קשה לי לראות ביקורת עניינית שקשורה לעובדות.

איך אפשר לבוא ולומר, שבנושא האיידס יש קשר של שתיקה? עם כל הכבוד לנושא האיידס, והוא באמת נושא בעייתי, לפחות בתקופה שבה אני שר הבריאות, וזה בערך שמונה חודשים, עסקנו בו מעל ומעבר לכל פרופורציה ביחס לנושאים אחרים, שמשמעותם מבחינת חיי התושבים הרבה יותר חשובה.

היה "יום איידס" בישראל, ואמרו לי שכמותו לא היה, רק לפני שלושה חודשים, עם הצעות בכנסת, עם פרסומי חוצות, עם עלונים, עם הסברה בכל מקום. זה עלה יותר מכל מה שאנחנו משקיעים בכל מחלה אחרת. עמד שר הבריאות מעל הדוכן הזה ונתן הדרכה מינית איך לא להידבק מאיידס. האם חברת כנסת, שכבר היתה פה בכנסת, יכולה לבוא ולומר שיש קשר של שתיקה? אי-אפשר לפתוח את העיתון, כמעט יום יום, בלי לגלות נתונים, מידע, אינפורמציה, תגובות על נושא מחלת האיידס – ויש קשר של שתיקה? יכול להיות שחברת הכנסת בלומנטל חירשת בנושא האיידס, לכן מבחינתה הכול שותק.

אומרת חברת הכנסת בלומנטל, והיא עצמה אומרת – – –

## **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אולי אתה סומא ולא רואה?

## **לימור לבנת (הליכוד):**

אל תגיד שהיא חירשת.

## **שר הבריאות ח' רמון:**

חירשת לא במובן הפיסי. אם מישהו לא שמע את כל מה שנעשה, יש בעיה בעניין הזה.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

לא נעשה מספיק. אני לא היחידה במדינת ישראל שאומרת את זה.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

אני מסכים אתך, חברת הכנסת בלומנטל. על כל דבר אפשר להגיד: לא נעשה מספיק. אבל בין שלא נעשה מספיק לבין קשר של שתיקה יש איזה פער קטן.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

לא אמרתי – – –

### **שר הבריאות ח' רמון:**

אני ציטטתי. יש ניסיון, אמרת, לגמד, ויש קשר של שתיקה.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

לגמד, נכון.

### **שר הבריאות ח' רמון:**

ניסיון לגמד וקשר של שתיקה, ואני הצגתי את הנתונים.

את עצמך אומרת, חברת הכנסת בלומנטל, שהמצב בישראל הוא טוב ביחס לעולם. אבל את זוקפת את זה לזכות המזל. כלומר, אי-אפשר לעשות פה שום מדיניות, כי אם יש מדיניות והיא תצליח, והיא כנראה מצליחה, זה עניין של מזל. וזאת לא מדיניות שלי, אני המשכתי, הרחבתי אותה. התחיל בה סגן שר הביטחון דהיום ושר הבריאות דאז, המשיכו כל שרי הבריאות, וצריך לזקוף את זה לזכות כל הממשלות שהיו. לא שרי הבריאות אלא צוות של ארגון הבריאות העולמי, שחרד מפני האידס, באמת, העלה על נס את הפעולות שנעשו על-ידי משרד הבריאות בישראל, ציין את השכיחות הנמוכה של איידס בישראל, את השירות והמעקב המצוינים – אני מצטט מלה במלה – בתחום בדיקות מנות הדם הנתרמות, ואף ציין עובדה, שבניגוד לארצות אחרות, לא חלה ירידה במספר מנות הדם הנתרמות. זאת אומר ארגון הבריאות העולמי; לא ארגון מהארץ, לא ארגון השייך לממסד הרפואי כאן. זה ארגון שעושה את הבדיקות האלה בכל העולם, וזו המציאות.

ואכן, כשאנחנו בודקים את המספרים בישראל – – –

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אין לך מחקר, איך אתה יודע?

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חברת הכנסת בלומנטל, עכשיו את שומעת, אז תקשיבי. רק אל תשמעי, תקשיבי. יש נתונים. מדי שנה בשנה, מאז 1988, חלה ירידה במספר החולים, במספר הנשאים.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

— — —

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חברת הכנסת בלומנטל, אני אענה לך.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

הלוואי שהיינו – – –

### **שר הבריאות ח' רמון:**

חברת הכנסת בלומנטל, אני אענה לך, אבל תקשיבי. אל תעני לי, תקשיבי.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אולי תבחן את עצמך במקום להיות כל כך מרוצה. המצב גרוע.

### שר הבריאות ח' רמון:

חברת הכנסת בלומנטל, אני בא ובודק יום את הנתונים ומקבל עליהם דיווח.

### נעמי בלומנטל (הליכוד):

בגלל זה כל המדינה בבהלה?

### שר הבריאות ח' רמון:

למה הם בבהלה אני יכול להגיד; אני לא רוצה להגיד, כי את עלולה להיפגע.

### נעמי בלומנטל (הליכוד):

בגללי, נכון?

### שר הבריאות ח' רמון:

כיוון שיש גורמים אשר בלי שום קשר לעובדות ולנתונים מפיצים עובדות ונתונים לא בדוקים על-ידי גורמים בלתי אחראיים. ואנחנו בודקים. אנחנו לא רוצים לדעת?

יש בדיקות שנעשות, וכל שנה יש יותר בדיקות. השנה יגיע מספר הבדיקות ל-80,000; בדיקות רצוניות, לא בדיקות באמצעות מנות הדם, שיחד אתן המספר מגיע קרוב ל-280,000. אני מדבר על בדיקות של אנשים שבאים למרכזים. ובתקופתי כשר הבריאות, מעבר לשמונת המרכזים, הודענו ופרסמנו ברבים – אני יכול להעביר לך את כל המודעות וההודעות בעניין, אם זה יעזור לשכנע אותך, אני לא בטוח – שבכל בתי-החולים הממשלתיים, ונוסף עליהם, בחלק מבתי-החולים של קופת-חולים, תיעשה בדיקת איידס וייקחו דגימות דם. זה פורסם, ויש תוצאות. 80,000 – זה לא מעט. וכל הדגימות וכל הנתונים מוכיחים, מה לעשות, שנשמרת פחות או יותר רמה קבועה של נשאים וחולים, ויש אפילו ירידה.

ועכשיו אומרים לנו: אבל לא בדקתם את כל האוכלוסייה. בשום מקום בעולם פרט – – –

### נעמי בלומנטל (הליכוד):

מדגם, בדיקה מדגמית, יש לך?

## שר הבריאות ח' רמון:

תקשיבי אז אולי תביני. שמעתי שש פעמים את המלה מדגם. מדגם לא עושים על אנשים שאינם רוצים, אבל עשו במקום מסוים, עשו בברית-המועצות, במשטר טוטליטרי, על כל האוכלוסייה. מתברר שכל המחקרים אומרים שזה היה בזבז כסף ובזבז זמן. לא אנחנו אומרים, ארגון הבריאות העולמי אומר. יכול להיות שאת מומחית יותר גדולה מארגון הבריאות העולמי. זה מה שהם אמרו.

אבל לנו יש ניסיון בישראל. מ-1986 – וזה המדגם הכי טוב – כל שנה הופכים נשאים להיות חולי איידס. על כל שני חולי איידס חדשים שמתגלים, אחד מהם היה נשא ידוע ואחד מהם היה נשא לא ידוע; שנה אחר שנה. כלומר, אם התגלו בשנה מסוימת 20 חולים, עשרה מהם היו נשאים ידועים ועשרה מהם היו נשאים לא ידועים. מה משמעות הדבר? – שזה לא מקרי. שנה אחר שנה, שנה אחר שנה, מ-1986. שנה אחת יכולה להיות טעות סטטיסטית; עוד שנה, תהיה עוד טעות סטטיסטית; שלוש שנים תהיה טעות סטטיסטית? משמעות הדבר כעובדה נחרצת, שאין אף אחד שיכול להפריך אותה, על-פי שום נתון בדוק, שמספר הנשאים בישראל הוא כפול מהידוע. ואם הוא לא כפול, נניח שהוא משולש, משמעות הדבר היא שיש לנו בישראל כ-2,500, מקסימום 3,000, נשאים; מספר מהנמוכים בעולם. מה אני יכול לעשות? איך שאני לא עושה את זה ורוצה ללכת לקראת מפיצי הבהלה ומוסרי הנתונים וכל מה שאתם רוצים, אי-אפשר להגיע ליותר מהמספר הזה. מה אני יכול לעשות? למה להגיד 10,000? מי שאומר 10,000 יכול להגיד 100,000. זה בדוק באותה מידה.

יש לנו בדיקות של מנות דם. במה שהתגלה במנות הדם אנחנו באחוז הכי נמוך בעולם, פרט למדינה אחת, וכל מנות הדם בישראל נבדקות אחת לאחת. איך את אומרת – סקר? וזה סקר, כי אלה גם חיילים, אלה לא אנשים מקבוצות סיכון. גם שם אנחנו באחוזים הכי נמוכים בעולם. ויש לנו הכללים.

בנושא הזיהוי. אנחנו המדינה כמעט היחידה בעולם שדורשת, כאשר אדם בא לבדיקת איידס, את מספר תעודת הזהות שלו. בשום מקום באירופה לא מבקשים. הבדיקות הן אנונימיות לחלוטין. אנחנו מבקשים תעודת זהות, וזה בניגוד להרבה מאוד כללים, כי אם אנחנו רוצים שהרבה אנשים יבואו להיבדק, ואנחנו רוצים, אנחנו צריכים להבטיח להם אנונימיות. הם פוחדים מפני זה, וכל מה שקורה עכשיו רק יקטין את מספר הבדיקות, ואם הוא יקטין את מספר הבדיקות, הוא יקטין את הסיכוי לגלות נשאים. לכן צריך לשמור על איזון, וזה מה שאנחנו עושים.

אנחנו משקיעים בטיפול בנושא האיידס – אני חוזר – יותר מאשר אנחנו משקיעים בכל מחלה מידבקת אחרת בישראל, גם כשיש מחלות מידבקות אחרות, שמשמעותן מבחינת בריאות הציבור רבה יותר בסדרי גודל. אביא רק דוגמה אחת: צהבת נגיפית.

אני רוצה להתייחס לפרשה האחרונה.

## נעמי בלומנטל (הליכוד):

אתם משקיעים בטיפול או בהסברה?

### שר הבריאות ח' רמון:

הטיפול, חברת הכנסת בלומנטל, מסור בידי קופות-החולים. מה אני יכול לעשות? זוהי השיטה בישראל. אדם חולה, הולך לקופת-חולים, ואיידס זו מחלה שכלולה בסל הבריאות של כל קופות-החולים. ברגע שאנחנו מודיעים לאדם שהוא חולה, מפנים אותו אל המקום שבו הוא צריך להיות מטופל, באמצעות קופת-חולים, כמו כל מחלה אחרת. מרגע זה המחלה הזאת מבחינת הטיפול בה היא כמו כל מחלה אחרת.

### היו"ר ע' עלי:

אני מבקש לסיים.

### שר הבריאות ח' רמון:

אני מבקש עוד שתי דקות, כי יש לי עוד כמה נושאים שאני חייב להתעכב עליהם.

### היו"ר ע' עלי:

שתי דקות בבקשה, אבל רק שתי דקות.

### שר הבריאות ח' רמון:

לנושא של הגילוי, זוהי מחלה מאוד מיוחדת. לכן, כאשר התגלה שאותה פרוצה היא נשאית של איידס, ולא נמסר לה על כך, אני פניתי ודרשתי מכל מרכזי הבדיקות למסור לנו דיווח על כל המקרים שבהם יש נשא חיובי ודבר התוצאה לא נמסר לו.

נתגלו שישה מקרים, ביוזמת משרד הבריאות. שלושה מתוכם זוהו, אחד מהם הוא הרופא, ואני בהחלט מעריך את אומץ לבו בכך שהוא הסכים להיחשף. שלושת המקרים הללו מטופלים. בשלושת המקרים האחרים הזיהוי שניתן כנראה בשלב זה אינו מספיק, ואי-אפשר לגלות אותם.

ניתנה הוראה, עוד לפני הגילוי של הרופא, שבתוך שבועיים, אם מתגלה נשא חיובי ולא מוסרים לו על כך, מעבירים את העובדה הזאת לידיעת משרד הבריאות מייד. אם בתוך חודש לא מוסרים, משרד הבריאות הופך להיות אחראי לאיתור ולזיהוי, והוא ינקוט את כל הצעדים על מנת לזהות.

צריך לדעת שאלה מקרים נדירים שבנדירים, אבל גם אותם צריך לאתר. אנחנו סגרנו את כל הפרצות שהיו בעקבות המקרה הזה, שבהחלט לא היה צריך לקרות, והאחרים לכך בדרג המינהלי נקראו לסדר.

לגבי פרסום שמות, על-פי החוק ניתן לעשות זאת. צריך לדעת שהמשמעות עלולה להיות פגיעה במי שבאים להיבדק, מחשש ששםם יפורסם.

נושא הזנות נמצא אף הוא בבדיקה. לפי החוק, אפשר לבודד אותן, אפשר לאסור אותן, אפשר לשים אותן בקרנטינות של מצורעים, אפשר לעשות הכול. אבל אנחנו נמצאים בדילמה בין נקיטת האמצעים החריפים הללו, עם כל המשמעויות, לבין בריאות הציבור. אנחנו איננו רוצים לקבל את ההחלטות האלה היום או מחר, אלא אנחנו יושבים ודנים. הוקמה ועדת איידס עליונה, חודש הרכבה עוד לפני הפרשיות האלה, והיא תגיש המלצות לשר הבריאות בתוך חודש ימים. זוהי ההנחיה.

בתוך חודש נקבל החלטות כיצד לנהוג לגבי זונות שידועות שהן נשאיות של נגיף האיידס וממשיכות בעבודתן, אם אפשר לכנות זאת כך.

אבל, אני מציע לכולנו, המחלה הזאת היא מספיק נוראה, מספיק קשה, מספיק מעוררת פחדים כמעט קמאיים ביחס אליה. אבל אני קורא לכולם שלא ללבות את הפאניקה, שלא ללבות את הבהלה. מדינת ישראל בהחלט יכולה להיות גאה בנושא של הגילוי והזיהוי של נשאים וחולי איידס, ביחס למדינות המתקדמות ביותר בעולם, ועל כך, כפי שאמרתי, יש אישור של ארגון הבריאות העולמי. תודה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה לשר הבריאות. סגן שר הביטחון, בבקשה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להצטרף להערותיו האחרונות של שר הבריאות, הנוגעות ליצירת האווירה. מספיק שבשבועיים-שלושה האחרונים אנחנו עומדים מול גל עכור של יצירת אווירה בתחום הביטחון, שכביכול מדינת ישראל אינה יכולה לעמוד בה. זה נעשה על-ידי אנשים עם כוונות טובות, אבל מוכרחים לשמור על הגבול בדיבורים האלה. אין גם שום בסיס להנחה, שמדינת ישראל איננה יכולה להתמודד עם תופעות כאלה או אחרות של טרור.

איזה מין אווירה ניסיתם להכניס פה הבוקר, כאילו אנחנו כביכול לא רוצים, לא יכולים, לא מוכנים, לא עושים את הניתן על מנת להתמודד עם מחלת האיידס? מה אנחנו בעיניכם? אתם יודעים מה זה איידס ואנחנו לא יודעים? אתם מבינים מה המשמעות של המחלה ואנחנו לא? להשתמש מעל לדוכן הזה במונחים שאתם השתמשתם?

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אתם לא עושים מספיק. איך אתה מאשים אותנו? אנחנו מדברים בשם הציבור. הציבור בחר בנו, ואני אומרת שלא נעשה מספיק.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני מאשים אותך בחוסר אחריות. אני מאשים אותך בכך שאת מסלפת את רצון הציבור.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

לא, אתה לא תגיד לי מה הציבור דורש ממני. אתה לא פרשן של הציבור.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני בוודאי פרשן כמון. אבל אני אומר לך יותר מזה – – –

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

זו עובדה שבצה"ל לא מאמצים את הוראות הזהירות לגבי הטיפול. זו עובדה שלא משתמשים בכפפות. מה הרע שאני שואל?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני בעד השאלה ואין לי גם שום טענה על העלאת הנושא. אני מדבר על הניואנסים שמתלווים, אשר מציגים כביכול עמדה של מערכת הביטחון, ובתוכה של מערכת הבריאות, ובתוכה של המערכת הצה"לית הבריאותית, שהם אינם מקדישים את תשומת הלב המתאימה לנושא כל כך רגיש וחשוב.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אבל זה נכון.

### **היו"ר י' עזרן:**

סליחה, אדוני סגן השר. חברת הכנסת בלומנטל, עם כל הכבוד, אי-אפשר לנהל דיאלוג. אני מסכים לקריאות ביניים ולא הפסקתי זאת עד עכשיו. בבקשה, אדוני.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

עכשיו אומר לך, חברת הכנסת בלומנטל, שאני מייצג את העניין כנציג ציבור לפחות טוב כמורך, מכיוון שבהיותי שר הבריאות הייתי הראשון שנתן אישור לפתוח בכל רחבי המדינה שבע מרפאות לבדיקת איידס, כאשר ארגון הבריאות העולמי עוד לא היה בטוח שצריך לעשות זאת. גם בקרב אנשי המקצוע במדינה היו על זה ויכוחים. גם בקרב בעלי המקצוע במשרד הבריאות התעוררו שאלות, האם אני לא לוקח על עצמי סיכון בזה שאני מאשר לפתוח מרפאות לבדיקה רצונית של מחלת האיידס.

אבל, מתוך ההכרה בחשיבות העניין, מתוך הידיעה שמערכת הבריאות במדינת ישראל היא גם בתחומים אחרים בין המתקדמות בעולם, והעיקר – מתוך הסתמכות על כך שהרופאים אחראיים, וכאשר הם פונים אלינו ביוזמתם הם יודעים מה לעשות.

לשמחתי, שמעתם משר הביטחון הנוכחי – – –

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

שר הבריאות הנוכחי. שר הביטחון זה אולי התפקיד הבא שלו.

### **יגאל ביבי (מפד"ל):**

זה התפקיד הבא.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

הכול יכול להיות, האמינו לי. שרק יהיה בריא.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

חבר הכנסת רמון, אתה הולך על זה?

### **שר הבריאות ח' רמון:**

יש לי הבריאות, מספיק לי.

### **היו"ר י' עזרן:**

זו היתה פליטת פה, ללא שום כוונה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

להיפך, יש בה אפילו איחולים.

### **היו"ר י' עזרן:**

בבקשה, כוונה אין, אבל אולי איחולים יש.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

ובכן, זה דבר אחד שאתם צריכים לדעת.

דבר שני, מה זאת אומרת שהצבא איננו רוצה להקפיד על הוראות הבריאות? יכול להיות ויכוח לגבי אופי הצעדים. לא יכולים לשים סימן שאלה על עצם הרצון והנכונות והיכולת של מערכת הבריאות והרפואה הצבאית להתמודד עם הסוגיה הזאת בחברה הישראלית, שעושה את זה כפי שתיאר שר הבריאות.

ומכאן, ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לעבור לכמה תשובות ענייניות. השאלות הן מוצדקות, התפרסמו דברים, יש טעם להבהיר אותם, ואני עושה זאת ברצון רב.

להלן תפורט התייחסותנו להצעת חבר הכנסת יגאל ביבי בנושא הנדון, שהיה: הזנחה רפואית ואי-מילוי אחרי הוראות משרד הבריאות.

א. צה"ל פועל רבות למניעת ההדבקה של חייליו בנגיף האיידס ובנגיפי דלקת כבד B ו-C. פעולות אלה כוללות, בין היתר: 1. הרחקה של נשאי נגיף האיידס ממערך הסדיר והמילואים; 2. הסברה באמצעות חומר כתוב והרצאות על מחלת האיידס ועל דרכי המניעה שלה; 3. ביצוע מעקב והדרכה למניעת הידבקות בקרב נשאי נגיף דלקת כבד C-ו המתגלים בתרומות דם.

ב. הסיכון העיקרי – וכאן יש כמה דברים מקצועיים שצריכים לדעת אותם – להדבקתם של צוותי רפואה בנגיף האידס ובדלקת כבד נגיפית הוא בעת הידקרות ממחט או מחפץ חד אחר, שהיה במגע עם דם נגוע. לכן פעולות המניעה בקרב אוכלוסייה זו כוללות: 1. הדרכה ואימון בעבודה זהירה ומיומנת, תוך מניעת הידקרות ופציעה בעת הטיפול; 2. חיסון כל צוותי הרפואה נגד דלקת כבד נגיפית. 3; B שימוש במכלים אטומים במעבדות ובשרשרת החיול, שבהן נעשה עיקר השימוש במחטים. שימוש זה יורחב בחודשים הקרובים בכל המרפאות; 4. מכלים אטומים להסרת מחטים ולאיסופן ללא מגע יד אושרו לרכישה ויוכנסו למרפאות ולמעבדות בחודשים הקרובים; 5. כפפות אינן מהוות מחסום לדקירת מחט. עובדה זו, בשילוב ניתוח הסיכון באוכלוסייה, שבה מידת הנשאות של נגיף האידס אפסית, הביאו להחלטתה של ועדת מומחים, שהשימוש בכפפות ייעשה על-ידי עובדי מעבדה ובנסיבות מיוחדות, שבהן קיימים חתכים בעור הידיים של המטפל, ובעת הטיפול בפצוע עם דם רב.

אני יכול להבטיחכם, שכל תופעה חדשה שתתגלה, או כל המצאה רפואית חדשה, ישולבו ויוטמעו במערכת הבריאות מיידית, מהר ככל האפשר, בכלל זה במערכת הצבאית. תודה.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה רבה. אדוני סגן השר, מה אתה מציע? לא שמענו את ההצעה שלו.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

להעביר את הנושא לוועדה.

### **היו"ר י' עזרן:**

לאיזו ועדה?

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

לוועדת העבודה והרווחה.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

לוועדת העבודה והרווחה.

**היו"ר י' עזרן:**

אם כן, שאל את המציעים. חבר הכנסת יגאל ביבי מסכים להצעת סגן השר?

**יגאל ביבי (מפד"ל):**

כן.

**היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת אלי דיין מסכים? הוא לא נמצא.

**קריאות:**

— — — הוא אמר שהוא

**יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום.

**היו"ר י' עזרן:**

אבל רגע אחד, נראה.

חברת הכנסת נעמי בלומנטל מסכימה להעביר את הנושא לוועדה?

**נעמי בלומנטל (הליכוד):**

מסכימה, לוועדת העבודה והרווחה.

**היו"ר י' עזרן:**

תודה. נשאר חבר הכנסת שאיננו באולם. ובכן, דין חבר הכנסת הנעדר כדין כולם, אבל יש הצעה אחרת של חבר הכנסת האשם מאחמיד. הוא מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יגאל ביבי מסדר-היום. בבקשה, במסגרת דקה.

#### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, במסגרת הדקה תרשה לי גם לתקן את שמי כפי שקראת אותו: האשם מחאמיד, ולהמשיך.

#### **היו"ר י' עזרן:**

ההקדמה היא לא בכלל הדקה. תודה.

#### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

תודה.

אדוני שר הבריאות, אני יודע שניתנו הנחיות, היות שמדובר בנושא מאוד מאוד חשוב, אבל לפני כשבוע – והשר דיבר על זה – ביום ג' שעבר, קיבל ד"ר חסן מתאני את הידיעה שהוא נושא את נגיף האיידס. הבדיקה נערכה ביוני 1992, ונתקבלה במרס 1993, זאת אומרת לאחר כתשעה חודשים.

#### **שר הבריאות ח' רמון:**

---

#### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

ומדובר ברופא, זה לא סתם אדם. זה רופא, ולא אדם כמוני שלא מבין ברפואה. זה דבר אחד.

באותו יום, לפני שבני משפחתו ידעו על כך, התחילו הטלפונים לצלצל בביתו ועיתונאים הלמו על דלת ביתו.

אדוני השר, העיכוב בתוצאות הבדיקה לאיש בעל העניין והפרסום לפני שבני משפחתו ידעו על כך, לדעתי יש בהם אכזריות, חוסר אחריות, הפרה גסה של זכות האדם לצנעת הפרט והכשלת המאמצים לעודד אנשים לגשת לבדיקות, מחשש שגם הם ייפלו קורבנות לרשלנות.

## **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת מחאמיד, עברו כבר דקתיים.

## **האשם מחאמיד (חד"ש):**

לכן, אדוני היושב-ראש, בשלב הזה היה, לדעתי, כישלון במשרד הבריאות. המשרד נכשל בשלב זה בהתמודדות עם הבעיה.

## **היו"ר י' עזרן:**

ועל כן הצעתך להסיר את הנושא מסדר-היום.

## **האשם מחאמיד (חד"ש):**

על כן אני מציע, בצער רב, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת ביבי מסדר-היום.

## **היו"ר י' עזרן:**

זכותו של שר הבריאות להשיב. בבקשה, אדוני השר.

## **שר הבריאות ח' רמון:**

אני מבקש להעיר הערה לדבריו של חבר הכנסת האשם מחאמיד. הבדיקה אכן נעשתה באוגוסט. אני חוזר ואומר: התוצאה היתה ידועה מייד. היא לא הועברה מסיבות שאני פירטתי. לאחר שהתברר שיש בכלל תופעה, שאדם המתגלה כנשא אינו מקבל את התשובה, אנחנו ביוזמתנו, במשרד הבריאות, איתרנו את הרופא, בניגוד למה שקרה עד היום, ויצרנו נהלים, שמקרים כאלה לא יכולים עוד לקרות. אני חוזר ואומר, שגם לגבי הרופא הדבר נעשה ביוזמת משרד הבריאות, ולא על-ידי המרכז.

אני מצטרף לדברך. המצוד והציד הבלתי סביר של אמצעי תקשורת, מי יפרסם ראשון את השם – זאת לא היתה שעתה היפה של העיתונות בישראל. אני אומר את זה בכל האחריות ובצער. אינני אוהב ואינני רוצה לתקוף עיתונות. אני אומר את זה בכל ההמעטה האפשרית. עוד לפני שהוא דיבר עם בני משפחתו, לפני שילדיו ידעו, נעשה ציד, ואני פניתי ליועץ המשפטי לממשלה, וקיבלנו תשובה שאין לנו יכולת להוציא צו מניעה נגד פרסום שמו, שלצערי הגיע לתקשורת. ואז פניתי לעורכי

העיתונים וביקשתי מהם: אל תפרסמו את השם, האיש בהלם, האיש קיבל בשורה מרה, אולי אין מרה ממנה, ואנחנו מבקשים לתת לו להתאושש; מדברים אתו, שוקלים את הצעדים, נראה מה נעשה. ואני מצטער שהופעל לחץ כבד, לא הוגן, שלא אפשר שיקול דעת של הרופא עד הסוף.

מכיוון שהדברים נודעו, ויש כירורגים ערבים מעטים, נוצר לחץ גם מצד הרופאים הערבים. נכנס סגן שר הבריאות, הוא יכול להוסיף פרטים. נוצר לחץ מצד הרופאים הערבים. הם אמרו: כמה כירורגים יש, עשרה? כל אחד מאתנו חשוד. לא מדובר ב-1,000-2,000. גם הם פנו. וסגן השר נואף מסאלחה, ברגישות, באצילות, נפגש עם הרופא, דיבר אתו, הציג בפניו את כל הנתונים, והרופא עצמו הגיע למסקנה, שבנסיבות שנוצרו הוא צריך לחשוף את שמו.

אני מקווה, ראשית, שלא יקרו מקרים כאלה; ושנית, שכולנו נפיק את הלקחים על מנת שמקרים כאלה לא יקרו להבא. תודה.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה, אדוני השר. הצעה אחרת לחבר הכנסת יוסף בא-גד: להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין מסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת יוסף בא-גד.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הגמרא, במסכת קידושין פ"א, עמוד א', מביאה רשימה שלמה של איסורי התייחדות ואיסורי עריות, שלא אפרטה בגלל הזמן הקצר העומד לרשותי. המדרש אומר: מעשה בבן שהושיבוהו בקובה של זונות. מה יעשה הבן ולא יחטא?

כנסת נכבדה, הרסו את המוסר, פותחים חנויות לאביזרי מין, כל המגורים בצה"ל מלאים תמונות זימה מגרות, ואתם עכשיו מיתממים ושואלים. עולה כבוד סגן השר ואומר: יצירת אווירה של טרור.

אדוני, לא השתתפת אתמול בהלוויה של הקדוש יהושע פרידברג, השם ייקום דמו. שגריר קנדה כן השתתף, כי הוא אזרח קנדי. ממשלת ישראל לא באה – – –

### **היו"ר י' עזרן:**

עם כל הכבוד, חבר הכנסת בא-גד, אני מבקש – – –

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

רגע, אני גומר.

**היו"ר י' עזרן:**

לא – – –

**יוסף בא-גד (מולדת):**

סליחה, סליחה. זכותי לגמור. ואני אומר, איך אפשר – – –

**היו"ר י' עזרן:**

וזכותי להפסיק אותך אם לא תגמור.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

אני גומר.

אני רק אומר שעלה כאן סגן השר ואמר: אווירת טרור ואווירת איידס. אם דם שנשפך כמים זה אווירת טרור – עלה השר ודיבר על העיתונות. אבל העיתונות נוהגת כך כל הזמן, ואנחנו ממשיכים עם אותה עיתונות, ועוד מעודדים את הדברים. מה יעשה הבן ולא יחטא?

אני מציע להסיר מסדר-היום. אני מציע להעלות לסדר-היום את הרס המוסר על-ידי כולנו, ואז לא יהיה איידס ולא יהיו דברים אחרים.

**היו"ר י' עזרן:**

תודה. יש עוד הצעה, לחבר הכנסת דראושה, להסיר – – –

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

על זה יש הוכחות מההיסטוריה – – –

### יוסף בא-גד (מולדת):

אכן בעם ישראל יש עד היום פחות זימה ופחות איידס מאשר בכל העולם.

### סגן שר הביטחון מ' גור:

---

### היו"ר י' עזרן:

אדוני סגן השר, כבודו יכול לעלות לכאן ולהשיב, אם הוא רוצה. זו זכותו.

### סגן שר הביטחון מ' גור:

--- לעלות ולדבר אתנו על השתתפותנו בלוויות. את זה אנחנו עושים, לצערי הרב, למעלה מ-40 שנה --- ויש תקווה שבסופו של דבר אנחנו נגבר. לא להטיף לנו מוסר ---

### יוסף בא-גד (מולדת):

מי יוצר אווירת טרור? ---

### היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת בא-גד, אני ממליץ בפניך לחזור כך מנושא ההלוויות.

### גדעון שגיא (העבודה):

זה לא הדבר חסר הטעם היחיד שהוא אמר כאן.

### חיים אורון (מרצ):

יחזור או לא יחזור בו, עזוב אותו.

**היו"ר י' עזרן:**

סליחה, אדוני, אל תיתן לי עצות. זכותך להגיב, אבל תן לי לומר את דברי. אני ממליץ בפניך, חבר הכנסת בא-גד, לחזור בך מהנושא הזה של ההלוויות, מכיוון שזה באמת נושא רגיש מאוד, והזכרתו אינה מוצדקת בהקשר זה.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

— — —

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

— — —

**היו"ר י' עזרן:**

סליחה, רבותי, אל תעשו מזה מהומה. חבר הכנסת גולדשמידט.

חבר הכנסת בא-גד, האם מקובל עליך? אם לא מקובל עליך, אדוני יושב.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

לא מקובל — — —

**היו"ר י' עזרן:**

תודה, שלום.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

— — —

## היו"ר י' עזרן:

צר לי מאוד שלא חזרת בכך – – –

## אלי גולדשמידט (העבודה):

---

## היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גולדשמידט, אנא ממך. זה לא מקובל, כאשר אני בכנות מתערב ומשתדל להשליט קצת סדר ופרופורציה נכונה בעניין הזה, אין שום טעם להבעיר כאן מדורה.

בבקשה, חבר הכנסת דראושה, אנא קצר.

## עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנצל את הדיון כאן כדי לשלוח מכאן, מהכנסת, ברכת חזק ואמץ לאותו רופא כירורג ערבי חסן מתאני, אשר עומד באומץ לב ומתוך אחריות מלאה במצב העדין שנוצר, כאשר הוא עומד בפני לחצים חברתיים, אנושיים ורפואיים רבים.

אני רוצה בהזדמנות זו לחזק אותו, לחזק את בני משפחתו, וגם לפנות אל שר הבריאות ואל המוסדות האחראים, בהיותי מודע לכך שיש להם מודעות לנושא הזה, ולבקש משר הבריאות ומסגנו, חבר הכנסת נואף מסאלחה, לדאוג לרופא, למשפחתו ולילדיו, מאחר שהרופא הקריב ומקריב למען האינטרס הכללי.

הרופא ניתח כ-2,000 חולים יהודים וערבים וטיפל באלפי חולים אחרים. הרופא הזה למד והשקיע רבות בלימודיו ועבד בנאמנות, באמונה ובמרץ רב. ברגע הקשה הזה מגיעה לו מכולנו, מכל הבית הזה, ברכת חזק ואמץ.

## היו"ר י' עזרן:

והצעתך, אדוני?

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

להסיר את ההצעה.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה. אנחנו עוברים כעת להצבעה. המציעים והשר המשיב הסכימו להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה. יש לנו הצעות נגדיות, להסיר את הנושא מסדר-היום. בבקשה להצביע, מי בעד העברת הנושא לוועדה ומי נגד.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 21

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

## **היו"ר י' עזרן:**

21 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שהנושא עובר לוועדת העבודה והרווחה.

## **הצעה לסדר-היום עסקיו של סטף ורטהיימר וקשריו עם חברות ממשלתיות**

## **היו"ר י' עזרן:**

חברי הכנסת, הנושא הבא שלפנינו – הצעה לסדר-היום מס' 1383, של חבר הכנסת רפאל אלול, בנושא: עסקיו של סטף ורטהיימר וקשריו עם חברות ממשלתיות. ישיב כבוד שר התעשייה והמסחר.

## **רפאל אלול (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בסוף השבוע פורסמה במוסף עיתון "הארץ" כתבה הנוגעת לתעשיין סטף ורטהיימר ולעסקיו הציבוריים, עסקים שכ-40% מהם מממן משלם המסים כחוק. לאחר שירי הלל שנכתבו על סטף במשך שנים רבות, שבהם הוא הוצג כאבי הציונות המתחדשת, בפעם הראשונה העז עיתון למתוח מידה רבה של ביקורת ציבורית על מר ורטהיימר.

אני אינני מזלזל בהישגיו, בעשייתו ובהקמת מפעלים שיזם סטף ורטהיימר. בין השאר מדובר על עסקת מכירת גן התעשייה לוורטהיימר – – –

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אילו מפעלים הוא הקים?

### **רפאל אלול (העבודה):**

"ישקר".

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת איתן, הרי אתה מבקש להגיב על ההצעה. אני מבקש שכאשר אדוני יעלה, הוא יגיד את כל אשר עם לבו בנושא, כי אישרנו לאדוני את זכות התגובה.

### **רפאל אלול (העבודה):**

מדובר בעסקת מכירת גן התעשייה לוורטהיימר על-ידי החברה הממשלתית "מבני תעשייה", שבנתה אותו בשעתה בתפן.

אני מוכרח לומר, שכמו רבים אחרים בציבור, ולא רק בציבור אלא גם בכנסת, הופתעתי לשמוע שלא סטף בנה מכספו את הגן, אלא חברה ממשלתית היא שעשתה זאת, ובכספי הציבור. זה כשלעצמו מפתיע למדי.

האגדות שבהן האכילו את הציבור, דרך העיתונות, במשך שנים היו כל כך מסיביות, שאפילו בנימוקי הוועדה לפרס ישראל, שהעניקה את הפרס למר ורטהיימר, נכתב, בין היתר, שהוא זה שבנה את גן התעשייה בתפן. כעת מתברר שהוא היה בעל הרעיון, והכספים הושקעו על-ידי האזרח הישראלי. איך קרה שבמשך שנים לא ידע על כך איש?

מסתבר שבשעתה בנתה החברה הממשלתית "מבני תעשייה" את הגן במסגרת מדיניות ברוכה של הממשלה לעודד יזמים. החברה בונה בכל הארץ מבני תעשייה ומשכירה אותם ליזמים. לכאורה ניתן

היה לצפות שהגן המודרני יהיה פתוח ליזמים שיפנו לחברה הממשלתית וישכרו את המבנים. אולם עד מהרה השכירה החברה את הגן כולו, ששטחו 14,000 מ"ר, למר ורטהיימר באופן בלעדי. למה?

ומה עשה סטף ורטהיימר? הוא זה שהשכיר את הגן ליזמים אחרים. דליה, אני מבקש.

**היו"ר י' עזרן:**

— — — היא עוסקת —

**רפאל אלול (העבודה):**

אני בגני תעשייה והיא בגני-ילדים.

**היו"ר י' עזרן:**

לא רציתי להמשיך. גנים טרומיים, אתה מבין, אדוני.

**רפאל אלול (העבודה):**

במלים פשוטות, הוא שימש מתווך תעשייה. מהעיתון עולה, כי הוא השכיר את הגן במחירים גבוהים יותר מכפי ששכר. הוא הדבר במבני תעשייה נוספים, בתל-חי ובעומר. בתל-חי, טוענים תעשיינים, סטף דורש מחירים יותר גבוהים מאשר במרכז הארץ.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

זה רע? זה מעיד על כך שהוא הצליח.

**רפאל אלול (העבודה):**

בהחלט כן, מיקי איתן. הוא טען כל השנים, זו היתה הססמה שלו, שהממשלה לא תעזור לו, העיקר שלא תפריע לו. ומתברר לנו שהממשלה מאוד עוזרת לו. אני לא רואה רע בזה, אבל שהכול יהיה על השולחן.

נחזור לגן התעשייה בתפן.

**דן תיכון (הליכוד):**

יכול להיות שאתה צודק. האם אתה לא מגזים שאתה מעלה את הנושא הזה במליאה?

**רפאל אלול (העבודה):**

למה?

**שלמה בוחבוט (העבודה):**

---

**דן תיכון (הליכוד):**

לא צריך לעשות "עליהם" במליאה על הנושא הזה. רבותי, יש גבול.

**היו"ר י' עזרן:**

רבותי, חבר הכנסת הנכבד והמלומד דן תיכון, הנושא הזה מאוד רגיש. יש כאן תגובה של חברי הכנסת. אני מבקש לתת לו לסיים את דבריו. חבר הכנסת מיקי איתן, חזקה עליו שיעשה את זה בצורה הטובה והיעילה ביותר.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

מיכאל איתן.

**היו"ר י' עזרן:**

אמרתי מיכאל איתן.

**רפאל אלול (העבודה):**

לא חלפו שלוש שנים מאז הושכר הגן בלעדית למר ורטהיימר ב-1989, ובחורף שעבר, כתוצאה משלג שירד, קרס גג אחד המבנים – – –

### **רון נחמן (הליכוד):**

גם אצלנו.

### **רפאל אלול (העבודה):**

תיכף תשמע מה ההבדל.

### **היו"ר י' עזרן:**

כל חבר כנסת שמעיר לך אתה מתעסק אתו? זה על חשבונך.

### **רפאל אלול (העבודה):**

ומה קורה? החברה הממשלתית ממהרת ומוכרת את הגן כולו לסטף ורטהיימר ללא מכרז. מדוע החיפזון הזה? וגרוע מזה, מסתבר, על-פי פרוטוקולים רשמיים, שהגן נמכר במחיר 4 מיליוני דולר. כל זה בזמן שערכו הנקוב בספרים, אחרי ניכוי פחת של 10 שנים, הוא כפליים – 8 מיליוני דולר. העיתון עושה חסד עם ורטהיימר, ומתברר – – –

### **שלמה בוחבוט (העבודה):**

צריך להסיר את החסינות של סטף.

### **היו"ר י' עזרן:**

רבותי, לא מקובל עלי לתקוף אדם מחוץ למה שצריך, על-פי הזכויות של חבר הכנסת המעלה, כאשר הוא לא יכול להגן על עצמו.

### **רפאל אלול (העבודה):**

נכון.

## **היו"ר י' עזרן:**

עם כל הכבוד, חבר הכנסת ידידי הנכבד, פשוט מאוד האיש הזה לא יכול להתגונן. מספיק שמעלים את הנושא. צר לי מאוד שמוסיפים כאן התלקחות רצינית.

## **רפאל אלול (העבודה):**

מתברר שלמעשה המחיר הנקוב של המבנה הוא כ-12 מיליון דולר, אם מורידים את הפחת.

ב-9 באפריל 1992, בעוד הוא מנהל משא-ומתן עם "מבני תעשייה" על המכירה, פורסמה ידיעה בעיתון "גלובס", ובה הערכה שהנזק שנגרם למבנה אחד בלבד, עקב כך שהגג קרס, הוא 3 מיליוני דולר. ההערכה היא באופן ברור על דעתו של איתן ורטהיימר, בנו של סטף, שקנה את הגן יחד אתו – 3 מיליוני דולר. מר ורטהיימר קובל על חברת הביטוח "אררט", שלא רצתה לשלם לו 3 מיליוני דולר על נזק שנגרם למבנה אחד.

וכעת, חברי הכנסת, עשו חשבון. אם מבנה אחד נזקו 3 מיליוני דולר, מה ערכו של כל הגן, שמכיל מבנים בשטח גדול פי 14 מאותו נכס? 30 מיליון דולר, 40 מיליון דולר. במלים פשוטות, התעורר חשש כבד, שראשית ניסה סטף לקנות את הגן בכספי הביטוח שדרש, לא בכספו. כשלא עלה בידו, חברת הביטוח לא נכנעה, אף שמגוף הידיעה עולה, שהופעלו עליה לחצים כבדים, נאלץ מר סטף ורטהיימר לקנות את הגן לא בחינם אלא בחלק קטן מהמחיר. איך נתייחס לצירוף נסיבות כאלה, שמעורב בהן אדם שממשלות נחפזות למלא כל משאלה שלו? וזה לא הכול.

מנכל "מבני תעשייה" הממשלתית, שמואל סייט, זה שגיבש את עסקת מכירת הגן לורטהיימר, היה בשעתו עובד של סטף בשכר ועבר מ"ישקר" ל"מבני תעשייה", ללא תקופת צינון, בשנת 1984, בדיוק עם בניית הגן.

בנוסף, מר חיים כץ – – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

גם דוד בועז הממונה על אגף התקציבים עבר מסטף ורטהיימר לנהל את אגף התקציבים. אז מה? זה כשלעצמו מחשיד מישהו? במקום לדון במליאה הולכים למשטרה. מה אתה עושה לו לינץ' כאן? הוא איננו מל"ו הצדיקים, אני אומר את זה. אני אולי היחיד בבית הזה שעמד כנגד דרישותיו. אבל אל תעשו לו לינץ'. וזה גם מוכר כהצעה דחופה לסדר-היום. אפשר להשתגע.

## **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת, נתתי לך אפשרות לנאום. זו לא קריאת ביניים. אנא ממך, מספיק כבר. זה כדי לאזן. העלית נושא. אתה לא יכול להוריד את הנושא מסדר-היום. תצביע נגד. יפה, אמרת את דבריך. בבקשה. אולי זה תיאור של גן-עדן שכתוב בתנ"ך. לפחות תשמע איך זה נראה.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

תאמין לי שאני מצוי אצל העניין, לא פחות מחבר הכנסת רפי אלול.

#### **שלמה בוחבוט (העבודה):**

למה לא עשית שיעורי בית?

#### **היו"ר י' עזרן:**

ידידי הנכבד, אנא ממך. רבותי, אני לא ארשה כאן דיאלוג. אני מתחיל לקרוא לסדר, לזרוק את אדם מעץ הגן.

#### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אתה רוצה להגיד שהמליאה הזאת היא גן-עדן?

#### **היו"ר י' עזרן:**

אני אמרתי עם התיאור המפורט. זה על חשבונך, חבר הכנסת, הזהרתיך.

#### **רפאל אלול (העבודה):**

אני אשם שדן תיכון דיבר?

#### **היו"ר י' עזרן:**

אתה לא אשם, אתה יכול להתעלם. אל תנהל דיאלוג. בבקשה, חבר הכנסת, עוד דקה אחת וזהו.

### **רפאל אלול (העבודה):**

אתה רציני?

### **היו"ר י' עזרן:**

אני מצטער מאוד, למה אדוני שואל את השאלה הזאת? דקה אחת, זהו. נתתי כבר שלוש דקות בהתחלה.

### **רפאל אלול (העבודה):**

למעשה, מאחר שאין לי די זמן, הזמן לא עומד לרשותי לקרוא כאן את כל מה שהכנתי בעניין הזה, ברשותכם, אבקש שייבדק כיצד קיבל מר סטף ורטהיימר מענקים לפיתוח, לא רק פיתוח ראשון בשטח, אלא כל השטח 100%, וכיצד בוצעה המכירה של גן התעשייה בתפן, ומחיר המכירה, כיצד הוא ביקש וקיבל אישור למענקים לגבי תשתיות. אם הנושא הזה ייבדק, אולי כולנו נלמד מהמקרה הזה. הלך פה מישור ויצר דימוי של אדם כוחני כול-יכול, שזלזל הפעם בממשלה, ואני אומר לכם שאפילו אני נשביתי בקסמיו וחשבתי שיש לו פתרון. אני אומר, אם ניתן לכל אזרח הזדמנויות כאלה, ואני בטוח ששר התעשייה והמסחר החדש ייתן הזדמנויות כאלה לכל יזם – אני בטוח שאפשר להפוך את כל המדינה הזאת לגן פורח.

### **פנחס בדש (צומת):**

אם ניתן את זה לכל יזם, למה לא באים?

### **רפאל אלול (העבודה):**

תן גם לי אזור תעשייה א' ולא ב', כמו אצלך. עם כל הכבוד, עומר קיבל אזור תעשייה א' כי סטף ורטהיימר ביקש.

### **פנחס בדש (צומת):**

זה לא נכון. אתה אומר דברים לא בדוקים.

### **רפאל אלול (העבודה):**

מישהו אישר לו את זה. גם זה צריך להיבדק. הנושא הוא נושא ציבורי, הנושא פורסם בעיתון, כדאי שהוא ייבדק.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה לחבר הכנסת אלול. כבוד השר ישיב. אחר כך נעבור להצעות הנגדיות.

### **שר התעשייה והמסחר מ' חריש:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעיתון "הארץ" התפרסמה כתבה ביום 12 במרס 1993. אנחנו קיבלנו במשרד התעשייה והמסחר העתק של תגובה ממשרד עורכי-הדין הורוביץ ושותפיו, עורך-הדין היותר-ידוע במשרד הזה הוא עורך-הדין אמנון גולדנברג, עם דרישה לעיתון "הארץ" לפרסם תיקון והכחשה חד-משמעית לכתבה עד 18 במרס, שזה מחר. המכתב הזה מגדיר את הכתבה כפרסום לשון הרע. בינתיים אני מביא רק עובדות.

בוועדת הכספים נמסר היום על-ידי יושב-ראש הוועדה, שבנושא גן התעשייה בתפן הוזמן דוח ממנהל רשות החברות הממשלתיות מר ניצני, והדוח הזה יימסר לוועדת הכספים.

### **שלמה בוחבוט (העבודה):**

אולי תסביר מה הדוח הזה צריך לומר?

### **שר התעשייה והמסחר מ' חריש:**

אני שמעתי זאת היום. לכן אני מוסר את מה שאני יודע. הוא הזמין בעניין הזה בירור, היית נוכח ושמעת מה שאני שמעתי.

אדוני היושב-ראש, המצב תמיד מורכב כאשר מעלים במליאת הכנסת נושא של ביקורת על אדם מסוים באופן אישי, כי פה הוא לא יכול להתגונן, הוא לא יכול להגיב.

אין ספק שסטף ורטהיימר הוא אחד התעשיינים ואחד היצואנים המצליחים במדינת ישראל.

### **רפאל אלול (העבודה):**

---

## שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני מדבר כרגע על עובדות, על הישגים של תעשיין. היתה לו שורה של יוזמות ייחודיות, שאת חלקן, חבר הכנסת רפי אלול, אנחנו מנסים היום לקחת כדגמים שנציע גם ליזמים אחרים ולגורמים אחרים במשק הישראלי.

## דן תיכון (הליכוד):

איך קראו לזה: ציונות שנת 2000.

## שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אלה הנתונים, ולכן לא הייתי ממחר, על-פי כתבה בעיתון, מה עוד שכולנו מנוסים בכתבות בעיתונים, להוציא מסקנות גם כאשר לכאורה יש שם דברים שצריך לברר אותם.

אני יודע רק דבר אחד, מתוך הניסיון שלי בכנסת. הועלו פה טענות מאוד קונקרטיות, מאוד ממוקדות מבחינה עובדתית, והמקום האחרון שאפשר לברר אותן הוא מליאת הכנסת, או בדין רגיל בוועדה של הכנסת. בוועדות הכנסת אפשר לברר מדיניות, אפשר להתמודד עם שאלות עקרוניות. ביקורת על מדיניות ממשלה, על תפקידים מסוימים, קשה מאוד לברר בכלי הרגיל הפרלמנטרי.

יש שני כלים שהכנסת יצרה לעצמה לבירור עובדות, והיא נותנת מעמד מיוחד לחברי כנסת בשימוש באותם כלים. האחד, פנייה למבקר המדינה. אני חושב שכל חבר כנסת מקבל בהתחלת הקדנציה מכתב ממשדד מבקר המדינה, שמציין את הזכות המיוחדת הזאת שיש לחבר כנסת, עם קבלת עדיפות לבירור העובדות שהוא מברר אותן.

כלי שני, לדברים יותר משמעותיים, יותר גדולים, אם הם לא ממוקדים, זה הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית על-פי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת. עד עכשיו, נדמה לי שהמקרה היחיד שבו קמה ועדה כזו היה בעקבות יוזמתי בנושא של תאונות דרכים, אבל הכלי קיים ככלי לבירור עובדות.

לכן, קשה לי לראות איך אפשר לברר נושא כזה על-פי הצעה לסדר-היום. לכן אינני מציע לכלול את הנושא בסדר-היום של מליאת הכנסת, והייתי ממליץ לחבר הכנסת רפי אלול להסתפק כאן בתשובתי כשר התעשייה והמסחר. אם הוא ירצה לברר את העובדות, ישתמש בכלים שהכנסת נותנת לו, תוך בירור העובדות שקשורות כאן, ולאחר מכן יגבש את החלטתו ואת מדיניותו בתחום הזה. תודה.

## היו"ר י' עזרן:

תודה לאדוני השר. אני פונה לחבר הכנסת רפי אלול, האם אתה מסתפק בדברי השר?

**רפאל אלול (העבודה):**

אני מסתפק בדברי השר.

**היו"ר י' עזרן:**

כיוון שחבר הכנסת רפי אלול מסתפק בדברי השר, אנחנו עוברים לנושא הבא.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני ביקשתי רשות למחות כהצעה לסדר הדיון, ולא לגופו של עניין.

**היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת דן תיכון, נכון שביקשת, ואני מאפשר לך זאת במסגרת דקה. אנא ממך, כבר לקחת את הרשות הזאת במסגרת הנאומים.

**דן תיכון (הליכוד):**

לא, בכלל לא לקחתי.

**היו"ר י' עזרן:**

אדוני כבר מחה ואמר את דבריו. עכשיו יוסיף על מחאתו, אבל ברשות.

**דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כוונתי בבית וכמי שכיהן כתשע שנים כסגן יושב-ראש הכנסת, אני מוחה על כך שהצעה מן הסוג הזה הוכרה כהצעה דחופה לסדר-היום. תמוה הדבר בעיני, ואני מבקש שתעביר את מחאתי ליושב-ראש הכנסת. לא נהפוך את המליאה לבית-דין שדה.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה על הקיצור. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

אני רוצה לומר, שבתוכן של הדברים אני מזדהה עם דבריו של השר ועם דבריו של חבר הכנסת דן תיכון. אבל באשר לזכותם של חברי כנסת לעמוד כאן על הדוכן ולהעביר ביקורת לפי שיפוטם שלהם, לא לפי שיפוטם של יועצים, אני מציע שלא להחליף את שיקול הדעת של חבר הכנסת עצמו בשיקול דעת של מישהו אחר.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה. אני חייב לאזן. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אינני רוצה להיכנס לגופו של נושא, אבל ידידי – – –

## **היו"ר י' עזרן:**

רבותי, נתתי לכם אפשרות.

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

ידידי חבר הכנסת דן תיכון ניצל לפני שלושה שבועות את במת הכנסת, במסגרת הצעה לסדר-היום, לעשיית חשבון אישי ארוך עם המפקח על הבנקים לשעבר ועם גורמים אחרים ברמה אישית. כשהם עבדו בבנק ישראל עשית זאת, וזה שאתה מבקר עכשיו אחרים, על זה נאמר, ויעזור לי כבוד יושב-הראש: הפוסל – במומו פוסל.

## **היו"ר י' עזרן:**

צר לי מאוד. איננו עוברים – – –

דן תיכון (הליכוד):

---

רפאל אלול (העבודה):

---

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, אתה בעל ההצעה, לא נתעלם ממך, וזה סוף פסוק.

רפאל אלול (העבודה):

בעקבות הדברים של חברי, חבר הכנסת דן תיכון וחבר הכנסת מיכאל איתן, אני חוזר בי מהסכמתי להסתפק בדברי השר ואני מבקש שההצעה תועבר לוועדה, לדיון. תודה.

אלי דיין (העבודה):

הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

רפאל אלול (העבודה):

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, אני מבקש לשבת. תסלח לי, עם כל הכבוד, הנושא נגמר. סוף פסוק, ואין אחר מעשה ולא כלום. נגמר.

## הצעת חוק לפיקוח על תעריפי חנייה בחניונים לרכב, התשנ"ג-1993

### (הצעת חברת הכנסת ד' איציק)

#### היו"ר י' עזרן:

רבותי אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעת חוק תצ"ח, של חברת הכנסת דליה איציק, הצעת חוק לפיקוח על תעריפי חנייה בחניונים לרכב, התשנ"ג-1993. בבקשה, חברת הכנסת דליה איציק.

#### דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המכונה חוק לפיקוח על החניונים הוא חוק המועלה היום בקריאה טרומית, ואם הוא יבוא לסיומו, הוא ישים קץ לסחיטת הכספים המתרחשת היום במחירי החנייה. החוק בא למנוע המשך של ניצול מצוקת חנייה על-ידי בעלי החניונים.

לא ייתכן, אדוני השר, שאזרח ישלם עבור שעת חנייה סכום של למעלה מ-10 שקלים ומסע קניות בשוק יסתיים לעתים בתשלום 30 שקל עבור חנייה. נהגי ישראל הפכו זה כבר לפרה חולבת לרשויות השונות, והיד הנשלחת לכיס אינה מוצאת מנוח. כבר ברכישת הרכב עליהם לשלם מס קנייה, שהוא מהגבוהים בעולם, לשלם אגרת רדיו וטלוויזיה, מחירי ביטוח הולכים ומאמירים, והרשימה עוד ארוכה.

אדוני השר, חשוב להדגיש, שהחוק המוצע אינו דורש כל הוצאה מתקציב המדינה. אפשר היה לנסח אותו בצורה פופוליסטית, ואני נמנעתי מזה. אני מבקשת את הבנתך לעניין, שצריך להפסיק את סחיטת הנהגים על-ידי בעלי החניונים, ואני מבקשת שהחוק הזה יסמך אותך, אדוני שר התחבורה, לקבוע את מחירי המקסימום לשירותי החניונים כך שהמחירים בענף הזה יחזרו להיות הגיוניים. את ההיגיון אני מותירה לך.

לצערי, לא רק גורמים פרטיים משתתפים בחגיגה, אלא גם מוסדות ציבור. האבסורד הזה מגיע לשיאו כשאתה מבקר בבתי-החולים וגוברים ממך, בבית-החולים, בין 4 ל-6 שקלים עבור חנייה של מכונית, ובזמן האחרון בכלל אנחנו כבר מעסיקים את בתי-החולים, את בתי-המלון – אזרח שבא לבקר, אדוני היושב-ראש, את בן-משפחתו בבית-החולים, זה היטל עינוגים זה? זה מס עינוגים? מדוע הוא צריך לשלם 6 שקלים?

אני מבקשת ממך, אדוני השר, אם הדחייה נראית לך ואתה רוצה להקדיש מחשבה נוספת לעניין, אני מוכנה לדחות; כן, אדוני השר, אני מוכנה לדחות את הצעת החוק הזאת כדי שנוכל להידבר בינינו. אני רוצה לעשות זאת בהסכמך. אני חושבת שלחוק הזה יש רציונל, ויעידו אלפי הטלפונים שקיבלתי מאנשים, אגב עם תווי חנייה ועם תשלומי חנייה, ויחד נוכל להביא את החוק הזה מהר ככל האפשר, כדי לשים קץ לסחיטה הנוראית הזאת. אגב, בבית-מלון בירושלים – בשבוע שעבר – לא די שמבקשים ממך עבור קפה סכום אדיר, ולא די שעבור העוגה, שהיא בדרך כלל גם יבשה מאוד, אתה משלם מחיר כבד, עכשיו אתה גם משלם עבור חצי שעת חנייה 6 שקלים. זה פשוט לא יעלה על

הדעת. לאט לאט האוזן שלנו מתרגלת, העין שלנו מתרגלת, הכיס האחר מתרגל גם הוא, והם מכניסים את היד לכיס וסוחטים. תודה.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

יש לי שאלה.

**היו"ר י' עזרן:**

סליחה, רגע.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

— — —

**היו"ר י' עזרן:**

ברשותי, לא ברשותה, כיוון שהיא סיימה את זמנה. בבקשה, אדוני, אני מרשה לך.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

גם היא צריכה להסכים. רציתי לשאול אותך; נניח שננהיג פיקוח על מחירי החניונים. יכול להיות מצב שבעלי חניונים לא ירצו לפתוח חניונים. לא — — — מחירים, לא תהיה בכלל חנייה. אז מה יהיה הפתרון?

**דליה איציק (העבודה):**

אני יכולה?

**היו"ר י' עזרן:**

את יכולה, אבל את לא חייבת. בבקשה. סליחה, גברתי המציעה, הרי הנהגים אשמים. הם רכשו רכב כדי לנסוע בו ופתאום התחשק להם לחנות? זה לא בסדר.

### **דליה איציק (העבודה):**

חוצפה, כן, זה עובר כל גבול; גם לקנות רכב וגם לחנות?

אדוני חבר הכנסת, אני סגנית ראש עיריית ירושלים, ומתוקף היותי בתפקיד הזה אני עסוקה גם בנושא החניונים, ואני רוצה לומר לך, שאילו הטילו על הרשויות המקומיות, במכרזים – אילו אמרו לך בשעת המכרז: אתה בעל חניון, אתה מקבל את החניון הזה בתנאי שאנחנו נאמר לך את מחירי המקסימום. אנחנו רוצים שתרוויח, אנחנו לא רוצים שתתעשר ביומיים. זה מה שאנחנו מבקשים. בין מחירי המינימום למקסימום, שיהיה מרווח שיתיר לך רווח, ויתיר תחרות בין בעלי החניון. עם זה אין לי בעיה. יש לי בעיה עם זה שמתירים לך לקבוע, שהחנייה הזאת יכולה לעלות 100, 200, 300 שקל. באופן שהמחירים עולים בזמן האחרון, זה מתחיל להיות קשה מאוד.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

את מתכוונת לחניונים עירוניים?

### **דליה איציק (העבודה):**

אני מתכוונת – – –

### **היו"ר י' עזרן:**

סליחה, אי-אפשר – – –

### **דליה איציק (העבודה):**

אני מתכוונת לשטחים עירוניים, שהפכו להיות – – –

### **היו"ר י' עזרן:**

סליחה, גברתי המציעה. אדוני, אני מבין שהוא ויתר על הצעתו להסיר?

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

לא, השר – – –

### היו"ר י' עזרן:

בבקשה, כבוד השר. אולי כבוד השר יציע הקבלה בין המחיר של הדוח על חנייה אסורה ובין המחיר של החנייה המותרת. אז תהיה תחרות הגונה והוגנת.

### שר התחבורה י' קיסר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתה אמרת שיש להם חוצפה שהם רוצים גם לחנות? הרי כתוב: ויסעו ויחננו. זאת אומרת שיש נסיעה, ואחר-כך חנייה.

### היו"ר י' עזרן:

בהחלט, בהחלט. אדוני השר המלומד, אין לי שום ספקות.

### שר התחבורה י' קיסר:

אני רוצה, בראשית דבר, להשמיע הערת אגב לחברת הכנסת דליה איציק, שלמרות כל הגזירות, המסים והאגרות, לצערנו קצב גידול רכישת מכוניות במדינת ישראל הוא מהגבוהים בעולם, אם לא הגבוה ביותר. רק בשנה האחרונה רכשו 120,000 כלי רכב – שזה למעלה מכפול מגידול האוכלוסייה. לאן ילכו כל המכוניות האלה?

אבל, אשר להצעתך אני רוצה לומר, שיש לנו שלושה סוגי חנייה, ומה שאת מדברת עליו הוא סוג אחד, כיוון שהאחרים מוסדרים. הסוג הראשון הוא חנייה בצדי המדרכות, שם המחירים מפוקחים על-ידי השלטון המקומי והעירייה כך שזה לא חל על הסעיף הזה. בימים הקרובים, אני מקווה, יהיה כרטיס חנייה משולב לכל היישובים ביוזמת השלטון המקומי ומשרד התחבורה, כדי שאדם לא יצטרך לשאת בתיק או בכיסו סוגי כרטיסי חנייה שונים לערים השונות.

הסוג השני של חנייה הם מגרשי חנייה ציבוריים. לדוגמה, באזור תל-אביב חברת נתיבי-איילון, המשותפת למשרד התחבורה ולעיריית תל-אביב, ובמקביל אנחנו מעודדים עכשיו עיריות נוספות, מוסרת לחברת נתיבי-איילון להפעיל, להכשיר ולנהל את מגרשי החנייה. פניתי לנתיבי-איילון, שיהפכו להיות חברה עסקית, כדי לא לקשור את זה עם נתיבי-איילון – – –

### היו"ר י' עזרן:

סליחה, רבותי, נא לא להתקהל שם. אנא.

## שר התחבורה י' קיסר:

— — לא לקשור אותם עם נתיבי-איילון כזרוע ביצועית של משרד התחבורה והעיריות לסלילת כבישים. וכוונתי שחברת "נתיבי איילון" תיקח מה שיותר – והיא עושה את זה היום – מגרשים ריקים, גם פרטיים, שעדיין אין לגביהם שום תוכניות, ובינתיים תהפוך אותם למגרשי חנייה, ועל-ידי כך הם משוחררים ממסים. לגבי המגרשים האלה אין שום בעיה, כי המחירים הם מפוקחים, כי הם ציבוריים.

נשאר הגורם השלישי, וכבר אמר חבר הכנסת מיכאל איתן, אלה הם מגרשי חנייה פרטיים. מגרשי חנייה פרטיים היו בעבר בפיקוח. מה שאת מציעה לי, כשר התחבורה הייתי צריך להסכים לו. מדוע לא? שתהיה לשר עוד סמכות לפקח. אבל המגרשים האלה, הפרטיים, היו בפיקוח, והממשלה הסירה את הפיקוח מתוך צורך לעודד שני דברים: האחד, שאנשים יבנו מגרשי חנייה או בנייני חנייה. ואנחנו יודעים שיש מצוקה נוראית, ואם אני משווה את זה עם כמויות כלי הרכב, ובעיקר במרכז הערים, אין מגרשי חנייה. יעמידו אחד על השני, אלא אם כן יבואו יזמים ויבנו מגרשי חנייה ויפעילו אותם על בסיס כלכלי, כמו שמי ששוכר משרד, אם את שוכרת משרד ברחוב אלנבי, מחירו שונה ממחיר משרד שאת שוכרת בבית-דגון לאותה מטרה. לכן, אני חושב שבצדק החליטה הממשלה לעודד את היזמים לבנות מגרשי חנייה.

הסיבה השנייה – ברגע שהמחירים בפיקוח, האיש משתמש יותר ברכב הפרטי, כי מה משמעות פיקוח? הורדת המחיר או עצירתו.

## דן תיכון (הליכוד):

מותר להעיר לך הערה, כמי שזוכר את העניין?

## שר התחבורה י' קיסר:

כן.

## דן תיכון (הליכוד):

בשעתו, כאשר בוטל הפיקוח, בוטל הפיקוח גם על מחירי חנייה. ואז לפתע העלו כל בעלי החניונים את התעריף בעשרות, אם לא במאות אחוזים, והוחלט להחזיר את הפיקוח על המחירים לתקופת זמן. ואכן, הם ביטלו את העניין, אבל הם הוזהרו, שאם יעלו בצורה פראית את התעריפים, יחזירו אותם לפיקוח. מה שאומרת חברת הכנסת דליה איציק הוא, שיש שם השתוללות בשל המצוקה הנובעת מהעדר מקומות חנייה, והיא מבקשת לשקול לתקופה מסוימת את החזרת הפיקוח.

**היו"ר י' עזרן:**

תודה.

**שר התחבורה י' קיסר:**

אני שמח מאוד על העזרה שנתת.

**דן תיכון (הליכוד):**

זה מה שהיה.

**שר התחבורה י' קיסר:**

חברת הכנסת דליה איציק, אני אמרתי, שלי היה צריך להיות אינטרס לתמוך בהצעת החוק שלך.

**דליה איציק (העבודה):**

---

**היו"ר י' עזרן:**

חברת הכנסת דליה איציק, אי-אפשר לנאום פעמיים. אי-אפשר לנאום גם בנסיעה וגם בחנייה.

**שר התחבורה י' קיסר:**

מה שאמר חבר הכנסת דן תיכון זה עתה נובע מזה שיש לנו חוק של הפקעת מחירים.

**דן תיכון (הליכוד):**

חוק הפיקוח על מחירים.

### **שר התחבורה י' קיסר:**

יש חוק למניעת הפקעת מחירים של כל מוצר, גם של אלה שאינם בפיקוח. והממשלה יכולה כל אימת שתרצה להפעיל את החוק הזה, אם יש הפקעת מחירים.

### **היו"ר י' עזרן:**

אדוני השר, היא מתכוונת לכך, שהמחיר אינו חונה בשום מקום.

### **שר התחבורה י' קיסר:**

אני מוכן, אם את ביקשת לדחות את ההצבעה, ואני אשמע ממך מה הם הרעיונות. אין לי שום התנגדות לכך שנושא זה יוסדר, כי כולנו מעוניינים שזה יהיה נשכר וזה לא יהיה חסר.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה, אדוני השר. מה אתה מציע?

### **שר התחבורה י' קיסר:**

אם היא מציעה לא לעשות הצבעה, לא תהיה הצבעה. אם לא – להסיר.

### **היו"ר י' עזרן:**

חברת הכנסת דליה איציק, האם את מסתפקת בדברי השר?

### **דליה איציק (העבודה):**

אני מבקשת, אדוני היושב-ראש, להדגיש שזו דחייה, לא הסרה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני לא חושב שזה אפשרי.

### **היו"ר י' עזרן:**

לא, אין דבר כזה. את צריכה להחליט.

האם אדוני השר מסכים לדחות את ההצבעה בנושא?

### **שר התחבורה י' קיסר:**

מבקש.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה. אם כן, אין על מה – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אנו מבקשים להצביע.

### **היו"ר י' עזרן:**

רבותי, אנחנו נצטרך להצביע, האם הבקשה של השר ושל מציעת החוק, חברת הכנסת דליה איציק, מתקבלת או לא. ואם, לצערי, או לשמחתי, תידחה – נעבור להצבעה אחרת.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה צריך להצביע בעד הדחייה או נגד הדחייה.

### **היו"ר י' עזרן:**

אחר כך נדון בהצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן.

בבקשה, רבותי, הצבעה ראשונה.

### **יעקב שמאי (הליכוד):**

על מה מצביעים?

### **היו"ר י' עזרן:**

האם לדחות את ההצבעה או לא, קודם כול. אני הדגשתי שיש שתי הצבעות. הסברתי את זה, אתם לא מקשיבים לי.

רבותי, נא היכון, מי בעד ההצעה לדחות את ההצבעה, מי נגד? נא להצביע.

הצבעה

### **דן תיכון (הליכוד):**

אנחנו לא הבנו, אנחנו מצטערים.

### **היו"ר י' עזרן:**

חברת הכנסת דליה איציק, את ביקשת לדחות וכבוד השר הסכים.

### **דליה איציק (העבודה):**

אני לא הבינותי – – –

### **קריאה:**

היא לא ביקשה.

### **היו"ר י' עזרן:**

היא ביקשה לדחות. אל תגיד לי מה היא ביקשה, אני שמעתי טוב.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

השר הצביע ירוק.

**היו"ר י' עזרן:**

המציעה לא הבינה ואחרים לא הבינו. אני מבטל את ההצבעה.

**יעקב שמאי (הליכוד):**

אתה לא יכול.

**היו"ר י' עזרן:**

למה לא יכול?

**יעקב שמאי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, הונחה לפנינו הצעת חוק, ומצביעים בדרך כלל בעד ונגד הצעת החוק. שאלתי את אדוני היושב-ראש: על מה מצביעים? אמר היושב-ראש: בעד הדחייה שביקש השר, או נגד הדחייה, ואכן התקיימה הצבעה. אם היה רוב נגד הדחייה, צריך להצביע כעת על הצעת החוק, כי אם הצעת השר לא התקבלה, צריך להצביע על הצעת החוק.

**היו"ר י' עזרן:**

אדוני חבר הכנסת שמאי, דברייך נכונים ונכוחים, אבל כאן אנשים שהצביעו לא הבינו, כך הם טוענים. כך טוען חבר הכנסת פלד.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

מי לא הבין?

## **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת פלד, חברת הכנסת דליה איציק.

## **קריאה:**

היא המציעה.

## **היו"ר י' עזרן:**

המציעה. אל תעזרו לי. אני יודע בדיוק מה שאני אומר.

בבקשה, אדוני שר התחבורה, מה רצונו לומר?

## **שר התחבורה י' קיסר:**

המציעה הציעה, והיא אמרה זאת מעל דוכן הכנסת, שהיא מסכימה לדחות את ההצבעה, ואני נענית להצעת המציעה, שהסכימה לדחות את ההצבעה על הצעת החוק שלה.

## **דליה איציק (העבודה):**

— — —

## **היו"ר י' עזרן:**

רבותי, עם כל זאת, זכות החברים לבקש הצבעה לעניין.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אין דבר כזה.

## **היו"ר י' עזרן:**

אדוני לא שמע אותי.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה הסברת עוד פעם ועוד פעם.

### **היו"ר י' עזרן:**

אדוני לא הבין, או לא שמע אותי, עם כל הכבוד. עם כל הכבוד לשר, זכותכם היתה לבקש הצבעה על ההצעה שלו.

### **דן תיכון (הליכוד):**

בדיוק.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, יש תקנון לכנסת. אתה הסברת פעמיים את מהות ההצבעה. אחרי שהיתה הצבעה והיו תוצאות, אי-אפשר לעשות את הכנסת לחוכא ואיטלולא. היתה כאן הצבעה, ההצבעה היתה מפורשת. ואני מבקש ממך, כדי לשמור על כבודה של הכנסת ועל כבודו של התקנון, נא להצביע על הצעת החוק בעד ונגד. אין כאן דרך אחרת.

### **היו"ר י' עזרן:**

ובכן, רבותי, אנחנו נעבור להצבעה אחרת על החוק, על עצם החוק.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אבל יש לי הצעה אחרת.

### **היו"ר י' עזרן:**

אתה רוצה להציע להסיר את הצעת החוק?

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

כן.

### **היו"ר י' עזרן:**

בבקשה. אני רואה, שכבר קיבלנו דוח חנייה רציני בחוק הזה.

חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נראה שהסוגיה שבה אנו דנים חוצה מפלגות, משום ששמתי לב, שיש הבדלי השקפות בין כבוד השר לבין מציעת הצעת החוק. ואכן יש גם הבדלים תהומיים בין העמדה שביטא עמיתי, חבר הכנסת דן תיכון, לבין עמדתי.

מה אמר חבר הכנסת דן תיכון מתוך הזדהות עם עמדת המציעה? שמאחר שיש עליית מחירים – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

פשוט סיפרתי מה היה המצב.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

חבר הכנסת תיכון צידד בהחזרת הפיקוח על מנת – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני לא צידדתי. אמרתי שזאת אחת האפשרויות הקיימות. זה הכול.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

בסדר. אני לוקח את דברי בחזרה.

## **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת מיכאל איתן, הוויכוחים הם על חשבון זמנך. אתן לך רשות לדבר אבל לא להתווכח. זכותך לא לענות על קריאות הביניים.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

אנחנו דנים בסוגיה קלסית של משק חופשי, של מה שהמדינה הזאת צריכה. כבוד השר עמד כאן על הבמה ואמר במלים פשוטות: אם אנחנו נטיל פיקוח על מחירי החניונים, לא יבואו יזמים שירצו לבנות חניונים, ולא יהיו חניונים, כי הם לא בונים חניונים למען הציבור, הם בונים חניונים על מנת להרוויח כסף. אם לא יהיה להם תמריץ הרווח – הם לא יבנו.

חברת הכנסת דליה איציק אמרה, שהמחירים מאמירים, וצריך להתערב. על כך יש תשובה. אל תדאגי, לתקופה קצרה המחירים יאמירו, ואולי ציבור הנהגים יצטרך להימנע מלהשתמש ברכבו במקומות שבהם יש מעט חניונים, אבל זאת החוכמה של היד הנעלמת של מנגנון השוק החופשי. כאשר המחירים גבוהים, באים משקיעים שאומרים שכדאי להם לבנות עוד חניונים. לאט לאט ייבנו עוד חניונים, והמחירים ירדו. בינתיים, מה יכול לקרות, מווסתים גם דברים אחרים ללא התערבות, קרי: צפיפות תנועה במקומות שבהם אין חנייה, ואז אנשים יזדקקו לתחבורה ציבורית.

אם אתם רוצים להתערב בכל דבר, אתם תביאו לאסון לא רק מבחינה זאת שגובים היום הרבה כסף מהאנשים, פחות או יותר, אלא זה גם ישפיע על התחבורה עצמה.

## **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני מבקש לשאול שאלה.

## **היו"ר י' עזרן:**

אם הנואם מסכים, בבקשה.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

בבקשה.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה מדבר על תחרות חופשית. תחרות חופשית יש בשוק שיש בו היצע של הסחורה. בחניונים אין היצע, אין תחרות חופשית. יש שני חניונים בכיכר העיר, ואתה אומר – – – הם לבד בשוק.

### מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, זה בדיוק – אתה רואה את הדברים בראייה צרה.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אני רואה את הדברים בראייה של נהג שאין לו חנייה.

### מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, הטענה שלך צודקת, אבל אתה רואה זאת בראייה צרה מדי.

### חיים אורון (מרצ):

התיאוריה הזאת יושמה – – –

### היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אורון, מה קרה לך?

### מיכאל איתן (הליכוד):

מה הטענה שלי בתשובה על הערתך? אל תתערב ותראה שהדברים מסתדרים גם בלי שאנחנו לוקחים פטרונות על כל דבר ועניין. איך זה יסתדר? באחד משני האופנים: לטווח הקצר, כאשר מחירי החניונים מגיעים לרמה יותר מדי גבוהה, אנשים לא יגיעו במכוניותיהם אלא ייסעו בתחבורה הציבורית, יקלו את מצב התנועה. לא צריכים להגיע לחניון, יחנו בפאתי העיר, ותהיה פחות צפיפות.

לטווח הארוך, חבר הכנסת גולדשמידט, תן לשוק לעשות את שלו. יבואו משקיעים שידעו שמרוויחים הרבה כסף בחניונים ויבנו חניונים. יהיו יותר חניונים. אבל אם אתה תתערב ותוריד את המחיר, לעולם לא יבואו יזמים על מנת להקים חניונים חדשים. והמצב שעליו אתה מתריע יונצח.

תכניס לך לראש, שלא הכנסת ולא הממשלה יכולות להתערב בכל דבר. תנו לכוחות של האזרחים להצביע במעשיהם ובהתנהגותם על מה שיקרה. הם יתארגנו – – –

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

— — —

**חיים אורון (מרצ):**

— — —

**היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת גולדשמידט, חבר הכנסת אורון, רבותי, אני מבקש להרגיע את הדיון – – –

**חיים אורון (מרצ):**

בניו-יורק משלמים 20 דולר לשעת חנייה.

**היו"ר י' עזרן:**

לא אמרתי שלא. חבר הכנסת חיים אורון, אני אתן לך רשות הדיבור, רק אנא, המתן. אל תעביר מהלך.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני לא יודע מה קורה בניו-יורק. אני אומר פעם נוספת, חבר הכנסת אורון, אם יורידו ויתערבו ויגיעו לפיקוח – הדבר הזה יוביל לתופעות לא רצויות. גם אם אתה תוריד באופן מלאכותי את מחירי החניונים, אתה תמנע שימושים אלטרנטיביים שאתה מעוניין לעודד אותם. האם אתה לא מעוניין, שבמרכז תל-אביב, למשל, יהיו פחות כלי רכב? שלא כל אדם ייסע לבד במכונית רחבה בדרכו אל

החניון. אם הוא ידע שמחיר החנייה כל כך יקר – הוא יגיד: אני אחנה ברכבת, אעלה לאוטובוס ואסע העירה. כך התנועה תהיה חופשית יותר.

דוגמה נוספת. יכול להיות שגם נושא שאתה לא מודע לו – – –

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אין מקום בחניונים.

### דליה איציק (העבודה):

— — —

### חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן חבר הכנסת איתן כבר מדבר?

### היו"ר י' עזרן:

יש לו עוד שתי דקות. הוא במסגרת הזמן. כידוע, הנשיאות הגבילה את הזמן רק בהצעות לסדר-היום, אבל לא בהצעות חוק של חברי הכנסת. תנו בבקשה לחבר הכנסת איתן למצות את זכות ההנמקה שלו, אנא.

### מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא יודע למה נושא שראוי לעיון הופך לפולמוס וכל כך מעורר מחלוקות, ועולים על בריקדות בעניין הזה. אני פשוט מנסה להסביר, שאי-אפשר לעשות כל דבר על-ידי חוקים ועל-ידי תקנות ועל-ידי התערבות ממשלתית.

אתם אפילו לא מודעים לנושאים שיש להם השלכות כתוצאה מהתערבויות כאלה. למשל, אפילו איכות החיים, אפילו זיהום האוויר מושפע מדברים כאלה, וזה מסתדר. מדוע? – ריכוז כלי רכב, הכשרת חניונים והנמכת המחיר על-ידי התערבות הממשלה או הרשויות המקומיות, ומתן מקומות במחירים לא כלכליים, לא ריאליים, על חשבון משלם המסים – כי עם הכסף הזה אפשר היה לעשות שימושים אחרים לרווחה או לביטחון, ובמקום זאת מחזיקים נכסים עירוניים וממשלתיים, הופכים אותם לחניונים במרכזי ערים, מפקחים על המחיר ונותנים עדיפות לכך שכלי רכב יגיעו לשם וכתוצאה מכך גם מזהמים את האוויר. זה משפיע.

אם הממשלה תתערב פחות, הדברים יסתדרו. תהיה יוזמה חופשית – – –

### **דליה איציק (העבודה):**

אין חניונים, והעובדה היא שהממשלה לא התערבה הרבה זמן.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

חברת הכנסת דליה איציק, מי קבע שמחיר של 10 שקלים לשעה בלב העיר הוא מחיר לא ריאלי? למה את חושבת שזה יקר? למה את קובעת שזה יקר? את קובעת באופן שרירותי שזה יקר. אולי מישו אחר חושב שזה לא יקר? תני אפשרות לקיום העדפות. לא אנחנו נהיה פטרוניים על העניינים הערכיים, מה יקר ולא יקר. תני לאזרחים שיחליטו. אם זה יקר – הם לא יחנו. אם זה לא יקר – הם ישלמו. אם זה כדאי – יקימו עוד חניונים.

### **דליה איציק (העבודה):**

האם הם לא יחנו בבית-חולים?

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

את צודקת. לו היה מדובר בשירותי חירום שאין בלעדיהם, שירותים של הצלת נפשות, ביטחון המדינה – אנחנו יכולים להגיד שזה לא עניין של שוק חופשי. אבל כאן יש אלטרנטיבה. את מדברת על לוקסוס, שלאדם יש רכב, ובמקום להחנות בחניון זול הוא רוצה דווקא לנסוע ולהחנות במרכז העיר. אדם יכול לקחת אמצעי תחבורה ציבורי ולנסוע למרכז העיר. על מה אנחנו מדברים?

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת איתן, חרגת מזמנך, נא לסיים.

### **דליה איציק (העבודה):**

אתה עושה זאת?

## מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי, המרחקים בתל-אביב ובירושלים – לא יזיק גם לבריאות של עם ישראל, שבמרכזי הערים ילכו כמה מטרים. מי שרוצה בכל אופן להגיע עם מכוניתו עד ללב העיר – יצטרך לשלם עבור זה. תודה רבה.

## היו"ר י' עזרן:

כיוון ששר התחבורה ביקש לפני כולם, זכות התגובה לשר. בבקשה.

## שר התחבורה י' קיסר:

אני רוצה להעיר שתי הערות, אחת לגופו של עניין ואחת לעניין ההצבעה. לגופו של עניין, אם לא היה ברור, אמרתי שהממשלה הסירה את הפיקוח. היא לא הסירה את הסמכות שלה להטיל פיקוח. כל אימת שהיא תרצה, אם היא רואה שיש הפקעת מחירים, הסמכות נתונה גם בידי שר התחבורה. כפי שאמר חברי חבר הכנסת דן תיכון, אם מתברר שיש צורך בהתערבות בחוקים הקיימים, יש לי היכולת להתערב. אין צורך בחוק נוסף. זה לגופו של עניין.

לגבי ההצבעה, אדוני היושב-ראש, כיוון שכבודו לא הכריז על תוצאותיה, הרי לפי הערכתי מותר לי לבקש מכבודו שיעשה הצבעה חוזרת.

## היו"ר י' עזרן:

על מה, אדוני?

## שר התחבורה י' קיסר:

אמרתי שחברת הכנסת המציעה הציעה מעל במה זו לדחות את ההצבעה, כדי לברר עם שר התחבורה אם יש אפשרות להסדיר את העניין בלי הצעת החוק. אמרתי: אני מסכים. ואכן, הפכה ההצעה להיות על דעת המציעה והשר. אם אנחנו נוכיח לה שהיא יוצאת יותר נשכרת ואני לא יוצא חסר, הכול יבוא על מקומו בשלום. היינו, אם אפשר לפקח על חניונים כפי שהיא רוצה, בלי לחוקק חוק נוסף, מדוע לחוקק עוד חוק? זו כל הכוונה. אם יתברר שהיא לא תהיה מרוצה, זכותה בכל עת שתרצה להעמיד את זה להצבעה, ואני אביא את עמדת הממשלה.

## היו"ר י' עזרן:

גברתי המציעה, את מסכימה?

**דליה איציק (העבודה):**

כן.

**היו"ר י' עזרן:**

יש עוד התנגדות? – אין.

ובכן, אנחנו עוברים לנושא הבא. תודה רבה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

סליחה, אדוני.

**היו"ר י' עזרן:**

אמרת שאתה מסכים.

**דן תיכון (הליכוד):**

להצביע.

**היו"ר י' עזרן:**

שאלתי, סליחה. אמרת שאתה מסכים.

**נואף מסאלחה (העבודה):**

להצביע לדחות את – – –

## היו"ר י' עזרן:

על מה להצביע?

## עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש, אדוני היושב-ראש.

## היו"ר י' עזרן:

סליחה, אני מצטער מאוד. שאלתי אם יש וולו מתנגד אחד ואמרו לי שאין.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אני מבקש ממך.

## דן תיכון (הליכוד):

אני רואה שאני צריך להביא את תוצאות ההצבעה. יש אסמכתה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כדי לשמור על תקנון הכנסת, אני מבקש. בכל מקרה, גם כשהשר מסכים והמציעה מסכימה, צריך לקיים הצבעה. טען כאן שר התחבורה בפלפול תלמודי, שהיות שהיושב-ראש לא הכריז על תוצאות ההצבעה, הוא מבקש הצבעה חוזרת, כך אני מבין. לכן צריך לקיים הצבעה חוזרת על ההצעה, לפני משורת הדין, אם לדחות או לא לדחות. אבל הצבעה מתקנת חייבת להיות, ואנחנו הצבענו בעד. לכן אני מבקש לקיים הצבעה.

## היו"ר י' עזרן:

מכיוון שאדוני ביקש, לכן עכשיו זה יהיה חוקי ולפי הנוהל. בבקשה, רבותי, אנחנו מצביעים עוד הפעם, שלא תהיה שום אי-הבנה.

**דן תיכון (הליכוד):**

על מה?

**היו"ר י' עזרן:**

מייד, תן לי לסיים את דברי. תן לי לסיים את המשפט. אנחנו מצביעים כעת על הצעתו של השר, שהמציעה הסכימה אתו לדחות את ההצבעה – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

הצבעת על זה. הנה תוצאות ההצבעה.

**היו"ר י' עזרן:**

עכשיו יש הצעה אחרת. מכיוון שלא הכרזתי, מותר לו לבקש.

**דן תיכון (הליכוד):**

לא נכון, אתה פרסמת את זה.

**היו"ר י' עזרן:**

לא, אני מצטער מאוד.

**דן תיכון (הליכוד):**

הנה התוצאות: שישה בעד, תשעה נגד, אין נמנעים.

**היו"ר י' עזרן:**

רבותי, היות שלא הכרזתי – – – סליחה, אדוני, תתווכח אתי אחר כך.

**דן תיכון (הליכוד):**

אתה לא יכול, אתה הכרזת.

**היו"ר י' עזרן:**

אני יכול ועוד איך. היות שלא הכרזתי על התוצאות – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

אדוני, זה תקדים מסוכן מאוד. אתה מבטל הצבעה. אתה לא יכול.

**היו"ר י' עזרן:**

ההצבעה לא הוכרה. זהו.

**דן תיכון (הליכוד):**

מה אתה אומר לא?

**היו"ר י' עזרן:**

לא הכרזתי עליה. כל זמן שלא הכרזתי, היא לא מוכרת.

**דן תיכון (הליכוד):**

הלוח הוא שמכריז. אין דבר כזה.

**היו"ר י' עזרן:**

רבותי, אנחנו מצביעים כעת על ההצעה של השר והמציעה של החוק – האם לדחות את ההצבעה על החוק או לא. נא להצביע.

## דן תיכון (הליכוד):

---

## היו"ר י' עזרן:

אדוני, חבר הכנסת דן תיכון, אתה היחיד שמתנגד לכל מה שכולם חושבים ופועלים. אדוני, דעתך בטלה, ואני מכריז עליה שאין לה שום תוקף.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה לדחות את ההצבעה – 21

נגד – 4

נמנעים – אין

ההצעה לדחות את ההצבעה על הצעת החוק נתקבלה.

## היו"ר י' עזרן:

21 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעתו של שר התחבורה לדחות את ההצבעה על הצעת החוק נתקבלה. תודה.

## הצעה לסדר-היום עזיבת רצועת-עזה אך ורק במסגרת הסדר מדיני כולל

## היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1376, בנושא: עזיבת רצועת-עזה אך ורק במסגרת הסדר מדיני כולל – של חבר הכנסת אורי אור. בבקשה.

## אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ, אנחנו מציינים היום שנה לפיגוע בשגרירות בארגנטינה, פיגוע שבו נהרגו 22 ארגנטינים ושבעה ישראלים ונפצעו 252 איש. אני יודע שזה יצוין גם לאחר מכן, על-ידי שר החוץ – – –

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אתה מדבר על העניין של רצועת-עזה או על הפיגוע?

**אורי אור (העבודה):**

אתה התכוונת להפריע לי מהתחלה?

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

לא, כי כאן כתוב – – –

**אורי אור (העבודה):**

אני מדבר על רצועת-עזה, ואני חושב – – –

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני לא התכוונתי, זו רק שאלה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת דראושה, היושב-ראש הקודם ציין את מספר ההצעה וההצעות לסדר-היום לפניך.

**אורי אור (העבודה):**

צוין על-ידי היושב-ראש הקודם. מאחר שאנחנו נמצאים, חבר הכנסת דראושה, בעיצומה של מלחמה קשה מאוד בטרור, מצאתי לנכון להזכיר, שהיום גם חל יום השנה לפיגוע הרצחני בשגרירות ישראל בארגנטינה, פיגוע שבו נהרגו 22 ארגנטינים עובדי השגרירות ושבעה ישראלים ונפצעו 252 איש.

אני ממשיך ואומר, שאנחנו נמצאים בשבועות האחרונים בהחלט בתקופה קשה של טרור שבא עלינו מבפנים, מיהודה ומשומרון, וגם מאזור רצועת-עזה. ככל שגובר הטרור, לצערי הרב, יותר ויותר אנשים מגלים, לדעתי, חוסר אחריות, מלבים יצרים ומנצלים את הדם שנשפך, כאשר לשיא גם מגיע חבר כנסת, שמשווה את מה שקורה במדינת ישראל היום לפרעות קישינייב; כאילו לא הוקמה מדינה יהודית וכאילו אין צבא, וכאילו איננו נלחמים בטרור. הדוגמה כשלעצמה מטרידה מאוד.

אותם אנשים שלא רצו שראש הממשלה ייסע לארצות-הברית קוראים לו מייד לחזור בשביל להילחם בטרור. אני קורא פה גם לנו, לחברי הכנסת מכל הסיעות, גם לחברי הממשלה, לתת דוגמה לאנשים בדברים שהם אומרים, בהתבטאויותיהם, והם צריכים היום, המנהיגים, אנו כולנו, לרסן את הציבור ולהראות דוגמה אישית במצב קשה כמו זה שבו אנחנו נמצאים היום.

ועולים רעיונות ועולות מחשבות, וכמובן הנושא של רצועת-עזה עולה לכותרות השכם והערב.

אני רוצה להזכיר לאנשים מספר, שכבר היתה תקופה, בשנות ה-60, שמישהו אמר, שר הביטחון של אז, משה דיין, לצאת מרצועת-עזה. אבל הוא אמר: בואו נצא ממחנות הפליטים. ויצאו ממחנות הפליטים. לאחר שנרצחה משפחת אריון, אני רוצה להזכיר לכם, היתה פקודת מבצע לכבוש את מחנות הפליטים מחדש, וזה לקח שנה ונכבשו מחנות הפליטים מחדש, וזה כלל רק את מחנות הפליטים ולא את הרצועה.

לכן, נסיגה חד-צדדית ללא פתרון אין בה שום קידום התהליך. ואני רוצה לחדד את העניין הזה, כי יש בתוכו, בתוך אותו עניין, הרבה מאוד סממאות, וחלקן סממאות שוא, שבאות לענות על צרכים מידיים של הפחתת המלחמה בטרור.

לפני כן אני רוצה לומר לכל האנשים שעוסקים במלחמה בטרור, לא רק בעזה: תפקידו של הדרג המדיני, לרבות חברי הכנסת, הוא לשאת ולתת ולחפש פתרון מדיני. תפקידן של כל זרועות הביטחון – צבא, שירותי ביטחון, משטרה ואחרים – הוא להילחם בטרור. ובאמת אין נדרש מהם לעסוק בסוגיה הפוליטית, ולא להתנות את המלחמה שלהם בטרור בפתרון הפוליטי. אני חושב שכך הם אכן עושים, אבל חשוב לחדד את זה מעל במה זו.

אני רוצה לומר, שכל מי שקורא לנסיגה חד-צדדית מונחה, לדעתי, על-ידי תפיסה מטעה, כי נוכל לבודד את עצמנו כליל מבעיות הרצועה. הדבר איננו אפשרי כאשר מעבר לגבול מצויים 750,000 תושבים, וגם היום, כש-40,000 בערך עובדים בישראל, הם עדיין מורעבים, ואת כל המוטיבציות שלהם, רבותי, והרצון שלהם להישרד הם יפנו להסתננות ליהודה ולשומרון, ל"קו הירוק", וכמובן לטרור.

רבותי, בריחה מהרצועה היום היא חיזוק התפיסה של ה"חמאס", שטוען שאסור לשאת ולתת עם ישראל אלא יש להמשיך בלחימה נגדה על מנת להשיג תוצאות מדיניות.

אני טוען יותר מזה, רבותי – האוכלוסייה ביהודה, בשומרון ובעזה כולה מהווה מקשה אחת, והתקווה היחידה שנוכל להשתחרר מרצועת-עזה גלומה בנכונות שלנו לפתרון גם ביהודה ובשומרון, בכפוף להסדרים שיערבו לביטחונה של מדינת ישראל. הסתלקות חד-צדדית מעזה בלבד, ללא הסכם מדיני,

תהפוך ללא רלבנטי בכלל את המשא-ומתן שמתנהל כיום עם המשלחת הפלשתינית. הפלשתינים יקבלו אות ברור מ ישראל, שעל-ידי טרור מוגבר ניתן להגיע לנסיגות נוספות ללא הסדר מדיני. לכן, דעתי פה ברורה.

אבל אני רוצה לומר גם כיושב-ראש ועדת החוץ והביטחון מה צריכים לעשות, לדעתי, כפתרונות ביניים. הרי ההסדר איננו הולך להיות מושג מחר בבוקר. ברור לכולנו, וראוי לחדד את זה, שהאור האמיתי לפתרון, והוא האור בקצה המנהרה, אין ספק שהוא שיחות השלום, וכל משא-ומתן – ראוי שייעשה הכול על מנת שיתקדם בצורה המהירה ביותר. אבל – כמה פתרונות ביניים.

אני רוצה לחדד מחדש – וזה עלה גם אצלנו – את הנושא של עבודת אזרחים ישראלים. לא ייתכן המצב שבו חלק גדול מהשרירים היום במדינת ישראל הם שרירים של אנשים מיהודה ושומרון ומעזה. הבעיה הכלכלית מסובכת, כי שכר עבודה ממוצע של הפועלים מעזה, מיהודה ומשומרון הוא כ-50% משכר עבודה של פועל ישראלי. לכן, לא מספיק לצעוק לעבודה ישראלית, צריך צעדים של הממשלה, צריך צעדי הסברה וצריך לפתוח במתקפה כוללת של חזרה לעבודה של ישראלים, ודרך זה להפחית את הסיכון. אני יודע שזה לא פתרון ליהודה ולשומרון וזה לא פתרון לעזה. זה פתרון ביניים בתוך גבולות ישראל.

דבר נוסף: אני נגד מיליציות אזרחיות. כל אזרח שיש לו נשק, ישתמש בו. אינני בא לומר לו איך להשתמש ומה לעשות אתו. כמובן, הכול בהתאם לחוק. רצוי וחשוב לראות יותר אנשים לובשי מדים, אם זה מדים של צה"ל, אם זה מדים של משטרה, בכל המקומות שאפשר, בהתאם להערכת מצב נכונה.

ביהודה, בשומרון ובעזה, אני רוצה לומר לאנשים, אין משטרה בכלל, לא רק בפח"ע – פעילות חבלנית עוינת. מאז התפטרו השוטרים הערבים מהמשטרה, אין כמעט משטרה, אין חוק, אין דין ואין דיין, ואני אמרתי את זה בוויכוח בנושא תיק המשטרה לשר שחל פה, מעל הבמה הזאת. זה מוסיף הרבה לחוסר הביטחון של כל סוגי האוכלוסייה בעזה.

מי שאומר, דרך אגב, שהוא סוגר את רצועת-עזה, אני רוצה להזכיר לו שיהודה ושומרון פתוחים כולם, ואני לא מאמין שהם ניתנים לסגירה. אנשים מדברים ונעולים על עזה. אני רוצה לומר, שמתוך 16 פיגועים שהיו בתוך שטח "הקו הירוק", בתוך שטח מדינת ישראל בגבולות "הקו הירוק", שישה נעשו על-ידי אנשי רצועת-עזה, חמישה על-ידי אנשי אי"ש, וחמישה עדיין לא מפוענחים. כלומר, גם לשיטתם של אלה שסוגרים את רצועת-עזה – ואת דעתי על כך אמרתי קודם – אין בכך פתרון, כי יש טרור גם מיהודה ומשומרון וגם מעזה.

לכן, הסוגיה של ריבוי ותוספת ביטחון לאזרחים על-ידי לובשי מדים – דבר אחד.

דבר שני, אמרתי, וחשוב להדגיש: פעולה לא רק בממשלה אלא גם בהסברה, וגם של ההסתדרות וכל מי שאחראי וכל מי שיש לו דבר – לפעול להחדרת יותר ויותר עבודה עברית בתוך השטחים שהיום מועסקים בהם עובדים מרצועת-עזה, מיהודה ומשומרון.

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

מה יקרה בתקופה הזאת בתוך עזה? ממה הם יתפרנסו? ממה הם יחיו? איך הם יתקיימו?

### **אורי אור (העבודה):**

אחרי הפתרון?

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

בתקופת הביניים.

### **חיים אורון (מרצ):**

הוא לא מציע – – –

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

אני תומך בגישה שלך ומברך אותך על כך – – –

### **אורי אור (העבודה):**

עוד לא גמרתי לדבר. כל מה שאני טוען ואומר: יש פתרונות ביניים שאמרתי, הם אינם נועדים, לצערי, לפתור את הסכסוך. הם נועדים לתת יותר ביטחון לאוכלוסייה שלנו, של מדינת ישראל, שמאבדת את ביטחונה. פתחתי ואמרתי – אני לא יודע אם היית בהתחלה – שייזהרו מנהיגינו מכל הסיעות, וחברי הכנסת, מהכרזות חסרות אחריות עד השוואה לפרעות קישינייב. הפתרון, אמרתי, הוא בהסדר. אמרתי, הפתרון הוא שעזה תהיה, ככל האפשר, פתוחה, ויהיה פתרון מדיני שיביא להשקעות וליצירת תשתית כלכלית – – –

### **גונן שגב (צומת):**

לא מתייחסים בכלל לנושא הפליטים ולנושא עזה, רק לרמת-הגולן.

### **אורי אור (העבודה):**

איש לא התעסק עם נושא הפליטים, חבר הכנסת גון – – –

### **גון שגב (צומת):**

בזה נפתור, קודם כול, את הבעיה הדחופה ביותר.

### **אורי אור (העבודה):**

אתה רוצה לשמוע תשובה או לשמוע צעקה?

### **חיים אורון (מרצ):**

במרס 1993 להתחיל ליישב את בעיית הפליטים – – –

### **גון שגב (צומת):**

— — —

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע.

### **אורי אור (העבודה):**

חבר הכנסת גון שגב, שמעתי אותך בהזדמנות שהיה בינינו ויכוח, לך היתה הצעה מאוד מעניינת: לקחת את כל רצועת-עזה ולהעביר אותה לסיני.

### **גון שגב (צומת):**

שלילי. נקודה.

**אורי אור (העבודה):**

הבנתי אותך טוב מאוד.

**יורם לס (העבודה):**

---

**גונן שגב (צומת):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע. חבר הכנסת לס. חבר הכנסת גונן שגב.

**אורי אור (העבודה):**

חבר הכנסת שגב, אני אינני ידוע כאדם שלא מבין את מה שהוא שומע, ויושב-ראש סיעת צומת גם הוא מציע את ההצעה הזאת. הבעיה היתה, שלא המצרים רוצים אותה ולא ערביי רצועת-עזה רוצים אותה. אבל תן לי להמשיך הלאה בדברי.

**גונן שגב (צומת):**

---

**חיים אורון (מרצ):**

הנה הוא מסכים.

**אורי אור (העבודה):**

אני יודע. הנושא הוא מעניין בפני עצמו.

## גון שגב (צומת):

---

## היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת גון שגב, חבר הכנסת גון שגב.

## אורי אור (העבודה):

לשאלה שנשאלה, אני רוצה לומר פעם נוספת, קל מאוד לעמוד פה ולומר: בואו נשנה את הוראות הפתיחה באש, בואו נכניס טנקים לרצועה, בואו נעשה הרבה דברים ובכך נפתור את הבעיה. אבל אני, כאדם שמחשיב עצמו אחראי ומייצג דעות מסוימות, אומר לך, חבר הכנסת זיסמן, שפתרון הבעיה של רצועת-עזה הוא רק בהסכם כולל, בכך שהם ינהלו את ענייניהם, בהשקעות כלכליות ובהפחתת העבודה שלהם בשטחי מדינת ישראל הישנה. בהחלט כן.

עם זה, אני טוען, שזה איננו ניתן לביצוע בשיטה של היום, כי איש לא ישקיע, איש לא יבנה בית לפליטים, כי אין דין ואין דיין. עם כל הקושי, אמרתי גם שמי שאומר את הדברים האלה צריך לזכור שיהודה ושומרון, לרבות העיר שלך, ירושלים, פתוחים לכל אורכם ורוחבם ואינם ניתנים לחסימה כמו רצועת-עזה. לכן, לא גדר בשכונה זו או בשכונה אחרת היא שתעזור. הפתרון הוא המשא-ומתן המדיני.

אבל, מאחר שאנחנו בתוך עמנו, אפשר לתת גם כמה פתרונות ביניים. לכן אני אמרתי, שהצבא יילחם בטרור, נגביר את מספר לובשי המדים המסתובבים בשטח, משטרה וצבא. נקים מחדש משטרה, שאיננה קיימת עתה, ביהודה, בשומרון ובעזה. נוסף על כך, נפחית את היקף העובדים הערבים מיהודה, משומרון ומעזה בשטח מדינת ישראל.

אין לי פתרונות קסם, ומי שיש לו כאלה – אני לא מאמין לו.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ, כל מה שאני בא וחוזר ואומר הוא, וכאן הדגש החשוב ביותר: במלחמה כזאת בטרור ראוי שיישמע קולה של הממשלה, ורק של הממשלה, בשאלות לגבי הפתרונות שצריך לתת והמעשים שצריך לנקוט והכיוונים שצריך ללכת בהם. אני חושב שהכיוונים שנראים עתה הם נכונים. צריך סבלנות, צריך התמדה, ויותר מזה – צריך להאמין במה שעושים. תודה.

## היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אורי אור. אני מזמינה את כבוד השר שמעון פרס להתייחס להצעה.

### שר החוץ ש' פרס:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הבעיה בעזה היא לא רק לצאת. לי ברור שבעזה לא נוכל להישאר. עזה איננה שטח, עזה היא אוכלוסייה. השטח שם הוא 365 קילומטרים רבועים, והאוכלוסייה היא 750,000. בכל שנה נולדים שם 35,000 ילדים.

מדינת ישראל לא יכולה להישאר בעזה לא רק מסיבות ביטחוניות. אם היא נשארת בעזה, היא חייבת לדאוג לתושבים, לאוכלוסייה – כך אנחנו בנויים – מבחינה כלכלית ומבחינה חברתית, ואין לישראל פתרונות לגבי עזה.

הבעיה היא רק מתי נצא ואיך נצא. אשר ליציאה עצמה, יש לנו אפשרות – או שמציעים חברי הכנסת פינוי חד-צדדי, או משא-ומתן על פינוי רוב הרצועה.

אי-אפשר לנהל משא-ומתן וליצור עובדות מחוץ למשא-ומתן. אם ישראל תנהל משא-ומתן בנושא עזה ויהודה ושומרון, בנוגע ליישום האוטונומיה שם, ומצד שני, בלי משא-ומתן היא תצא מעזה – ישאלו: בשביל מה צריך משא-ומתן? יגידו גם שישראל יצאה כתוצאה מהלחץ שהופעל עליה על-ידי הטרור ולא כתוצאה ממשא-ומתן מסודר ומאורגן.

יתר על כן, אם ישראל תצא מעזה, אין לה שום עניין להשאיר שם תוהו ובוהו. יש לנו עניין שיהיה שם ממשל מסודר, שידאג לתושבים. צריך לזכור, שרוב תושבי עזה הם מתחת לגיל 18, זו אוכלוסייה מאוד צעירה, ואנחנו לא יכולים לנהוג לא בחוסר תבונה ולא בחוסר אחריות.

אני גם לא בטוח שאנחנו יכולים לסגור את עזה. אלה דיבורים בעלמא. איך נסגור את עזה? על-ידי גדר הפרדה? ובכל זאת, מה יהיה על האוכלוסייה? מהיכן ייקחו לא רק אוכל, מהיכן ייקחו מים?

דעתי היא, שישראל לא יכולה לקבל שום החלטה פוליטית שאין בה גם היבט מוסרי. נפסיק להעמיד פנים כאילו אנחנו רק אנשים של ריאלי-פוליטיק; כאילו לא אכפת לנו שום היבט מוסרי, כאילו לא אכפת לנו מה יקרה לילדים ולנוער, גם אם אינם יהודים. זה פשוט לא נכון.

### מיכאל איתן (הליכוד):

זה נוגד את מה שאמר רבין, להטביע את עזה בים.

### שר החוץ ש' פרס:

בסדר, אמרת את זה. אגב, הוא לא אמר זאת כך, אלא אמר שאילו אפשר היה לעשות זאת – אבל לא חשוב. אני שמח שאתה מצטרף לדעתי, זו הבעיה העיקרית.

### עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא לא דיבר על אוכלוסייה, הוא דיבר על שטח.

### שר החוץ ש' פרס:

לכן, הכנסת צריכה, גם כאשר היא דנה על עזה, לא לפרוש מערכי היסוד של מדינת ישראל. אין לנו עניין לשלוט על עם אחר. אין לנו עניין ליצור מצב כמו ביוגוסלביה. היו דברים מעולם. גדול המנהיגים שלנו, דוד בן-גוריון, מעולם לא רצה לספח את עזה. הוא תמיד חשב שצריך להחזיר אותה. אין אצלנו אופורטוניזם.

על כן, אני בעד ניהול משא-ומתן מפורש ומסודר, כדי שניהול החיים בעזה יעבור לתושביה, וכאשר אנחנו צריכים להבטיח את הדברים העיקריים שמעסיקים אותנו, כלומר שמעזה לא יצאו מחבלים ולעזה לא ייכנס נשק כבד. פרט לזה, אין לנו אינטרסים אחרים, אולי אינטרס של שכן, הרוצה לסייע בידי התושבים להתקיים בכבוד.

מבחינה זו אני מסכים עם ההערות של יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, חבר הכנסת אורי אור.

וגם בעניין הטרור אני רוצה להגיד דברים פשוטים ואמיתיים: נתקלנו בתופעה חדשה של סכינאות. אני לא שמעתי שמישהו מציע אסטרטגיה או טקטיקה איך לטפל בסכינאות כפי שהיא מופיעה היום. לפי מיטב ידיעותי, הדבר איננו מאורגן, אין לזה מטה כללי, ולכן אי-אפשר גם להפעיל מודיעין מראש. יכול להיות שזה ישתנה, אבל בשלב הנוכחי זוהי יוזמה של כל נושא סכין.

אני לא רוצה להיכנס סתם לפולמוס, אבל אם ננתח מה מלהיב אותם, הייתי אומר שמלהיב אותם הפחד, מלהיב אותם החרדה ומלהיב אותם הביקורת אצלנו בפנים.

אין דבר המלהיב יותר את נושאי הסכין מאשר התגובה בישראל. אני יודע שבכל מלחמה צריך לעבור תקופה קשה, ולצערי הרב היא גם כרוכה בקורבנות. אני יכול בהחלט להבין את כאב המשפחות, אבל בכל מלחמה ניצחנו לא רק בכוח הלוחמים ולא רק בכוח הנשק, אלא בכוח העמידה השקטה והאיתנה, הלא-פניקאית, הלא-היסטרית של העם כולו. נעשה את מה שאפשר לעשות, את מה שאנשי הביטחון מציעים לעשות: לגייס יותר חיילים, לגייס יותר שוטרים, לגייס יותר משמר אזרחי, להעלות את רמת הרגישות, את רמת התגובה בכל מקרה ומקרה. אבל כל זה לא בא במקום – ובעניין זה אני מכיר מפלגות – עמידה שקטה ואיתנה, עד אשר נפתח את האמצעים הדרושים לשיכון גל חדש זה וסכנה חדשה זו.

## **אברהם יחזקאל (העבודה):**

אדוני השר, האם אי-אפשר לטעון, שבעקבות האירועים האחרונים, למעשה אפקט הגירוש הסתיים, ואולי כדאי לשקול את החזרתם של המגורשים, על מנת להאיץ את התהליך המדיני השקוע מאז בוצע הגירוש? עובדה היא שמאז אין משא-ומתן עם הפלשתינים.

## **משה פלד (צומת):**

זוהי הצעה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת פלד.

## **שר החוץ ש' פרס:**

אני רוצה להשיב לחבר הכנסת אבי יחזקאל בגילוי לב: אבי, אנחנו אמרנו שהגירוש איננו מדיניות, אלא חריג ממנה. ראש הממשלה הוסיף ואמר, שלא היה בכך תקדים, ברמזו לגבי העתיד. אבל, התביעה שישראל תודיע שלא תגרש אף אחד לעולם איננה קבילה, וזאת מהסיבה הפשוטה מאוד: עוד בממשלת האחדות – לא בממשלה הנוכחית – היה ויכוח, האם להעמיד לפלשתינים תנאי, שלא ניכנס למשא-ומתן אלא אם כן הם יפסיקו את הטרור. החלטנו לא להעמיד תנאי כזה, כי אילו העמדנו תנאי כזה, הטרוריסטים היו קובעים מתי יש ומתי אין משא-ומתן. אי-אפשר שהפלשתינים יבואו אלינו ויגידו: אנחנו לא מקבלים תנאי כזה, אבל אתם תקבלו תנאי, שלא תנקטו אמצעים נגד הטרור. אילו באו הפלשתינים ואמרו: אנחנו מקבלים על עצמנו להפסיק את הטרור, הייתי ממליץ לממשלת ישראל להודיע כי אנו מתחייבים שלא יהיו גירושים, וזהו המצב האמיתי.

## **עמנואל זיסמן (העבודה):**

אתה אמרת שמה שמלהיב אותם הוא התגובה בארץ ומה שקורה בארץ, אך מה שמלהיב אותם הוא גם ההסתה הדתית במסגדים, ולכך לא התייחסת.

## **שר החוץ ש' פרס:**

לא באתי לכאן כדי להתייחס לצד הפלשתיני או לצד הערבי. יש הרבה דברים שאינם מוצאים חן בעיני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

---

גונן שגב (צומת):

---

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת דראושה וגונן שגב.

דוד צוקר (מרצ):

---

אברהם יחזקאל (העבודה):

---

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת דוד צוקר. חבר הכנסת אבי יחזקאל, קיבלת רשות דיבור ושמענו אותך, עכשיו זה ללא רשות.

שר החוץ ש' פרס:

אני מסכים אתך, שההסטה הזו פורה ראש ולענה, וצריך להפסיק אותה. אני לא יודע אם פנייתי תעזור. אני יכול לפנות לעם שלנו, לחברי הכנסת שלנו. אתם יודעים שאני אומר את האמת לאמיתה: קשה לעבור את הגל הזה, הוא כואב מאוד, אבל בשעות כאלה צריך להסיר הצדה את המחיצות המפלגתיות, גם את הרגשות הסוערים וגם את הכאב הצורב, ולעבור את זה כעם איתן בדעתו, המשוכנע כי גם על הגל הזה יתגבר.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה שחבר הכנסת אורי אור מכיר אותה, לוועדת החוץ והביטחון.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לכבוד השר שמעון פרס. הצעה אחרת לחבר הכנסת דראושה, המבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

גברתי היושבת-ראש, כבוד ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, אני בעד נסיגה ישראלית מכל השטחים שנכבשו בשנת 1967.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

---

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מבקשת לא להפריע, חבר הכנסת זיסמן.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני בעד נסיגה מכל השטחים שנכבשו בשנת 1967 ובעד הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה, ואין זה סוד. אני אומר זאת אלף ואחת פעמים.

**גונן שגב (צומת):**

---

**חיים אורון (מרצ):**

---

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת גונן שגב, חבר הכנסת אורון, אני מבקשת לא להפריע.

### **דוד צוקר (מרצ):**

חבר הכנסת גונן שגב לא שמע על כך עד היום, והוא מופתע.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

איני מפתיע אף אחד, אך בנסיבות הנוכחיות, הדיבורים הללו על נסיגה חד-צדדית מעזה מזיקים לישראל, לפלשתינים ולתהליך שלום. צריך לסגת בהסכם של שלום, שיבוא בדרך של משא-ומתן עם הפלשתינים. אני חושב שזו הדרך הנכונה.

לכן, אני רוצה לפנות לממלא-מקום ראש הממשלה ואל הממשלה כולה – – –

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת דראושה, נתתי לך דקה והיא כבר חלפה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

חבר הכנסת דראושה מייצג את אש"ף, השרים רובינשטיין ורמון מייצגים את ה"חמאס".

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת מיכאל איתן.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני מייצג את המפלגה הדמוקרטית הערבית, וזה המצע שלנו. כל מי שחפץ לשים קץ לשפיכות הדמים ולאלימות צריך לשאוף לקידום תהליך השלום, כדי לאפשר למשלחת הפלשתינית לחזור לשולחן המשא-ומתן, על-ידי החזרת המגורשים והתחייבות ישראלית שלא ישתמשו בכלי המושחת הזה, בכלי הגירוש. בלי זה, כולנו יודעים שהמשלחת הפלשתינית לא תוכל לחזור.

לכן אני מבקש להסיר את ההצעה, אף שאני מסכים עם נוסח הדברים של חבר הכנסת אורי אור, וגם עם התייחסות ממלא-מקום ראש הממשלה. לא לססמה: עזה תחילה, כן לססמה: לשלום ולמשא-ומתן תחילה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה, חבר הכנסת דראושה. חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע. חבר הכנסת גולדשמידט, בבקשה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

חבר הכנסת מיקי איתן, ידידי וחברי, בלהט דבריו אמר ששני חברי ממשלה מייצגים את ה"חמאס". אני מבקש ממנו לחזור בו עכשיו ומייד. גם אם התייחסת לנושא בהומור, יש גבול.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הוא אמר גם שאני מייצג את אש"ף.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אני מבקשת להשיב במסגרת של חצי דקה ולא יותר.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

ראשית הערה כללית: אני מציע לכולנו, שצנזורות על התבטאויות של חברי כנסת תיעשינה במקום הראוי. יש ועדת אתיקה, ואם חבר הכנסת אמר דבר שלא צריך להיאמר, רצוי שלא נעצור את הדיון אלא נפנה לוועדת האתיקה, ושם יתקיים הבירור.

לגופו של עניין, אם דברי השתמעו לא נכון, אני רוצה לתקן אותם: אין ספק שהתכוונתי לכך שחבר הכנסת דראושה מייצג עמדה שהיא במקרה עמדתו של אש"ף, והשרים מייצגים עמדה – ולא התכוונתי כהוא זה למשהו אחר. אני חושב שגם אתה הבנת זאת, וכך כולם.

יש ויכוח בין ה"חמאס" לבין אש"ף. ה"חמאס" היה רוצה נסיגה חד-צדדית, ואש"ף רוצה שימתינו, על מנת שיוכל לקבל בצורה מסודרת את השלטון.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת איתן, לא אפשרתי לך להרחיב.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

ועל כך הוויכוח כאן.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת אורי אור, האם אתה מסכים להצעת השר לדון בנושא בוועדת החוץ והביטחון?

**אורי אור (העבודה):**

מסכים.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אנו עוברים להצבעה, בעד או נגד דיון בנושא בוועדת החוץ והביטחון. נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 19

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

19 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון בוועדת החוץ והביטחון.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

## **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (תיקון מס' 3), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לסגנית מזכיר הכנסת.

## **הצעה לסדר-היום**

## **שנה לפיגוע בשגרירות ישראל בארגנטינה**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים כעת להצעה לסדר-היום מס' 1432, בנושא: שנה לפיגוע בשגרירות ישראל בארגנטינה – מאת חבר הכנסת רפאל אלול. בבקשה.

## **סאלח טריף (העבודה):**

סליחה, עכשיו ההצעה שלי.

### היו"ר א' סלמוביץ:

שינוי פה את הסדר, מזכיר הכנסת שינה את הסדר. זה היה הסדר הקודם. אני שומעת שחזרו אליו.

### רפאל אלול (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כבוד שר החוץ וממלא-מקום ראש הממשלה, בני משפחות ההרוגים הנמצאים כאן אתנו, נציגי שגרירות ארגנטינה בישראל, נציגי משרד החוץ, כנסת נכבדה, ב-17 במרס 1992, היום לפני שנה, הזדעזע העולם הנאור מהפיגוע החבלני שאירע בשגרירות ישראל בארגנטינה.

שבעה הרוגים ועשרות פצועים הוצאו מתוך גל ההריסות, שהיה עד אז, כמה דקות לפני השעה 15:00, השגרירות הישראלית בבואנוס-איירס.

לא שכחנו את המראות הקשים, שהועברו אלינו בכל אמצעי התקשורת. ראינו את השגרירות הרוסה, ראינו את פעולות החילוץ שנעשו שם, והתפללנו יחד עם המשפחות לשלום יקיריהן.

שנה חלפה מאז התפוצצה מכונית התופת ליד שער השגרירות וגרמה לאסון הגדול. שליחינו בנציגויות ישראל בחוץ-לארץ היוו מאז ומתמיד יעד ומטרה לפיגועי מחבלים. הם מייצגים את מדינת ישראל ומגינים עליה בנאמנות ובמסירות. ניסיונותיהם הבלתי נלאים להביא את בשורת הגשמת הציונות לקהילות היהודיות הפזורות ברחבי העולם גובים מהם לא אחת מחיר כבד: הניתוק מהארץ ומקרובי המשפחה ומהתרבות ומהשפה העברית; החיים תחת החשש והלחץ מפני ניסיונות הפיגוע התמידיים, ולעתים המחיר הגבוה מכולם: מחיר החיים.

מאז שנות ה-70 ועד לאסון בבואנוס-איירס נהרגו בפיגועי מחבלים תשעה אזרחים בשירות החוץ ורבים אחרים נפצעו. עליהם נוספו בפיגוע בשגרירות ישראל בארגנטינה שבעה עובדי שגרירות, וברשותכם, אקרא את שמותיהם: אליאורה כרמון, זיכרונה לברכה, אשת הקונסול בשגרירות; דוד בן-רפאל, זיכרונה לברכה, יועץ השגריר; זהבה זהבי, זיכרונה לברכה, אשת שליח משרד ראש הממשלה בשגרירות; עלי בן-זאב, זיכרונה לברכה, קצין ביטחון בשגרירות; מירטה סייאנס, זיכרונה לברכה, מזכירת השגריר; גרסיאלה ברנשטיין, זיכרונה לברכה, עובדת השגרירות; ליליאנה דרובלס, זיכרונה לברכה, עובדת השגרירות.

זה המקום לציין את קצין הביטחון של שגרירות ישראל באנקרה, אהוד סדן-שטוק, זיכרונה לברכה, אשר נרצח בראשית מרס 1992, כשבועיים לפני הפיגוע בארגנטינה.

הפיצוץ הזה זעזע כנסייה קתולית, בית-ספר יסודי ובית-אבות הסמוכים לבניין השגרירות. מספר ההרוגים בקרב האוכלוסייה המקומית מנה 22 איש. 252 ארגנטינאים נפצעו בפיגוע זה.

"הג'האד האסלאמי" נטל את האחריות לפיגוע, כנקמה על מותו של בנו של השיח' מוסאווי, שנהרג בהתקפת חיל האוויר.

לא נשכח את השמחה שפרצה בקרב ארגוני טרור שונים. אירן, מדינת הטרור, "הבטיחה" לעולם, כי תמשיך להנחית מהלומות על יעדים ישראליים ברחבי העולם. אותה מדינה פנאטית מקיימת את הבטחתה במסירות רבה וממשיכה לתת חסות לאותם עשרות ארגונים המכים בנו בארץ ובחוץ-לארץ. אותם אנשים, אותה שיטה, אותה דרך. זה, כנראה, המחיר שאנו משלמים תמורת הגשמת חזון הציונות.

אבל אנו, העם היהודי, למוד הסבל והפרעות, באותם רגעים של כאב מתחשלים מיום ליום ומאמינים כי השלום אכן יבוא, ושום פיגוע טרור לא ימנע מאתנו להאמין בדרכנו הצודקת ולהמשיך לחיות במדינתנו.

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר החוץ, אורחים נכבדים, חברי חברי הכנסת, חלפה שנה מאז הפיגוע בארגנטינה, וטרם ידוע לנו על-אודות המרצחים. ממשלת ארגנטינה הטילה איפול כבד על החקירה, ונדמה כי הגיעה למבוי סתום.

אני פונה כאן בקריאה לממשלת ארגנטינה ולשר החוץ, לאפשר לכוחות הביטחון הישראליים לחקור את הפיגוע.

אני פונה אליך, כבוד שר החוץ, בבקשה כי תיערך בדיקה מקפת – האם יושמו לקחי האירוע בנוגע לרמת אבטחת נציגויות ישראליות בארגנטינה וברחבי העולם.

רצוני להביע מעל במה זו את הערכת כנסת זו ועם ישראל והוקרתם את פעילות שליחינו ברחבי תבל, ולהשתתף בכאבן של משפחות ההרוגים היושבות עמנו ברגע זה. אתם, אשר הקרבתם את היקר לכם מכול, מהווים עבורנו סמל למאבקנו כישראלים וכיהודים, סמל לניצחון השלום על הטרור.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל אלול. אני מזמינה את כבוד שר החוץ שמעון פרס להתייחס להצעה.

### **שר החוץ ש' פרס:**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, משפחות השכול, אני רוצה לשבח את חבר הכנסת רפאל אלול, אשר העלה היום, יום הזיכרון, את זכרם של בנינו ובנותינו שנרצחו בדם קר בשגרירות ישראל בארגנטינה. זה אכן יום של אבל ויום של ציון לכולנו.

בבוקר היתה אזכרה במשרד החוץ. אחר הצהריים תהיה אזכרה בפרלמנט הארגנטיני, יחד עם הודעה של נשיא ארגנטינה.

ואכן, ראויים האנשים האלה לכל שבח. לא רק שאלה בנים ובנות של מדינת ישראל, ששירתו באמונה את משרד החוץ של המדינה, אלא הם גם ידעו שהשירות הזה כרוך בסיכון, והם שילמו את המחיר העליון. אמרתי הבוקר לילדים ולמשפחות, שאנחנו רואים בהם חייילים ללא מדים, שנפלו על משמר הגנת ישראל. אני בטוח שכל חברי הכנסת יסכימו, שראוי לחלק את הכבוד האמיתי לאלה אשר נושאים בלבם את כאב האובדן של קרובי משפחה ולזכור את האנשים עצמם כאנשים שנתנו את חייהם למען אינטרס עליון של מדינת ישראל.

אנחנו עומדים תמיד בחזית כפולה: החזית של מלחמה מלאה, של מלחמה בחזית, והחזית של מלחמת הטרור. במובן מסוים, להילחם בטרור אפילו יותר קשה לפעמים מאשר להילחם בחזית, שכן לטרור אין חזית, אין צבא, אין מדים, אין מודיעין לפעמים. הוא עושה דברים בצורה מפתיעה, מפני שהוא לא מבדיל בין חייילים ללא-חייילים, ועיקר מטרותיו לפגוע ללא התחשבות וללא הבחנה.

משרד החוץ עוסק בשני הדברים: כאשר צריך, גם במלחמה בטרור, וכאשר אפשר, גם בהבאת השלום. משרד החוץ צריך לטפל בתהליך השלום, והיום, לפי דעתי, השלום הוא מרכיב של ביטחון ישראל. אין ביטחון לחוד ואין שלום לחוד.

אם אנחנו רוצים לתת תשובה על שתי הסכנות החדשות המאיימות על ישראל, סכנת הסכין וסכנת הטיל, צריך להביא בחשבון שהמלחמה היא מקפת יותר וחורגת מהתחום הצבאי המקובל לעבר תחומים נוספים, שבתוכם נכלל גם התחום המדיני.

בין נושא הסכין לבין קורבנו אי-אפשר להציב תמיד יחידה צבאית; ובין הטיל לבין יעדו, יחידה צבאית לא תמיד תועיל. זה לא מבטל את ערכו של הצבא ואת ערכו של הכוח הצבאי, אבל זה מחייב להוסיף ממד מדיני מתמיד ועמוק כדי להשלים את המעגל להגנת הארץ.

אני רוצה לנצל את הבמה הזאת כדי להביע גם את רחשי הוקרתי לממשלת ארגנטינה, ולנשיא ארגנטינה, שביום האבל הכבד ביותר השתתף במלים הנוגעות ללב בצערה של מדינת ישראל, העמיד את מטוסו הפרטי כדי להביא את החללים למדינה עצמה. אני יודע שנשיא ארגנטינה, מר מנם, אף-על-פי שמוצאו מסוריה, עיניו נשואות לשלום.

כבר אמרתי, שהמוצא איננו בהכרח מעצור לאמונה בשלום, והלוואי שעמדותיו של מר מנם ישמשו דוגמה לרבים אחרים בעולם הערבי.

שוב, כבוד לזכר הנופלים, השתתפות המדינה בצער המשפחות.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

מה אדוני מציע?

### **שר החוץ ש' פרס:**

אני מציע להסתפק בהודעות אלה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לכבוד השר שמעון פרס.

חבר הכנסת רפאל אלול, האם אתה מסתפק בהודעת השר?

### **רפאל אלול (העבודה):**

כן.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה.

### **הצעה לסדר-היום**

### **השלום עם סוריה**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 1394, בנושא: השלום עם סוריה – של חבר הכנסת סאלח טריף. בבקשה.

### **סאלח טריף (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, רבותי חברי הכנסת, תרשו לי, כשאני פותח בנושא הזה, לאחל איחולי החלמה מהירה לפצוע הצעיר הדרוזי מבוקעאתא, רויד שמס,

שנפצע עקב הירייה של איזה אהבל אחד מקצרין, שלדאבוני הרב גרם לסערת רוחות מיותרת, ועל כן

---

### משה פלד (צומת):

אני מציע לך לחזור מהביטוי "אהבל".

### סאלח טריף (העבודה):

אני אומר זאת בעקבות זה שחוקרי המשטרה והשופט שלחו אותו להסתכלות כאדם המעורער בנפשו. השתמשתי בביטוי הזה לא סתם כך, אלא גם כדי להרגיע את חברי ואחי בני העדה, שלפי דעתי ראויים לכל ברכה על האיפוק הגדול שהם מגלים בעת האחרונה נוכח כל המעשים שקורים באזור, ולמרות דעותיהם הפוליטיות אני מברך אותם על כך. אני פונה אליהם ומקווה שימשיכו לנהוג באיפוק וישמרו על השכנות הטובה ועל יחסי החברות עם התושבים היהודים ברמת-הגולן, כי זאת משאלתנו.

מכאן אני רוצה לומר, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר החוץ, אחי, בני עדתי מרמת-הגולן, היו באחרונה אורחיו של נשיא סוריה חאפז אסד, בארמונו בדמשק. במדינה שבה מאום לא מתרחש או נאמר במקרה, ולכל תנועת יד, מנוד ראש או הערת אגב של השליט יש משמעות משל עצמה, חאפז אסד יצא מגדרו בגינוני הטקס שחלק לאורחיו מישראל, ואמר להם: די במלחמות. בקרוב נשוב ונתחבר זה לזה בדרכי שלום.

ספקנים בתוכנו, אדוני שר החוץ, יאמרו כי לפנינו תרגיל למתחילים ביחסי ציבור, או בלוחמה פסיכולוגית. אחרים, ואנוכי בתוכם, סבורים כי מטמורפוזה התחוללה בנשיא הסורי. לא שנעשה לפתע חובב ציון, ועל משכבו בלילות התחיל לפזם שירי ארץ-ישראל, אלא שגם הוא מחובר לכבלים ורואה ב-CNN כי נתהפכו היוצרות, יש סדר עולמי חדש, ויש בעל בית אחד: אמריקה. אשר על כן רשם אסד בפנקסו, אולי בצער, אך גם במעשיות מפוכחת המאפיינת אותו מאז עלה לשלטון, שסיכויי להחזיר לעצמו בדרכי שלום אותו חלק מארצו שנלקח ממנו גדולים לאין שיעור מן הסיכויים להגיע לאותה מטרה בדרך של דם ואש ותמרות עשן.

זאת לגבי סוריה, אדוני. לגבי ישראל, ירידה מהגולן הינה ההחלטה הקשה בתולדותיה, מיוסרת פי עשרה מן ההחלטה לסגת מסיני, ושווה בעוצמתה הרגשית והמעשית, בסיכוייה ובסיכוייה להחלטה ההיסטורית על עצם הקמת המדינה. ואני אומר זאת כישראלי, כלא-יהודי, כדרוזי.

האכזריות הסורית, האמיתית או המדומה, מחוללת סיוטים אצל קרי רוח ושקולי דעת בתוכנו. הזיכרונות המרים על קיבוצי הצפון המופגזים ללא רחם מן הרמה חיים עמנו. המחשבה המחרידה, מה היה גורל הגליל לו התחילה מלחמת יום הכיפורים מגבולות 1967, גורמת לטוראים, כמו לאלופים בתוכנו, חיוורון פנים, שלא לומר פיק ברכיים.

את המטען האדיר הזה עלינו לשאת כאשר יצא בימים הקרובים מאוד השד, או תצא התקווה, תלוי בנקודת ההשקפה, מן הבקבוק, ויתייצב, או תתייצב, מולנו. במלים פשוטות: נסיגה מן הרמה מכאן, תמורת שלום חוזי מכאן.

במשוואה המורכבת הזאת, הערפילית ורבת הנעלמים, יש אמיתות בלתי ניתנות לערעור. ניתן לשאת ולתת עם הסורים על מועדי הנסיגה ושלביה, על הסדרי ביטחון או על אזורים מפורזים. אך אסד לא ילחץ את ידו של רבין לגמר העסקה ושגריר מירושלים לא יגיש כתב האמנה בדמשק עד שתחזיר ישראל את גרגיר החול האחרון ברמת-הגולן, בדיוק כפי שלגבי המצרים, שקיבלו את כל סיני, היה לפיסת אדמה מדברית בטאבה ערך עליון.

בלי סוריה, אדוני, שהיא אימפריה צבאית במזרח התיכון, לא ייכון שלום באזור. על פיה יקום או ייפול דבר. הפלשתינים, שלא לומר לבנון וירדן, יבואו אחריה רק כדי שלא להיוותר גלמודים בחוץ.

מה תעשה אפוא ממשלת ישראל, שנבחרה על-פי מצע של שלום לעשות שלום? האם תותיר את הבטחותיה כמלל ריק של אספת בחירות, אדוני, או שתפרע את השטר שחתמה עליו? כי זאת יש לדעת: אם הממשלה הזאת לא תעשה שלום בימי כהונתה, היא תחטא לרבבות של בוחרים שהצביעו בעבורה על תנאי. וקיימת הסתברות גבוהה, כי בגלגול הפרלמנטרי הבא יתחולל אולי מהפך נגד, השלום לא יבוא, ולנצח תאכל חרב.

זה יהיה להט החרב המתהפכת. פונדמנטליזם קנאי ואימתני מתגלגל כיום ממרוקו עד חופי האוקיינוס האטלנטי, עד קאבול בתוככי אסיה. כיסאות השליטים הערבים החילונים חורקים. בלא שלום לא יהיה סכר לנחשול השחור הזה.

מי שאינו רוצה לדבר תכלית עם חאפז אסד – המתקרב ליום הולדתו ה-70, ומצטייר בעיני ישראלים רבים כהתגלמות השטן.

### **שר החוץ ש' פרס:**

הוא בן 62.

### **סאלח טריף (העבודה):**

כנראה יש לגבי הגיל אי-הבנות.

### **משה פלד (צומת):**

מה אתה מציע?

## **סאלח טריף (העבודה):**

אתה תשמע אותי. אתה מכיר אותי, אני ברור. אסד, המצטייר בעיני רבים כהתגלמות השטן, למרבה האבסורד ישראלים רבים עלולים להתגעגע אליו, כאשר יתבסס יורשו הפונדמנטליסטי כמלך דמשק.

הצירוף הזה של פונדמנטליזם מוסלמי קנאי עם כמויות הנשק האדירות שהצטברו באזור, לרבות כלי הנשק של יום הדין הגדול והנורא, עלול לחולל כאן מלחמת גוג ומגוג. לשון אחר: הנסיגה מן הרמה כרוכה בהתחבטות בשבעה מדורי גיהנום, אך יש בה סיכוי לשלום.

אחת היא לי אם יהיה זה שלום חם, קר או פושר, ובלבד, אדוני שר החוץ, שהישראלי והסורי לא יישאו זה אל זה חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. אך ככל שהנסיגה מרה, היא פחותה ברעתה עשרת מונים מן החלופה להפנות גב לשלום, לשחק לידי הפונדמנטליסטים ולהמיט אסון בלתי הפיך על המזרח התיכון.

צריך להתפלל – איש איש לאלוהיו – כי ממשלת ישראל הנוכחית עשויה מחומר קשיח, כי יש בה שילוב של מעשיות וחזון, וכי לא תחמיץ את ההזדמנות ההיסטורית לשלום. תודה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה לחבר הכנסת סאלח טריף. אני מזמינה את כבוד השר שמעון פרס להתייחס להצעה.

## **שר החוץ ש' פרס:**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להצטרף להבעת הצער של חבר הכנסת סאלח טריף בעניין הפצוע מבוקעאתא כתוצאה מטעות מצערת באמת. אני רוצה להביע את תקוותי שהיא לא תחזור; שגם מי שיש לו נשק ידע לשמור על ההדק וידע לשמור על כושר השיפוט, מתי משתמשים ומתי לא משתמשים. זו באמת טעות המצערת את כל תושבי המדינה.

אשר לסוריה. ממשלת ישראל אכן חותרת לשלום עם סוריה. בעצם אנחנו חותרים לשלום עם כל מדינות ערב. אנחנו חותרים לשלום שיפתור את כל סכסוכי העבר. אנחנו היינו רוצים שלום שלא יאפשר סכסוכים בעתיד.

חבר הכנסת סאלח טריף, לפי דעתי היום הבעיה אם זה שלום פושר או שלום קר היא בעיה חריפה יותר מזו שהיתה קיימת כאשר עשינו שלום עם מצרים. היום צריך שלום אמיתי מלא ומקיף, ולא, הוא לא יענה על הבעיות העומדות בפני הסורים ובפנינו.

אני אומר את הדברים האלה לא כדי להחריף משהו אלא כדי להסביר משהו. אין תשובה, לפי דעתי, על נושא הטילים ועל נושא הנשק הלא-קונבנציונלי, לא לנו, לא לסורים ולא למישהו אחר, אלא אם כן ניצור מסגרת אזורית, שתאפשר בקרה על הנשק ותבטיח הימנעות משימוש בו, ואם אפשר – הימנעות מייצור שלו.

ישראל כבר הודיעה, שאם יהיה שלום, אנחנו נשאף למזרח תיכון נקי מנשק משמיד המונים, לאזור נקי מנשק טילים; אזור אשר יקטין את מרוץ החימוש ויפסיק את הבזבז הלא-מוסבר של כ-50 מיליארד דולר בשנה על רכישת נשק עוד ועוד.

אין עוד אזור בעולם שיש בו כל כך הרבה חיילים, כל כך הרבה טנקים, כל כך הרבה מטוסים, כל כך הרבה טילים, כל כך הרבה עניים וכל כך הרבה מתוסכלים. ואחד קשור בשני ונובע ממנו.

אני לא רוצה להתנבא לגבי מה יקרה אחרי אסד. אני גם לא רוצה להשמיע איחולים. אבל היום, אולי יותר מאי-פעם, וזה אני אומר לחברים שיש להם היסוסים בעניין השלום עם סוריה – גם אם סוריה לא השתנתה, גם אם נשיא סוריה ישתנה, סוריה ונשיאה יצטרכו להתאים את עצמם לעולם חדש. והעולם החדש איננו בא רק מארצות-הברית, שעכשיו סוריה מנסה לשפר את יחסיה עמה. העולם החדש הוא גם בצורת טלוויזיה שקיימת כמעט בכל בית בסוריה. הצעירים בסוריה, כמו הצעירים במצרים, כמו הצעירים ברוסיה, כמו הצעירים אצלנו, צופים בתוכניות השונות בעולם, משווים את רמת החיים שלהם, את איכות החיים שלהם עם רמת החיים של אחרים. אני הייתי כמעט אומר, שהטלוויזיה היא בגדר של סוס טרויאני המצוי בחדרו של כל אדם, והיא מספרת לו סיפורים שהממשלים לא מעוניינים שיגיעו לאוזני האזרחים עצמם.

גם הדור הצעיר בסוריה, ולא רק בארצות-הברית, הוא מן הגורמים שיחייבו את סוריה להשתנות, כפי שחייבו את רוסיה, כפי שחייבו את רומניה, כפי שמחייבים כל משטר שאינו דמוקרטי. לדעתי, לא לפונדמנטליזם יש עתיד, אלא לדמוקרטיה יש עתיד, גם בקרב השכנים הערבים שלנו.

על כן אני מאמין, שלסוריה אין ברירה, כמו שלנו אין ברירה, אלא למצוא את עמק השווה ולערוך שלום בין אנשים אמיצים, בין מדינות הוגנות, על הבסיס היחיד שאפשר לעשות עליו שלום, וזה הבסיס של פשרה הדדית והבנה הדדית, בהליכה האחד לקראת רעהו.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

מה הם מוכנים לתרום לפשרה הזאת?

### **שר החוץ ש' פרס:**

צריך לשאול אותם. אני אגיד לך מה אנחנו מקווים שהם יתרמו. אני לא יכול להגיד לך מה הם מוכנים, אני אגיד לך מה אנו מצפים. אנחנו מצפים לשלום אמיתי, לא שלום שהוא מס שפתיים גרידא; כלומר שלום שיש בו שגיריות, גבולות פתוחים, יחסי כלכלה אמיתיים, דילול כוחות, פירוז, הקטנת מרוץ

החימוש ופעולה משותפת כדי ליצור כלכלה חדשה במזרח התיכון. שכן ברמת-הגולן, כמו בכל מקום אחר, עלינו לדון לא רק בבעיית האדמה והגבולות, אלא גם בבעיית הים ומירוץ החימוש.

יש לנו סדר-יום עמוס, רציני, והבעיה היא לא רק תן-וקח. אני מרגיש שמתחולל אצלנו משהו לא בצדק. מתחילים להכניס לראש הנוער ולראש העם, שכאילו הברירה העומדת בפני ישראל היא ברירה בין שני סיוטים: סיוט אחד שהוא המצב הנוכחי, וסיוט אחר ששמו השלום. השלום איננו סיוט, אם הוא יהיה שלום אמת. השלום, לפי דעתי, הוא החלום האמיתי של העם היהודי, הוא החזון האמיתי של מדינת ישראל, הוא האופציה המבטיחה ביותר קיום רמת חיים הוגנת ומערכת יחסים מסודרת בינינו לבין שכנינו.

אף אחד לא אמר שעלינו לרמת-הגולן כדי להתנחל שם. עלינו לרמת-הגולן וגם הקימונו יישובים שם כדי להבטיח ביטחון. וצרכי הביטחון צריכים להיבדק כל פעם מחדש. האנשים שעלו לרמת-הגולן אכן היו שליחי העם לצורך הכפול של הגברת הביטחון ויצירת אפשרות של שלום.

אנחנו בהחלט אמרנו לשכנינו הסורים, שלמען שלום אמת אנחנו נהיה מוכנים גם לסגת, אם כי לא אמרנו את ממדי הנסיגה. אין יסוד לכל הסיפורים שישנם על מפות סודיות ומפות אחרות. אין בשלב זה שום מפה שיש עליה חותמת של ממשלת ישראל במשא-ומתן הזה. אבל, אמרנו שאנחנו מוכנים לקיים את השלום על בסיס החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338. זו היתה התביעה הסורית הראשונית, ועכשיו תור הסורים לרדת מההגדרות השמימיות לגבי השלום לפאתי ארץ, ולהסביר למה הם מתכוונים כשהם אומרים שלום, ולהסביר למה הם מוכנים כאשר מדובר על סידורי ביטחון.

גברתי היושבת-ראש, אני יכול רק להגיד, שממשלת ישראל מעוניינת מאוד לא רק להגיע להסדר של שלום, אלא לעשות את זה בהקדם האפשרי, עוד ב-1993, גם עם שכנינו הסורים, גם עם שכנינו הפלשתינים.

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון, שכן זה נושא שעומד כל הזמן על הפרק, ולא נגמור אותו בדיון אחד.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לכבוד השר שמעון פרס. חבר הכנסת טלב אלסאנע מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה.

### **טלב אלסאנע (מד"ע):**

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר החוץ, אני בעד נסיגה מהגולן ושלום ישראלי-סורי. אולם צריך להביא בחשבון, שהסכם כזה חייב להיות במסגרת הסכם כולל במזרח התיכון, מאחר שלב הסכסוך במזרח התיכון הוא הבעיה הפלשתינית. ללא פתרון צודק של הבעיה הפלשתינית, לא מובטח השלום באזורנו.

היה לנו ניסיון בשלום עם מצרים. נכון שיש הסכם שלום עם מצרים, אבל זה לא שם קץ להמשך שפיכות הדמים, מאחר שזה לא היה במסגרת הסכם כולל, לרבות הבעיה הפלשתינית.

כל אלה שזועקים חמס נגד נסיגה מהגולן אינם יודעים על מה הם מדברים. אין אפשרות ולא יעלה על הדעת שסוריה תהיה מוכנה או תחתום על הסכם שלום עם ישראל ללא נסיגה מלאה מן הגולן. אין חולקים על כך שהגולן הוא שטח סורי.

לכן, אך ורק הסכם שלום עם סוריה במסגרת הסכם כולל הוא אשר יבטיח הסכם צודק ובר-קיימא באזורנו, ולזה אנחנו צריכים לחתור.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

מה אתה מציע, אם כך?

### **טלב אלסאנע (מד"ע):**

אני רק רוצה לציין: מי שנגד שלום עם סוריה, מי שנגד נסיגה מהגולן, הוא בעד המשך שפיכות הדמים, הוא בעד מלחמה שעלולה להיות בעתיד עם סוריה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חבר הכנסת טלב אלסאנע, מה אתה מציע?

### **טלב אלסאנע (מד"ע):**

אי לכך אני מציע, אפילו שאני בעד שלום, להסיר את ההצעה. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. חבר הכנסת סאלח טריף, האם אתה מסכים להצעת כבוד השר לדון בנושא בוועדת החוץ והביטחון?

### **סאלח טריף (העבודה):**

מסכים.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

מסכים. נעבור, אם כך, להצבעה בעד או נגד דיון בוועדת החוץ והביטחון.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 16

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

16 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהנושא יידון בוועדת החוץ והביטחון.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

### **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק מימון מפלגות (הוראת שעה), התשנ"ג-1993. תודה.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לסגנית מזכיר הכנסת.

## **הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג–1993**

### **(הצעת חבר הכנסת ר' אדרי)**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצעת חוק תקכ"ה, הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג–1993. יציג את הצעת החוק חבר הכנסת רפאל אדרי. בבקשה.

## **רפאל אדרי (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים שאני מציע בפניכם היום נועדה ליצור מסלולי פעולה שונים ולקבוע סטנדרטים חדשים למינוי אנשים לתפקידים החשובים ביותר במגזר הציבורי.

בחוק מוצע, כי מינוי מועמד לאחת משמונה המשרות הציבוריות הבכירות בישראל, שאותן אפרט להלן, לא יאושר אלא לאחר תחקור המועמד ואישור המועמדות על-ידי ועדה מוועדות הכנסת הרלבנטיות למינוי.

מטרת החוק היא למנוע מינויים הנוגדים את טובת הציבור ולהגיע למינוי האפשרי הטוב ביותר.

אני מבקש להדגיש, שלוועדה לא תהיה סמכות להציע מועמד. לוועדה תהיה סמכות לתחקר, לבדוק, לשמוע עדים, אבל לא להציע – אלא רק לאשר את הצעת השר או הממשלה, או לדחותה.

הכוונה היא, שמינויים של ארבעה בעלי תפקידים בכירים ורגישים: הרמטכ"ל, ראש השב"כ, ראש המוסד והמפקח הכללי של המשטרה, יאושרו בוועדה המצומצמת של ועדת החוץ והביטחון ולא במליאת הוועדה.

היועץ המשפטי לממשלה יידרש להופיע בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט, ולאחר תחקור ובדיקה, מינויו יאושר או לא יאושר על-ידי אותה ועדה. כמובן, שר המשפטים הוא שיציע את המינוי, או לחלופין הממשלה.

נגיד בנק ישראל ומנכ"ל רשות החברות הממשלתיות יידרשו להופיע בפני ועדת הכספים של הכנסת, ומינוים טעון אישורה של ועדה זו, גם כאן לאחר תחקור, לאחר בדיקה, הופעת עדים, וזאת, כמובן, אם חברי הכנסת יבקשו שבאותה ישיבה יופיעו גם עדים.

מנכ"ל רשות השידור יידרש להופיע בפני ועדת החינוך והתרבות. גם הוא יעבור תחקור. שר החינוך, או לחלופין הממשלה, יציע מי יהיה המועמד, ורק לאחר שמיעת העדים ושמיעת המועמד תאשר הוועדה, או לא תאשר, את מינויו.

כאמור, לוועדה אין סמכות להציע מועמד, אבל יש לה סמכות לאשר או לא לאשר, רק לאחר שייערך תחקור. חשוב שמינויים רגישים מהסוג הזה לא יהיו על-ידי השר הממנה בלבד, כדי שאותו אדם, הנושא בתפקיד מרכזי, לא יחשוב שהוא חייב את מינויו לאותו שר ותלוי בו בלבד.

אל לנו לשכוח, כי במצב הקיים אי-אפשר להתעלם מהמערך העצום של קבוצות כוח מקומיות ושל אינטרסים מקומיים בחברה הישראלית. התחושה שלי היא, שהכוח הרב מדי שיש לכל שר בפני עצמו בתחום זה הוא תופעה לא בריאה מבחינה נורמטיבית, היוצרת קלקול גדול מאוד ביחס של הציבור כלפי המדינה. תופעות אלו הן קשות ופוגעות בדימוי שלנו כמדינה דמוקרטית.

האישים המאיישים את התפקידים המנויים בתוספת לחוק אחראים למערכות חשוכות ורגישות. האחריות הרבה הכרוכה בתפקיד, היקף הסמכויות הנרחב המצוי בידי הנושא בו והרגישות הרבה הנלווית לכל אחד מהתחומים שהחוק מתייחס אליהם מחייבים כי בראש המערכות הללו יעמדו אנשים בעלי שיעור קומה, עם יכולת מוכחת להנהיג ולהצטייד קדימה את הגוף המופקד בידיהם, אנשים נקיים מכל רבב, שלא תהיה להם מחויבות פוליטית או אחרת לשר שמינה אותם, ושטובת הציבור תעמוד לנגד עיניהם.

כולנו מודעים לכך, שהפוליטיזציה חדרה לכל תחומי החיים ולרבדים השונים. מינויים פוליטיים הפכו במקרים מסוימים עניין שבשגרה, ולצד אנשי רואים במערכות רבות, מהחשובות ביותר של המדינה, שממנים לא אנשים שהם משכמם ומעלה, אלא אנשים ללא ידע, ללא יכולת, ללא ניסיון, ולעתים גם ללא השכלה, אנשים שכל הרקורד שלהם הוא קרבה לשר זה או אחר, או שהאיש הוא חבר מרכז מפלגה זו או אחרת.

גברתי היושבת-ראש, הנפגעים המיידיים כתוצאה מכך הם המדינה והציבור בישראל, אשר מקבלים אנשים פחות מוכשרים המנהלים גופים חשובים ביותר. מורכבותו של המשק הציבורי בישראל, חדירתו לכל תחום, נידות העובדים הבכירים, קשרים יומיומיים בין האנשים המשרתים במערכת הציבורית לבין אלה שזה עתה פרשו ממנה ועתידיים לחזור אליה – מחייבים בדיקה כפולה כדי למנוע שימוש לרעה במידע ובקשרים במהלך הכהונה ולאחריה.

לא נסתר מעיני, שגם בוועדת הכנסת יושבים אנשים פוליטיים, אבל מאחר שבאותן ועדות הכנסת המונות 15, ולעתים אף 25 חברי הכנסת, כמעט כל המפלגות הפוליטיות מיוצגות בהן, סביר להניח שהאישור יהיה ענייני, והטוב ביותר ייבחר. ההחלטה את מי למנות לתפקיד לא תהיה בידי איש אחד בלבד. הממשלה, או השר הממונה יציע מועמד מטעמו למינוי. ועדת הכנסת הנוגעת בדבר תקיים תחקור למועמד מטעם הממשלה לתפקיד הבכיר. במהלך ישיבת התחקור תבדוק הוועדה את עיסוקיו

וקשריו הכלכליים-החברתיים של המועמד, את מיומנותו, הכשרתו וכשירותו לתפקיד. לשם כך רשאית הוועדה להזמין את המועמד או כל אדם אחר שתמצא לנכון ולהציג בפניו שאלות הנוגעות לנושא.

אני מבקש לחדד את הדברים: סמכות הוועדה על-פי חוק זה היא לאשר או לפסול מועמדות של אדם, אולם אין בסמכותה להציג מועמד כלשהו לתפקיד מטעמה. אין הצעת חוק זו באה לשנות את היחסים בין הממשלה לבין הכנסת, ולא להפוך את הוועדה לגופים ממנים, אלא להעניק לכנסת, שהיא גורם מפקח המבקר את פעולות הממשלה, אפשרות נאותה לבצע את תפקידה.

סבורני, כי עצם הצגת המועמד לתחקור בפני ועדה פרלמנטרית תחייב את השר המציע לבחור את האדם בעל היכולת הטובה ביותר. גם נכונותו של המועמד להופיע בפני הוועדה, ביודעו שהוא ייחשף ויישאל על עברו, על כשרונו ועל יכולתו המוכחת, היא בעלת משמעות.

אדוני היושב-ראש, ידוע כי בארצות-הברית קיים מודל דומה, המתייחס לתחקור ולאישור של ועדה לגבי מינויים בכירים בממשל האמריקני באופן כללי. ניתן לומר, כי השיטה הוכיחה את עצמה כמועילה וכמקדמת את בחירתם של אנשים הראויים לתפקידים חיוניים. המשטר החוקתי האמריקני אומנם שונה מהמבנה החוקתי של מדינת ישראל, אולם יש להשכיל ולאמץ את היתרון שבישיבות תחקור ולהתאימן להגבלות הקיימות בשיטה הנהוגה בארץ.

אני מודע לכך, שהחוק שאני מציג היום בפניכם הוא חלקי, ואיננו מקיף את כל המערכות. ביום שני אני עומד להניח חוק נוסף, שלפיו גם שרים וגם סגני שרים יצטרכו לעבור תחקור. נכון שזכותו של ראש הממשלה להציע, אבל אנחנו למדים מהעבר שיש גם לשנות את החוק, ועל מנת לא להצהיר לבחור בטובים, אלא אכן לבחור בטובים ביותר.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

---

**רפאל אדרי (העבודה):**

סליחה, מה אמרת?

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גולדשמידט, מה רצית? רצית לשאול משהו?

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

— — — יגיע ביום שני, עשוי להיות שלא — — —

## **קריאות:**

— — —

## **רפאל אדרי (העבודה):**

אם בארצות-הברית זה עובר, וראינו ששתי מועמדות לתפקיד שר המשפטים לא עברו מפני שהעסיקו פיליפינית, אני חושב שבמדינת ישראל ראוי ששר, לפני מינויו, יעבור תחקור – גם רמטכ"ל, גם מפכ"ל של המשטרה, גם היועץ המשפטי לממשלה, על מנת שהוא לא יהיה חייב רק לאותו שר את המינוי שלו ולא יהיה תלוי בו בלבד.

נראה לי שמדינת ישראל כבר בשנת האלפיים, והיא יכולה גם קצת לשנות.

אני גם רוצה לציין, שהכנסת הקודמת אישרה את החוק הזה, ואני מקווה שהממשלה, שבעבר היתה באופוזיציה והצביעה בעד החוק הזה; אני מקווה שגם הקואליציה דהיום תצביע כפי שהאופוזיציה שהיתה אז החליטה פה-אחד להצביע בעד הצעת החוק הזאת.

אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש. אני קורא לכם, חברי הכנסת, ללא הבדלי השקפות ומפלגות, להצביע בעד הצעת החוק הזאת ולהעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לקיים דיון ממצה בוועדה, ללמוד את הנימוקים בעד ונגד, ונקיים גם אנחנו תחקור בתוכנו. תודה, אדוני היושב-ראש.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

אני רוצה לשאול שאלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

בבקשה, אבל קצרה מאוד, חבר הכנסת זאבי.

### רחבעם זאבי (מולדת):

הדגשת שהמפכ"ל יאושר על-ידי ועדת חוץ וביטחון. מדוע לא על-ידי ועדת הפנים ואיכות הסביבה, שהיא – – –

### רפאל אדרי (העבודה):

זכותך. אני אמרתי בסיום דברי, שהכול פתוח להכנת החוק לקריאה ראשונה ולקריאה שנייה, ואני מקבל את הצעתך.

### היו"ר ש' וייס:

כאשר תהיה מפכ"לית – על-ידי הוועדה למעמד האשה. בסדר? תודה רבה.

### דוד מגן (הליכוד):

אכפת לך שההצעה תעבור לוועדה לענייני ביקורת המדינה במקום לוועדת החוקה, חוק ומשפט? תבקש זאת.

### קריאות:

— — —

### רפאל אדרי (העבודה):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אדרי, אחר כך.

אדוני שר המשפטים, יש לי בקשה אליך. רק שנייה.

## **דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת למשלחת פרלמנטרים מצ'ילה**

**היו"ר ש' וייס:**

כיוון שמתארכת אצלנו משלחת פרלמנטרית מצ'ילה, וייתכן שהם ירצו לנטוש, כי יש להם סדר-יום דחוס, ברשותך, אברך אותם בקיצור נמרץ בשם הכנסת.

נמצאת אתנו, חברי הכנסת, ביציע האורחים, משלחת של הפרלמנט מצ'ילה. אני רוצה לברך בשמי ובשמכם את עמיתינו, חברי פרלמנט אלה. המשלחת כוללת חברים מכל סיעות הפרלמנט בצ'ילה, קואליציה ואופוזיציה, והם באו לביקור לימודי בארץ ובכנסת.

אני מקווה כי ביקורם זה וסיוריהם ברחבי הארץ יהפכו את אורחינו לשגרירים טובים שלנו בארצם, ואני גם מקווה שהביקור יהווה נדבך נוסף בבניין היחסים של ישראל עם היבשת הדרום-אמריקנית.

אני רוצה לאחל למשלחת בשמכם ביקור פורה ומועיל; ברכת "ברוכים הבאים" מאתנו, חברי הפרלמנט מצ'ילה.

## **הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג-1993**

**(הצעת חבר הכנסת ר' אדרי)**

**היו"ר ש' וייס:**

אדוני שר המשפטים, אם תשובתך ארוכה מאוד, אני שוב אתייעץ אתך, כי אנחנו צריכים לעבור להצעה להסרת חסינות. תמציתית, בבקשה.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת – –

**היו"ר ש' וייס:**

שקט; נספיק הכול.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

— — חבר הכנסת רפאל אדרי מציע לנו למעשה רפורמה חוקתית רצינית, אלא שהוא לא בא בנימוק זה אלינו לבקש מאתנו לשנות את סדרי הממשל, אלא הוא מביא את ההצעה בנימוק שזה יהיה צעד נוסף במלחמה במינויים פוליטיים.

אני אזכיר לחברי הכנסת, שאך אתמול עשתה הכנסת מעשה גדול כאשר תיקנה את החוק באופן שיכביד ביותר, אם בכלל יאפשר, מינוי דירקטורים, מנהלים, בחברות ממשלתיות ובגופים אחרים, מינויים שיש בהם כתם או חשש רציני שהם בלתי ענייניים, שהם פוליטיים. אלא מה? כאשר הכנסת, אתמול, ביקשה לעצור בעד התופעה של מינויים פוליטיים, האם היא באה ואמרה: אנחנו לא שקטים שהמינוי נעשה על-ידי ממשלת ישראל? שם בממשלה יושבים שרים, והשרים הם פוליטיקאים. לכן מה נעשה? נעביר את המינוי של הממשלה במסגרת נוספת, של מי? של ועדה של הכנסת, ששם כידוע יושבים גם פוליטיקאים וחלקם מייצגים אותן מפלגות. אם זה יעבור את המסגרת הכפולה — —

## היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

— — של הפוליטיקאים בממשלה והפוליטיקאים בכנסת, אז נהיה שקטים שהמינוי לא פוליטי. זה בעצם מה שמציע לנו חבר הכנסת רפי אדרי — —

## קריאה:

— — —

## שר המשפטים ד' ליבאי:

הוא אומר, שאם הממשלה תמנה את מפכ"ל המשטרה או את ראש המוסד או את ראש השב"כ, יש חשש שהמינוי פוליטי, אבל אם זה יבוא לוועדה ושם תשב חברת הכנסת תמר גוז'נסקי או יושב דוד ליבאי או יושב חבר הכנסת דוד מגן, אז אין חשש שהמינוי יהיה פוליטי, למה? כי יושבים כולם ביחד?

## מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

## **שר המשפטים ד' ליבאי:**

חבר הכנסת רפי אדרי אמר: יושבים 15; כל המפלגות מיוצגות. לא כל המפלגות מיוצגות בכל ועדה, אבל סביר להניח שהמינוי יהיה ענייני. מדוע כשהוא יאושר בוועדה הוא יהיה יותר ענייני מאשר כשהוא מאושר בממשלה? כי השאלה המרכזית היא, עם מי עובדים בעלי התפקידים האלה – – –

## **קריאות:**

— — —

## **היו"ר ש' וייס:**

רק רגע, סליחה. חברי הכנסת – – –

## **רפאל אדרי (העבודה):**

שאלה.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

— — —

## **היו"ר ש' וייס:**

לא. אחר כך אולי. חבר הכנסת אדרי, מייד. אני אאפשר לך, כי לך יש גם זכות תשובה. סליחה, חבר הכנסת איתן, אנא.

## **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אם הכוונה היא למנוע מינויים פוליטיים, ורוצים לבדוק כישורים והתאמה של בעל התפקיד, תלך נא הכנסת בדרך שהלכה ביום האתמול ותציע – – –

## היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, אנא, תאפשר לי להרגיע את חברי הכנסת. חבר הכנסת צוקר, נושא חוקתי מאין כמותו עשוי להתגלגל לוועדה שלך, איך תוכל לטפל בו אם אתה לא מקשיב? בבקשה, אדוני.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

המגמה לעצור בעד מינויים פוליטיים באה לידי ביטוי בהנחיות היועץ המשפטי לממשלה, שלמעשה הכנסת אימצה אותן כחוק ביום האתמול; דהיינו, תשב ועדה מקצועית, נייטרלית, בראשות משנה ליועץ המשפטי לממשלה, נציג רשות החברות, נציג גוף אחר שהוא לא מעורב, שאין עליו חשש שהשיקולים שלו הם פסולים, והם יבדקו את ההתאמה והכישורים.

אילו בא חבר הכנסת רפי אדרי והציע לנו, שגם בעלי תפקידים אלה, מפכ"ל המשטרה, הרמטכ"ל, הממונה על השב"כ וראש המוסד, יעברו איזה מבחן של ועדה מקצועית נייטרלית, אובייקטיבית, ניחא. הייתי אומר: כוונתו למנוע מינויים פוליטיים. אבל להביא אותם בעלי תפקידים לקלחת של הכנסת, לקלחת הפוליטית של הכנסת, שבה אם יאשר את זה נציג של סיעת ש"ס, זה לא יהיה פוליטי, או אם יאשר את זה חבר הכנסת דראושה, זה לא יהיה פוליטי ואז יהיה לנו ראש שב"כ שנבחר על-פי קריטריון אובייקטיבי – לי קשה להבין את הגישה הזאת.

## מיכאל איתן (הליכוד):

איך זה בארצות-הברית?

## שר המשפטים ד' ליבאי:

בארצות-הברית יש משטר אחר, וצריך להבין את שורשי המשטר ואת שורשי הבעיה. בארצות-הברית אין ממשלה נבחרת. בארצות-הברית נבחר נשיא.

## מיכאל איתן (הליכוד):

לגבי בחירה ישירה של ראש הממשלה, לקחת את הדוגמה של ארצות-הברית.

## שר המשפטים ד' ליבאי:

בארצות-הברית יש, כידוע, משטר נשיאותי. ועל-פי חוקת ארצות-הברית יש איזונים, ועל-פי האיזונים בעלי תפקידים מסוימים עוברים גם אישור של ועדה, כדי שהמינוי לא יהיה מינוי נשיאותי בלבד.

אצלנו הגישה היא שיש ממשלה. הממשלה מאשרת ברוב את בעל התפקיד, אשר חייב לבצע במידה מסוימת את מדיניותה, אם על-פי עקרונות וקריטריונים אובייקטיביים הקבועים בחוק, ואם לפי שיקול דעת מקצועי. כיוון שהממשלה מבקשת להיות אחראית למדיניות של בעל התפקיד, בין שהוא המפקח הכללי של המשטרה ובין שהוא נגיד הבנק, או מנכ"ל רשות החברות, לכן סמכות האישור היא לממשלה. אין בעל התפקיד אחראי ישירות בפני הוועדה של הכנסת. הוא לא מבצע את מדיניותה, וועדת הכנסת לא מנחה אותו והיא לא צריכה כלל לתת דין-וחשבון על מה שאישרה ולא אישרה, ואין אפילו הנמקה בוועדה מדוע היא סירבה לאשר מועמד מסוים, ואי-אפשר לדעת כלל מה הם שיקוליה.

רבותי, הנושא הוא רציני. אי-אפשר לגשת לזה כלאחר יד בהצעת חוק פרטית. אני בהחלט מקבל, אם יבואו חברים ויאמרו: אני מציע ששר המשפטים, או ראש הממשלה, ימנה ועדה, יבדוק את השאלה הזאת עם מומחים אובייקטיביים, לא חברים פוליטיים, וייתן תשובה רצינית על השאלה, ניחא. אבל לא לבוא כך ולהטיל עלינו מין משטר חדש, שלפיו יעמדו המועמדים לתפקיד לחקירה.

ואני רוצה להזכיר לכם את הדבר הקובע פה, סעיף 2(ב). אם ירצה למנות ראש שב"כ, ראש מוסד, רמטכ"ל, מפכ"ל, הוא יצטרך לעבור תחקיר. מה התחקיר? כתוב: "במהלך התחקיר תבדוק הוועדה את עיסוקיו וקשריו הכלכליים והחברתיים של המועמד, ואת מיומנותו, הכשרתו וכשירותו לתפקיד; ורשאית הוועדה לשם כך להזמין את המועמד, או כל אדם שתמצא לנכון ולהציג לו שאלות".

## קריאה:

---

## שר המשפטים ד' ליבאי:

כאשר אני אצטרך לחשוב על מועמד להיות היועץ המשפטי לממשלה, או על מועמד שצריך להיות ראש המוסד, וכאשר אני צריך לחשוב על החקירה שהם אמורים לעבור, לפי תרבות השלטון שלנו, בוועדה שכזאת הם צריכים להיחשף ללא כל הבטחה של סודיות, וללא אפשרות של סודיות בדברים האלה, אני צריך לחשוב פעמיים לפני שאני עושה צעד שכזה. עלי גם לחשוב איזו השפעה תהיה לזה על מועמדים אפשריים; איזו השפעה תהיה לזה על שיקולים אחרים, אם על אכיפת החוק או על ביטחון המדינה.

לכן אני לא מציע לרוץ עם הצעת החוק הזאת ואני לא מציע לאשר אותה, ואני מציע להתנגד להצעה הזאת. ואני חוזר ואומר: תבוא פנייה של חברים לבדוק את הנושא בצורה רצינית, אני אציע שתהיה ועדת מומחים, שתבדוק את הנושא הזה ותביא לנו הצעה מסודרת, לאחר שתשמע את כל הנוגעים בדבר, תדון בכל ההיבטים החוקתיים והמעשיים, לרבות ביטחון המדינה, ואז אנחנו נשקול את ההצעה.

אני מבקש מחברי הכנסת להצביע נגד ההצעה הזאת.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת אדרי, יש לך זכות סיבוב שני לשכנוע, הפעם חמש דקות.

## **רפאל אדרי (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר המשפטים אמר, שבארצות-הברית יש חוקה אחרת. הוא הוסיף ואמר, שהממשלה מאשרת את הרמטכ"ל. האם הרמטכ"ל מופיע בפני הממשלה? האם הממשלה מתחקרת אותו? האם הממשלה מתחקרת את ראש השב"כ? – לא. בסך הכול השר הממונה מביא את ההצעה – וגם אני הייתי חבר הממשלה, ואני יודע זאת – וזה עובר. כל הצעה שהשר מציע, הצעתו עוברת.

מה אני מציע בסך הכול? להביא את הצעת החוק לליבון וללימוד הנושא בוועדה. אני חושב שבשנות האלפיים אי-אפשר לעבוד כמו שעבדנו לפני 30 שנה. הרי אנו עוברים בכלכלה כפי שהיה לפני 30 שנה, וכך בכל תחום ותחום. מספיק, הגיע הזמן לשינוי.

ואני רוצה להזכיר לשר ליבאי, שכשהיינו באופוזיציה, אתה תמכת בהצעה הזאת. ואני הצטערתי לשמוע מה ששמעתי, הצטערתי לשמוע את הדברים שנאמרו כאן.

אני לא רוצה להוסיף כי סדר-היום עמוס. ואני מבקש מחברי הכנסת, שיצביעו ללא שיקולים של קואליציה ואופוזיציה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

## **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת רפאל אדרי. השר מציע להסיר, חבר הכנסת רפאל אדרי מבקש להעביר את הצעת החוק לטיפול של ועדת החוקה, חוק ומשפט.

## **דוד מגן (הליכוד):**

לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

## **היו"ר ש' וייס:**

יש הצעה להעביר לוועדה אחרת. ועדת הכנסת תחליט. ההצבעה החלה.

## **הצבעה**

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 37

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 16

נמנעים – 2

ההצעה להעביר הצעת חוק פיקוח הכנסת על מינויים לתפקידים בכירים, התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

37 תומכים, 16 מתנגדים, שני נמנעים. הצעת החוק תעבור לוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

## **הצעת ועדת הכנסת להחליט על נטילת חסינות**

### **מחבר הכנסת רפאל פנחסי**

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת ועדת הכנסת להחליט על נטילת חסינות מחבר הכנסת רפאל פנחסי.

אני מזמין את יושב-ראש ועדת הכנסת לנמק מה הן הסיבות שעל-פיהן הוא מציע להסיר את החסינות. אחריו יבוא חבר הכנסת רפאל פנחסי ויישא את דבריו. לאחר מכן יתקיים דיון אישי, שלוש דקות לכל נואם, ולא יותר. בסיום הדיון תתקיים הצבעה חשאית. על פרטיה אודיע בהמשך. חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 17 בפברואר 1993 פנה היועץ המשפטי לממשלה, מר יוסף חריש, אל יושב-ראש הכנסת – –

## רפאל פנחסי (ש"ס):

המכתב נכתב ב-17 בחודש, אבל היועץ המשפטי לממשלה פנה ב-23 בחודש.

## היו"ר ש' וייס:

אני חשבת שחבר הכנסת פנחסי יבקש דווקא את התאריך העברי.

## חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

— — — פנה היועץ המשפטי לממשלה, מר יוסף חריש, אל יושב-ראש הכנסת, בהתאם להוראות סעיף 13(ב) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, וביקש כי הכנסת תיטול את החסינות מחבר הכנסת רפאל פנחסי.

על-פי סעיף 13(ג) לחוק, העביר ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת את הבקשה לוועדת הכנסת לדיון בישיבתה הקרובה. ואכן, ועדת הכנסת החלה לדון בבקשה כמצווה עליה בישיבתה הקרובה ביום שני, 1 במרס 1993, וקיימה שש ישיבות מרתוניות במשך חמש-שש שעות לישיבה.

חברי הכנסת, העבירות המיוחסות לחבר הכנסת רפאל פנחסי בכתב האישום שהגיש היועץ המשפטי לממשלה הן כדלקמן: א. רישום כוזב במסמכי תאגיד – עבירה לפי סעיף 423 לחוק העונשין; ב. ניסיון לקבל דבר במרמה – עבירה לפי סעיף 415 יחד עם סעיף 33 לחוק; ג. קשירת קשר לביצוע פשע – עבירה לפי סעיף 499(1) לחוק; ד. הצהרה כוזבת – עבירה לפי סעיף 9א לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973.

ועדת הכנסת שמעה את היועץ המשפטי לממשלה, שמעה את פרקליטת המדינה, וכמו כן שמעה את עורך-הדין דן אבי-יצחק, בא-כוחו של חבר הכנסת פנחסי, ואת חבר הכנסת פנחסי עצמו.

ביום כ"ג באדר התשנ"ג, 16 במרס 1993, החליטה ועדת הכנסת להציע לכנסת ליטול את חסינותו של חבר הכנסת רפאל פנחסי כמבוקש על-ידי היועץ המשפטי לממשלה.

חברי הכנסת, ההליך בוועדת הכנסת היה הליך מסודר, שקול ומאורגן. הוועדה החליטה על ההליך ועל אופיו. כל החברים של הוועדה נרשמו כחברים לצורך הדיון הזה בתחילת הדיון ולא הוחלפו עד סופו. הדיון נעשה בפורום הזה, ובפורום הזה בלבד. ועדת הכנסת החליטה, כי חברי כנסת נוספים ואחרים לא ייכנסו לדיון, על מנת שלא לתת לו אופי שאינו מתאים במקרה כזה.

הוסכם גם בוועדה – וכך בוצע – כי במהלך ההצבעה לא יוחלפו חברי כנסת שלא השתתפו במהלך הדיונים, ולא יבואו תחתם על-פי מפתח סיעתי. כך גם בוצע בהצבעה שהיתה בסופם.

הוחלט גם כי לא תוטל על מי מחברי הכנסת בוועדה משמעת כפייתית כלשהי, שכן הדיון הוא דיון בעל אופי אישי, על-פי אמונתו ותפיסת עולמו של חבר הכנסת.

כך גם אנחנו פונים אל מליאת הכנסת לעשות את שיקול הדעת שלה.

חברי הכנסת, הדיון בוועדת הכנסת היה ארוך, אולי ארוך ממה שידענו אי-פעם, בגלל אופיו של הדיון הזה, בגלל הרצון שהובע על-ידי כל הצדדים הנוגעים בדבר להביע את עמדתם, בגלל רצוננו שלא לתת פתחון-פה כלשהו למי אשר יאמר, שרצה להביע דבר-מה במהלך הדיון ולא זכה לכך.

אפילו בהשוואה לדיונים קודמים בוועדה, אנחנו רואים את הדיון הזה כאחד הדיונים היותר-ארוכים והיותר-ממצים שנערכו בשאלת הסרת חסינותו של חבר כנסת. אני חושב, אף שהיתה ביקורת ציבורית כזאת או אחרת על כך, שטוב עשתה הוועדה שנקטה את הדרך הזאת.

חברי הכנסת, הסעיף המרכזי, שעלה פעם אחר פעם לדיון בפני הוועדה, היה סעיף 1 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951. כך אומר הסעיף: "חבר הכנסת לא יישא באחריות פלילית או אזרחית, ויהיה חסין בפני כל פעולה משפטית, בשל הצבעה, או בשל הבעת דעה בעל-פה או בכתב, או בשל מעשה שעשה – בכנסת או מחוצה לה – אם היו ההצבעה, הבעת הדעה או המעשה במילוי תפקידו, או למען מילוי תפקידו, כחבר הכנסת".

על כך נסב הדיון שעות ארוכות, שכן בא-כוחו של חבר הכנסת פנחסי, אשר טען ארוכות ובשניות בפני ועדת הכנסת, ניסה לשכנע את ועדת הכנסת, כי מדובר פה בחסינות המהותית של חבר הכנסת. ואם מדובר בחסינות מהותית של חבר הכנסת, כי אז אין הכנסת יכולה ואין הוועדה רשאית ליטול את חסינותו של חבר הכנסת.

אבל אנחנו, חברי הכנסת, כאשר ראינו את ראשית הראיות שהוגשו לפני ועדת הכנסת בכתב האישום שהונח על שולחן הוועדה, לא השתכנענו שהיתה כאן חסינות מהותית ושזהו המקרה אשר נופל בגדר "מעשה במילוי תפקידו, או למען מילוי תפקידו, כחבר הכנסת".

צריך להדגיש כאן במפורש, חברי הכנסת: חסינות חבר הכנסת, ובמיוחד החסינות המהותית, אינה מוקנית לחבר הכנסת על מנת שיוכל לעבור עבירה. היא מוקנית לחבר הכנסת על מנת למנוע התגוללות של השלטון על חבר הכנסת בגין מעשה שעשה במילוי תפקידו או למען מילוי תפקידו.

אשר על כן, הבית הזה מצווה לשמור מכל משמר, וכל חבר כנסת מצווה להישמר מפני התחושה הציבורית, או מפני המחשבה – גם כאן, כחברי כנסת – שהחסינות שניתנה לחברי הכנסת, ניתנה לנו כדי שנוכל לעבור עבירה. לא כך הדבר. אנחנו אמורים לקיים את החוק ואת הוראות החוק, אנחנו אמורים לפעול במסגרת הוראות החוק, אבל החסינות מוקנית לנו במקרים שונים על מנת למנוע מהשלטון להתגולל, להתנכל או לפגוע באפשרות של חבר הכנסת לפעול במסגרת מילוי תפקידו ולמען מילוי תפקידו.

השאלה שעלתה בפני הוועדה היתה, האם חבר הכנסת פנחסי, כאשר ביצע את מה שמיוחס לו – ואני אומר בזהירות: את מה שמיוחס לו – על-ידי התביעה, האם הוא עשה דבר שהיה חייב לעשותו למען תפקידו ובמסגרת תפקידו? האם תפקידו הפרלמנטרי, האם עבודתו הפרלמנטרית, האם היכולת שלו להביא את עצמו לידי ביטוי או לעשות את כל מה שהוא צריך לעשות כחבר כנסת, התמלאו כאן או לא?

אנחנו סבורים שהדברים המיוחסים כאן לא היו נחוצים לחבר הכנסת פנחסי כדי למלא את תפקידו כחבר הכנסת. כל אימת שמי מאתנו – ואני אומר זאת כאן לכל חברי הכנסת וגם לעצמי – יעשה מעשה שיש בו עבירה ואשר אינו נחוץ לצורך מילוי התפקיד ובמסגרת מילוי התפקיד, כי אז לא נוכל ולא נצטרך ולא נהיה רשאים לטעון טענה בדבר החסינות.

חברי הכנסת, צריך לומר דברים כהווייתם. במשך חודשים ייחסו לחבר הכנסת פנחסי ייחוס של גנבה, של נטילת כסף לעצמו, של מעשים שהוא עשה למען עצמו, למען כיסו, למען ביתו – ולא היא. כאן, במקרה הזה, הראיות אשר הובאו בפני הוועדה, והן מיעוט ראיות, כי הוועדה אינה בית-משפט ולא נכנסה כבית-משפט למסגרת הדיון הזה – היו בגדר ראיות לעבירות שנעשו עבור מפלגתו, עבור סיעתו, ולא עבור עצמו.

אני אומר זאת כאן גם כשאני עומד לבקש מהכנסת להסיר את חסינותו של חבר הכנסת פנחסי; אני חושב שאנחנו מצווים לומר כאן, שהיה מקום לזהירות גדולה מאוד, יש מקום לזהירות גדולה, וצריך שגם בעתיד ייזהר כל מי שנושא את דברו על עבירה של חבר כנסת לבל יהפוך אותו לגנב, לבל יהפוך אותו למי שעושה מעשה שלא עשה ולא התקרב לעשותו.

### **רוני מילוא (הליכוד):**

בית-המשפט העליון קבע, שעבירה למען מפלגה חמורה יותר מעבירה אישית.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אבל, חבר הכנסת רוני מילוא – וכאן אני מגיע אל העניין – העבירות המיוחסות לחבר הכנסת פנחסי הן עבירות חמורות דיין, והן עבירות קשות דיין, והן עבירות שמחייבות העמדה לדין.

איננו חורצים, חברי הכנסת, את דינו של חבר הכנסת פנחסי לחסד או לשבט מבחינת החוק כרגע. כל-כולה של השאלה העומדת לפנינו היא, אם אנחנו צריכים להסיר את חסינותו ולאפשר שהצדק ייעשה בבית-המשפט, או שמא אנחנו מסרבים לעשות כן.

אני סבור, שגם כאשר מדובר בעבירה בעלת אופי ציבורי ולא אישי, לא נטילת כסף למען עצמך, אבל איזה מעשה שיש בו כדי לסייע להעברת כסף למען מפלגתך או למען פעילים ממפלגתך – זה מעשה חמור דיו, על מנת שתהיה אפשרות של הסרת חסינות. סבורים היינו שהעניין ה"ציבורי" אינו עניין ציבורי גרידא, כפי שמישהו ניסה לטעון באחד הפתקים, אלא עניין משפטי, קשה, נוקב ומחייב הסרת חסינות.

חברי הכנסת, במהלך הדיון נזקקנו גם לשאלת השיהוי בהגשת כתב האישום הזה כנגד חבר הכנסת פנחסי, ולמשך הזמן הארוך שנדרש לתביעה ונדרש להחלטת היועץ המשפטי לממשלה.

היועץ המשפטי לממשלה, וגם פרקליטת המדינה, גוללו בפנינו את עומס התיקים וקושי העבודה, ואת האינטנסיביות של העבודה שבה נתונים פרקליטי המדינה באשר הם, גם בפרקליטויות המחוזיות, גם בפרקליטות המדינה וגם בלשכת היועץ המשפטי לממשלה. ובאמת היה שיהוי בתיק. אבל השיהוי בתיק הזה, כך שוכנענו, נבע לא רק מן העומס המוטל על כתפיהם, אלא גם, חברי הכנסת, מהעובדה שחבר הכנסת פנחסי שמר על זכות השתיקה. וכאשר מי אשר מייחסים לו עבירה שומר על זכות השתיקה, הרי הוא "תורם" לשיהוי, הרי הוא גורם לכך שיהיה הרבה יותר קשה לתביעה לייצב את דעתה בעניין ולקבוע את עמדתה בו, ואז היא נדרשת לגודש ראיות אחרות, סביבתיות ונסיבתיות, שמצריכות זמן ארוך יותר. על כן, טענת השיהוי, בכל הכבוד הראוי, לדעתנו לא יכולה לעבוד לרעתה של התביעה, ולא יכולה לעמוד במקרה זה לטובתו של חבר הכנסת פנחסי.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

אבל התיק כבר היה מוכן. הפרקליטות אמרה – – –

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

חבר הכנסת פנחסי, אני רוצה להישמר מוויכוח אתך במליאה. לא לכבודך הדבר וגם לא לכבודי, ואתה תקבל בוודאי את זכות התשובה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת פנחסי, אתה תקבל זכות דיבור לא מוגבלת, ותעשה את זה באופן מרוכז ומכובד. בואו נשמור, דווקא בדיונים כאלה, על אווירה מתקבלת על הדעת. אחר כך אולי.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

סבורים היינו, שיש לבדוק היטב האם היועץ המשפטי לממשלה מתגולל על חבר הכנסת פנחסי, האם היה היועץ המשפטי לממשלה חדור בתחושות חיצוניות – משוא פנים, תחושת נקם, איפה ואיפה, כאשר הלך וביקש את הסרת החסינות. אנחנו, חברי הכנסת, הגם ששמענו טענות שונות באשר לאי-העמדה לדיון של גורמים שונים במפה הפוליטית, הגם ששמענו טענות שונות באשר למשוא פנים מאת התביעה כלפי אישים פוליטיים, הגם שכן, אנחנו סבורים שבמקרה הזה נעשה מה שצריך היה להיעשות על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, ופנייתו בדיון יסודה, ולא היתה היועץ המשפטי לממשלה ברירה, לא לפי דין ולא לפי המסורת המקובלת, ולא על-פי תפיסתו, אלא לבקש את הסרת חסינותו של חבר הכנסת פנחסי. שוכנענו שלא היתה כאן התגוללות אישית.

## אריה גמליאל (ש"ס):

---

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גמליאל, אתה רשום.

## חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

עם זאת, מצאו רבים מחברי הוועדה – ובעניין זה אני רוצה לציין את תרומתו של חבר הכנסת מיכאל איתן, שמיקד עצמו בנקודה זו של העמדה לדין של אנשים במערכת הפוליטית אשר חטאו, בדרג של חברי כנסת ושרים, ובמיוחד באשר לחקירתם עד מיצוי ההליך הזה עד תום. אנחנו סבורים, שעל פרקליטות המדינה ועל היועץ המשפטי לממשלה לעשות יותר על מנת לראות שמא היו במערכות הבחירות האחרונות מקרים אשר מחייבים בכל זאת התערבות ובכל זאת שיקול דעת, אם יש מקום להעמיד לדין אנשים ממפלגות אחרות. אבל, היינו סבורים שאין בכך כדי לבטל את הצורך להסיר את חסינותו של חבר הכנסת פנחסי. כי, ממה נפשך? או שאתה רוצה להיאבק בגילויים כאלה ולהימנע מהם, ואז אתה צריך לטפל בכל מקרה, בגדול כבקטן, או שאתה חפץ להימנע מהם, ואז אל תבוא בתביעה להעמיד גם את האחרים. אי-אפשר ללמוד דין שלילי מכך, שאולי במקרה מסוים לא נעשה עד תום המאמץ שצריך להיעשות. אינני יודע אם לא נעשה, אבל גם אם קיים חשש כזה, לא ראינו בכך ארגומנט, שיכול לגרום לכך שלא תהיה הסרת חסינות במקרה הזה.

חברי הכנסת, היתה טענה כי חבר הכנסת פנחסי פעל במקרה הזה רק כחבר כנסת חותם, כי הוראות חוק מימון המפלגות מורות כאילו הוא צריך להיות חבר כנסת, ואין ברירה, הוא צריך להיות שם כחותם. אבל, הבנו ושוכנענו, מתוך הדברים ששמענו ומתוך מה שראינו, שחבר הכנסת פנחסי הופיע שם לא כחותם גרידא, אלא גם כמי שמבין במצב ובמערכת הכספים ובמשק הכספים של סיעתו. אשר על כן אין כאן – ואינני נזקק לשאלה מה היה, אם היתה חתימה גרידא, אבל במקרה שלפנינו אין כאן חתימה גרידא, אשר יכולה לשחרר מהסרת חסינות במקרה זה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היתה טענה כאילו סיעת ש"ס נענשה בכך שהושת עליה קנס גדול על-ידי מבקרת המדינה, ואין טעם ואין צורך להשית גם עונש אישי או העמדה לדין באופן אישי. אבל, אנחנו היינו סבורים, שלא הרי עונש המושת על סיעה, ולא הרי עבירת סיעה כהרי עבירה אישית של חבר כנסת, ואין הדבר משחרר אדם מפני עמידה לדין – רק עמידה לדין, עדיין איננו קובעים ואיננו חורצים דבר, אבל אין לשחרר מעמידה לדין בגין העובדה שסיעה נקנסה.

היתה טענה, כי אם קיים ספק, הספק צריך לעבוד לטובתו של חבר הכנסת. אני רוצה לייחד לכך מלה או שתיים. חברי הכנסת, לא היה יכול להיות דבר חשוב יותר, לפי דעתי, במצב שנוצר, מלאפשר לחבר הכנסת פנחסי להוכיח את חפותו בבית-המשפט. כי אם לא נסיר את החסינות ואם חבר הכנסת פנחסי לא יעמוד לדין, כי אז ירוץ אחריו החשד לעבירות המיוחסות לו עד סוף הימים. הדבר אינו משרת גם את חבר הכנסת פנחסי עצמו. טוב היה, אם חבר הכנסת פנחסי משוכנע שלא עבר את

העבירות, שיעמוד לדין בבית-המשפט וחפותו תוכח בבית-המשפט, ואז יוכל חבר הכנסת פנחסי לומר: לא הצלתי את נפשי באופן פרוצדורלי, אלא הוכחתי בבית-משפט בישראל שאני חף מפשע.

אשר על כן, אפילו מנקודת ראותו של חבר הכנסת פנחסי, הייתי אומר שטוב היה אילו ביקש מן הכנסת להסיר את חסינותו ולאפשר לו להוכיח את חפותו בבית-המשפט.

חברי הכנסת, אני מוכרח לומר מלה או שתיים גם מההיבט הפוליטי, כי מי אינו מייחס לנו כאן, חברי הכנסת, אנשים פוליטיים, שיקול פוליטי זר. אני פונה לחברי מן הימין, מן הליכוד ומן המפלגות האחרות בימין, שלא להפעיל את החלטתם אם להסיר את החסינות או לא להסיר את החסינות על מנת לזרוע מבוכה, בוקה ומבולקה בתוך סיעות הקואליציה.

### **עוזי לנדאו (הליכוד):**

אתה מדבר כאן כיושב-ראש הוועדה.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אני פונה לחברי מן העבר הזה, לחברי במפלגת העבודה ובסיעות הקואליציה, שלא לעשות שום חשבון קואליציוני כזה או אחר, שלא להיחרד מחשש פירוק קואליציה ולא להכניס – – –

### **יהושע מצא (הליכוד):**

מה דעתך להסכים להצבעה גלויה?

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

– – – שלא להכניס את השיקול הזה בגדר השיקולים שיעשו אותם.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

אני מציע להחליט על הצבעה גלויה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת מצא, נא לא להפריע.

**יהושע מצא (הליכוד):**

אני מבקש להחליט על הצבעה גלויה. הכנסת סוברנית להחליט על הכול.

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת מצא – – –

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אתה יכול להחליט מה שתחליט, מה אתה קופץ?

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת מצא, תקשיב לי.

**רענן כהן (העבודה):**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת רענן כהן.

**משה מאיה (ש"ס):**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת, סגן השר מאיה. אדוני השר המקשר חיים רמון, מאמצים רבים עשית כדי להיות חבר בממשלה, אולי תוכל לשבת ליד שולחן הממשלה. אני מבקש לא להפריע.

חבר הכנסת מצא, גם חבר הכנסת דוד מגן ביקש ממני בדרך אחרת הצבעה גלויה. הרעיון לא רע, נא ליזום שינוי תקנון במשך החודשים הבאים, ובמקרה הבא נערוך הצבעה גלויה.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

הכנסת סוברנית להחליט ולהצביע על כך.

### **היו"ר ש' וייס:**

הכנסת עובדת על-פי התקנון שלה.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

הערת, חבר הכנסת מצא, את הערתי זו, מפני שהערנו אותה גם כלפי עצמנו בוועדת הכנסת. לא ראינו עצמנו משוחררים מלהזהיר את עצמנו, לבל נשגה בשיקול פוליטי. ביקשנו ביושר, באומץ, וכל אחד על-פי שיקולו, לטוב או לרע, להסרה או לאי-הסרה – לא להיכנס לשיקול פוליטי, ומן הטעם הזה החלטנו שאיננו מפעילים משמעת קואליציונית בתוך התהליך בוועדה.

חברי הכנסת, אגב הערתו של חבר הכנסת מצא, אני רוצה לומר: ועדת הכנסת שקלה גם את שאלת המשך יציבותו של חוק חסינות חברי הכנסת, וגם את ההליך עצמו. אי-אפשר להגיד שדעתם של כל חברי ועדת הכנסת כל כך נוחה מההליכים, שבועדת הכנסת יש הצבעה גלויה ואילו במליאה ההצבעה היא בחשאי. איננו משוכנעים כי התהליך עצמו, של הסרת החסינות, הוא תהליך נכון. יכול להיות שיש מקום להביא לשינוי חוק חסינות חברי הכנסת גם בסוגיית ההצבעה הגלויה וגם בסוגיות אחרות. אבל אני, חבר הכנסת מצא, לא אכנס לדיון הזה בהזדמנות זו. אני חושב שממילא נדקק לכך בוועדת הכנסת ובמליאת הכנסת בהמשך.

חברי הכנסת, חבר הכנסת פנחסי הוא חבר של כולנו בבית הזה, הייתי אומר שחבר הכנסת פנחסי הוא חבר כנסת ללא אויבים. איש מבין המחליטים בוועדת הכנסת, ואני משוכנע שגם כאן, אינו מקבל את החלטתו מתוך שיקול אישי, מתוך מחשבה על רדיפה אישית, כי, כאמור, חבר הכנסת פנחסי הוא איש רעים להתרועע, הוא חבר, והוא באמת חבר כנסת ללא אויבים. אשר על כן, אני יכול לומר כאן בביטחון מלא, שלא אני, שהצבעתי בעד הסרת החסינות, ולא חברים אחרים אשר הצביעו, יש להם דבר וחצי דבר אישי נגד חבר הכנסת פנחסי. חלילה מכך.

אני רוצה לסכם את דברי ולומר: אי-אפשר להתעלם, רבותי חברי הכנסת, מן העובדה שאנו ניצבים היום נוכח פני האומה השואלת את עצמה, האם הכנסת הופכת לגילדה, לארגון אשר שומר על עצמו, שמבטיח את חבריו מפני ביצוע עבירה, או שמא הכנסת עומדת בעוז, באומץ-לב וביושר, ומחליטה

להסיר את חסיונותו של חבר, כאשר מובאת ראשית ראייה לכך שעבר עבירה? אני סבור שתיטיב הכנסת הזו לעשות אם תקבל את המלצת ועדת הכנסת ותפעל להסרת חסיונותו של חבר הכנסת פנחסי, ואני מפלל ביחד עם חברי, שחבר הכנסת פנחסי – אם תוסר חסיונותו – יוכיח את חפותו בבית-משפט בישראל. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חגי מירום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת פנחסי לשאת את דברו.

אני מבקש לא להפריע, רבותי חברי הכנסת. אני רואה ששרים מספר חזרו למושביהם כחברי כנסת, ואני מקווה שזה לא רמז לאיזה משבר קואליציוני. כל עוד הם לא משוחחים, אין לי התנגדות. כאשר הם מפריעים לי, זה רע מאוד.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

הם רוצים להתרגל למקומם בעתיד.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פרקליטי, עורך-הדין דן אבי-יצחק, הופיע בענייני בפני ועדת הכנסת והביא מסכת מלאה של טיעונים משפטיים ועובדתיים, שכל אחד מהם לחוד וכולם ביחד מחייבים את דחיית בקשתו של היועץ המשפטי להסרת חסיונותי. ביקשתי שפרקליטי יופיע גם בפניכם, שכן ההחלטה הסופית נתונה בידיכם ולא בידי ועדת הכנסת, ויאיר את עיניכם הן על הצדדים המשפטיים והן על הצדדים העובדתיים. לצערי, יושב-ראש הכנסת דחה את בקשתי, בהסתמכו בעיקר על כך שלא היו תקדימים.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת בא-גד, זה תהליך של דיון רציני, האם מוכרחים עכשיו לשוחח?

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

אבל לי לא ידוע על מקרים קודמים, שבהם השאלות שהתעוררו בעקבות בקשת היועץ המשפטי להסרת החסיונות היו כה עקרוניות, חשובות ואף מסובכות. גם לא ידוע לי על מקרים קודמים, שחבר כנסת ביקש כי במקרה כזה יופיע פרקליטו מטעמו.

היום החליט בית-המשפט העליון בשבתו כבית-המשפט הגבוה לצדק, מפי המשנה לנשיא בית-המשפט העליון, כבוד השופט מנחם אלון, כי שאלת זכותי להיות מיוצג על-ידי עורך-דין גם בפני המליאה תידון – אם עוד יהיה צורך בכך, והרי הדבר תלוי בהחלטתכם – בפני הרכב מלא של בית-המשפט העליון, שיהיה מוסמך גם לאחר מעשה לקבוע, שלא יוגש נגדי כתב אישום, אם יחליט שצריך היה לאפשר לי להשמיע את טענותי באמצעות בא-כוחי.

המצב כעת הוא אפוא, שעלי לעמוד בפניכם ולהביא את דברי גם בנושאים שאין אני מתמצא בהם, בין שאלה נושאים משפטיים ובין שאלה נושאים עובדתיים. אינני מסוגל למלא משימה זו כפי שהייתי רוצה, וכפי שבוודאי הייתי יכול לעשות בעזרת פרקליטי. מובן הדבר שאני מרגיש פגוע בשל כך, ואהיה נאלץ אפוא להשמיט חלקים גדולים מהדברים שהייתי רוצה כי יובאו בפניכם וישפיעו על החלטתכם בענייני. נוסף על כך, בחלקים אחרים של דברי אהיה נאלץ לצמצם ולא אוכל לפרוס את מלוא היריעה שהייתי רוצה כי תבוא בפניכם. ברור כי לא אוכל להתייחס לצדדים המשפטיים, משום שאין אני משפטן.

אני מוצא לנכון להביא בפניכם את הצד האישי של פרשה זו. אני רוצה להראות לכם איך התחיל המסע להרס הקריירה הציבורית שלי, ואיך מבקשים להשלים את המסע הזה בהצלחה היום באמצעותכם. אני מבקש שתשקלו ותשוו בין המעשים שמייחסים לי היום וה"עבירות" שבגללן קמה הצעקה, לבין הרעש הציבורי, ההדלפות לתקשורת והאווירה הציבורית שיצרו סביב העניין. אני מבקש, ואני חושב שזו חובתכם לשקול, אם כך היה מובן שינהגו בי, אם כך הוגן שינהגו בי, ואם אתם מוכנים לשתף פעולה עם דרך פעולה זו. מי שרוצה ללמוד איך הורסים קריירה ציבורית של איש ציבור, ילמד מן המקרה הזה.

בשנת 1990, לפני קרוב לשלוש שנים, החלה החקירה של הפרשה הזאת. על כל צעד ושעל יצאו לתקשורת בכותרות גדולות, כאילו אני חשוד בגנבה של מאות אלפי שקלים מקופתה של ש"ס או מקופת המדינה. עצרו אנשים בש"ס בהאשמה של גנבת כספים, כאילו אני קשור בה. טיפחו את הרושם שהנה נתגלתה עוד פרשת גנבה על-ידי ראשי ש"ס, וכי הפעם אני הגנב.

ועדת הכנסת שמעה את מר רזניק, מנהל המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה, טוען בפניה, כאילו תום-לבם והגינותם של הפרקליטות והיועץ המשפטי לממשלה מתבטאים בכך שלא האשימו אותי בגנבה, אלא רק במתן דוח בלתי נכון למבקרת המדינה, משום שנתגלה להם מתוך החומר, כי לא היה כאן שום מעשה של חוסר יושר על רקע אישי. אבל מר רזניק שכח להזכיר לוועדה, שחשב תנועת ש"ס, מר שמואל דוד, נעצר בחודש אוקטובר 1990, כשההאשמה העיקרית שהועלתה בבקשת המעצר ופורסמה בכל כלי התקשורת היא גנבת כספים.

הן בבית-המשפט והן בתקשורת נאמר, שאני מעורב בגנבת כספים אלה. על טענות כוזבות אלה חזרו נציגי המשטרה, הן בבית-משפט השלום והן בבית-המשפט המחוזי באותו מעצר. בבית-המשפט העליון הופיע מר רזניק בשם המשטרה, וגם שם ביקשו לחזור על האשמות כוזבות אלה.

מי שטרח כבר אז להעמיד את הדברים על דיוקם היה לא מר רזניק, לא המשטרה, לא כל אדם אחר מהמשטרה או מהפרקליטות או מעוזרי היועץ המשפטי לממשלה. מי שעשה כן היה רק בית-המשפט העליון בכבודו ובעצמו, מפי כבוד השופט דב לין, שאת החלטתו מסר עורך-הדין דן אבי-יצחק לוועדת הכנסת. זה היה רק בית-המשפט העליון שנזף במשטרה ובפרקליטות, בציינו כי בקשת המשטרה למעצר בטענת גנבה כביכול לא היתה בה אמת, וכי היא הוגשה למטרות אחרות ולצרכים אחרים. על כן ציווה בית-המשפט העליון לשחרר מייד את מר דוד שמואל, לאחר שהיה עצור בימי חג הסוכות,

אף בלא ערבות כלשהי. היה ברור לבית-המשפט העליון, לאחר שענין בכל החומר – וזאת היתה כוונתו בהחלטתו – כי מדובר בחקירה נגד השר דרעי, וכי בדרך עקיפין זו של הטלת האשמות שווא בדבר גנבה נגד שמואל דוד במישרין, ובעקיפין נגדי, מבקשים להוציא ולקבל חומר נגד השר דרעי.

אבל גם החלטת בית-המשפט העליון לא הספיקה אלא לזמן קצר. לאחר זמן לא רב שוב הופצה בכלי התקשורת השמועה, כי החשדות נגדי הן על רקע אישי, וההאשמה היא בגנבת כספים. האשימו אותי לא רק בגנבה, אלא גם בניסיון להכשיל את החקירה וכאילו לתאם את העדות עם דוד שמואל, אחרי שישתחרר ממעצרו. בעת הדיון במעצרו של דוד שמואל, חשב תנועת ש"ס, בבית-המשפט העליון בפני כבוד השופט דב לוין, הודיעו המשטרה והפרקליטות לבית-המשפט העליון, כי אם ישוחרר דוד שמואל אני אתאם אתו את עדותי, ואשר על כן, אינני מוסר הודעה למשטרה אלא מחכה לשחרורו. אפילו טענה חמורה זו, טענה כוזבת, לא היה בה כדי להשפיע על בית-המשפט העליון, שהביע את מורת רוחו מדרך של המשטרה והפרקליטות בחקירה זו; ואין לשכוח, כי הפרקליטות ליוותה חקירה זאת של המשטרה מתחילתה. בית-המשפט העליון החליט לשחרר את דוד שמואל אפילו בלא שום ערובה, והעורך-דין שלי אמר לי, כי זהו צעד יוצא דופן מאוד, שיש בו משום הבעת מורת רוח גדולה ביותר מצד בית-המשפט העליון כלפי המשטרה, ואולי גם כלפי הפרקליטות.

איך יכולתי, לאחר כל ההדלפות הללו, לאחר האשמות שווא אלה ולאחר שבית-המשפט העליון אמר מה שאמר וקבע מה שקבע בפסק-הדין של כבוד השופט דב לוין, איך יכולתי לשתף פעולה עם המשטרה כאילו לא קרה דבר? עוד בטרם הודיעה לי המשטרה על רצונה להזמין לי לחקירה פורסמה בעיתון "חדשות" ידיעה שבה נאמר, שאני עומד להיות מוזמן לחקירת המשטרה. כתוצאה מכך גם פורסמה בעיתון תמונה, וליד התמונה נכתב: פנחסי, היכן הכסף? האומנם ציפתה המשטרה שאמסור עדות לאחר שישוחרר ממעצרו שמואל דוד, כשהמשטרה הודיעה לבית-המשפט העליון שאני מחכה לשחרורו כדי לתאם עמו עמדות? הרי כל פעולותי היו במסגרת עבודתי הציבורית, כשליח ציבור ובעסקי ציבור. בנסיבות אלה תמוה היה עיסוקה האינטנסיבי של המשטרה בנושא זה דווקא.

על סמך ההאשמות הללו וההדלפות המיידיות, לפני שיש להן ביסוס, העיתונות כבר גזרה את דינה, ובעקבותיה גם הציבור. המשטרה גילתה עוד גנב. במשך שנים מאז הוחזקתי בציבור כגנב, ולא אחת כשעצרתי ליד רמזור צעקו לי: פנחסי, היכן הכסף? אני מקווה, אם כי אינני בטוח כלל, שלפחות לכם ברור היום במה מדובר ומה בפועל האישום נגדי. לצערי, במשך כל השנים האלה ועד היום למעשה איש לא יצא אל הציבור ואמר: סליחה, חשדנו בכשרים, אולי יש בעיות, לדעתנו, עם הדיווח למבקר המדינה, אבל פנחסי לא גנב אגורה, לא לכיסו וגם לא לכיסה של המפלגה, ולא מדובר בכלל בגנבה.

אני בטוח שכל אחד מכם שקרא את כתב האישום התפלא לראות במה מדובר, ושבעצם ההר הוליד עכבר. היועץ המשפטי עצמו נאלץ לאשר בתוך ועדת הכנסת, שלא מדובר באישומים חמורים, אפילו אילו היו נכונים, ולא מדובר במעשי שחיתות או באיש מושחת, אלא להיפך, וכמובן לא אני הוא זה שיעיד על יושרי.

אבל גם היום ממשיכים ללבות את ההאשמות הללו ואת הרושם הציבורי הקשה, ועדיין הציבור לא השתחרר מהרושם שיצרו אצלו, שדינו של פנחסי כדינו של יאיר לוי ואחרים. לכך תרמו גם היועץ המשפטי לממשלה ועוזריו, כשניפחו את כתב האישום וניסו ליצור את הרושם כאילו ניסו להוציא מהמדינה כספים שלא כדין. כתוצאה מכל אלה התנהל נגדי מסע שיסוי חמור בכלי התקשורת, גם לקראת הגשת בקשת היועץ המשפטי לממשלה להסרת חסינותי. הוא טרח לבשר לכלי התקשורת על הגשת בקשתו עוד לפני שהודיעני על כך. מסע השיסוי וההסתה המשיך להתנהל נגדי גם בעת דיוניה של ועדת הכנסת, והכול במגמה ברורה: להשפיע על תוצאות הדיונים וההצבעה הן בוועדת הכנסת והן במליאת הכנסת.

לא רק לחץ בלתי הוגן כזה הופעל על חברי ועדת הכנסת, הופעל עליהם גם לחץ ישיר, על-ידי פניות ישירות של אנשים וגופים, שקראו ממש ל"עליהם" עלי ועל תנועת ש"ס בכלל. מסע השיסוי ניזון משקרים ומעובדות בלתי נכונות, בטענות שאף היועץ המשפטי לממשלה עצמו, גם בכתב האישום וגם בדבריו בוועדת הכנסת, אפילו אינו טוען נגדי. אבל, למרבה הצער הוא גם תרם תרומה לא מבוטלת למסע ההסתה והשיסוי, כאשר פנה במישרין לתקשורת, וגם באמצעות דבריו בוועדה, והציג נתונים וגורמים בלתי ענייניים ובלתי רלבנטיים לעניינים שלי.

כן, למשל, חזרו כל הזמן והזכירו את המקרה של יאיר לוי, והיועץ המשפטי לממשלה עצמו וחבר עוזריו עשו כן בפני ועדת הכנסת, ומשם הגיעו הדברים גם לכלי התקשורת; כאילו יש קשר כלשהו בין המקרה ההוא לבין המקרה שלי. חזרו והזכירו שוב ושוב, גם היועץ המשפטי עשה זאת, למרבה הצער, ואף לפני ועדת הכנסת וכן בתקשורת, את המספר הגדול של חברי הכנסת שהצביעו במליאה נגד הסרת חסינותו של יאיר לוי, כאילו יש קשר כלשהו בין מקרה זה ובין המקרה שלי. ברור למה עשו כן, כדי להפעיל על ועדת הכנסת ועל הכנסת לחץ ולהשפיע בעניין שאינו רלבנטי ואינו נוגע בשום פנים ואופן למקרה שלי, ואף רחוק ממנו כרחוק מזרח ממערב.

אין לי צל של ספק, כי כל הדברים הללו השפיעו באופן קשה אך גם בלתי חוקי ובלתי צודק על החלטתה של ועדת הכנסת. הרי רובם ככולם של החברים התבטאו בוועדת הכנסת בזכותי נגד שיקוליו הפוליטיים, הבלתי ענייניים והמפלים של היועץ המשפטי לממשלה; מחו וזעקו על העוול הנורא שנעשה לי ועל העוול החמור שייעשה עם תוסר חסינותי; ציינו כי אין מדובר בפעילות פרטית שלי אלא בפעולה שעשיתי בתפקידי לפי חוק מימון מפלגות, המחייב שפעולות כאלה יעשו על-ידי חבר הכנסת, והצביעו על שיקולים נוספים נגד הסרת החסינות, שתקצר כאן היריעה מלהעלותם.

אך, לצערי הרב, לא לכולם היה העוז לבוא ולבטא את דעתם ושיקוליהם גם בהצבעתם. מדוע? האם לא ברור שכאן היתה השפעה מזיקה של גורמים עוינים ולחצים של כלי התקשורת, הניזונים מעובדות בלתי נכונות לחלוטין ומנסים להזין את הציבור כולו בעובדות שקריות? ראו אתם ושפטו.

הרשו לי להציג בפניכם בקצרה את כתב האישום המוגש נגדי. אין אני מודה באישום זה ואני כופר בו מראשיתו ועד סופו. אבל הבה נראה מה טוענים היועץ המשפטי והפרקליטות נגדי, מה הם אומרים, ולא מה אני אומר. הרי ראייה אפילו שטחית של הדברים תראה מייד, כי הדבר שונה לחלוטין ממה שמנסים גורמים עוינים לש"ס והתקשורת לטפול עלי.

לפי חוקי מימון מפלגות, הן בבחירות לכנסת והן בבחירות לרשויות המקומיות, אחד מנציגי הסיעה לצורך החוקים האלה חייב להיות חבר כנסת. נציג זה שהוא חבר כנסת גם חותם על הדוחות למבקר המדינה, לפי חוקי מימון המפלגות.

בסיעת ש"ס נבחרתי אני להיות הנציג הזה, וזאת בשל היותי חבר כנסת. בתוקף תפקידי זה חתמתי על הדוחות למבקר המדינה. על עניין זה, שעשיתי כחבר כנסת ובשליחות המפלגה, מבקשים כעת להסיר את חסינותי ולהגיש נגדי כתב אישום, וזאת מאחר שלא נמצא נגדי שום דבר במישור האישי.

אינני משפטן, ובוודאי לא אוכל להיכנס בפניכם לעניינים חוקיים, כפי שעשה פרקליטי בוועדת הכנסת, ועל כך כבר הבעתי את צערי. אבל הוא הביא בפני ועדת הכנסת לא רק את הוראת החוק, אלא גם

את תקדימי בית-המשפט העליון, תקדימים מארצות אחרות, דברי מלומדים ואף דברי יועצים משפטיים לממשלה.

מכל אלה מתקבלת התמונה, שיש חסינות מוחלטת, שלא ניתן להסיר אותה, על עניינים מסוג זה, שנכללים בכתב האישום שמבקש היועץ המשפטי לממשלה להגיש נגדי. הסיבה לכך היא, שהדברים המיוחסים לי נעשו לא על-ידי אדם פרטי, לא במסגרת ענייניו הפרטיים, אלא על-ידי חבר כנסת, שהיה חייב לפעול בעניין זה לפי חוקי מימון המפלגות בהיותו חבר כנסת, והוא פעל בתוקף שליחותו הפוליטית-המפלגתית ובתוקף היותו חבר כנסת.

גם בלי להיות משפטן אני חש, ואני מקווה שגם אתם חשים כך, שאין זה צודק ואין זה מתקבל על הדעת להעמיד לדין פלילי חבר כנסת בנסיבות אלה. זה גם לא נעשה עד היום, ומדוע אהיה אני יוצא דופן מכל חברי הכנסת האחרים ואף מן השרים?

בגין פעולות כאלה נתון חבר הכנסת לביקורת ציבורית, לביקורת הכנסת, לביקורת בוחריו, לביקורת סיעתו, ולפעמים גם לביקורת מבקר המדינה. האם לא די בכל אלה? האם צריך להטרידו גם בכך שיעמוד במשפטים פליליים ארוכים ומסובכים על דברים כאלה ויופרע מעבודתו בכנסת או בממשלה?

אף כי אינני משפטן, יודע אני כי הכנסת לא נהגה כך מעולם. אף פעם לא הסירה הכנסת חסינותו של חבר כנסת, לא רק כשמדובר היה בפעילות במסגרת תפקידו או עבודתו כחבר כנסת, אלא גם כאשר היה מדובר בפעילותו על גבול התפקיד הזה.

בפני ועדת הכנסת הובאו דבריו של מר חיים כהן כשהיה יועץ משפטי לממשלה; אחר כך הוא כיהן גם כממלא-מקום נשיא בית-המשפט העליון. בדבריו אלה הוא פנה אל ועדת הכנסת ואמר לחבריה: בדקו אם המעשים קשורים בעבודתו של האיש כחבר כנסת, האם הם קשורים לתפקידו הציבורי או שכולם במישור הפרטי. אם קשורים הם לעבודתו הציבורית – כך הוא אמר מפורשות – אל תסירו את החסינות. חבל שלא כך נוהג בי היועץ המשפטי. אולם, אני מקווה שאתם, חברי הכנסת הנכבדים, שבידכם הסמכות, אכן תנהגו לפי כלל זה.

גם במקרים שהיו כולם במישור הפרטי ולא במישור הפעילות כחבר כנסת או בקשר לעבודה כחבר כנסת קרה לא אחת שהכנסת או ועדת הכנסת סירבו להסיר את החסינות. כך קרה עם חבר הכנסת לשעבר הרב שלמה לורינץ, שנאשם בעבירות על חוקי מטבע חוץ שלא היה להן שום קשר לעבודתו כחבר כנסת. כך קרה עם חבר הכנסת לשעבר שלמה עמר, שנאשם בשימוש ביועין בהאזנות סתר, וכך קרה בזמנו גם עם כמה חברי כנסת שנאשמו בעבירות תעבורה שלא היה להן קשר לעבודתם כחברי כנסת.

הכנסת כולה דחתה את המלצת ועדת הכנסת וסירבה להסיר את החסינות. זאת עשתה הכנסת משום שסברה כי לא היה זה נכון מצד היועץ המשפטי לממשלה לבוא במקרים כאלה ולבקש הסרת החסינות. אני משוכנע שגם במקרה שלי אין כל הצדקה לכך.

ועדת הכנסת עצמה סירבה מספר פעמים להמליץ על הסרת חסינותו של חבר הכנסת לשעבר צ'רלי ביטון, שנאשם בגנבת חלב ובחלוקתו. זאת, משום שסברה כי מדובר במעשה שעל גבול הפעילות כחבר כנסת, אף אם זה נעשה לפני שהוא נבחר כחבר הכנסת.

ואילו הכנסת עצמה דחתה את המלצת ועדת הכנסת, שניתנה על-פי בקשתו של היועץ המשפטי לממשלה, להעמיד את חבר הכנסת לשעבר מוחמד מיעארי לדין בגין עבירה על הפקודה למניעת טרור. גם כאן חשבה הכנסת שמדובר בפעילות בתוך תחום התפקיד כחבר כנסת או אף לידה, ואין זה ראוי שהיועץ המשפטי לממשלה יבקש הסרת חסינות במקרה כזה.

מה מייחסים לי? האם באמת גנבה לקופת המפלגה, כפי שנאמר בכלי התקשורת? ההאשמה היא, שבספרי ש"ס שנוהלו עבור מבקרת המדינה לפי חוקי מימון המפלגות לא נרשמו התשלומים לפעילים ששירתו את המפלגה בבחירות ובהיותם תלמידי ישיבה הם ביקשו ששמותיהם לא יירשמו.

הטענה היא, שכתוצאה מכך הדוח שהוגש למבקרת המדינה לא היה דוח נכון. אבל איש לא טען מעולם ואין שום יסוד לטענה כזאת, כי באמצעות דוח זה קיבלה המפלגה או יכולה היתה לקבל אפילו אגורה אחת שלא הגיעה לה. אבל גם אילו רשמנו את כל התשלומים לפעילים, לא היתה ש"ס מקבלת אגורה אחת פחות מימון מפלגות. הרי ש"ס לא חרגה מתקרת ההוצאה המותרת, גם לא מאיסור קבלת תרומות; מבקרת המדינה אמרה זאת בפירוש בדוחות שלה. אלא שעל כך אין אף מלה בכתב האישום, ולכך גם כעת יש אווירת שיסוי והסתה נגדי בכלי התקשורת, המבקשים להשפיע עליכם ללא ידיעת העובדות. אפילו המקילים שבציבור עוד מאמינים שאם פנחסי לא גנב לעצמו, הוא גנב למפלגה. אף אחד לא יצא בצעד של הגינות אל הציבור והבהיר שלא דוברים ולא יער, גם לא רשויות החקירה והתביעה שחובתן היתה לעשות זאת.

נגרם לי עוול נורא, שאין למעלה ממנו. מי שבקיא בעניין יודע היטב, שחוקי מימון מפלגות באים למנוע הוצאות לבחירות מעל לתקרה המותרת, מצד אחד, וקבלת תרומות אסורות מצד שני. והנה, בעניין דוחות אלה, שעליהם מבקש היועץ המשפטי להעמידני לדין, באה מבקרת המדינה ואומרת מפורשות, לאחר שהיא נוקבת ומונה את כל המספרים של סכומי ההוצאות, לרבות התשלומים לפעילים שלא נרשמו בספרי ש"ס, כי תנועת ש"ס היתה רחוקה מאוד מתקרת ההוצאות שהותרה לה. היא גם קובעת מפורשות, שאין שום ממצא על קבלת תרומות אסורות על-ידי סיעת ש"ס. זאת להבדיל ממפלגות אחרות, שגם הוציאו הוצאות מעל לתקרה המותרת וגם קיבלו תרומות אסורות, כפי שאפרט עוד להלן.

יוצא ברור כשמש, שגם מבקרת המדינה מאשרת בפה מלא, והיועץ המשפטי והתביעה יודעים זאת היטב, שגם אילו נרשמו אחד לאחד בספרי ש"ס כל שמות הפעילים וכל התשלומים להם, הסיעה לא היתה מקבלת אף אגורה אחת פחות ממה שקיבלה. להיפך, היא היתה חוסכת לעצמה קנס בשיעור של קרוב ל-2 מיליוני שקל אשר הוטל עליה על-ידי מבקרת המדינה בשל אי-ביצוע הרישומים בספרים על התשלומים לפעילים.

## היו"ר ש' וייס:

אדוני השר רמון, אני מבקש ממך, יש לך מקום מכובד ליד שולחן הממשלה.

## רפאל פנחסי (ש"ס):

כיצד יכולים אפוא כלי התקשורת, ואפילו חברי כנסת מסוימים, לבוא ולטעון שגנבתי כספים למען המפלגה? איך אפשר לבוא ולומר, כפי שאמרו גם כמה חברי כנסת, שמשיקולים פוליטיים רוצים לגרום להסרת חסינותי, שאני מואשם במעשה הדומה למעשה של גזבר מפלגה השודד את הבנק כדי להעביר כספים למפלגתו? הרי בדברי שקר כאלה יש משום שפיכות דמים ממש.

מדוע מכחיש היועץ המשפטי לממשלה ולא מציג את התמונה האמיתית בפני הציבור? הרי בוועדת הכנסת הוא לא הכחיש את הדברים הללו, לא מצא להם שום תשובה. הוא הודה בפה מלא, כי גם אם כל מה שהוא מייחס לי היה נכון, הרי אין זה חמור, וזה רחוק מאוד מההאשמות שהובאו לגבי מפלגות אחרות בנושאי מימון מפלגות, הגם שבמקרים האחרים לא הובא שום אישום, לא נגד חברי כנסת ולא נגד שרים. האם תוכלו להחריש על כל זאת ובמצפון נקי לבוא ולהסיר את חסינותי?

כשבא היועץ המשפטי להציג בפני ועדת הכנסת את האישום והראיות, הוא לא הציג את האישום האמיתי, לטענתו, למשל, את הדוחות שבהם כתוב לדבריו "חייבים" במקום "תשלומים לפעילים", או את העדות של מישהו שאומר: "שילמנו לפעילים". הוא במכוון שלף קודם כול, ואך ורק, את העדות של רואה-החשבון ברזילי, שלא קשורה לעניין, והיום לפחות חברי הכנסת מבינים את זה. כדי ליצור אווירה של קשר ושל תככים, זרקו לעיתונות את המלים "מזוודות עם מזומנים", כדי ליצור רושם של פשע מאורגן לפחות. הזכירו שוב ושוב את יאיר לוי ואת ההצבעה על הסרת חסינותו, כדי ליצור את הרושם שהמקרה שלי כאילו זהה או דומה. ניצלו את העיתוי האומלל מבחינת ש"ס כדי להפעיל עליכם לחץ ציבורי ולהשפיע עליכם בשיקולים ובנימוקים בלתי ענייניים.

טענו לפניכם, ועל סמך זה יצאו בכותרות גדולות בעיתונים, כאילו עיכבתי את חקירת המשטרה בשתיקתי, כשחקירת המשטרה בענייני נסתיימה במהירות רבה ותיק המשטרה הוגש ליועץ המשפטי כבר במרס 1991; ואילו התיק התעכב משום-מה אצל היועץ המשפטי לממשלה במשך שנתיים.

כל אותה תקופה נמשך נגדי מחול השדים וההאשמות בכלי התקשורת על גנבה ופשעה וכל כיוצא באלה, כשאיש – גם לא היועץ המשפטי לממשלה – אינו פוצה פה ומצפצף כדי להכחיש ולהזים האשמות שווא אלה. לא האמנתי למשמע אוזני כשבוועדת הכנסת הודה מר רזניק מהפרקליטות, בלחץ השאלות שחברי הכנסת הציגו לו, שהתיק שלי שכב בפרקליטות ללא כל פעולה במשך 15 חודש.

אוי לאוזניים שכך שומעות. הרי היועץ המשפטי ואנשיו ידעו כי כל אותה תקופה לא רק מענים את דיני אלא גם שופכים את דמי, פשוטו כמשמעו. כלי התקשורת יוצאים נגדי בהאשמות על גנבות ובשאלות להיכן הלך הכסף. בני משפחתי, אשתי, ילדי, קרובי – כולם נתונים בסד של עינויים של האשמות כלי התקשורת ומוחזקים כבני משפחתו של איש מושחת וגנב. אתם יודעים מה פירוש הדבר עיני דין והאשמות בכלי התקשורת לגבי איש ציבור, ואין אני צריך להסביר לכם זאת. אבל ליועץ המשפטי ולפרקליטיו לא אכפת, כנראה, הדבר כלל וכלל, ובטענה מגוחכת של מחסור בכוח-אדם, כביכול, הם מבקשים להצדיק את כל השערורייה הזאת.

האומנם תרשו להם לעשות כן? הרי בכך יהיה תקדים מסוכן ביותר, וכל אחד מכם עלול להיות באותו מצב בפעמים הבאות, חס ושלום.

מדברים על החשיבות של שאלת תום-לבו של היועץ המשפטי והאם הונחה על-ידי שיקולים פוליטיים. אינני רוצה ואינני מסוגל להתייחס למונח המשפטי של "תום לב" או למונחים דומים, כי לא אני המוסמך לכך. אבל העובדות מדברות בעד עצמן, ואיש לא יוכל לשנותן, ועובדות אלה הוצגו בוועדת הכנסת, והועלו גם על-ידי חברי הכנסת עצמם, ולא ניתן שום הסבר מניח את הדעת, לא על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, לא על-ידי עוזרו מר רזניק ואף לא על-ידי פרקליטת המדינה, שגויסה גם לכך.

בחודש מרס 1991, כלומר לפני יותר משנתיים, הוגש תיק חקירת המשטרה ליועץ המשפטי לממשלה. פרקליטיו ליוו את חקירת המשטרה עוד מתחילתה, וכפי שמסר מר רזניק, נציגו של היועץ המשפטי לממשלה, לוועדת הכנסת, החלה חקירת המשטרה ביוני 1990, ולמעשה היא החלה בקשר לחקירת החשדות נגד השר דרעי. המשטרה ביקשה למצוא חומר נגדי במישור האישי, אך כאשר התברר לה כי כל זה הוא עורבא פרח וחסר שחר – ולאור הנזיפה שקיבלה בבית-המשפט העליון מפי השופט דב לין, כפי שכבר הזכרתי מקודם – החליטה להמליץ להעמיד אותי לדין בקשר לחוקי מימון מפלגות, אף ששום חבר כנסת אחר ושום שר לא הועמדו על כך לדין עד היום. כל זה קרה בחודש מרס 1991.

באותו חודש, ביום 18 במרס 1991, הודיע היועץ המשפטי לממשלה לבית-המשפט העליון בהודעה רשמית, עקב עתירה לבג"ץ שהוגשה נגד היועץ המשפטי לממשלה על-ידי התנועה למען איכות השלטון, כי בתוך חודשיים הוא יחליט אם להעמידני לדין פלילי. כזכור, מאז עברו יותר משנתיים, והיועץ המשפטי לממשלה הפר את הבטחתו לבית-המשפט העליון.

ביום 8 בפברואר 1993 הודיע מפכ"ל המשטרה, תת-ניצב טרנר, בהודעה שנמסרה ברשת ב' ברדיו, ואני מצטט: "אני מצטער מאוד, את החקירה הנוגעת לחבר הכנסת פנחסי, לסגן השר פנחסי, גמרנו כבר מזמן, העברנו את החומר לפרקליטות וליועץ המשפטי, ואני מעז לומר שמאז שנה שהחומר כבר לא נמצא אצלנו בכלל. אנחנו כמו כולם הופתענו לקבל את המידע שהכנסת תתבקש להסיר את חסינותו של חבר הכנסת פנחסי. אני כל הזמן מופתע לקבל מידע שמקורותיו לא במשטרה, אני לא יודע מי מוציא, אני לא יודע איך מוציא, אני לא יודע למה מוציא" – סוף דבריו של המפכ"ל מר טרנר. גם למפכ"ל המשטרה היה ברור אפוא, שאין מעמידים אותי לדין פלילי. לו רצה לעשות זאת, היה צריך לעשות זאת לפני שנתיים ומעלה.

מה הם ההסברים שניתנו על-ידי היועץ המשפטי לממשלה לכל אלה? לא ניתן שום הסבר שאפשר לקבלו. להיפך, בפתק המפורסם שכתב היועץ המשפטי לממשלה בכתב ידו ועליו חתם, הוא עצמו הודה שנושא כתב האישום הבשיל מכבר – ושום פירוש אחר לכך איננו יכול להיות אלא הפירוש הנכון והברור כי הכוונה להבשלה לפני שנתיים, כשהודיעו לבית-המשפט העליון שיוחלט בתוך חודשיים על הגשת כתב אישום. ומוסיף היועץ המשפטי באותו פתק, שהחלו להישמע טענות מחשירות על עכבה לשמה. טענות מחשירות כאלה אינן נשמעות על עיכוב של חודש-חודשיים ואף לא על עיכוב של למעלה מזה. הן יכולות להישמע רק כשבמשך שנים מעכבים את העניין.

מה המסקנה הברורה מכל זאת?

האם אינני רשאי לשאול אם סיבת העיכוב אינה נובעת מכך שהיועץ המשפטי לממשלה לא סבר שיש מקום להגיש כתב אישום או לבקש את הסרת החסינות, והופעלו עליו לחצים בכיוון זה?

האם אינני רשאי לשאול מי הפעיל את הלחצים ואילו שיקולים פוליטיים היו מעורבים בעניין?

האם אינני רשאי לשאול מדוע לא ביקש היועץ המשפטי לממשלה את הסרת חסינותי בכנסת הקודמת?

האם אינני רשאי לשאול מה נתחדש עתה, מקץ שנתיים, שהיועץ המשפטי לממשלה קם עתה לבקש הסרת החסינות?

האם אינני רשאי לשאול אם אין זה נכון שהעיתוי להגשת הבקשה דווקא כעת על-ידי היועץ המשפטי לממשלה נובע גם משום שעד כה חשב היועץ המשפטי לממשלה שאין כל סיכוי לקבל החלטות של ועדות הכנסת ושל הכנסת להסרת החסינות במקרה זה, ואילו כעת סבור הוא שבאווירת ה"עליהם" שנוצרה נגד ש"ס יוכל הוא לקבל החלטות שאינן מוצדקות לגופן?

האינני רשאי לשאול אם אין זה נכון שהיועץ המשפטי לממשלה מנצל את משפטו של יאיר לוי, את דברי השופט בגזר-הדין נגדו ואת ההצהרות בכלי התקשורת ובקרב פוליטיקאים ממפלגות יריבות שכוונו בעקבות כך נגד ש"ס?

האינני רשאי לשאול אם אין זה נכון שהיועץ המשפטי לממשלה מבקש לנצל בכנסת הזאת את מצב הקואליציה והאופוזיציה כדי להביא להחלטה משיקולים פוליטיים בלתי ענייניים?

האם אינני רשאי לשאול אם אין זה נכון שהיועץ המשפטי לממשלה קבע עיתוי זה כדי לנצל את האווירה הציבורית והפוליטית שנוצרה נגד ש"ס בעקבות גורמים שונים ומשונים, ובהם: פרסום הקלטות עם דבריו של הרב עובדיה יוסף, האווירה שנוצרה עקב דוח מבקר המדינה בדבר "קניית שלטון בכסף" בפרשה שנגעה כולה להסתדרות, האווירה נגד ש"ס שנוצרה בכלי התקשורת ובחוגים פוליטיים עקב חידוש חקירתו של השר אריה דרעי, ובכלל דעה מוקדמת ועוינת שנוצרה נגד כל נציגי ש"ס עקב התרחשויות ועובדות שונות?

אף על אחת מן השאלות הנוקבות הללו, שחלקן הגדול נשאלו גם על-ידי חברי הכנסת בעת הדיון בוועדת הכנסת, לא ניתנה שום תשובה מניחה את הדעת. המסקנה הברורה היא, שאכן שיקולים פוליטיים ושיקולים פסולים הנחו ומנחים את המסע נגדי.

מתפקידכם לא לתת יד לכך. מתפקידכם למנוע תקדים מסוכן שכזה. מתפקידכם להחזיר את כתב האישום ליועץ המשפטי.

היועץ המשפטי לממשלה ונציגו מר רזניק חזרו שוב ושוב בפני ועדת הכנסת על ההודעות שנמסרו על-ידי רואי-החשבון מיכאל ברזילי ועוזרו, אך מה היא האמת?

את רואה-החשבון ברזילי אנחנו פיטרנו מייד. רק פחות משבוע ימים הוא היה צריך להיות כאילו רואה-החשבון של תנועת ש"ס. לא המשכנו להעסיקו, כי התברר לנו שהוא אדם בלתי אמין, המסובך בתביעות של מאות מיליוני שקלים בפרשת בנק צפון-אמריקה. הוא היה רואה-החשבון של בנק צפון-אמריקה, והואשם בכך שלא גילה את אוזני הדיקטורים, בעלי המניות, ובנק ישראל, על כל הפרשות שהתרחשו בבנק צפון-אמריקה, ואישר את מאזניו ללא הערות בעניינים אלה. הוא היה נתון גם בנושאים אלה לחקירות המשטרה ולחקירות כונס הנכסים הרשמי. כל העובדות האלה לא היו ידועות לנו בשעה שפנינו אל משרדו. הוא בא אלינו בדרישות כספיות מופרזות, והתנה את עבודתו בקבלת עבודות אחרות של תנועת ש"ס. מכיון שלא הסכמנו לכל אלה, ולאחר שנודע לנו מה שנודע על התביעות והחקירות נגדו בפרשת בנק צפון-אמריקה, לא הסכמנו להזדקק לשירותיו. הוא לא הרפה. הוא בא בטענות ובתביעות כספיות מופרזות. אין פלא שבנסיבות אלה ביקש לערוך בנו "נקמה", כפי שמוכיחה עדותו. יש בהודעתו ובהודעת עוזרו דברים שאין בהם לא שחר ואין להם יסוד.

אבל, וזה חשוב לא-פחות, גם היועץ המשפטי, באמצעות מר רזניק, נאלץ להודות בפני ועדת הכנסת, כי אפילו היו דברי רואי-החשבון ברזילי ועוזרו נכונים, אין בכך משום ביצוע עבירה כלשהי. הוא עצמו הודה, שגם לפי טענת ברזילי ועוזרו לא הגיעו הדברים לידי קשר פלילי או לידי עבירה אחרת כלשהי, אלא בסך הכול נשאלו שאלות, ניתנו תשובות, ולא היה לכך כל המשך.

מדוע, אם כן, הובאו הדברים האלה בהרחבה כה רבה בפני ועדת הכנסת, ובעקבות זאת זכו לתהודה כה עצומה בכלי התקשורת? הדבר נעשה אך ורק כדי להשמיץ, להכפיש וליצור נגדי אווירה מוקדמת ועוינת בכלי התקשורת, כדי להשפיע גם על ועדת הכנסת ועל הכנסת לא בנימוקים ענייניים הנוגעים לאשמה גופה. שהרי אין אני נאשם כלל בדברים שנאמרו כאילו אצל רואה-החשבון ברזילי, אלא בדברי הכפשה והשמצה שאינם מהווים כלל חלק מכתב האישום.

אני רוצה להדגיש בפניכם, חברי חברי הכנסת, ואדוני היושב-ראש, בכל לשון של הדגשה, כי אני מכחיש את כל האשמות המיוחסות לי, הן אלה שבכתב האישום והן אלה שאינן האשמות כלל, אלא הכפשות והשמצות שהובאו בכלי התקשורת, לאחר שחלקן גם נזכרו בדברי היועץ המשפטי ובדברי נציגו בוועדת הכנסת.

לא אני קבעתי כיצד יירשמו הפעולות הכספיות השונות בספרים ובדיווחים למבקר המדינה. מעולם לא קשרתי שום קשר, לא תכננתי שום תוכנית להונות מישהו או למסור דיווחים בלתי נכונים. פעלתי כאיש פוליטי. לא נכנסתי לפרטים טכניים, ובוודאי לא לפרטים של רישומים, שבהם עסקו אנשי החשבונות, ובעיקר רואה-החשבון זקון, שהיה מופקד על הרישומים ועל הגשת הדוחות למבקר המדינה.

רואה-החשבון זקון, שלו אין כתב האישום מייחס כל כוונה רעה, אומר בהודעותיו למשטרה, שידע על סכומי המשיכות עבור תשלומים לפעילים עוד בתקופת הדוחות הקודמים, אבל מטעמים חשבוניים הכניס אותם רק לדוחות משנת 1990, לפי יוזמתו והחלטתו שלו בלבד, וללא ידיעתי כלל. הוא רשם שם את הסכומים בסעיף "חייבים שונים" וב"חשבון מעבר". הוא עשה זאת מיוזמתו, אף שלפי מיטב ידיעתי איש לא אמר לו כי מדובר בסכומים שהם כאילו חוב המגיע לש"ס, והוא לא העמיד אותי מעולם על בעיית הרישום ועל החובה לדווח על פעולות אלה בצורה זו או אחרת. אני עצמי חתמתי על הדוחות למבקר המדינה בהיותי בדרכי בטיסה לצרפת במסגרת תפקידי, וודאי שלא בדקתי פרטים. הידיעה שקיים כאן קושי כלשהו הועברה אלי רק כשהועלו שאלות על-ידי מבקרת המדינה. לפני כן לא היתה שום מודעות בדבר הקשיים הקיימים בעניין זה.

ומה מייחסים לי שעשיתי משנתברר כי קיים קושי, וזאת לאחר שנמסרו כל הדיווחים למבקרת המדינה?

חיפשנו פתרון באמצעות עורכי-דין ורואה-חשבון להשליט סדר בחשבונות, כי נאמר לי שאין בהם סדר. משהתברר כי לא תהא אפשרות לבטל את הקנסות הצפויים לפי חוק מימון מפלגות בשל אי-רישום מלא ומדויק, וכי גם להקטין קנסות אלה לא תהיה אפשרות אם לא יימסרו שמותיהם של כל הפעילים, הרימה סיעת ש"ס ידיים והשלימה עם כך שיוטלו עליה קנסות לפי חוק מימון מפלגות, בסכומים של מיליוני שקלים, ובלבד לא יימסרו למבקרת המדינה תשובות בלתי נכונות או דיווחים בלתי נכונים.

עובדה היא כי הישיבות שעליהן מעידים רואה-החשבון ברזילי ועוזרו נתקיימו רק לאחר הגשת הדוחות למבקרת המדינה, דוחות שעליהם מבקש היועץ המשפטי של הממשלה להגיש את כתב האישום. ועוד עובדה היא, כי לאחר ישיבות אלה לא הוגש שום דוח למבקרת המדינה, ולא ניתנה שום תשובה על-ידי סיעת ש"ס או מישהו מטעמה, וודאי שלא ניתנה שום תשובה בלתי נכונה למבקרת המדינה.

ועל מה יצא הקצף עלי, ומה נטען נגדי, בלי שזה קשור כלל לכתב האישום, כדי ליצור אווירת שיסוי נגדי ונגד ש"ס? טוענים שלא רצינו לגלות את שמות פעילינו, משום היותם בחורי ישיבה, כך הובטח להם. ועוד טוענים, שלא רצינו לחשוף רישומים שבהם הופיעו שמות הפעילים והתשלומים שקיבלו בעד פעילותם במערכת הבחירות. אשאל אתכם שאלה ישירה וגלויה, כחבר אל חבריו: האם אתם במצבי הייתם מוכנים להפר הבטחה שניתנה לפעיליכם הרבים ולחשוף את שמותיהם, כדי למנוע הטלת הקנס על-ידי המפלגה? האם אין זה מעשה, בהנחה שנעשה, שראוי להבנה ולהתחשבות? האם אין זה מעשה שחבר כנסת עושה במסגרת פעילותו הפוליטית? האומנם זה מעשה שעליו יש להעמידו לדין פלילי ולחסל בכך את הקריירה הציבורית שלו?

חברי ועדת הכנסת ישבו בישיבות הוועדה ושמעו אילו מקרים חמורים בנושא מימון מפלגות אירעו ברובן ככולן של המפלגות, ובייחוד במפלגות הגדולות. הם שמעו גם כי מדובר באותן בחירות עצמן, שעליהן נסב כתב האישום נגדי. הם שמעו כיצד פעלו המפלגות הגדולות, ובראשן השרים וחברי הכנסת. מה שמייחסים לי ולסיעת ש"ס הרי הוא כאין וכאפס לעומת הדברים הללו.

אין לי ספק שחברי הכנסת שוכנעו כי ננקטה נגדי מידה חמורה ביותר, שלא היה כדוגמתה, של איפה ואיפה ושל אפליה. די לצטט את ההודעה לעיתונות שמסר חבר הכנסת מיכאל איתן ערב ההצבעה בוועדת הכנסת. חבר הכנסת מיכאל איתן כותב בהודעה שלו לעיתונות, ואני מצטט: "אין להרשות שפרשת פנחסי תשמש עלה תאנה למערכת למחדלי מערכת אכיפת החוק בתחום מימון המפלגות".

חבר הכנסת מיכאל איתן ציין, כי "לנוכח הודאתה של פרקליטת המדינה בוועדת הכנסת, כי מערכת אכיפת החוק לא פעלה בעבר כנדרש, ולא חקרה חשדות לביצוע עבירות על חוק מימון מפלגות בידי המפלגות הגדולות, וכי יש עוד חשודים, לבד מפנחסי, שלא הובאו כלל לדין, עולה במלוא חריפותה השאלה הנוקבת: מדוע החליטו לחקור רק עכשיו, ומדוע אין חוקרים את יתר החשודים, ובוחרים לערוף רק את ראשו של פנחסי?" – מההודעה לעיתונות של חבר הכנסת מיכאל איתן.

לוועדת הכנסת הוגש תזכיר שמסר חבר הכנסת מיכאל איתן ליועץ המשפטי לממשלה, ובו מקרים חמורים ביותר, שבהם היו מעורבים חברי כנסת ושרים בנושאים הקשורים בחוקי מימון המפלגות. אין כלל מה להשוות את חומרת המקרים האלה לעומת מה שהיועץ המשפטי לממשלה מייחס לי, כשהוא אומר במפורש שאצלי אין מדובר במקרה חמור. אף לא באחד מהמקרים הללו לא הועמדו חברי הכנסת והשרים לדין פלילי. בחלק גדול מן המקרים האלה הם לא נחקרו כלל. בחלק גדול עוד יותר של מקרים אלה ובמקרים אחרים אפילו לא נפתחה חקירת משטרה. אזכיר כאן חלק קטן מהמקרים הללו, המתועדים כולם באמצעות מסמכים ועדויות בתזכירו של חבר הכנסת מיכאל איתן:

א. פרשת התרומה הבלתי חוקית של 500,000 דולר, שניתנה על-ידי דוד בלאס למפלגת העבודה, שבה היו מעורבים שני שרים במפלגה זו. היועץ המשפטי לממשלה החליט שאין מקום לחקירה פלילית, וכי די בפעולתה של מבקרת המדינה, שלה נמסרה הסמכות לפי חוק מימון המפלגות.

ב. פעולות מימון בלתי חוקיות של סיעת "חד" בראשות מר עזר ויצמן במערכת הבחירות לכנסת האחת-עשרה, שבה חרגה הסיעה פי 13 שמתקרת ההוצאות המותרת. יתר על כן, בדוח מבקר המדינה נקבע גם, כי הסיעה קיבלה תרומות בלתי חוקיות מתאגידים בארץ ובחוץ-לארץ, ואף סירבה לגלות שמות בדוחות למבקר המדינה. היא אף סירבה למסור חשבונות. בביצוע העבירות היו מעורבים שרים וחברי כנסת. המשטרה הודיעה, כי אינה חוקרת ולא תחקור את נושא העבירות הפליליות. היועץ המשפטי לממשלה הודיע, כי בעניינים אלה אין מקום לסנקציות פליליות ודי בטיפולו של מבקר המדינה.

ג. בפרשת הליכוד הנוגעת לבחירות לכנסת השתיים-עשרה בשנת 1988, אותן בחירות שבקשר אליהן מבקש היועץ המשפטי לממשלה להסיר את חסינותו, היה מדובר בהקמת חברות פיקטיביות שעסקו כביכול בפרסום. חברות אלה היו קיימות אך ורק על הנייר ומטרתן היתה לקבל תרומות ממאות אנשים, כנגד חשבוניות מס בגין פרסום כביכול. מובן שמעולם לא נעשה פרסום. התורמים ניכו את סכומי החשבוניות ממס הכנסה וממע"מ. הליכוד לא הצהיר אף לא על תרומה אחת. סכומים אדירים אלה שימשו את הליכוד בבחירות ולא נכללו, כמובן, בספרי חשבונותיו שהוגשו למבקרת המדינה. התורמים לא הועמדו לדין פלילי, ושילמו סכומי כסף זעומים. אף לא אחד מהשרים ומחברי הכנסת לא הועמד לדין פלילי. הועמדו לדין רק אנשי הדרג הטכני.

שר שקיבל במו ידיו תרומה בלתי חוקית שכזאת, בסכום עתק, בשיק לפקודת חברת הפרסום הפיקטיבית – אפילו לא נחקר במשטרה על כך. פרקליטות המדינה הודתה בוועדת הכנסת כי עניינו היה בפניה, ובכל זאת החליטו אפילו שלא לחקרו. לא ניתן לכך שום הסבר, ואני משוכנע שכל חברי ועדת הכנסת שבפניהם נדון העניין יודעים היטב שאין כל הסבר ופשוט מדובר באפליה לא רק גסה אלא נוראה. הרי אין מה להשוות את חומרת המקרה הזה למה שמייחס לי היועץ המשפטי לממשלה.

באותה פרשה של הליכוד היו מעורבים עמוקות חברי כנסת נוספים ושרים נוספים. איש מהם לא הועמד לדין פלילי. היועץ המשפטי לממשלה ועוזריו לא יכלו ליתן על כך שום הסבר לוועדת הכנסת. טענתם שהפרטים אינם ידועים להם וכו' היא כמובן טענה ששום גוף רציני לא יקבל.

אלה רק מקצת המקרים. יש מקרים רבים נוספים, וחלק מהם הובא, בליווי המסמכים, על-ידי פרקליטי בוועדת הכנסת. די להזכיר את המקרה של דגל התורה. גם שם נחתם הדוח על-ידי חבר כנסת שלא הועמד לדין.

והנה שורת מקרים נוספת הלקוחה כולה מדוחות מבקר המדינה והובאה על-ידי פרקליטי לוועדת הכנסת. להלן מקבץ מהדברים המופיעים שם:

א. דוח המבקרת לתקופה 1 בדצמבר 1988 עד 31 במרס 1990 – פגמים בספרי הרשימה המתקדמת לשלום, ולא ניתן לקבוע לגבי תרומות מסוימות אם עמדה באיסורי החוק.

ב. דוח מבקר המדינה לתקופת הבחירות ברשויות המקומיות 1989: 1. הליכוד – הספרים לא שיקפו את מלוא ההוצאות בגין פרסומי תעמולה; הגיע למשרד מבקרת המדינה מידע נוסף, שעל-פיו נתקבלו תרומות מתאגידים בארץ שלא נרשמו בספרים; 2. המערך – הספרים לא שיקפו מספר ניכר של הוצאות בגין פרסומי תעמולה; 3. יהדות התורה – אי-התאמה בדיווחי סיעות-הבת לעומת סיעות-האם; חלק מסיעות-הבת לא הגישו כלל דיווח; 4. הרשימה המתקדמת לשלום וסיעת התחיה – לא מסרו כלל חשבונות ודוחות; 5. 361 סיעות מקומיות – לא מסרו כלל דוח.

ג. דוח מבקרת המדינה לתקופת הבחירות 1988: 1. ארבע סיעות – לא ניתן לקבוע על-פי התייעוד שהומצא אם קיבלו תרומות אסורות; 2. ישי – יחד שבטי ישראל – לא ניתן לקבוע אם עמדו באיסורים על סכומי ההוצאות ועל תרומות.

ד. דוח מבקרת המדינה לתקופה 1 בינואר 1992 עד 31 ביולי 1992 ולתקופת הבחירות לכנסת 1992: 1. גאולת ישראל, בראשות אליעזר מזרחי – לא מסרו כלל חשבונות; 2. המפלגה הליברלית החדשה, בראשות מודעי – יש כפילות בתרומות הנושאות אותו שם. לא המציאו תיעוד או הסבר שיאפשר בדיקה; 3. העבודה, בראשות רבין – שלוש תרומות שלא כחוק; 4. דגל התורה – קבלת תרומות ללא דיווח; 5. המפד"ל – עריכת כנסים בבתי-מלון והכחשת קיום הכנסים בטענה, שנדחתה על-ידי מבקר המדינה, כי פרסמו פרסומי שווא על כנסים.

ברובם ככולם של המקרים הנ"ל אפילו לא נפתחה חקירה פלילית, ועל כל פנים – לא הועמדו האנשים לדין פלילי. בכל המקרים הללו הסתפקו בהטלת הסנקציה הקבועה בחוק מימון מפלגות – דהיינו קנסות, שהם חמורים כשלעצמם, המוטלים על-ידי מבקרת המדינה.

כיצד קרה שמלבדי לא הובא לדין שום שר ושום חבר כנסת, עד עצם היום הזה? האומנם תסכימו להפליה שכזאת? האומנם מצפונכם יהא שקט אם אני אהיה הקורבן, ועל גבי ייצרו "תקדים" כביכול, של הבאת סגן שר וחבר כנסת לדין פלילי, כשלגבי אותן בחירות עצמן ולגבי מעשים חמורים פי כמה וכמה אין מביאים לדין שום שר ושום חבר כנסת, רק משום שאינו חבר בסיעת ש"ס?

בשל האישומים שבכתב האישום נענשה סיעת ש"ס קשה, יותר מכל מפלגה אחרת. הוטלו עלינו קנסות, לפי חוק מימון מפלגות, בסכום המתקרב ל-2 מיליוני ש"ח.

אף כי לא הואשמונו בנושא מס הכנסה, שילמה הסיעה סכום של 750,000 ש"ח לנציבות מס הכנסה לחיסול כל היבטי הפרשה, הן ההיבטים הפיסקליים והן ההיבטים האחרים, בכלל זה הפליליים. כתב האישום נגדי אינו כולל שום עבירה על פקודת מס הכנסה או תקנותיה.

סיעת ש"ס נכנסה למצב כספי חמור ביותר, ונאלצה לפטר עובדים ולסגור סניפים. רק בעקבות פנייתנו לבג"ץ נפרסו התשלומים הכבדים שהוטלו עלינו ונוכו מהמימון השוטף, כך שקיבלנו מדי חודש בחודשו חלק קטן בלבד מהמימון השוטף כדי לשלם את ההוצאות החיוניות ביותר. עד היום משלמים אנו את הקנסות ובקושי נשארים לנו סכומים מינימליים לפעילות המפלגתית היומיומית.

האם לא די בכל אלה? האם לא נענשנו די? האם צודק הדבר לבוא כעת ולחסל כליל גם את הקריירה הפוליטית והציבורית שלי?

כשנתמנתי לסגן שר הדתות, לא טרח היועץ המשפטי להודיעני, ולהודיע לראש הממשלה, שצפוי כתב אישום נגדי ושהוא יבקש להסיר את חסינותי. מדוע נהג כך, אם כל שיקוליו כשרים?

אנא שימו עצמכם במקומי ושקלו אם צודק לנהוג בי כך, אחרי כל עינויי הדין; אחרי כל ההכפשות וההשמצות; אחרי כל הסבל הנורא שלי, של בני משפחתי, של קרובי; אחרי שבעקבות המאורעות הללו התפטרתי מתפקידי כגזבר תנועת ש"ס; אחרי כל הקנסות, התשלומים והחזקים שנגרמו לתנועת ש"ס באותו עניין; אחרי שנתברר מה היה במקרים אחרים, חמורים בהרבה וללא השוואה, שבהם לא הועמד לדין שום שר ושום חבר כנסת; אחרי שנתברר כי עוכב התיק במשך שנתיים והגענו לעיתוי כפי שהוא כיום, והכול רק בעקבות שיקולים פליליים ופסולים; אחרי שמסע ההכפשות וההשמצות בתקשורת נמשך מדי יום ביומו, גם עד עצם היום הזה; אחרי שבמשך שנים עשיתי הכול כדי להצטיין בכל תפקידי הציבוריים ונהגתי רק באמונה וביושר; אחרי שכבר מזמן החלטתי לפרוש, בעקבות פרשה זו, מן החיים הציבוריים, ולמנוע בכך סבל בל יתואר לבני משפחתי ולי, אלא שלא ביצעתי החלטה זו לבל ייראה הדבר כהודאה בעבירות שלא ביצעתי.

אחרי כל זאת, האם צודק הדבר להרוס את כל הקריירה הציבורית שלי, שנבנתה במשך שנים? האם צודק הדבר לאלץ אותי לעמוד בפני משפט שיכול להימשך שנים, עם 100 או 150 עדים, ועם תקשורת עוינת שתמשיך לשסות וללבות את הציבור נגדי? האם צודק לסכל את עבודתי בכנסת וכסגן שר במשפט ממושך ומתיש כוחות ומשאבים, כשהיועץ המשפטי עצמו דיבר בפני ועדת הכנסת בשבחי וציין כי גם לגרסתו אין מדובר בעבירות חמורות?

חברי הנכבדים, חברי הכנסת, אני סבור כי התשובות על שאלות אלה ברורות מאליהן. אנא, קבלו החלטתכם לפי מצפונכם ולפי השיקולים הענייניים. אנא, התעלמו מיריבויות פוליטיות, משיקולים פוליטיים. אנא, ישים כל אחד מכם את עצמו במצבי ובמקומי. תודה רבה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת פנחסי על דבריו.

חברי הכנסת, כפי שהודעתי, אנחנו נקיים דיון. כל חבר כנסת רשאי להשתתף. אני סוגר את הרשימה בעוד שתי דקות. שלוש דקות לכל נואם, אלא שיש שלוש הצעות לסדר, המבקשות למנוע את הדיון. על כן, על-פי התקנון, אני נאלץ לאפשר לבעלי ההצעות, במסגרת חצי דקה, לשכנע את הכנסת ואת היושב-ראש שיש להפסיק את הדיון.

חבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה.

### **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם, בית-המשפט הגבוה לצדק התיר לנו לערוך את הדיון היום, אבל בית-המשפט הגבוה לצדק, אמר שייתכן מצב שאנחנו נחזור באופן רטרואקטיבי, וכל מה שנעשה היום יהיה כלא היה, יהיה בגדר של "דבר אל העצים ואל האבנים".

משום כך, אני סבור שלכבודה של הכנסת, לכבודו של הבית הזה, נפסיק עכשיו את הדיון. אני מבקש להצביע על הצעתי לדחות את הדיון עד לאחר פסיקתו של בית-המשפט הגבוה לצדק. הבטיח לנו השופט אלון שהדברים לא יארכו, ובתוך זמן קצר יערך הדיון הזה.

אני חושב שלכבודנו, כדאי שנפסיק ברגע זה את הדיון ורק לאחר החלטתו של בית-המשפט נערוך אותו. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בשמו ובשם חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

גם בשמה של חברת הכנסת יעל דיין.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חש מבוכה רבה מאוד כעת. אני נדרש, כמו שאר חברי הכנסת היושבים בבית הזה, להכריע היום הכרעה מעין שיפוטית.

חברי ועדת הכנסת ישבו ישיבות רבות, שמעו את כל הנוגעים בדבר, בדקו את הראיות, לפחות ראיות לכאורה, והגיעו להחלטתם כפי שהגיעו בהחלטת רוב. אנחנו, חברי הכנסת, לא קיבלנו, לא כתב אישום, לא בקשת היועץ המשפטי לממשלה. במכתבו של יושב-ראש ועדת הכנסת לא צורפו הדברים, לא קיבלנו ולא שמענו את נימוקי דעת המיעוט שהיתה בוועדה. אני אומר את הדברים בלי שום קשר להיבטים פוליטיים.

אנחנו חיים כאן כרגע, כולנו, בבואנו להצביע, מפי השמועה ואנחנו יודעים את הכלל האוסר עדות מפי שמועה, כי אנחנו צריכים להחליט על-פי חוות דעתו של חבר הכנסת חגי מירום ושל אלה שתמכו בו בוועדה. יותר מזה, אנחנו צריכים להחליט על-פי אלה שתמכו בהצעה להסיר חסינות. אנחנו צריכים להכריע על סמך מה שקראנו בעיתון.

אני מבקש, אם זה המצב, עדיף להשאיר את החלטת ועדת הכנסת כפי שהיא, אבל זה בניגוד לחוק.

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מבקש שלא לנצל את הרוח הטובה שלי.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

הפעם אני מנצל, כי אני חושב שמדובר בדיני נפשות, אדוני היושב-ראש.

**היו"ר ש' וייס:**

אנחנו הבנו את העניין.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני חושב שמן הראוי היה לאפשר לכל חברי הכנסת – אני רואה את חברי יוסי כץ מעיין לראשונה בפרוטוקול ועדת הכנסת, שהגיע אליו היום, הוא הגיע בערך לעמוד 10, ואת זה הוא קורא תוך כדי דבריו של סגן השר פנחסי.

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גולדשמידט, אנא ממך, אתה חייב לסיים.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

כל מה שאני מבקש, אדוני היושב-ראש, הוא להעביר את הנושא להכרעת ועדת הפירושים, כדי שוועדת הפירושים תציע נוהל, שלפיו חברי הכנסת שאמורים להצביע יוכלו לראות את הדברים בצורה מסודרת, כפי שמצווה עלינו, על-פי כללי הצדק הטבעי וכפי שכל ערכאה שיפוטית היתה נוהגת במקרה כזה. תודה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת כץ, האם הוא לא ביטא את עמדתך?

**יוסי כץ (העבודה):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

משפט אחד בבקשה. הרי אנחנו לא נהפוך את הדיון לפרה-דיון, אלא אם כן אני אמחק את השמות שלכם מן הדיון. בבקשה.

**יוסי כץ (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, מתוך סקרנות טבעית ביקשתי את פרוטוקול ועדת הכנסת וקיבלתי אותו לעיון. אני מוכרח להגיד שהוא מרתק. באתי הבוקר בידיעה שהצבעתי ברורה, אין לי ספקות, ואני מקווה אכן שאשאר בדעתי.

עם זאת, הפרוטוקול מחייב קריאתו עד תום ועיון בכל החומר כדי לקבל את ההחלטה הנכונה, הצודקת וההוגנת.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

**רוני מילוא (הליכוד):**

לפחות עד אחרי בחירת הנשיא.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גולדשמידט, אל תפריע. אני לא אפשרתי להפריע לך.

**אלי דיין (העבודה):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת אלי דיין.

**אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, הוא מכניס פוליטיזציה כל הזמן.

**היו"ר ש' וייס:**

מי?

**אלי דיין (העבודה):**

חבר הכנסת מילוא.

**היו"ר ש' וייס:**

ברצינות? זה ממש מוזר שבכנסת מכניסים פוליטיזציה. זה מדהים שבבית המנזר הזה עוסקים בפוליטיקה. אני ממש נדהם.

**יוסף עזרון (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, אני מוחה.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מוחק. לבית הכנסת הזה מכניסים פוליטיקה. חבר הכנסת אלי דיין, אתה צריך לומר לי מי לא מכניס פוליטיקה בבית הזה, חוץ מחבר הכנסת מילוא.

יש הצעה משותפת של חבר הכנסת מגן ויהושע מצא. מכיוון שחבר הכנסת יהושע מצא כבר אמר אותה בקריאת ביניים, אני אאפשר עכשיו לחבר הכנסת מגן לומר אותה שלא בקריאת ביניים. היא פשוט דומה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, לגבי סדרי ההצבעה. החוק – אני לא מדבר על התקנון, אני מדבר על חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם – מדבר על כך שהכנסת מקבלת החלטה, לא כתוב בהצבעה חשאית. הוגש גם תיקון כדי שיהיה כתוב: בהצבעה גלויה.

נכון הוא, לפני שמזכיר הכנסת ואדוני היושב-ראש יצביעו על הסעיף בתקנון, בסעיף 62(ג) כתוב, כי לעניין הזה ההצבעה תהיה חשאית. אבל, אני רוצה לומר לך, כי סעיף 62 לגמרי לא רלבנטי, הוא אנכרוניסטי, משום שהוא מתחיל בסעיף האומר: מצביעים בהרמת ידיים. הכנסת הפסיקה מזמן להצביע בהרמת ידיים. הואיל והסעיף הזה כבר לא רלבנטי, והואיל וסעיף 148 לתקנון אומר שהכנסת יכולה לפי החלטה של ועדת הכנסת לקבוע סדרים – גם שונים מהתקנון, אני מציע שוועדת הכנסת תדון ותאפשר הצבעה גלויה, כי חבר הכנסת צריך ביושר, באומץ ובגלוי להביע את דעתו גם בסוגיה הזו, והציבור הרחב ישפוט.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חברי הכנסת, אני רוצה להגיב על ארבע ההצעות בקיצור נמרץ.

1. לגבי קריאת הפרוטוקולים, טענה אחת היתה של חבר הכנסת אלי גולדשמידט, כאילו יש קושי בקריאת הפרוטוקולים. טענה של חבר הכנסת יוסי כץ היתה, שיש קושי טכני.

אם כן, אתם ודאי יודעים שסעיף 102 מסדיר את עניין הקריאה והעיון בפרוטוקולים. כל חבר כנסת רשאי לשבת ולעיון בפרוטוקולים.

נשאלת כמובן השאלה, איך אפשר להספיק לקרוא פרוטוקול כל כך ארוך במשך יממה. תשובתי על עניין זה היא, שקשה.

לפיכך, זה רעיון מעניין מאוד לעשות תיקון בבוא הזמן בתקנון. אני אציע עוד כמה תיקונים, על-פי גישתו היסודית של יושב-ראש הכנסת ההיסטורי, הראשון, יוסף שפרינצק. הזכרתי את זה כבר שתי פעמים כאן. כל אינצידנט מוליד פרצדנט. יש כאן בעיה. זה רעיון יוצא מן הכלל לתיקונים. אינני בטוח שיש צורך להיזכר בתיקונים האלה תוך כדי הדיון, כאשר כל העם חוזה בו באמצעות הטלוויזיה.

## אברהם רביץ (יהדות התורה):

יש רק עותק אחד.

### היו"ר ש' וייס:

מכיוון שזה הדיון ה-27 לפחות בהסרת החסינויות בתולדות הכנסת, היתה בעבר הזדמנות לתקן את התקנון, יש חברי כנסת חדשים עם מרץ ותושייה, שהם גם עורכי-דין; ההצעה לשקול תיקון, ואולי לא בתוך יממה אלא בתוך שלוש-ארבע יממות. יתר על כן, אולי לעניין זה אפילו שכפול הפרוטוקול, עם כל הכרוך בשינוי התקנון. נעמיד את מפעל השכפול של הכנסת, שהוא יוצא מן הכלל, לרשות המבצע.

2. לגבי הצורך של עריכת בחירות גלויות, שימו לב, יש כאן הצעות שאפשר לפרשן קצת לטובת צד אחד ולרעת אותו צד, כך שזה מתאזן. כל אחד מבין כאן פוליטיקה, בבית הא-פוליטי הזה.

חברי הכנסת, לגבי ההצעה, הטענה המלומדת של חברי, חבר הכנסת דוד מגן, שהעובדה שכבר מזמן הפסיקו להצביע הצבעה ידנית, המוזכרת בסעיף 62(א), מחסלת כאילו את כל הסעיף ועושה אותו לא-רלבנטי, מרתקת כשלעצמה וראויה לדיון בוועדת הכנסת, אם מישו ייזום אותו. במקרה זה אני מציע שחבר הכנסת דוד מגן ייזום אותו. אני רק רוצה להזכיר לו, שההצבעה הידנית עדיין לא בוטלה, אלא עדיין קיימת אפשרות כזאת; גם אם בוטלה, זה לא משנה את העובדה שאין לנו סעיף אחר זולת סעיף 62(ג), האומר: "בחירות הנערכות על-פי חוק או הצבעה להסרת חסינותו של חבר הכנסת על-פי חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951, ייערכו בהצבעה חשאית בכתב". אין לי בסיס קונסטיטוציוני אחר. כל מי שמבקש לשנות את התקנון – – –

### דוד מגן (הליכוד):

---

### היו"ר ש' וייס:

סליחה, סליחה, אני מכיר את התקנון, פחות או יותר, אחרת לא הייתם בוחרים בי לתפקיד הזה, אני מניח.

מי שמעוניין לשנות את התקנון, סעיף 150 אומר: "150(א) כל חבר הכנסת רשאי להציע הצעה לתיקון התקנון". יש כאן פירוט, לא אעייף אתכם, ובסוף כתוב שזה קשור לאישור הכנסת.

אם כן, שלוש ההצעות המבורכות שהוגשו כאן הן מקור לא-אכזב לסדרת תיקונים קונסטיטוציוניים בכנסת השלוש-עשרה. תעסקו בזה. אני, כיושב-ראש, לא אפריע לכם.

3. הטענה הכבדה-מאוד לעניין זה, שיש לה, לדעתי, גם בסיס של דחיפות – לא הקודמות, שהן מלומדות אבל לא דחופות – היא הטענה של הבג"ץ היום. שמעתי גם נימה בדבריו של חברי, חבר הכנסת פנחסי, של כעס על יושב-ראש הכנסת שלא נעתר לבקשה המלומדת והמנומקת מאוד של עורך-דינו. אני אומר זאת בתום לב. קראתי את בקשתו, שוחחתי עמו אתמול במשרדי בנוכחות המזכיר ואנשים אחרים. זאת לא היתה טענת סרק, ואני מתייחס אליה בתום לב.

אחרי התייעצות ארוכה עם היועצים המשפטיים של הכנסת, עם מזכיר הכנסת רב-הניסיון ועם חברים נוספים, אחרי שבישיבה הזאת נטלתי על עצמי את התפקיד של הכבדה, כי אני בדעה שאותו צו של השופט זמורה, נשיא בית-המשפט העליון הראשון שלנו, בפסק-הדין הפלילי, האירוע הפלילי הראשון של מדינת ישראל, 1/48 ע"פ, קוראים לזה במקרה: סילבסטר – ואני מבקש שאתה לא תיפגע, וגם לא חבר הכנסת עזרן, שקוראים לפסק-הדין: סילבסטר. זה היה גוי, לא יהודי. שם הוא מצטט אמירה בריטית חשובה מאוד, שהפroudורה היא המגנה-כרטה של הנאשם, וכך אני התייחסתי, ואין עוולה יותר מעצם עשיית עוולה. לא משום שלא היה תקדים החלטתי מה שהחלטתי, חבר הכנסת רביץ, אלא מחשש ליצור תקדים שיפתח את הבית הזה בפני אפשרויות של ביטול ריבונותו.

לו טען הבג"ץ היום מה שאמרת, היה הסיפור אחר. מה לעשות והוא לא טען זאת כלל ועיקר. לא רק שהוא שילב את כל מכתבי בפסק-הדין, לא זאת בלבד, אלא כותב ממלא-מקום הנשיא המכובד את הדברים האלה, שזאת הרחבה של הנימוק שלי, בתוך דבריו. הוא כותב כך: בקשר לבקשה שיופיע עורך-דין בכנסת, ואם יופיע בה עורך-דינו של חבר הכנסת, ייתכן ומן הראוי יהיה שיופיע בה היועץ המשפטי בשם שלטונות המשפט, ונמצאנו פותחים תיבה שלא נדע כיצד תיסגר, וכל זה בניגוד לנוהל ולנוהג כמקובל בבית-הנבחרים מימים ימימה. כאמור במכתבו של יושב-ראש הכנסת בנושא זה של נהליה, כבודה ודמותה של הכנסת, שיועצים ומומחים אינם מופיעים על במתה אלא בוועדותיה מחד, מול כבודו וזכותו של חבר הכנסת בנושא אישי ומעין שיפוטי מאידך, תיפול ההכרעה לאחר השמיעה העקרונית, אבל תוך כדי כך הוא כבר משמיע עמדה מסוימת, שהיא לפחות לא דומה לעמדתך. לפחות יש לייחס כבוד ומשקל כבד לטענה שלי, כי זה ניסוח של השופט ולא שלי. יתר על כן, גם בסעיף 8 המסיים מופיעים הדברים האלה, אבל אני רוצה לעבור לדבר העיקרי.

לו השתכנע השופט שיש כאן פגיעה קשה מאוד בתהליכי הצדק, לא היה לו שום קושי להוציא צו ביניים. ואתה יודע, חבר הכנסת רביץ, שאני אינני נבהל מבג"ץ ומעולם לא נעלבתי ממנו, ראה פרטים בבג"ץ וייס-פורז. אני מקבל באהבה פסקי-דין של הבג"ץ, הוא היה יכול להורות כך לי. עשינו את זה בתחושה של התחשבות רבה מאוד בחבר הכנסת פנחסי, אבל גם מתוך עשיית צדק לתקנון ולקונסטיטוציה הלא-כתובה של מדינת ישראל.

יתר על כן, אפשרתי לו לנאום במשך שעה, ולו היה דורש – יותר, ואני רוצה לומר לך משהו אישי, חבר הכנסת פנחסי, בלי להשפיע, חלילה, על תוצאות ההצבעה. עורך-הדין שלך, לו היה מופיע בפנינו, אין ספק שהיה מופיע בהופעה מלומדת, כך אני מתרשם גם מהופעתו בוועדה, כפי שעקבתי אחריו בעיתונות, אבל אתה עשית זאת יוצא מן הכלל טוב, עם אין-סוף נימוקים משפטיים, ואני בטוח שהגנת על עצמך באופן יוצא מן הכלל.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. ראשון המשתתפים בדיון – שלוש דקות לכל נואם – אני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורז.

## קריאה:

מי אחריו?

## היו"ר ש' וייס:

אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, אחריו – חבר הכנסת רענן כהן, אחריו – חבר הכנסת דוד מגן. אני מודיע על שניים-שלושה נואמים כי אלה הן רק שלוש דקות. תהיו מוכנים.

## אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה שהעניין המצוי היום בפנינו איננו עניין קל כלל ועיקר, אלא עניין מסובך מאוד, והסיבוך נובע מהשאלה הגדולה והמהותית, מהו גבול החסינות הניתנת לחברי הכנסת במילוי תפקידם?

היועץ המשפטי לממשלה, בכתב האישום שהוגש נגד סגן השר פנחסי, חבר הכנסת פנחסי, איננו מייחס לו שום דבר בטוהר המידות האישי. הוא מייחס לו רק דברים בתחום של העשייה הציבורית, והוא טוען שהעשייה הציבורית שלו היתה קלוקלת ופלילית.

אני שמעתי את חבר הכנסת פנחסי כאן, והוא הציג בפנינו תמונה עגומה מאוד של עבירות אין-סוף בעבר על חוק מימון המפלגות ועל מעשים חמורים שנעשו על-ידי גורמים פוליטיים רבים ועל-ידי מפלגות אחרות.

אבל השאלה היא: בהנחה שהדברים כך היו – ולדעתי הם כך היו – האם אנחנו צריכים לבוא ולומר שכתוצאה מזה יש חסינות מוחלטת בעבירות לפי חוק מימון המפלגות לחברי הכנסת ולאישי ציבור אחרים וזאת הנורמה? עם כל הכבוד, אני חושב שזאת איננה התשובה הנכונה. גם אם היו בעבר כאלה שחטאו, איננו יכולים לומר שמשום שחבר הכנסת פנחסי חטא חטא קטן הוא פטור כיוון שגם אחרים חטאו.

רבותי חברי הכנסת, אם אנחנו לא נסיר את חסינותו של חבר הכנסת פנחסי, אנחנו ניתן בעצם אור ירוק להתנהגות פרועה ומושחתת בתחום מימון המפלגות בעתיד. אי-הסרת החסינות תלמד את המפלגות, שכדאי למנות במערכת הבחירות שני חברי הכנסת; למה אחד? למה שנמצא לנו קורבן שאיננו חבר הכנסת? הרי החוק מחייב שלפחות אחד החותמים יהיה חבר הכנסת. בכל מערכת בחירות עתידית יהיו החותמים שני חברי הכנסת והם יהיו חסינים לחלוטין, וכל הוראות חוק מימון המפלגות ירדו לטמיון לחלוטין.

מי שעוקב קצת אחר מה שנעשה באיטליה והמשבר החמור שעובר על מדינה זו יכול להבין להיכן הדברים האלה יכולים להוביל אותנו.

לכן, עם כל הצער והכאב ועם כל הבעיה, אנחנו צריכים לומר: עד כאן; לא רק משום שמיוחסות לחבר הכנסת פנחסי עבירות, אלא משום שאנחנו חייבים להציב את הגבול לעתיד. אנחנו צריכים לדעת, שמימון המפלגות הוא דבר חשוב וצריך לטפל בו בקדושה, ביראת כבוד, ובשום פנים ואופן לא בנורמות מושחתות. תודה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת פורז. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מודיע מראש: שלוש דקות, ואני יודע שיש לך בעניין זה לומר יותר. ואחריו – חבר הכנסת רענן כהן.

### מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כתב האישום כנגד חבר הכנסת רפאל פנחסי מתייחס לעבירות שבוצעו בקשר לחוק מימון המפלגות. יושבים כאן, בבניין הזה, במליאה הזאת, חברים שיודעים ברגע זה, שטובים בפוליטיקה הישראלית ובכירים ביצעו עבירות חמורות יותר משביצע חבר הכנסת פנחסי בתחום מימון המפלגות, ולא הוגש נגדם כתב אישום. והיו מקרים אפילו, שאף שהוגשו תלונות למשטרה, הן לא נחקרו, כי המשטרה אמרה: זה קשור למימון המפלגות, אנחנו לא רוצים לעסוק בכך.

אתם לא מאמינים לי? תאמינו לפרקליטת המדינה, שהופיעה בוועדה, וכאשר הוצגו בפניה האשמות כאלה, ספציפיות, שעלו מהן מעשים יותר חמורים, אמרה היא: אכן, מערכת אכיפת החוק בישראל לא פעלה כהלכה בעבר. ואשר להווה – היא אומרת: ייתכן שיש חשודים נוספים, שטרם הובאו לדיון. כאשר אנחנו שואלים את השאלות האלה לגבי מקרים חמורים בעבר, שלא נחקרו, היא אומרת: מערכת אכיפת החוק לא פעלה. לגבי מקרים נוכחיים, בו-זמניים, היא אומרת: ייתכן שיש עוד חשודים שלא הובאו לדיון.

האם לא עולה אצלכם השאלה, אולי לו היה כל אחד ואחד מאתנו עומד כאן, היתה לו תחושה של איפה ואיפה? הוא היה שואל: מדוע קודם לו? מדוע אם יש היום חשודים, הם לא, רק אני?

לצערי הרב, אני חייב לקבוע, ששתי המפלגות הגדולות עוסקות במשך כל השנים בעבירות, ביוזעין ובמכוון ובצורה מאורגנת, על חוקי מימון המפלגות. לצערי הרב, אני חייב לקבוע, שיש איפה ואיפה.

אבל בתור מי שחושב, שלא צריך לסלוח על עבירות כאלה; בתור מי שחושב, שצריך לשרש את הנורמות הפסולות האלה – אין לי ברירה, ואף שאני יודע שיש איפה ואיפה, אני חייב לבוא היום ולומר: יש להסיר את החסינות ולהביא את חבר הכנסת, סגן השר פנחסי, בפני בית-המשפט, על מנת שלא ייאמר, שהנה, כאשר מערכת אכיפת החוק כבר פועלת, עומד חבר הכנסת מיכאל איתן, שכל הזמן מתריע, שהיא היתה צריכה לפעול ולא פעלה, והוא משתק אותה.

לכן אני אומר כך – ובזה אני אסכם את דברי: אתם יודעים את האמת; הציבור לא יודע. רבים מכם יודעים את האמת. אני מצפה שמערכת אכיפת החוק, בניגוד למה שאמרה הפרקליטה, תפעל מעתה ואילך על-פי שוויון הכול בפני החוק. ואנחנו, הפוליטיקאים, נעשה מה שצריך על מנת שחוק מימון המפלגות לא יהיה בבחינת איזו כסות עם פרצות, עם יכולת לעקוף אותו, שלא נמנע את הביקורת האמיתית של מבקרת המדינה, ובסופו של דבר, שמקרה פנחסי לא ישמש עלה תאנה להראות כאילו עושים איזה מעשה לאכיפת החוק בנושא מימון המפלגות, וזה יהפוך להיות המקרה הבודד.

לכן אני אצביע בעבור הסרת החסינות.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת איתן. חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

אני מקווה שסוף סוף משהו יפתיע אותי ויעמוד בשלוש הדקות, וזה יהיה חבר הכנסת רענן כהן.

### **רענן כהן (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי בקשב רב את מסכת הטענות של חבר הכנסת פנחסי, ואני מוכרח להודות שיש לו טענות כבדי משקל. מהצד השני, ועדת הכנסת כבר שמעה את כל הטענות וגם את טענותיו של עורך-דינו, אבל היא קבעה ברוב עצום והמליצה בפנינו להסיר את החסינות.

אני מקווה, שגם אם תוסר חסינותך היום, תוכח חפותך בבית-המשפט. לי אין הכלים להתמודד עם סוגיה משפטית זו, וייתכן שאתה קורבן של השיטה.

לכן, ברצוני להתמקד היום בגדול בשאלת החסינות של חברי הכנסת. זו חסינות גורפת, הנותנת הגנה רחבה ביותר לחברי הכנסת בהשוואה למרבית הפרלמנטים בעולם המערבי. הרוחב של החסינות, מבחינת החוסן, הינו תקדים יחיד במינו. בפרלמנטים אחרים מקובלת חסינות הרבה יותר מצומצמת, חסינות עניינית, מהותית, שמשמעותה שחבר פרלמנט חסין בעניינים פרלמנטריים הקשורים במילוי תפקידו. אין אח ורע לחסינות בהיקף ובגודל כמו בישראל.

השאלה היא, האם אכן יש צורך ומקום לחסינות רחבה וגורפת כל כך, או שמא הגיע הזמן, אדוני היושב-ראש, להגבילה ולצמצמה במידה מסוימת? וזאת כדי להגיע למצב, ששאלה כמו הסרת חסינותו של חבר הכנסת, כמו במקרה של חבר הכנסת פנחסי, לא תבוא לדיון בוועדת הכנסת ובמליאה. אנחנו אנשים פוליטיים ומושפעים משיקולים, והייתי רוצה שנושא הסרת חסינות כזאת לא יהיה במסגרת ועדת הכנסת ולא במליאה.

ולכן אני סבור, שחסינות חברי הכנסת צריכה להצטמצם לפעילותו הישירה והמיידית של חבר הכנסת לצורך מילוי תפקידו כחבר הכנסת. ובכל חשד לעבירה פלילית לא תהיה לחבר הכנסת הגנה על-ידי החסינות.

השאלה העומדת לפנינו היא, מה הן פעילויותיו של חבר הכנסת שמתבצעות במסגרת מילוי תפקידו כחבר הכנסת ומה הן עבירות פליליות? מאחר שהסוגיה היא משפטית ומורכבת, רצוי שאנשי מקצוע, עם חברי הכנסת ידונו ויציעו. ואני מציע, על כן, להקים ועדה שבראשה יעמוד נשיא בית-המשפט העליון וחבריה יהיו משפטנים, בתוכם גם חברי הכנסת, והיא תגבש רפורמה גדולה, רחבה, בדיני החסינות, ותגיש הצעה להגדרה מחודשת של חסינות חברי הכנסת והפרוצדורה להגשת כתב-אישום נגד חבר הכנסת ולהליכי הסרת חסינותו.

בתנאים שאנו עומדים בהם, במצב הנתון שבפנינו, אנחנו עושים חטא לגבי כל דיון בנושא הסרת חסינות. והגיע הזמן, אדוני היושב-ראש, להבהיר את כל הנושא הזה אחת ולתמיד ולגבש רפורמה בחסינות חברי הכנסת. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

לפני ההצבעה או אחרי?

### **רענן כהן (העבודה):**

אני מדבר על העתיד. אמרתי בהתחלה מה העמדה, ואמרתי לגבי העתיד, כי אנחנו דנים יותר מדי בנושא של חסינות חברי הכנסת והגיע הזמן שנושאים פליליים לא יהיו נדונים במליאת הכנסת.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מגן. אחרי – חבר הכנסת יוסף בא-גד. ואם הוא לא יהיה נוכח – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, ראשית אני רוצה להדגיש, שיש לי אמון מלא ביועץ המשפטי לממשלה, ומותר לנו להעלות על נס את תום לבו ואת הגינותו שלו ושל צוות עוזריו. הם עושים עבודה נאמנה.

ובכל זאת, מי שעקב אחרי התפתחות הפרשה הקרויה פרשת-פנחסי יכול לקבוע, שחבר הכנסת פנחסי לא רק נחקר ולא רק הואשם. האווירה הציבורית שנוצרה סביבו כבר הביאה להרשעתו דה-פקטו. אסור לנו להחריש מול הלינץ' התקשורתי שנעשה בחבר הכנסת פנחסי.

במהלך החקירה וגם בתקופה בת 15 חודש, שבה נח "תיק פנחסי" בפרקליטות המדינה כאבן שאין לה הופכין, ניזונו חלק מאמצעי התקשורת מהדלפות מרושעות ומגמתיות מטעם גורמים ששיקוליהם לא היו טהורים.

ההסתבכות, לפי תיאור כתב האישום, סובבת סביב סעיף 6 לחוק מימון מפלגות. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, כי דוח מבקרת המדינה, דין-וחשבון על תוצאות ביקורת חשבונות הסיעות לתקופת הבחירות לכנסת השלוש-עשרה, הונח לפנינו – אני לא מדבר על העבר, אני מדבר על ההווה. מי שקורא מגלה, כי מבקרת המדינה בדוח הזה, בעמוד 33, קובעת: (א) לגבי תוצאות ביקורת חשבונותיהן של חמש הסיעות המפורטות להלן, ניתן דין-וחשבון חיובי: (1) הליכוד; (2) חזית דמוקרטית לשלום ולשוויון; (3) מולדת; (4) מרצ; (5) צומת; (ב) לגבי חשבונותיהן של שמונה הסיעות ורשימות המועמדים המפורטות בהמשך ניתן דין-וחשבון שאינו חיובי. בראש הסיעות הללו מככבת סיעת העבודה.

כך כותבת המבקרת בעמוד 13: בדיקת חשבונות העמותה העלתה – בקשר לעמותה "אזרחים למען רבין" – כי במשך 45 ימים בתקופת הבחירות השתמשה העמותה במשרדים בירושלים, המוחזקים על-ידי חברת "אוטו חן בעירבון מוגבל". בהמשך נאמר: "הסיעה לא עמדה באיסור על קבלת תרומה מתאגיד לפי סעיף 8(א) לחוק המימון". בהמשך נאמר: "הדין-וחשבון על תוצאות ביקורת חשבונות הסיעה בתקופת הבחירות אינו חיובי". ועוד נאמר: "עוד העלתה בדיקת חשבונות העמותה, כי היא קיבלה שלוש תרומות בסכום כולל של 27,000 שקל".

### **היו"ר ש' וייס:**

נשארו לך 20 שניות לומר מה שאתה אומר.

### **דוד מגן (הליכוד):**

לכן, גם מסיבה זו הדין-וחשבון על תוצאות ביקורת חשבונות הסיעות לתקופת הבחירות אינו חיובי.

בקיצור, הדין-וחשבון הרלבנטי המונח על שולחן הכנסת מצביע על שמונה סיעות, אשר חלקן מכהנות בכנסת, ובראשן מפלגת העבודה, על עבירות חמורות לפי סעיף 8 לחוק מימון המפלגות. לא צריך לבדוק את ההיסטוריה משנת 1988, יש לנו בחירות 1992.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת מגן, בבקשה לסיים.

## **דוד מגן (הליכוד):**

ועל כן, אם תסיר הכנסת את חסינותו של חבר הכנסת רפאל פנחסי, יזכרו כל חברי הכנסת כי נפתחת נורמה חדשה, ופרקליטות המדינה והיועץ המשפטי לממשלה, על-פי העבירות שנעברו כאן על סעיף 8 של החוק הרלבנטי, תצטרך הפרקליטות לפתוח בחקירה כלפי שמונה סיעות ובהן מפלגת העבודה.

מלה אחרונה, אדוני היושב-ראש. אני חושב שהלקח הוא, שיש לתקן את החוק – להפקיע מידי הכנסת את הסמכות לשפוט שפיטה פוליטית. הרעיון הוא, לדעתי, שהכנסת תמנה לעצמה יועץ משפטי, ובכל פעם שהיועץ המשפטי לממשלה ירצה לבוא בדיון ודברים בנושאים הקשורים לפעילותו של חבר הכנסת – יפנה ליועץ המשפטי של הכנסת. תודה רבה.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מציע שתעשה זאת בהצעת חוק. חברי הכנסת, 1. לכנסת יש ארבעה יועצים משפטיים יוצאים מגדר הרגיל; 2. הוגשו עד עכשיו 72 הצעות לשינוי חוק החסינות, רק לצורך אינפורמציה, שכל חבר כנסת כאן לא ירגיש שהוא רפורמטור, נדמה לי שביניהם נמצא גם חבר הכנסת מגן.

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – חבר הכנסת יוסי כץ. שלוש דקות בבקשה.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

73 הצעות לשינוי חוק החסינות, הרגע שמעתי שעוד מישוה הגיש.

## **היו"ר ש' וייס:**

אנחנו חושבים שאנחנו מיילדים כל פעם מחדש את הכנסת ואת התקנון. זה נחמד.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצבעתי בוועדת הכנסת נגד הסרת חסינותו של חבר הכנסת הרב פנחסי. גם היום אעשה כך במצפון שקט, שלם עם עצמי, ללא חיפוש אינטרסים. אין לי שום אינטרסים לא כלפי האיש ולא כלפי המפלגה, אלא מתוך כך שלא שוכנעתי שיש עילה להסיר את חסינותו. הוא לא לקח לכיסו, הוא לא היה שותף בגנבה אישית, לא נהנה מטעויות שנעשו, וגם מפלגתו נענשה על-ידי מבקרת המדינה הענשה חמורה. מפלגות אחרות עברו גם הן על חוק מימון המפלגות ונענשו, אבל איש מאלה שחתמו על החשבונות לא נדרשה הסרת חסינותו, אלא רק מהרב פנחסי.

נראה שמשום שהשם שלו פנחסי והוא גם כן שייך לש"ס וגם כן מגדל זקן כרב וכאיש דת – כנראה דברים כאלה לגביו של היועץ המשפטי וגם לגבי חלק מחברי ועדת הכנסת הם דברים שמספקים מבחינת הסחורה כדי לנסות ולהסיר את חסינותו.

אני רוצה להזכיר גם, שהיועץ המשפטי לממשלה נהג בשנים האחרונות להגיש תביעות להסרת חסינותם של חברי כנסת ערבים וספרדים בלבד. אני אומר את הדברים הללו, גם אם הם ירגיזו חלק מיושבי הבית הזה, או את היועץ המשפטי. לא זכור לי שהוא הביא הצעה להסרת חסינותו של מישהו הנושא את השם ארנס, או אולמרט, או רבין, או פרס, או ויצמן, או שרון, או לימור לבנת, או אחרים. אני יכול למנות שמות אחרים ששמותיהם היו מעורבים בצורה זו או אחרת בפרשיות שונות. אבל כאשר חמישה חברי כנסת בכנסת – – –

### **אברהם הירשזון (הליכוד):**

חברת הכנסת לימור לבנת זוכתה מכל ההאשמות שהיו נגדה.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני לא מאשים איש.

היועץ המשפטי לממשלה לא העז לגעת באליטה הזאת, אליטה ששייכת לשכבת האליטה במדינה, כאשר הספרדים מהווים את השכבה השנייה, ואנחנו, הערבים, את השכבה השלישית. מי שלא רוצה לראות את המציאות הזאת, אני חושב שהוא טועה.

### **דוד מגן (הליכוד):**

חבר הכנסת דראושה, אתה מכריז עכשיו על עצמך ספרדי?

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

כאשר ביקש היועץ המשפטי לממשלה לחקור שלושה חברי כנסת ששמותיהם: מחאמיד, טלב אלסאנע ודראושה – הוא נהג איפה ואיפה, כיוון שוועדת הכנסת נתבקשה להסיר חסינותם של חמישה חברי כנסת, שניים מהם יהודים, בגין פגישות עם אש"ף.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דראושה, מה יהיה עם הזמן?

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הוא ויתר על שני חברי הכנסת היהודים ולקח רק את שלושת חברי הכנסת הערבים, בצורה מפלה הברורה לעין. לכן אני לא משוכנע בתום הלב.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים את הדברים הקצרים שלי בסיפור דתי קצר. כאשר התחילו לרגום את מרים, אמו של ישו, בגין היריון ללא נישואין, התקרב אחד החכמים ואמר: מי מכם שללא חטא – ירגום אותה. הפסיקו לרגום אותה. אני אומר לכל המפלגות היושבות כאן, מי מכם שללא חטא – ירגום היום את הרב פנחסי בקולו להסרת חסינותו. אני בן-אדם, כבני-אדם אנחנו חוטאים, לכן אני לא ארגום אותו היום.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חברי הכנסת מבקרים קשה מאוד את היועץ המשפטי לממשלה, זה מותר, אבל יש בעיה כאשר מבמת הכנסת עולבים בפקידי ציבור שאינם יכולים להשיב כאן. אני מבקש מידה מסוימת של ריסון בעניינים האלה. מה עוד שההצעה הזאת כבר אושרה בוועדת הכנסת; אפשר גם באותה הזדמנות לרגום את הרוב שאישר אותה בוועדת הכנסת.

### **אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אתה נותן להם עצות?

### **היו"ר ש' וייס:**

לא נורא. אני יודע שהיועץ המשפטי לא חסין ביקורת.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אולי אפשר לקרוא מה נאמר בוועדת הכנסת על מערכת אכיפת החוק – בנושא הזה לא היה רוב ומיעוט, כל החברים שהתבטאו התייחסו בביקורת רבה לנושא.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מבין. זה תפקידנו ככנסת.

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת יוסי כץ, אחריו – חבר הכנסת שמואל הלפרט, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

### **יוסי כץ (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לי יתרון מסוים על חברי כנסת אחרים שאינם חברים בוועדת הכנסת, והוא שעיינתי עד כמה שאפשר ביסודיות, בזמן הקצר שעמד לרשותי, בפרוטוקולים של הוועדה. אני יכול לקבוע כמה עובדות, שנדמה לי שכל מי שמעיין בפרוטוקול איננו יכול להתעלם מהן.

ראשית, הדיון בוועדה התנהל ביסודיות רבה, כאשר לכל אחד מן הצדדים, ובמיוחד לפרקליטו של חבר הכנסת פנחסי, ניתנה מלוא ההזדמנות להשמיע את טענותיו.

הדיון התנהל בקצב מזורז, בלי לפגוע בזכות הטיעון ובלי להתחשב בכל שיקול פוליטי מצד כל המשתתפים.

היועץ המשפטי לממשלה בא לכנסת בידיים נקיות, שיקוליו לא היו שיקולים זרים, ומי שקורא את התבטאויותיו איננו יכול שלא לחוש בחיבה האישית שהוא רוחש לחבר הכנסת פנחסי.

המגמה הכללית בהחלטה של הכנסת צריכה להיות בעד הסרת החסינות, כאשר מדובר במעשה שלא נעשה במסגרת תפקידו של אדם כחבר כנסת.

אבל, אי-אפשר שלא לקבוע בצער רב, שממסכת העובדות והדברים שעלו בוועדת הכנסת מצטיירת תמונה מאוד מאוד לא סימפתית – לפחות הושמעו טענות חריפות מאוד לגבי המערכת המשפטית על כך שהיא נוהגת איפה ואיפה ונמנעת מהעמדה לדין, או לפחות מהזמנתם של שרים וחברי כנסת ממפלגות גדולות יותר לחקירה, ואני חושב שראויים הדברים שנאמרו בוועדת הכנסת, שיובאו בחשבון על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ועל-ידי פרקליטות המדינה.

חבל שחלק ניכר מאתנו לא ראה את כתב האישום. חבל, משום שכאשר נותנים לנו סמכות כל כך גורלית לגבי חבר כנסת, מן הראוי שכל העובדות, עד כמה שאפשר, יהיו בפנינו, ואם לא נדרש כל אחד לעיין בפרוטוקול ועדת הכנסת, לפחות שיוצג בפניו כתב האישום. זה דבר בסיסי.

שקלתי את כל השיקולים בעד ונגד והגעתי למסקנה שעלי להצביע בעד הסרת החסינות, ולו מן הטעם שחבר הכנסת פנחסי יוכל להעלות את הטענה בדבר החסינות המהותית בפני בית-המשפט. שם יהיה לו יומו. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. חברי הכנסת, כיושב-ראש אסור לי להתערב, אבל אני בדילמה. כמעט כל הנאומים שהם בעד חבר הכנסת פנחסי מסתיימים באמירה שהם 'צביעו נגדו', ואני ממש מתחיל להתבלבל.

### משה מאיה (ש"ס):

---

### היו"ר ש' וייס:

זה מעניין מאוד כתופעה חברתית. ובעיקר מבקשים לעשות לו שירות כדי שהוא יוכל להוכיח את חפותו.

חברי הכנסת, נשמע עכשיו את חבר הכנסת שמואל הלפרט. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת חיים אורון.

### שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה שלוש שנים מתנהלת חקירה נגד סגן השר הרב פנחסי. כותרות העיתונים התנוססו לכל רוחב העמודים ובישרו לכולנו כבר ב-1990, כי צפויים גילויים מרעישים בחקירה.

מסופקני אם יש חקירות רבות שנמשכו כל-כך הרבה זמן. שלוש שנים הן פרק זמן עצום, שבו אפשר לסיים את החקירות הסבוכות ביותר. והנה, שלוש שנים עברו, כאשר לפני שנתיים הובטח שבתוך חודשיים יוגש כתב אישום. רק עכשיו, מסיבות הידועות כנראה לפרקליטות המדינה, הוחלט להגיש כתב אישום, ולצורך זה מתבקשת הכנסת להסיר את חסינותו. אם היו הוכחות והיה מקום להגיש כתב אישום – למה חיכו שלוש שנים?

אדוני היושב-ראש, מיותר לומר איזה עינוי דין חמור נגרם בתקופה של שלוש שנים לסגן השר פנחסי. כל אדם, ובוודאי איש ציבור, עובר סבל בל-יתואר, כאשר במשך זמן רב אין הוא יודע אם יוגש כתב אישום נגדו ואם החקירה הסתיימה או לא; סבל בל-יתואר לו, לבני משפחתו, לאשתו, לילדיו, לקרוביו ולידידיו הרבים.

עינוי הדין שהרב פנחסי עבר, עם הלינץ' של העיתונות, הוא מעל ומעבר, וגם אם נעברה עבירה – הוא נענש די והותר בעינוי הדין.

חברי הכנסת, גם היועץ המשפטי לממשלה מר יוסף חריש אמר, שלא מדובר כאן בעבירה שבה ניצל סגן השר הרב פנחסי משהו לצורך טובת הנאה אישית. יושב-ראש ועדת הכנסת חבר הכנסת חגי מירום אמר היום, שהרב פנחסי לא מואשם שלקח כסף לכיסו. מדובר בבעיה של אי-רישום שמות

פעילים בבחירות שהתקיימו ב-1988, ואם היו רושמים את שמות כל הפעילים לא היה קורה דבר. מה שהרב פנחסי ביצע היה במסגרת מילוי תפקידו הציבורי, ועל זה קיימת החסינות.

הרב פנחסי אמר כאן היום, שהוא לא עסק כלל ברישומים טכניים, ואיך אפשר להאשים אותו ברישומים כוזבים?

ולבסוף, בדיון שנערך בוועדת הכנסת טענו עורכי-דין וחברי כנסת מכל המפלגות, שהעבירות שבהן נאשם סגן השר הרב פנחסי הן, לצערנו הרב, נורמות ציבוריות מקובלות.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

פסולות.

### **שמואל הלפרט (יהדות התורה):**

פסולות. כך זה היה, ועדיין כך זה קיים היום. אם כך, מדוע התחילו לעשות סדר דווקא אתו? איזו הצדקה יש לכך?

מסיבות אלו חושבני שאין הצדקה להסיר את חסינותו של הרב פנחסי. תודה רבה.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה רבה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת חיים אורון.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חסינות ניתנה לחברי הכנסת כדי להגן על חופש הביטוי וחופש המעשה שלהם במסגרת מילוי תפקידם ולמען מילוי תפקידם כחברי כנסת, וודאי שחסינות אינה הרשאה לביצוע עבירות פליליות.

אך היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש טען בדיונים בוועדה, שחסינותו של חבר הכנסת חלה רק על דיבור ולא על מעשה. הניסיון הזה לצמצם את משמעות החסינות, נוסף על ניסיונות קודמים של היועץ המשפטי לממשלה לפגוע גם בחסינות חברי הכנסת בתחום הבעת הדעה, ניסיונות שהוכשלו על-ידי מליאת הכנסת, מעורר שאלות רבות.

אני רוצה להדגיש ולומר, שהכנסת צריכה לדון לגופו של עניין, ואינה צריכה להיענות לכל בקשה של היועץ המשפטי בטענה שעדיף שבית-המשפט יכריע בעניין החסינות. החוק קובע שמליאת הכנסת היא זאת שחייבת להחליט, ובל נעביר את ההחלטה למישהו אחר.

בלי להמעיט בערך הראיות שהובאו על-ידי היועץ המשפטי של הממשלה, שלפיהן חבר הכנסת פנחסי, בתוקף היותו חבר כנסת, נקשר לאי-סדרים בדיווח – אני מדגישה: בדיווח למבקרת המדינה – חיוני לזכור שחבר הכנסת פנחסי נקי מחדש של גנבה או קבלת טובת הנאה אישית או גנבה לצורך מפלגתי.

חשוב לזכור, שגם עמדת היועץ המשפטי לממשלה היא, שעבירות בתחום מימון מפלגות ומימון בחירות הן עבירות שנקנסות באופן חמור על-ידי מבקרת המדינה אבל אינן נחשבות עבירות פליליות, ולכן אין מעמידים לדין על קבלת תרומות או על הוצאת כספים בניגוד לחוק.

מקנן הספק ששיקוליו של היועץ המשפטי לגבי חבר הכנסת פנחסי אינם משוחררים מחישובים שונים, לרבות פוליטיים. זאת אני קובעת על-סמך החלפת הפתקים עם השר דרעי ועל-סמך העובדה שראשי מפלגות אחרות לא הועמדו לדין, אף שלכאורה עברו עבירות חמורות אפילו יותר.

שמו של חבר הכנסת פנחסי הוכפש ברבים מאז יוני 1990, כאילו הוא מואשם בגנבה, והפרקליטות והמשטרה, מאז 1990, במשך שלוש שנים, לא נקפו אצבע כדי לקבוע שהוא לא גנב לכיסו ולא מעל, ולא גנב מאוצר המדינה לטובת מפלגתו, אלא במתכוון כרכו את שמו עם שמותיהם של אחרים, שכן נמצאו אשמים בהונאה.

רבותי חברי הכנסת, היום התפרסמה בעיתון "חדשות" ידיעה, אשר מעידה כיצד נעשה מסע של הסתה נגד חברי כנסת ונגד סיעות שלמות. הידיעה בעיתון "חדשות" קובעת, שמשרד הדתות יעביר – תארו לעצמכם – 2.5 מיליוני שקלים לחד"ש תמורת הצבעתה נגד הסרת חסינות פנחסי. זאת עלילה, זה שקר, לא היה ולא נברא. סיעת חד"ש לא ביקשה, סיעת חד"ש לא פנתה ואיש לא הבטיח לה, אבל כותרת בעיתון יש. עכשיו, לך תוכיח. הנה דוגמה, כיצד מכפישם שמו של חבר כנסת, במקרה זה את שמי אישית.

## **היו"ר ס' טריף:**

לחד"ש אין ישיבות.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

על כך לא חשבו, אבל לא חשוב. מדובר כאן על החלפת כספים לסעיף הקמת מבני דת מוסלמיים.

## **חיים אורון (מרצ):**

אילו ידעו כמה שעות עבדתי על הסעיף הזה. פעמיים הם פוגעים: פעם בכבודך ופעם בכבודי.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אני רק מביאה זאת כדוגמה. מה נאמר פה? חד"ש הצביעה נגד הסרת החסינות, ותמורת ההצבעה יועברו לה 2.5 מיליונים. בכותרת לא נאמר ש-2.5 מיליונים יועברו למבני דת מוסלמיים. הכותרת אומרת: "משרד הדתות יעביר 2.5 מיליוני שקלים לחד"ש".

## **קריאה:**

תפתחו ישיבה.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אני מביאה זאת כדוגמה, חברי הכנסת, במיוחד לאלה שלא השתתפו בישיבות ועדת הכנסת, כדי שלא תושפעו מן האמירות האלו של "גנב" ו"גונבים", אשר מופנות כלפי חבר הכנסת פנחסי, וטראו את הדברים בכללותם.

## **היו"ר ס' טריף:**

תודה. חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת דדי צוקר.

## **חיים אורון (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה לא החוק מאתמול, זה פשוט צירוף מקרים.

במשך חברותי בכנסת זה הדיון השלישי על הסרת חסינותו של חבר כנסת. בהמשך להערתו של היושב-ראש, אני מעיד על עצמי שהפעם הדיון קשה לי יותר מבשני הדיונים הקודמים.

כדי למנוע ספק – אני עומד להצביע בעד הסרת החסינות, ואני אומר זאת כבר בראשית דברי.

בדיון על חבר הכנסת מיעארי היה ברור לי שמדובר בחסינות המהותית. בדיון על יאיר לוי היה ברור לי שהנושאים שהועלו בפני הכנסת חייבים להתברר בבית-המשפט. היום, כאשר בית-המשפט הכריע כפי שהכריע, אני מודה שאני מרגיש יותר שלם, שאפילו לא נכשלתי בטעות.

בדיון זה יש לי קושי. הקושי הראשון נובע מן העובדה שציין אותה כאן חבר הכנסת פנחסי: הפער העצום שנוצר בשנים האחרונות בין הדימוי – לא בתקשורת; מישהו יוצר אותו, כי מישהו מזין את התקשורת – בין האמירות שנאמרו לבין כתב האשמה עכשיו. הקושי הנוסף הוא תוצאת העובדה, שאם נכשלה המערכת באכיפת חוק מימון מפלגות, היה צריך לתפוס דג שמן יותר, כדי להחיל עליו את אכיפת החוק ולהגיע גם אל מה שנראה אולי כפרטי אשמה פחות חמורים.

אין בכך כדי להביא אותי להחלטה שלא לברר את הנושא בבית-המשפט, וזו משמעות ההחלטה היום. אילו החלטתי שלא לתת ידי להסרת חסינותו של חבר הכנסת פנחסי, לא הייתי משרת את המגמה של אכיפת חוק מימון מפלגות כפי שמתחייב, אלא הייתי משרת מטרה אחרת, שיש לה גם שותפים בבית הזה, ואינני רוצה לתת לה יד.

בתוך האיזון בין שני השיקולים הללו ובתוך הקושי שאני נתון בו, נוסף קושי שהוא אולי אף מהותי יותר: מהו גבולה של החסינות המהותית? ככל שעקבתי אחר דיוני ועדת הכנסת וככל שניסיתי להבין את הנושא שבו מדובר, היה ברור לי שאין דרך אחרת פרט לכך שגם שאלה זו תיבחן בבית-המשפט. הגבול בין ההאשמות לגופן לבין הוויכוח על החסינות המהותית כל-כך מטושטש במקרה זה, שהכרעה שלא להעמיד את חבר הכנסת פנחסי לדין בגלל החסינות המהותית משמעותה בעצם הכרעה גם לגופן של ההאשמות שבהן מדובר.

נכון, יכול להיות שהיושב-ראש ציפה מחברי הכנסת – הוא איננו כאן, אך אני יודע שהוא מאזין בדרך-כלל גם לדיונים מהמליאה – לאמירה יותר נחרצת. אמירה יותר נחרצת במקרה זה לא היתה מבטאה את דעתי. אני משוכנע שזה מסוג הדיונים שחבר הכנסת צריך לעמוד בהם עם מצפוני ולקבל את הכרעתי, והפעם אני מודה שהיא קשה עלי יותר מאשר בפעמים הקודמות. אבל למרות הקושי, אני מקבל אותה בלב שלם. אני מקווה שהיא תוכרע כפי שתוכרע בבית-המשפט, ושם תובהר גם שאלת החסינות המהותית וגם פרטי ההאשמה המפורטים בה. אני מקווה שיוכח, כפי שאמר פה חבר הכנסת פנחסי, שהוא איננו אשם בהם לגופם.

**היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו – לחבר הכנסת חנן פורת.

**קריאה:**

חבר הכנסת דדי צוקר צריך לדבר עכשיו, ואחריו חבר הכנסת רן כהן.

**היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת דדי צוקר, אחריו – חבר הכנסת רן כהן, ואחריו – חבר הכנסת חנן פורת.

### דוד צוקר (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, רפאל פנחסי עלה לכאן וירד מכאן כאשר חצי צדקו בידו. צריך להיות עיוור או אטום, או להגיע רק אתמול ארצה, כדי לא לדעת שבחלק מטענותיו היה ממש, ובעיקר בכל מה שקשור לסוגיית האפליה. יחס האיפה והאיפה שהוא חש – הוא חש בדין.

הלוואי שיכולתי לומר, הלוואי שיכולנו לומר כאשר יסתיים כאן הדיון, שלא היה כאן מעשה של חכמים על קטנים.

כל מה שאוכל לעשות – נדמה לי שזו חובתו של כל חבר כנסת, כל אחד בפינתו – וכבר שוחחתי על כך עם חלק מחברי ועדת חוקה, חוק ומשפט, והתחייבנו שאחרי שההליך הזה יסתיים, חלק מן הדברים שעלו באופן כל-כך מובהק בוועדת הכנסת יצטרכו לקבל תשובות מן הפרקליטות. בהמשך עבודתה של ועדת החוקה, נבקש תשובות על חלק מהשאלות.

אבל זאת איננה סיבה שלא להסיר את חסינותו של פנחסי היום, ואי-אפשר בעצם גלגול האשמה על אחרים, או טפילת חשד על אחרים, לבוא ולומר שעניינו של פנחסי אינו צריך להתברר בבית-המשפט; ואני מאחל לו מקרב לב שיצא זכאי.

השאלה האמיתית איננה רק שאלתו של פנחסי היום. מתעוררת כאן במלוא חומרתה, חריפותה ובהירותה שאלת החסינות, ונדמה לי שעל הכנסת לעשות מעשה, לא להתחמק מהאחריות ולטפל אולי במושב הבא בשאלת החסינות באופן מלא יותר ולא אישי, לא בקטע מסוים. אני יודע שכבר יש כמה הצעות חוק בנושא זה, ואני רוצה לומר כמה מלים בסוגיה זו.

אינני מקבל הצעה שכבר הונחה על שולחן הכנסת, של חבר הכנסת מירום, שביסודה יש רצון לערוך רביזיה בכל נושא החסינות, אך על-פי הגישה האומרת שחסינות תופעל רק לבקשתו של חבר כנסת. אינני מקבל את הגישה הזו. נדמה לי, חגי, שבמשטר דמוקרטי יש חשיבות עליונה לחסינות, בעיקר במשטר דמוקרטי בחברה כל-כך שסועה, עם ויכוחים כל-כך עמוקים. יש עניין גדול, רצון וצורך למתוח את מושג הדמוקרטיה, כדי שזו תאפשר הגנה מקסימלית על נציג ציבור, בעיקר על נציגים של ציבורים קטנים, של מיעוטים מבחינת עמדה או מוצא.

צריך לשנות את חוק החסינות הקיים, ולקבוע שבשורה שלמה של עבירות אי-אפשר לטעון לחסינות. שורה שלמה של סוגיות אינן טעונות חסינות.

נקודה שנייה הטעונה הבהרה: נדמה לי שלא צריך עוד להטיל עול כל-כך כבד וכל-כך פוליטי, בשעה שמתרחשת משימה חצי שיפוטית, כאשר מבקשים את ועדת הכנסת לקבוע אם יש להסיר את החסינות או לא, ונדמה לי שאת ערכאת הרביזיה, את בקרת היועץ המשפטי, צריך להעביר לפורום שיפוט-משפטי, ולא להטיל אותה על ועדת הכנסת.

## היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, אחריו – לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו – לחבר הכנסת אלי דיין.

## רן כהן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברות וחברי הכנסת, מאחר ששמו של חבר הכנסת פנחסי הופש גם ברמה האישית והמשפחתית, ומאחר שבדין הזה צופים רבים מעם ישראל, כמי שעבר את כל הדיונים בוועדה וקרא את כל החומר אני רוצה שיהיה ברור מעל לכל ספק: חבר הכנסת פנחסי, בכל החשדות ובכל כתב האישום, אין אזכור וולו במלה אחת שלקח לכיסו או למשפחתו או לביתו, וגם לא למפלגתו. לא זאת הבעיה, והאדם הזה מהבחינה האישית הוא אדם ישר והגון, לפי מיטב הכרתי.

והטרגי הוא, חברי הכנסת, שהעבירות הללו על חוק מימון המפלגות הן העבירות הקלות. כתב האישום, בעיקרו של דבר, עוסק לא בעבירות על חוק מימון המפלגות, שעליהן אכן מבקרת המדינה כבר הענישה את סיעת ש"ס, אלא בעובדה שהיתה כאן מערכת שלמה של ניסיונות הסתרה והעלמה, של רישום כוזב במסמכי תאגיד, של הצהרות כוזבות למבקרת המדינה, וניסיונות ההסתרה וההעלמה חמורים, מכל בחינה, פי כמה מאשר המעשים כשלעצמם, וזוהי הבעיה.

אשר על כן, אני רוצה לומר נוסף על הדברים הנכוחים, שאני מסכים עם כולם, לגבי בעיית האיפה והאיפה כלפי חבר הכנסת פנחסי לעומת אחרים – אם כי זה לא לגמרי מדויק, כי גם סגן השר דקל עמד למשפט ודינו ייגזר בעוד כמה ימים. אבל העובדה ששרים בכירים בליכוד אכן לא הועמדו לדין עדיין צריכה להטריד את המנוחה של כולנו. אבל זאת איננה, לדאבוני, הצדקה לכך שכאן לא יעמדו למשפט.

אני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת: הסרת החסינות והצורך לעמוד למשפט חיוניים לכל הבית הזה; לא למישהו, יחיד, לא לצד אחד ולא לאגף אחד. זה חיוני כדי להצהיר ולהבהיר כי החסינות ניתנה לחבר הכנסת רק כדי שימלא את תפקידו כנבחרי הציבור ורק כמי שמבטא את עמדות הציבור ששלח אותו ורק למען מילוי תפקידו כחבר הכנסת. ואין כאן אחד בבית הזה, לרבות אנשי ש"ס, שיכולים להגיד ולטעון שחבר הכנסת פנחסי היה חייב להצהיר כוזב כדי למלא את תפקידו כחבר הכנסת. כלומר, במקרה זה, היותו של חבר הכנסת פנחסי נציג ש"ס חייב אותו למעשה הפוך ממה שעשה: במקום לנסות ולהשתמש בחסינותו כמקלט לעבירות של סיעת ש"ס, היה עליו לשמש כמקפיד על מילוי החוק בהיותו איש החוק. ביום שבו תהיה החסינות של חבר הכנסת להיתר גורף לעבור על החוק, באותו יום יחרב מוסרית מעמדה של הכנסת כמחוקק.

אני משוכנע, כי אין החסינות המהותית חלה על העבירות המיוחסות במקרה זה, ולכן, כמו שעשיתי בוועדה, גם כאן אצביע בעד הסרת החסינות. אבל, גברתי היושבת-ראש, אפילו היה לי ספק בכך, עדיף בעיני שביט-המשפט יוציא את פנחסי זכאי, משאנחנו כאן נשחרר אותו גם כחשוד וגם כאשם. תודה רבה.

## היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, אחריו – לחבר הכנסת אלי דיין, ואחריו – לחבר הכנסת מנחם פרוש.

## חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני חש עצמי רע וידיד אמת לחבר הכנסת רפאל פנחסי ואני מתפלל בכל לבי שתוכח חפותו בבית-המשפט. אין בלבי, גם חרף הוויכוח שיש לנו עם סיעת ש"ס, דבר עליהם בתחום זה. עמדותי שלי – אני מעריך, גם עמדת חברי – כולה במישור העקרוני.

אני סבור, כחברי כנסת רבים, שאנחנו עושים עוול לעצמנו והכנסת מצטיירת כפי שהיא מצטיירת בגלל ההפרזה הגדולה שיש לחוק החסינות, לפחות בכל מה שנוגע למישור הפלילי. אני אומר שהגיע הזמן להפסיק לדבר ולהתחיל לעשות. אני מבקש מחבר הכנסת חגי מירום, דווקא כיושב-ראש ועדת הכנסת, ומחבריו, שייטלו את היוזמה לחוקק חוק שיצמצם את החסינות בכל מה שנוגע למישור הפלילי.

מדוע, רבותי, אנחנו צריכים לעמוד ולהיראות, אפילו כלפי עם ישראל, כאילו אנחנו מורמים מעם וכאילו לגבינו יכולים להיות מצבים שבהם אנחנו מחוסנים מפני החוק? דווקא אלה שקובעים את החוקים במדינת ישראל צריכים לקיים בעצמם "התקוששו וקושו", בלשונה של הגמרא, דהיינו שהחוק יחול גם עליהם בשעה שהם עצמם חברי בית-המחוקקים.

אילו נגע הדבר לחברי סיעתי, או אילו נגע הדבר לי עצמי, הייתי הראשון לתבוע להסיר ממני את החסינות כדי שאוכל לעמוד בבית-המשפט ולהוכיח את חפותי ולא להזדקק לכל המניפולציה הזאת של חסינות שאיננה, מיסודה, במקומה.

יש נקודה אחת, והיא צריכה להיאמר: חבר כנסת יכול לסבול יותר מאשר כל אדם אחר מעיני הדין, משהות, ובינתיים מפרסומים עליו. לכן, כאן חייב בית-המשפט לעשות כדי שהצדק יעשה וייראה בזמן הקצר ביותר. יש מקום, לגבי אנשי ציבור, לצמצם את ההליכים כדי לאפשר להם להמשיך לאחר מכן, לאחר שהוכחה חפותם, בתפקידם, בלא שיוטל בהם רבב.

משפט אחרון אני מבקש לומר: אם אכן נכונים הדברים שפורסמו, שלפיהם חבר הכנסת פנחסי עצמו, בשעה שנדונה הסוגיה הזאת של הרישומים וכדומה, אמר: הניחו לי את המעטפות, הניחו לי את הדברים, מפני שלי יש חסינות, ועל כן, הואיל ויש לי חסינות אוכל ביתר קלות לעמוד ולהתמודד עם המערכות המשפטיות – זו בדיוק הסיבה לכך שאנחנו צריכים להסיר את החסינות ממנו ולמנוע מעצמנו המשך דיונים בכלל בסוגיה הזאת בעתיד. תודה.

## היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו – חבר הכנסת יורם לס.

### אלי דיין (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, בימים אלה יש התקפה רבתי על מוסד החסינות, ומן הראוי להבהיר שמוסד החסינות הוא מוסד קונסטיטוציוני חיוני לתפקודו של חבר הכנסת. לכן, לדעתי אין לערבב בסוגיה הזאת את ההתקפה העקרונית נגד מוסד החסינות, אלא מוסד החסינות חל, כמובן, אם הוא מהותי ואם הוא דיוני, במגבלות שלו.

ואנחנו הצבענו כפי שהצבענו בוועדת הכנסת – ולשם כך נטלתי את רשות הדיבור – כדי להזים את ההתקפה שהתחילה מאז ההצבעה, כאילו חברי סיעת העבודה חברו יחדיו והצביעו כפי שהצביעו משיקולים לא ענייניים אלא משיקולים אחרים. ולא היא.

אני רוצה להודיע לכנסת בצורה מוסמכת, שבעניין החסינות קבענו לעצמנו כלל עקרוני, שלא יהיו שום הוראות או הנחיות קואליציוניות ולא יהיו שום דיונים סיעתיים, ולא היתה שום חבירה יחדיו ולא היתה שום התייעצות ביני לבין החברים ובין יושב-ראש הוועדה לבין החברים.

כל מי שמייחס לנו כוונה כזאת, הרי הוא אומר דברי שקר ועלילה ביוזעין, כדי ליצור סבך ולהכניס אותנו לתוכו, כדי שלא נצא ממנו, או להגדיל שנאה בינינו לבין ש"ס, או אפילו בתוך מפלגת העבודה עצמה.

לכן, רבותי חברי הכנסת, נודה על האמת, היו לנו התלבטויות קשות בוועדה, התלבטויות אמיתיות שנבעו משני נושאים: הנושא של עינוי דין והפרסומים שבאמת לא היו כהוגן, כי כתב האישום היה אחר והפרסומים היו אחרים. דבר שני שהפריע לנו היה שאלת החסינות המהותית, שנבדקה באופן ענייני. אך מה שהפריע לנו יותר מכול – הטענה כבדת המשקל של איפה ואיפה, שלכאורה הוצגה במסמכים ובעדויות.

אבל, רבותי, כל חבר כנסת בוועדה שקל את כל השיקולים האלה והצביע לפי מצפונו, ללא קבלת שום הנחיות ו/או תכתיבים, וללא ערבוב של שיקולים קואליציוניים או שיקולי בחירות לנשיאות, או כל מיני נושאים אחרים שהועלו ועדיין מועלים.

לכן, רבותי חברי הכנסת, היום נצביע כולנו במליאה לפי אותם שיקולים ענייניים ומצפוניים של כל חבר כנסת. תודה.

### היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, אחריו – לחבר הכנסת יורם לס, ואחריו – לחבר הכנסת סאלח טריף.

## מנחם פרוש (יהדות התורה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אם אומנם, כפי שאמר קודמי, אנו מצביעים כל אחד לפי מצפוננו ולא לפי הנחיות מראש, קשה לי להבין את הזמן המוגבל של שלוש דקות. להשפיע ולשכנע בשלוש דקות – זה בלתי אפשרי.

אבל, בזמן המצומצם העומד לרשותי אני ארשה לעצמי לצטט ציטוטים ופסוקים שהם כותרות לנושא הרגיש הנדון.

חברי כנסת נכבדים, כאשר אנחנו נצביע תהדהד הקריאה, יהדהד הצו האלוקי: "לא תעמד על דם רעך". ואיך אומר שלמה המלך? הוא אומר: "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא".

כלל גדול הוא: עיני הדין קשה מן הדין.

כאמור, כל אלה הן כותרות לנושא עליו אנו דנים עתה.

אנו צריכים לזכור ש"אלוקים יבקש את נרדף" – כך אמר שלמה המלך. או כפי שנאמר במסכת אבות: "חרב באה לעולם על עיני הדין".

ואיך אמר רבי יוחנן במסכת בבא מציעא: "לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין". רבותי חברי הכנסת, נקשיב, ירושלים עיר הקודש, על כל הודה והדרה ותפארתה, נחרבה. על מה? על אשר העמידו דיניהם על דין תורה. זה מחייב אותנו כאשר אנחנו נדרשים עכשיו לחרוץ גורלו של איש בנושא רגיש זה.

נתבונן ונראה מה שנאמר: "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". הרי היה צריך להיאמר: "אין אדם צדיק בארץ אשר לא יחטא". ואם נאמר: "אשר יעשה טוב ולא יחטא", המשמעות היא, שכאשר עושים דברים טובים, עושים גם משגים. וללא כל ספק נעשו משגים. כל אחד מאתנו עושה משגים, כל אחד במישור אחר, אבל עלינו להביא זאת בחשבון, שאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא.

לפנינו, רבותי, ההודעה של היועץ המשפטי אשר קבע, כי האישום נגד חבר הכנסת פנחסי הוא ציבורי ואין מייחסים לו הנאה אישית, וההאשמות אינן מהחמורות. המשמעות ברורה, ובעבור האישום הציבורי הוא כבר בא על עונשו. הציבור, היינו ש"ס, שילמו כעונש קנס בסכום כסף גדול, כפי שהטילה מבקרת המדינה.

וכשמדובר על אישום ציבורי, ניתן דעתנו להשלכות, להשפעות על אישי ציבור, כאשר תינתן היד לדון לכף חובה איש ציבור ללא רחמים.

בפרשה זו תמוה ביותר העיתוי של הגשת כתב האישום, עתה, בעוד מדובר כאן על האשמה משנת 1988, וכאשר עוד לפני שנתיים הודיע היועץ המשפטי שבתוך חודשיים תוגש התביעה. אם כן, למה ומדוע עיכבו את זה עד כה?

האם אנו יכולים להיות שאננים ולראות איך חבר הכנסת פנחסי מתבוסס בדמו, ולא רק הוא אלא גם אשתו, ילדיו ומשפחתו? הביטו וראו ערמות ערמות של קטעי עיתונות במשך למעלה משנתיים, עם השמצות, הפרזות וחשדות אישיים.

רבתי, צו הוא לנו: "לא תעמד על דם רעך".

### היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יורם לס, אחריו – לחבר הכנסת סאלח טריף, ואחריו – לחבר הכנסת יוסף עזרן.

### יורם לס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, המקרה של חבר הכנסת פנחסי מייצג שוב את הבעיה של עינוי הדין. אפשר היה לחשוב שהדברים קרו בבחירות האחרונות, ולמעשה הם קרו לפני למעלה מארבע שנים.

עינוי הדין אינו רק בעיה אישית. עינוי הדין הוא בעיה של פגיעה בדמוקרטיה. אם שליח ציבור במערכת בחירות אולי סרח, והמערכת המשפטית לא מספיקה למצות את הדין אתו במשך ארבע שנים, הרי אותו אדם מופיע שוב במערכת הבחירות הבאה, כאשר תלוי ועומד נגדו דבר זה או אחר, והבוחר עומד נבון בגלל אוזלת-ידה של המערכת המשפטית, שלא מספיקה בארבע שנים לגמור דברים שלפעמים נראים פשוטים.

אמר יושב-ראש ועדת הכנסת, כאילו הבעיה היתה שחבר הכנסת פנחסי השתמש בזכות השתיקה. אני רוצה להזכיר אירוע אחר. מה קרה בליכוד? שם החשבוניות לא שתקו. בשנת 1988 הלך הליכוד, הקים חברות פיקטיביות, נתן חשבוניות פיקטיביות. לא היתה שום בעיה להוכיח את כל הדברים האלה, אבל העניין נסחב שנה ועוד שנה ועוד שנה. איש לא השתמש בזכות השתיקה שלו.

כאשר חבר הכנסת פנחסי מרגיש שיש כאן איפה ואיפה, המקרה של הליכוד הוא דוגמה ברורה מאוד לכך. אחד מגדולי התורמים לליכוד ובעל ממגורות "דגון" בחיפה, אדם נשוא פנים, אותו לא מתרימים דגי רקק. מי שהגישו נגדם תביעה היו דגי הרקק לגבי החשבוניות הפיקטיביות. לא תבעו את גזבר הליכוד. בהתחלה תבעו איזה חשב קטן, אחרי זה מלשינון קטן, ובסוף הגיעו לאיזו רמת ביניים.

יש בעיה של איפה ואיפה, וחבר הכנסת שמיר, שהיה ראש הממשלה, יודע בדיוק על מה אני מדבר.

אני לא מאשים פה אף אחד בעניין של חשבוניות פיקטיביות ברמה המיניסטריאלית, כי אין לי הוכחות. אבל האחריות המיניסטריאלית היתה על הכתפיים של מי שהקים חברות פיקטיביות והגיש חשבוניות פיקטיביות.

רבותי חברי הכנסת, בשנת 1982 תוקן חוק החסינות של חברי הכנסת ונשללה חסינות לגבי עבירות תנועה. טוב שהדבר נעשה. באותו אופן צריך לבטל לחלוטין ומראש, בלי דיון, כל מקרה שבו יש כתב אישום נגד איש ציבור שקיים חשש כי השקל דבק בידיו. לא צריך להיכנס לדיונים בעניין זה.

לעומת זאת, צריך להמשיך ולהגן על אנשי ציבור בתוקף עבודתם הציבורית. תודה רבה.

### היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת סאלח טריף ויתר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף עזרן, ואחריו – לחבר הכנסת שלמה בניזרי.

### יוסף עזרן (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, חברי בבית הזה, על פניו, כך נראים הדברים, אנחנו דנים בנושא הסרת חסינותו של חבר הכנסת פנחסי. רבותי, ההצבעה, אם תהיה, אין לה ולא יהיה לה שום קשר עם עצם הנושא האמיתי שהוא לב הבעיה: כן הסרת חסינות או לא הסרת חסינות. האינטרסים העזים המתנגשים של הבלוקים הגדולים כאן בבית הזה, משני הכיוונים, כבר הפכו את הנושא הזה של הסרת החסינות של פנחסי לשולי שבשוליים.

רבותי, אני יודע, ואני אומר לכם את זה מכל הלב, בלי שום נימה פוליטית, אף שהבית הזה כל כולו, מהמסד עד הטפחות, פוליטי: הנושא של פנחסי כבר בטל בשישים, אבד, נעלם, כאילו האיש שקוף, לא קיים. אין פה בכלל נושא אנושי, אין פה נושא של צדק ואין פה נושא של שיקול דעת.

אני מכריז ואומר, וזאת לא האשמה, חלילה, אלא העובדות כפי שאני שומע עכשיו, חש אותן וממשש אותן בשטח: היום דנים על כל האינטרסים המקיפים של שלטון, של עוצמה, של הפלת ממשלות, של הקמת נשיאים – כל הנושאים שבעולם, רק לא הנקודה והציר המרכזיים: האדם כאדם. האדם מהאספקט האנושי, מהבחינה ההומנית, נעלם ואיננו. ולכן אני סבור שכל העניין הזה, בצדק, צריך להישקל בפרספקטיבה הנכונה שלו.

מורי ורבותי, אני מצטט. בזמנו, כאשר חסינותו של חבר הכנסת לשעבר מיעארי עמדה לדיון בוועדת הכנסת, ואחר כך המליצה ועדת הכנסת והעבירה את הנושא למליאה, השר דהיום, רובינשטיין, משפטן דגול, אדם הגון שאינו חשוד, חס וחלילה, במשוא פנים בעניין הזה, שאל בפירוש את מי שצריך לשאול, אני הייתי אז חבר הוועדה: למה אתם מביאים לדיון אך ורק את הנושא של חבר

הכנסת מיעארי, הרי עוד אחרים עברו על החוק הזה? התשובה היתה: מה זה משנה? עצם העובדה שהוא עבר על החוק, בזה אנחנו דנים ונסיר את חסינותו.

### **היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת עזרן, נא לסיים.

### **יוסף עזרן (ש"ס):**

סיימתי, גברתי.

קם האיש הזה ואמר: אדוני היועץ המשפטי, לידיעתך, אנחנו נתנגד להסרת החסינות, מפני שאם קיימת אפליה במה שנוגע לעבירות מכל סוג שהוא במה שקשור לחברי הכנסת, הרי אנחנו לא נשלים בשום פנים ואופן עם איפה ואיפה. יתירה מכך, היועץ המשפטי זמיר אמר בזמנו: תבדקו אותי – בנושא מסוים שאני לא רוצה להזכיר.

### **היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת עזרן, נא לסיים.

### **יוסף עזרן (ש"ס):**

ואני מצטט: "אם, חס ושלום, יש אפליה, הזכות שלכם היא להתנגד להסרת החסינות".

הסרת החסינות אינה דבר קדוש, אלא דבר של צדק מוסרי וצדק בסיסי. לכן, אם אנחנו מתעלמים מהאדם ומוחקים אותו מבחינה אנושית, אין שום הצדקה ואין שום טעם ועניין להצבעה זו. לכן אנחנו נתנגד בכל התוקף.

### **היו"ר ע' מאור:**

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה בניזרי, אחריו – לשר אריה דרעי, שידבר כחבר הכנסת, ואחריו – לחבר הכנסת דן מרידור.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, תוך כדי דבריו של יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת חגי מירום, רשמתי לעצמי הערות מספר. לגבי איפה ואיפה, באותם מקרים בשנת 1988, אנחנו כולנו טוענים שהיתה איפה ואיפה, ואיש לא הכחיש את זה, וראינו את הדברים בעליל תוך כדי הדיונים בוועדה.

אתמול, ביום האחרון של הדיונים, פנינו חברי הכנסת מיכאל איתן, רחבעם זאבי ואנוכי ליושב-ראש הוועדה ואמרנו לו: תשמע, יש פה טענה של איפה ואיפה. לא השתכנענו לא על-ידי היועץ המשפטי ולא על-ידי פרקליטת המדינה שאין כאן איפה ואיפה. חלקנו מתנגד להסרת החסינות. בוא ונמתין חודש-חודשיים, ניתן לפרקליטות המדינה לבדוק את הנושא היטב, מכל הצדדים, ולאחר שיבדקו ויחליטו את ההחלטות שלהם, אם יגיעו כמה הצעות להסרת חסינות, אנחנו נהיה הראשונים שנתמך בהסרת החסינות. אבל, לצערי הרב, יושב-ראש הוועדה התנגד נחרצות ואף לא רצה להעלות את הנושא הזה כהצעה לסדר בוועדה. אני חושב שמנעת פה הליך דמוקרטי מקובל, אף שהיו לך טיעונים שהיתה החלטה לפני כן. זו נקודה ראשונה.

נקודה שנייה, הטענה של היועץ המשפטי היתה שהזמן ארוך, אבל עורך-הדין דן אבי-יצחק אמר, בצדק: אני רוצה ללמוד את הנושא, לקרוא קצת את החומר, את כתבי האישום. מדובר על 15 קלסרים בסך-הכול. אמר לו היועץ המשפטי, שדי בשבוע כדי ללמוד את כל הנושא. אם אתה מדבר על כך שבמשך שלוש שנים חקרתם, שבוע ללמוד את הנושא מספיק? אלא הוא אשר חשדנו, שפה מדובר בהשהיה מכוונת.

מדובר פה בספק. הרי כולנו נכנסנו פה לספק. ברגע שלא קיבלנו תשובות מספקות לגבי הנושא של איפה ואיפה נכנסנו פה לספק, והדגשתי את זה אתמול בוועדה. כשמדובר בספק, יש לנו פסק-דין של השופט חיים הכהן והיועץ המשפטי בן-זאב, וכולם טענו: בזמן שיש לנו ספק, אנחנו הולכים לקולא. פה נוצר ספק, ומכיוון שיש ספק, לדעתי, כולנו אמורים להצביע נגד הסרת החסינות, בהסתמך על פסקי-הדין של היועץ המשפטי בן-זאב.

אחת הטענות בוועדה היתה, שוב של היושב-ראש, שמדובר בהיבט ציבורי: כיצד אנחנו ניראה בעיני הציבור, אנחנו שצריכים לשמש דוגמה? שאלתי אליך שוב, אדוני היושב-ראש: האם חוקים נחקקים על-פי חוות דעת ציבורית? האם בכל חוק שאנחנו מחוקקים אנחנו מסתכלים מה יאמר הציבור? האם אנחנו צריכים להעניש את חבר הכנסת פנחסי רק בגלל ההיבט הציבורי? לפי הכלל הזה, בכל בקשה להסרת חסינות שתגיע עכשיו לדיון בוועדת הכנסת – מה אנחנו צריכים לעשות? מכיוון שהיועץ המשפטי כבר המליץ, אנחנו ניראה לא יפה מבחינה ציבורית, ניראה מכוערים בעיני הציבור אם נחליט אחרת? בבקשה, אתה יודע מה? בוא נכתוב את הכלל הזה שיהיה כלל ברזל: כל בקשה להסרת חסינות שתגיע מהיום והלאה, נקבל אותה, כדי שלא ניראה מכוערים ציבורית, ואז נמנע את כל הדיון בוועדת הכנסת וגם את הדיון הזה שיתמשך כמה שעות שיתמשך. בשביל מה צריך את כל זה? הרי אנחנו מסתכלים כאן רק מההיבט הציבורי.

## היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בניזרי, נא לסיים.

## שלמה בניזרי (ש"ס):

אני מסיים.

לפיכך, אני רוצה לסיים בנקודה אחרונה, שכל הדיון הזה וההצבעה היום במליאה הם בדיחה אחת גדולה. כבר הדגישו כולם את הנושא הזה: איש לא מכיר את הנושא, לא קראו את כתב האישום, לא רק אנשים פה במליאה, אלא גם בוועדת הכנסת. למעלה מ-50% מחברי הכנסת לא נכחו אז בדיון, ומסופקני אם הם קראו, והם אמורים לשמש כבית-משפט מיניאטורי, לבוא ולחרוץ דינו של האדם בזמן שהם לא שמעו את הדברים. תודה.

### היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן מרידור – איננו באולם. בבקשה, חבר הכנסת רוני מילוא, אחריו – חברת הכנסת לימור לבנת, ואחריה – חבר הכנסת אברהם רביץ.

### רוני מילוא (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הבית לעובדה, שדברים שנאמרו כאן אשר להבדל בין פעולה של הונאה או שוחד למען מפלגה לבין גנבה אישית, כאילו המעשה שנעשה למען מפלגה ראוי להיחשב כחשוב פחות – אין להם לחלוטין יסוד משפטי.

בית-המשפט העליון, במשפט השוחד בפרשת תל-גיבורים, ששם טענו שהשוחד לא נלקח לטובה אישית אלא לטובת מפלגה, קבע חד-משמעית, שלא רק שזה חמור לא פחות, זה אפילו חמור יותר.

במקרה שלנו לא מדובר בעבירת שוחד, אבל בעבירות שבהן מדבר הטיעון הזה, שהדבר נעשה למען מפלגה – אין בו כדי להקל, ולו כהוא זה, את עצם העניין.

אני חייב להודות, שאני הייתי מתייחס אל הנושא בגישה הרבה יותר פתוחה, גם בגלל הסימפטיה שיש לי כלפי חבר הכנסת פנחסי, ואני מכיר אותו היטב, הייתי מתייחס אחרת אלמלא שמר חבר הכנסת פנחסי על זכות השתיקה, כפי שהוא שמר בחקירה זאת. לא יעלה על הדעת שאדם ישתמש בזכות השתיקה, שמטרתה על-פי החוק למנוע את הפללתו – וכך קובע החוק: אדם יכול להשתמש בזכות שתיקה ולא להשיב כשהוא רוצה למנוע את הפללתו – ולבוא אחר כך, בלי לתת הסברים, ולטעון כלפי היועץ המשפטי או המשטרה או כלפי כל גורם אחר, מדוע אין נוקטים נגדו הליכים ומדוע מביאים את העניין לבירור בפני בית-משפט.

לכן אני חושב כי הכנסת צריכה להחליט על הסרת החסינות. אין פה בעיה של חוסר תום לב מצד היועץ המשפטי לממשלה.

אני חושב שחבל, חבל מאוד, שמעריבים את הנושא הזה בנושאים אחרים במודע או שלא במודע, בעקיפין או במישרין. אני שומע שהיום מתכנסת מועצת החכמים לדון בנושא של ביטחון הפנים שהולך ומתדרדר, וכולנו יודעים שביטחון הפנים שבו מדובר הוא ביטחון אחר כנראה, ולא דווקא

הנושא עצמו. ומדובר בבחירת נשיא, כשמנסים לקשור דבר בדבר, ואני רואה בזה דבר חמור. עצם מעשה הפרסומים האלה הוא דבר חמור.

אני חושב, ידידי חברי הכנסת, שאם אנחנו לא נצביע, וברוב גדול, בעד הסרת החסינות, יכולים החשדות האלה, בסופו של דבר, להתברר אכן כחשדות מבוססים, מפני שלא יעלה על הדעת, כאשר אנחנו עוסקים בנושא הזה – מאחר שזה עבר את היועץ המשפטי לממשלה ואת פרקליטת המדינה ואת כל המערכות האחרות, וועדת הכנסת החליטה ברוב של עשרה נגד חמישה, לאחר ששמעה את כל הפרטים של ההמלצה להסרת החסינות, לא יעלה על הדעת שלא לקבל את ההמלצה במליאת הכנסת.

אני קורא לחברי במפלגת העבודה לדחות הצדה כל שיקול זר לעניין, חד-משמעית – – –

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

— — —

**רוני מילוא (הליכוד):**

אני בהחלט מעריך את ההצבעה הגלויה אתמול, חבר הכנסת זיסמן – – –

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

— — —

**רוני מילוא (הליכוד):**

חבר הכנסת זיסמן, אני נותן לך מחמאה. אני מעריך את ההצבעה הגלויה אתמול, ואני מקווה מאוד שההצבעה החשאית היום תהיה תואמת את ההצבעה הגלויה שהיתה אתמול בוועדת הכנסת. תודה רבה.

**היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה; אחריה – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

## **לימור לבנת (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה רק להזכיר לחברי הכנסת ולציבור כולו, שעלול לחול איזה בלבול, בעיקר בקרב הציבור, לגבי מהות הבקשה שהובאה היום לפני הכנסת ולגבי החלטת הכנסת היום.

ובכן, הכנסת אינה עומדת להחליט אם סגן השר פנחסי אשם או אינו אשם, והאם יש להרשיע אותו, או אין להרשיע אותו. משמעותה של החלטת הכנסת היום לא תהא לא זיכוי ולא הרשעה. הכנסת מתבקשת להחליט רק בשאלה אחת: האם יועמד חבר הכנסת פנחסי לדין בפני בית-משפט, ככל אזרח, משום שהדברים שבהם הוא מואשם, וצריך לזכור שהוא רק מואשם, לא נעשו במסגרת או למען תפקידו כחבר הכנסת. את זה אני מבקשת מכל חברי הכנסת לזכור היטב.

לכן, דברים שנאמרו כאן ודברים שעוד ייאמרו כאן על חומר הראיות ועל פרטים בכתב האישום, אינם רלבנטיים כלל וכלל לעניין הזה. אותו כתב אישום הוגש גם נגד אזרחים שאינם חברי הכנסת, והבקשה היא כאן להעמיד חבר כנסת במעמד של כל אזרח רגיל, על מנת שבית-המשפט יוכל לשקול, להכריע ולהחליט גם לגבי טענת החסינות המהותית וגם לגבי חומר הראיות. כך צריך לראות את הדברים, ואני מציעה לכולנו וגם לציבור לראות כך את הדברים, לבל יהיה בלבול.

## **היו"ר ע' מאור:**

תודה. חבר הכנסת אברהם רביץ, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו – חבר הכנסת גוֹן שגב.

## **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

גברתי היושבת-ראש, היום אני צריך להחליט, ואני לא יודע לפי מה. דרכך אני רוצה לפנות אל יושב-ראש הכנסת ולשאול אותו כמה שאלות. אדוני היושב-ראש, מה אתה באמת רוצה ממני? שאני אדון את היועץ המשפטי, האם הוא צודק או לא? ולפי אילו נתונים עלי לדון? האם ראיתי אותו, האם דיברתי אתו? מאין עלי לדעת אם יש לו או אין לו שיקולים לא-ענייניים? מהיכן אדון אותו, האם מתוך זה שהוא אדם סימפתי? והוא באמת אדם סימפתי.

זה מזכיר לי פרשה. ויהי מקץ שנתיים ימים ויוסף חולם, והנה עומד על פנחסי. במשך השנתיים האלו עלו שבע פרות שמנות, בריאות בשר, ותרעינה באחו, בשדות המפלגות השונות. ולא קרה שום דבר. והנה עלתה מן היאור פרה דקת בשר, ואז התעורר יוסף חריש. זו הרגשתי.

ואני פונה עוד אל יושב-ראש הכנסת, שדחה את בקשתי היום: מה אתה דורש ממני, כי אדון ואחליט אם ועדת הכנסת והיושב-ראש שלה הם ישרים והגונים? מהיכן עלי לדעת? האם אני חבר בוועדה? הרי דיוניה היו בדלתיים סגורות גם בפני חברי הכנסת. נדמה לי שזה תקדים, שוועדה נסגרת בפני חברי הכנסת. אני רציתי לשמוע, להבין, להתרשם מתגובות פניו של הנאשם, של המאשים. גם את הפרוטוקול לא יכולתי לקרוא. כיצד אדון?

ושוב, אדוני היושב-ראש, עלי לדון את חבר הכנסת פנחסי. מה אתה רוצה ממני? לפי אילו נתונים עלי לשפוט את חבר הכנסת פנחסי? וזה לא כפי שאומרת חברת הכנסת לימור לבנת, זו היתממות. הסרת החסינות מחבר הכנסת היא לא רק משפט, היא גם גזר-דין זוטא.

האם לשפוט אותו לפי הדברים שהוא אמר כאן לפנינו? אם לפי דבריו שאמר כאן, אסור להסיר את חסינותו. האם מעשיו, אם עשה אותם, הם נורמטיביים לפי הנהוג במפלגות בישראל? וחברי, חברי הכנסת, הנורמה חשובה כאן, גם כדי להיות בטוחים שאין איפה ואיפה. הרי זו התשתית לבדוק האם השיקולים הם ענייניים.

**היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת רביץ.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אני כבר מסיים.

כדי להסיר לזות שפתיים, מדוע לא יובאו לדיון בו-זמני חשודים ממפלגות שונות? נמתין עד שיסתיימו החקירות של החשודים האחרים.

חברי חברי הכנסת, רוב חברי הכנסת שהתבטאו כאן – –

**היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת רביץ, משפט מסיים בבקשה.

**אברהם רביץ (יהדות התורה):**

זה משפט אחרון. אני אומר שרוב חברי הכנסת שהתבטאו כאן עד לרגע זה היו נגד הסרת החסינות, אבל משום-מה לא היה להם האומץ להסיק מסקנות בהתאם.

חברי הכנסת, ההצבעה היא חשאית, ושם אנחנו יכולים להיות עם מצפוננו. אני רק רוצה לומר, שהמעמד הזה הוא מעמד טרגי-קומי. הוא טרגי מכיוון שאנחנו עוסקים באנשים; הוא קומי, מכיוון שאנחנו עוסקים בצד האפל שלנו עצמנו.

## היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, בבקשה; אחריו – חבר הכנסת גונן שגב, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

## עמנואל זיסמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מה שאנחנו מתבקשים זה לא לחרוץ את דינו של חבר הכנסת פנחסי. לפי ההתרשמות שלי, בית-המשפט, או יזכה אותו או יטיל עליו עונש סמלי.

אנחנו מתבקשים להעביר את ההכרעה לבית-המשפט ואנחנו מצווים לפעול לשמירת המעמד הרם והעצמאי של המערכת המשפטית ולחזקה. והעם בישראל מאמין במערכת בתי-המשפט הרבה יותר, לצערי, מלכל אחד אחר בכנסת הזאת, ואנחנו בתוכה.

אני אומר לחבר הכנסת פנחסי במלוא הכנות: אמרת בוועדה ואמרת גם כאן שפגשו אותך ושאלו אותך, איפה הכסף. אני מבין מה עבר עליך. אבל אם אנחנו לא נסיר את חסינותך, ימשיכו לשאול את השאלה הזאת. אבל אם אתה תלך לבית-המשפט, זה יהיה אחרת.

אני חייב לדחות בצורה של גינוי את דבריו של חבר הכנסת דראושה; אני מעריך ומכבד אותו וגם את הסגנון התרבותי שבו הוא נאבק על דעותיו הקיצוניות, שאני לא מקבל אותן, בעיקר בתחום הקונפליקט הישראלי-הערבי. הוא הטיל דופי ביועץ המשפטי לממשלה. היועץ המשפטי לממשלה הוא מוסד שאנחנו מצווים לעשות את הכול כדי לשמור על מעמדו העצמאי והבלתי תלוי. אנחנו צריכים לשמור על סמכויותיו כראש התביעה הכללית וכממונה על החקירה.

שמעתי את יושב-ראש הכנסת מגיב, שאין להשתמש בביטוי הזה, שהיועץ המשפטי לממשלה מחפש את הספרדים ואת הערבים. האם חבר הכנסת לשעבר דקל היה ממוצא ספרדי או ערבי? איך אפשר בכנסת הזאת, כשהטלוויזיה משדרת, להשמיע טענה כזאת בלי תגובה שלכם, רק של יושב-ראש הכנסת?

אני השתתפתי בכל הישיבות. לא היה שום סימן הכי קטן, חבר הכנסת גמליאל. אתה אחוז כנראה בדעה קדומה. היועץ המשפטי לממשלה פועל, לפי דעתי, ממניעים של טוהר מידות וחיפוש הצדק.

ואחרון אחרון, אני רוצה לקרוא גם מה שאמרה פרקליטת המדינה. פרקליטת המדינה נשאלה, מדוע לא נוקטים אמצעים נגד אחרים, והיא הביאה גם את הדוגמה של דקל וגם את הדוגמה של חבר הכנסת אהוד אולמרט. הוא נחקר ויצא זכאי מהחקירה. היא אמרה בסוף דבריה: אי-אפשר לומר פה איפה ואיפה. כאשר היו ראיות נגד אנשים נכבדים מאוד, הם הועמדו לדין. אם מישהו בכנסת הזאת יודע על עבירות פליליות – זה לא פשוט לבוא ולומר, למה לא עשיתם. מי שיודע יספר, ואנחנו נסיק את המסקנות.

ולסיום, עם ישראל רוצה מאתנו, יותר מאי-פעם, אורח חיים ההולם את צורכי המדינה והעם. הוא רוצה, שההתנהגות של שליחיו, ואנחנו שליחיו, תהיה התנהגות לפי נורמות נאותות, ושנחנו גם נהיה דוגמה אישית במילוי תפקידנו. העברת ההכרעה לידי בית-המשפט היא מילוי תפקידנו כפי שאנחנו צריכים למלא אותו.

### היו"ר ע' מאור:

תודה רבה לחבר הכנסת עמנואל זיסמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת גונן שגב, אחריו – לחבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – לחברת הכנסת יעל דיין.

### גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אינני מתכוון לדבר על מקרה סגן השר פנחסי. אצביע בעד הסרת חסינותו של סגן השר פנחסי אולי בטיעון קצת קלוש, מפני שאין גוף אחר שיכול לבצע אקט זה, וכאן שורש הבעיה.

המעמד מעציב לא רק בשל ההאשמות לכאורה המועלות נגד איש ציבור, אשר אמור להיות סמל היושר ודוגמה לטוהר. המעמד עצוב שבעתיים, כיוון שנושא חשוב זה של הסרת חסינות עומד להצבעה בפני גוף אשר חבריו אינם בעלי הכישורים המתאימים לדון בנושא נכבד וכבד זה. בכנות, לכמה מבינינו יש השכלה משפטית מספקת שתאפשר לנו לנתח את הסוגיה הנ"ל?

היועץ המשפטי לממשלה הגיש בקשה בדבר נטילת חסינות מחבר הכנסת רפאל פנחסי. העבירות המיוחסות לחבר הכנסת פנחסי הן: א. עבירה לפי סעיף 423 לחוק העונשין – 1977, רישום כוזב במסמכי תאגיד; ב. עבירה לפי סעיף 415, עם סעיף 33 לחוק, ניסיון לקבל דבר במרמה; ג. עבירה לפי סעיף 499(1) לחוק, קשירת קשר לביצוע פשע; ד. עבירה לפי סעיף 9א לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973 – הצהרה כוזבת.

עם יד על הלב, מי מחברי הכנסת ההולכים להצביע היום ולהכריע בסוגיה קשה זו קרא את כתב האישום? אינני שואל, מי קרא את אוגדן הנתונים שהוצג בוועדת הכנסת. מי מבין 120 חברי הכנסת מבין את סעיפי האישום? כמה לחצים בין-מפלגתיים הופעלו? כמה לחצים תוך-מפלגתיים, משיקולים אשר אינם רלבנטיים לעניין, הופעלו בשבועות האחרונים?

אני מקווה שחבר הכנסת פנחסי חף מפשע, וההליך המשפטי יוציא את האמת לאור. אך אולי נלמד מניסיון זה, שאינו מוסיף כבוד לבית הזה, ונעביר את ההכרעות בסוגיית נטילת החסינות של חבר כנסת, כאשר מדובר בעבירות פליליות לכאורה, לידי הרכב נרחב של בית-המשפט העליון, אשר לשופטיו הכלים המתאימים לשפוט את העניין לגופו ללא שיקולים זרים.

## היו"ר ע' מאור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר זנדברג, אחריו – לחברת הכנסת יעל דיין, ואחריו – לאחרון הדוברים, חבר הכנסת שמואל אביטל.

## אליעזר זנדברג (צומת):

כבוד היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, בדברי אני מבקש להתייחס לשתיים מהטענות המרכזיות שהועלו כאן גם על-ידי סגן השר פנחסי וגם בכלי התקשורת ובמסגרת הדיונים בוועדת הכנסת. תודה.

שתי הטענות נוגעות בעצם לטענה כללית אחת של רדיפה ואיפה ואיפה. הרדיפה הראשונה היא רדיפה של תנועה, רדיפה פוליטית של תנועת ש"ס. נאמר פה, ושמעתי את הדברים כבר כמה פעמים, שהיועץ המשפטי לממשלה רודף את תנועת ש"ס. למעשה, החיבור הכולל של כתבי האישום, המטרה שלהם והמגמה שלהם היתה מלכתחילה לבוא ולרדוף אותה מפלגה.

לפי מיטב זיכרוני, החקירה נפתחה כששר המשטרה היה חיים בר-לב, שר ממפלגת העבודה בממשלת האחדות. החליף אותו שר מטעם הליכוד. לאחר מכן התחלפו בתקופת החקירה, כמדומני, שלוש ממשלות מכל הסוגים; בכולן היתה ש"ס שותף קואליציוני בכיר, היתה לה עמדה, היה לה כוח. קשה לי להאמין שהרדיפה הפוליטית הזאת התנהלה במקביל לכוח הפוליטי העצום שהיתה לאותה מפלגה, פרופורציונלית לאורך התקופה כולה.

הטענה השנייה היתה טענת איפה ואיפה; מה שאמר פה סגן השר – מדוע אהיה אני יוצא דופן? הוא התכוון "יוצא דופן" לא בכך שהוא ינהג כהלכה וכדין, אלא יוצא דופן בכך שאותו יעמידו לדין, ואחרים – לא יעשו כן לגביהם.

אני מאמין שצריך לבדוק, האם החשדות למעשים שבגינם מתבקשת הסרת החסינות של סגן השר פנחסי בוצעו אך ורק בסיעת ש"ס, או שמדובר בקצה קרחון המלמד על שיטות פסולות של ניהול כספי מפלגות.

ישבתי בוועדת הכנסת ושמעתי את התביעה הכללית. ההסברים לגבי אי-חקירת פרשיות אחרות הנוגעות למפלגות הגדולות ונוגעות למעשים דומים נשמעו בעיני כגמגומים. היועץ המשפטי אמר: אני לא יודע למה לא חקרו. העוזר שלו אמר: אני לא בקיא בזה. כל אחד העביר את הכדור הלאה. פרקליטת המדינה אמרה: נתתי הוראה לחקור ולא חקרו ואני לא רוצה להיכנס לזה.

הדברים לא מקובלים עלי. אני לא מבין איך אפשר למצוא ראיות ולהעמיד לדין אם לא שואלים שאלות. אם לא חוקרים – לא מוצאים ראיות, ובעיני זה דבר פסול.

אבל למרות זאת, ולמרות ההתרשמות הקשה שלי, שאולי פה היה מצב שלגבי חקירות אחרות טמנה התביעה הכללית את ראשה בחול, אולי מרצונה, אולי מפני שהטמינו את ראשה בחול, למרות כל זאת, אני סבור שיש להסיר את החסינות.

אני מאמין שלא מרפאים עוול בעוול, ואני מאמין, שאם אנחנו נבוא כאן ונאמר, שבגלל חקירה פלונית אחרת שלא מוצתה ולא הגיעה לכלל סיום, אנחנו לא נחליט להסיר את החסינות, במקרה שיש תשתית ראייתית הולמת, אנחנו עצמנו ננציח את הנורמה הפסולה, אנחנו עצמנו נתרום לכך שהנורמה הזאת תכה שורש ותהפוך נחלת הכלל. לא מרפאים עוול בעוול.

לכן אני סבור, בפרט לאחר ששמעתי את הדין כולו בוועדת הכנסת, ולאחר שראיתי שקיימת לכאורה תשתית ראייתית בסיסית בעניין של סגן השר פנחסי, ולאחר שלא מצאתי כל שיקול או כל עובדה שיכולה ללמד על העדר תום לב של היועץ המשפטי לממשלה כלפי פרשת סגן השר פנחסי פנימה, אני סבור שנתמלאו התנאים.

אני רוצה לומר משפט כללי אחד ולסיים בו. אני מאמין שהצבעה בנושא של הסרת חסינות, כמו גם הצבעה שצפויה לנו בשבוע הבא בנוגע לבחירתו של נשיא המדינה, היא הצבעה חשאית ואישית. אין פה עניין של משמעת סיעתית או משמעת קואליציונית. אני מקווה שכל אחד מחברי הבית ידע להצביע ולא לערבב נשיאות בחסינות משיקולים שאינם ממין העניין. אם כך ננהג כולנו, אני חושב שנתרום לנושא כולו.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת זנדברג. אני מזמין את חברת הכנסת יעל דיין; אחריה, אחרון המשתתפים בדיון – חבר הכנסת שמואל אביטל. נא להקפיד על הזמן, שלוש דקות ממש.

### יעל דיין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, רוב הנואמים היום הרעיפו טובות רבות על חבר הכנסת פנחסי, בנוסח שרוצים פשוט בחברות ובטוב לב לתת לו הזדמנות להוכיח את חפותו ומבקשים לפיכך להסיר את חסינותו. גישה כל כך נדיבה בוודאי היתה צריכה למנוע ממנו את עינוי הדין הארוך וההכפשה זה תקופה ארוכה. כל כך הרבה חברים יש לך, חבר הכנסת פנחסי, אתה כמעט שלא זקוק ליריבים.

בין השאר, וכך גם פנו אלי, בין הסיבות – איך להצביע, הסבירו לי: איך ניראה בעיני הציבור אם לא נסיר את חסינותו? הגישה שלי לגבי "איך ניראה בציבור" נוגעת להרבה דברים אחרים, והלוואי שהיינו עושים את השיקול "איך ניראה בציבור" לגבי כל דבר – איך ניראה ביחס לאמינות שלנו, בשם מה אנחנו הולכים ומה אנחנו עושים למעשה ובדיעבד. זה בוודאי לא יכול להיות שיקול.

גם לגבי חבר הכנסת האשם מחאמיד, היה ציבור גדול, שבעיניו נראיתי אני, לפחות, מאוד לא טוב, כשהתנגדתי להסרת החסינות. באותו זמן גם נאמר לי שזו החלטה מצפונית. אינני יודעת מה עניין

מצפון לכאן. אני רואה את זה הליך כמו משפטי, ענייני, ואני לא מצליחה לחבר את העניין המצפוני עם הנתונים שנמסרו לי.

אני עומדת כאן ואומרת דברים שלא האמנתי שאני אומר. אני מצאתי את עצמי בהחלט נופלת במלכוד של דעה קדומה, עם נטייה להפללה מראש על סמך הכללות שאני התרגלתי שיש בהן חוסר יושר מסוים.

לכן, אין לי ספק שמידת החסינות הניתנת לנו היא גורפת, מוגזמת וחורגת מהנדרש לנו למילוי תפקידנו. מאחר שזה נאמר לעתים מאוד תכופות, ומדובר על תיקונים לא פשוטים, מדוע לא נעשה הדבר עד כה? מדוע זה עולה תמיד חמש דקות לפני ההצבעה על הסרת חסינות?

### **היו"ר ש' וייס:**

גם חמש דקות אחרי ההצבעה.

### **יעל דיין (העבודה):**

וגם חמש דקות אחרי ההצבעה. אני פונה כאן לחברי ועמיתי חבר הכנסת חגי מירום, לפני הסרת החסינות הבאה, הרבה לפני הסרת החסינות הבאה – – –

### **חגי מירום (העבודה):**

— — —

### **יעל דיין (העבודה):**

אני ראיתי, כזה או אחר. בואו נעשה את זה לא במצב שאנחנו נראים בו מגוחכים, בכלל זה בעניין ההצבעה החשאית או הגלויה. חמש דקות לפני הצבעה אנחנו באים ואומרים: בעצם זו צריכה להיות הצבעה גלויה. יש די זמן בין הסרת חסינות אחת לשנייה גם לעשות את התיקונים וגם לדון בעניין של ההצבעה הגלויה או החשאית.

שוב, דבר שלא ייאמן. אני מצטרפת לחבר הכנסת רביץ ושואלת, איך אני אמורה להחליט? מאחר שאין לי כלים מספיקים, גם לאחר שניסיתי ללמוד את הנושא, והכלים שיש לי הם לא לעניין הזה: מצפון, שמועות, עיתונות, קצת דעה קדומה וקצת איך זה ייראה; מאחר שאין לי כלים, אין לי משוכנעויות ויש לי ספק כאן, אינני יכולה להצביע בעד הסרת החסינות.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לחברת הכנסת יעל דיין.

חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים להצבעה, חבר הכנסת רן כהן ביקש לומר משהו דחוף מאוד, ואני משער שהוא לא היה מבקש אם זה לא היה כך. דקה אחת, חבר הכנסת רן כהן.

## **רן כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, מעשה נבלה מסליד נעשה היום, מעשה של קריאה לרצח והתרת דם. לפני שעה הגיע, תוך העלמת זהות השולח, הפקס הזה, המכנה את השרה שולמית אלוני, ובאותיות קידוש לבנה: נאצית.

הכנסת הזאת ייחדה לפני זמן קצר מאוד דיון מיוחד במלאות עשר שנים להירצחו של אמיל גרינצווייג, זיכרונו לברכה. גם אז טען הרוצח, כי הוא פעל מתוך היענות להסתה ומתוך שכנוע כי ברצחו את אמיל הוא פעל כפטריוט כביכול.

לפני שתורם היד הרוצחת שנית, אם על שולמית אלוני ואם על מי מחבריה, מצד אלה הנלחמים על האדמה ושונאים את האדם, או מצד אלה המגינים כביכול על הביטחון והחיים אך מתירים את הדם, או חלילה מצד אלה שמרוב לאומיות ולאומנות שונאים את בני-אדם ואזרחי מדינתם רק משום שאלה חושבים אחרת, אני קורא לך להורות לחקור מיידית ידו הנאלחת של מי עשתה את מעשה הנבלה הזה ולהביאו לאלתר על עונשו, בטרם כולנו נבוא על עונשנו מידי על שלא עקרנו מיידית אותו ואת מעשיו מקרבנו. אנא פעולתך.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

## **עוזי לבדאו (הליכוד):**

גם אני רוצה לדבר.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני לא ידעתי במה מדובר, אבל קורה לנו מדי פעם שחבר כנסת נזעק באיזו זעקה פנימית, ואתם יודעים שאנחנו נוהגים בבית הזה במקרים כאלה כבית-הלל, בלי שום אפליה פוליטית; זה לא נושא לוויכוח.

אני רוצה להודיע הודעה. אנחנו לא יודעים את זהות השולח. לכן אני מבקש מחבר הכנסת רן כהן להעביר את החומרים מייד לקצין הכנסת, אשר יעשה מאמץ להתחקות אחר השולח, ואם יהיה צורך, כמקובל, ייעזר גם במשטרת ישראל.

כל עוד איננו יודעים את זהות השולח, אני רוצה לגנות את המעשה, בלי שום כתובת פוליטית, ולומר שהבית הזה מתקומם נגד כל סוג של הסתה, ודאי נגד שימוש בלקסיקון המזוהם של הנאציזם נגד אזרחים, נגד חברי כנסת, נגד שרים. כאשר יימצא השולח, יטפלו בו ברוח החוק.

אני מקווה שהכנסת שותפה לגינוי, בלי שאנחנו יודעים בשלב זה בשום אופן את זהות השולח.

חבר הכנסת שמאי, קצר מאוד, כי בעוד חצי דקה יעברו חמש הדקות, שאחריהן מותר לי לערוך את ההצבעה.

#### **יעקב שמאי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, נעשה כאן ניסיון לנצל את בימת הכנסת היום כדי להאשים אדם אנונימי, שבסך הכול שלח פקס שהגיע, אם בכלל, לסיעת מרצ.

כאשר קראו לראש הממשלה רוצח, לא שמעתי את רן כהן וחבריו אומרים שזו הסתה לרצח. כאשר האשימו את השר שרון, לא שמעתי את רן כהן וחבריו אומרים שזו הסתה לרצח. היום, פקס אנונימי, להפוך אותו ולבוא ולומר שאת זה צריך להוקיע – את מי להוקיע, רן כהן? מה הניסיון להסית ולהאשים? בושה וחרפה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, הדיון נגמר.

#### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

#### **היו"ר ש' וייס:**

סליחה, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת שמאי. חברת הכנסת נעמי בלומנטל. אנחנו מוקיעים בלי כתובת, כי איננו יודעים.

## **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אבל הוא מאשים.

## **היו"ר ש' וייס:**

אנחנו לא מקבלים כרגע את ההאשמה.

נשאלה שאלה, איפה היה חבר הכנסת רן כהן בעת ההיא? נדמה לי שהוא היה בצבא אז ולחם בלבנון. אני עונה במקום חבר הכנסת רן כהן.

חברי הכנסת, ההצבעה החלה. חבר הכנסת שמאי, אנא ממך. חבר הכנסת שמאי, כאשר יימצא השולח, אם יימצא, בתקווה שיימצא, הוא יטופל כחוק. חבר הכנסת שמאי, אנא.

אנחנו עוברים להצבעה חשאית. על שולחן הכנסת מונחים פתקי הצבעה. חברי הכנסת מתבקשים לסמן X במשבצת המתאימה להשקפתם ולהכניס את פתק ההצבעה למעטפה. מזכיר הכנסת יקרא את השמות וכל חבר וחברת כנסת ייגשו וישימו את המעטפה בקלפי.

ברשותכם, חברי הכנסת, אני רוצה למנות את ועדת הקלפי. חבר הכנסת רפאל אלול, רציתי לבקש ממך, אבל אני מבין שיש לך היום חתונה; מה לעשות. חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת צחי הנגבי וחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה ישמשו לנו כוועדת קלפי, ברשותכם.

## **יהושע מצא (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אולי אפשר להמתין לרבין עד שהוא יגיע להצבעה? ההצבעה הזאת חשובה מאוד.

## **קריאות:**

---

## **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, עזבו את זה. חברי הכנסת, מספיק. חבר הכנסת מצא, חבר הכנסת מצא, חבר הכנסת מצא, אני מצרף אותך לרשימה של האנשים הממתינים לרבין.

תודה רבה. חברי הכנסת, התהליך מתחיל.

**יהושע מצא (הליכוד):**

כמה שאני ממתין לו, אין לך מושג.

**יוסף עזרן (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שיהיה גם נציג של ש"ס בוועדת הקלפי.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מוסיף חבר ועדה רביעי, את חבר הכנסת יוסף עזרן. בבקשה, בכבוד רב. אבל מה יהיה אם יהיו חילוקי דעות של שניים מול שניים? מה נעשה? אני מוסיף חבר ועדה חמישי – – –

**רענן כהן (העבודה):**

אשה, אשה.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מוסיף את חברת הכנסת נעמי בלומנטל. בסדר? בואי, בבקשה.

חברי הכנסת, התהליך מתחיל. אדוני המזכיר, נא להפעיל את מערכת ההצבעה כמקובל.

**מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)**

שמואל אביטל – מצביע; רפאל אדרי – מצביע; אהוד אולמרט – מצביע; אורי אור – מצביע; חיים אורון – מצביע; דליה איציק – אינה נוכחת; מיכאל איתן – מצביע; רפאל איתן – מצביע; רפאל אלול – מצביע; שולמית אלוני – מצביעה; טלב אלסאנע – מצביע; אסעד אסעד – אינו נוכח; יוסף בא-גד – מצביע; זאב בנימין בגין – אינו נוכח; פנחס בדש – מצביע; שלמה בוחבוט – מצביע; אברהם בורג –

מצביע; יגאל ביבי – מצביע; יוסף ביילין – מצביע; נעמי בלומנטל – מצביעה; בנימין בן-אליעזר – מצביע; אליהו בן-אלישר – מצביע; אליהו בן-מנחם – מצביע; שלמה בניזרי – מצביע; עוזי ברעם – מצביע; תמר גוז'נסקי – מצביעה; שאול גוטמן – מצביע; מיכה גולדמן – מצביע; אלכס גולדפרב – מצביע; אלי גולדשמידט – מצביע; אפרים גור – מצביע; מרדכי גור – מצביע; גדליה גל – מצביע; אריה גמליאל – מצביע; אלי דיין – מצביע; חיים דיין – אינו נוכח; יעל דיין – מצביעה; עבד-אלוהב דראושה – מצביע; אריה דרעי – מצביע; אברהם הירשזון – מצביע; שמואל הלפרט – מצביע; זבולון המר – מצביע; צחי הנגבי – מצביע; שבח וייס – מצביע; יוסף ונונו – מצביע; רחבעם זאבי – מצביע; נסים זוילי – מצביע; תופיק זיאד – מצביע; עמנואל זיסמן – מצביע; אליעזר זנדברג – מצביע; וליד חאג' יחיא – מצביע; נעמי חזן – אינה נוכחת; מיכאל חריש – מצביע; בנימין טמקין – מצביע; סאלח טריף – מצביע; שאול יהלום – מצביע; אברהם יחזקאל – מצביע; רן כהן – מצביע; רענן כהן – מצביע; יוסי כץ – מצביע; לימור לבנת – מצביעה; מאשה לובלסקי – אינה נוכחת; דוד לוי – מצביע; יצחק לוי – מצביע; דוד ליבאי – מצביע; עוזי לנדאו – מצביע; יורם לס – מצביע; ענת מאור – מצביעה; משה מאיה – מצביע; דוד מגן – מצביע; האשם מחאמיד – מצביע; רוני מילוא – מצביע; חגי מירום – מצביע; דוד מנע – מצביע; נואף מסאלחה – מצביע; יהושע מצא – מצביע; דן מרידור – מצביע; רון נחמן – מצביע; אורה נמיר – מצביעה; משה נסים – מצביע; בנימין נתניהו – מצביע; אסתר סלמוביץ – מצביעה; אפרים סנה – אינו נוכח; יוסף עזרן – מצביע; עובדיה עלי – מצביע; שאול עמור – אינו נוכח; אברהם פורז – מצביע; חנן פורת – מצביע; משה פלד – מצביע; רפאל פנחסי – מצביע; מנחם פרוש – מצביע; שמעון פרס – מצביע; עמיר פרץ – מצביע; גדעון פת – מצביע; יאיר צבן – מצביע; דוד צוקר – מצביע; אביגדור קהלני – מצביע; חיים קופמן – מצביע; ישראל קיסר – מצביע; משה קצב – מצביע; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם רביץ – מצביע; אמנון רובינשטיין – מצביע; חיים רמון – מצביע; אבנר חי שאקי – מצביע; גונן שגב – מצביע; גדעון שגיא – מצביע; אברהם שוחט – אינו נוכח; משה שחל – מצביע; מאיר שטרית – מצביע; שמעון שטרית – מצביע; דב שילנסקי – מצביע; סילבן שלום – אינו נוכח; יעקב שמאי – מצביע; יצחק שמיר – מצביע; יעקב שפי – מצביע; אברהם שפירא – אינו נוכח; אריאל שרון – מצביע; יוסי שריד – מצביע; דן תיכון – מצביע

## היו"ר ש' וייס:

המזכיר יקרא שנית את השמות של חברות וחברי הכנסת שלא היו בסיבוב ההצבעה הראשון, ולאחר מכן נעבור לספירת הקולות.

## מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

דליה איציק – מצביעה; אסעד אסעד – אינו נוכח; זאב בנימין בגין – אינו נוכח; חיים דיין – אינו נוכח; נעמי חזן – אינה נוכחת; מאשה לובלסקי – אינה נוכחת; אפרים סנה – אינו נוכח; שאול עמור – אינו נוכח; יצחק רבין – אינו נוכח; אברהם שוחט – אינו נוכח; סילבן שלום – אינו נוכח

## היו"ר ש' וייס:

זו הזדמנות לברך את חבר הכנסת סילבן שלום לרגל נישואיו. כנראה הוא בירח דבש.

## מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

שלא בנוכחותו.

### היו"ר ש' וייס:

שלא בנוכחותו. נעביר לו את ברכותינו ואיחולינו, לו ולרעייתו.

### מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: (קורא בשמות חברי הכנסת)

אברהם שפירא – אינו נוכח.

היושב-ראש, נסתיימה ההצבעה.

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מודיע בזאת שההצבעה תמה.

אני מבקש מחבר הכנסת רענן כהן, מחבר הכנסת דראושה, מחבר הכנסת עזרן ומחברת הכנסת נעמי בלומנטל לבוא ולשמש ועדת קלפי. חבר הכנסת צחי הנגבי – אני מבין שאיננו נוכח; אני מציע את חבר הכנסת משה פלד, להצטרף לצוות ועדת הקלפי. בבקשה.

### הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – טיפול בדוח נפרד), התשנ"ב-1992

#### (הצעת חבר הכנסת ד' מגן)

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו נמשיך בסעיף הבא בסדר-היום ולאחר מכן נצלצל ותוזמנו לשמוע את תוצאות ההצבעה.

אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן להביא מהמקום הצעת חוק צ"ו – הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – טיפול בדוח נפרד), התשנ"ב-1992.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הכלכלה, הצעת החוק מדברת על שני רעיונות: האחד – החובה להעביר את דוח מבקר המדינה להערות שר הכלכלה והתכנון, גם כשהדוח הוא דוח נפרד, בדיוק כמו לגבי הדוח השוטף המועבר להערות שר הכלכלה והתכנון, אלא שבהצעתי אני מדבר על תקופה קצרה של שישה שבועות.

הרעיון השני מדבר על הגשת דוח מבקר המדינה אחת לרבעון, דהיינו ארבע פעמים בשנה. אני יודע, שהממשלה מתנגדת לרעיון הזה ואני מניח, כי לאחר שהכנסת – כך אני מקווה – תאשר את הצעת החוק בקריאה מוקדמת, נוכל להגיע למודוס-ויוונדי במסגרת הדיונים בוועדה לענייני ביקורת המדינה לגבי הרעיון השני, שעליו עדיין יש מחלוקת.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה מוקדמת ולהעבירה לוועדה לענייני ביקורת המדינה להכנתה לקריאה ראשונה.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני שר הכלכלה, תשובתך מן הדוכן.

## **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עמדת הממשלה מחייבת רק את החלק הראשון בהצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אפשר לעשות סדר באולם?

## **היו"ר ש' וייס:**

זה קשה, בזמן הספירה.

חברי הכנסת, שרים, אנא, בואו נמשיך.

### **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

חבר הכנסת דן תיכון, כל זמן שאתה יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה תדע מה לעשות הלאה, הכול בסדר.

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, שרים, נא לשבת. נא להמשיך.

### **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי שפתחתי ואמרתי, הממשלה מחייבת רק את החלק הראשון בהצעת החוק של חבר הכנסת דוד מגן, דהיינו – העברת דוחות נפרדים של מבקרת המדינה, נוסף על הדוח השנתי, להערות שר הכלכלה והתכנון. ואומנם ההיגיון מחייב זאת. בשני המקרים יש צורך במתן הזדמנות לממשלה להגיב באמצעות שר הכלכלה והתכנון.

אשר לחלק השני, המדבר על הגשת דוחות מספר בשנה, הממשלה מתנגדת, וההנחה היא שבדיונים בוועדות, אנחנו נעביר את הצעת החוק, שכוללת את החלק הראשון, ולגבי החלק השני, חבר הכנסת מגן ימצא הזדמנות אחרת להציע את התיקון. ואולי כוח השכנוע שלו יהיה גדול יותר.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אולי תסביר מה הבעיה.

### **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

הבעיה של סעיף 1 או של סעיף 2?

### **דן תיכון (הליכוד):**

של סעיף 1.

### **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

החוק הקיים עושה הפרדה בין הדוח השנתי, שלגביו קיימת פרוצדורה שהדוח הזה מוגש בעוד מועד לשר הכלכלה והתכנון, אשר מקבל הערות המשרדים המבוקרים, ועל סמך לימוד החומר הוא מגיש את הערות שר הכלכלה במקביל להגשת דוח מבקרת המדינה. ההסדר הזה של הערות שר הכלכלה איננו קיים לגבי דוחות נפרדים, וההיגיון אומר, שכפי שיש אפשרות ויש צורך שיינתנו הערות הממשלה לדוח מבקר המדינה השנתי, גם לגבי הדוחות הנפרדים יש מקום ללכת באותה פרוצדורה באופן עקרוני.

לכן אני מציע – – –

#### **היו"ר ש' וייס:**

לאשר?

#### **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

אנחנו מסכימים שהבית יאשר, בכפיפות להערה – שאנחנו מסכימים לחלק הראשון.

#### **היו"ר ש' וייס:**

לאיזו ועדה מציע אדוני השר להעביר את הצעת החוק?

#### **שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:**

אני חושב שהוועדה המתאימה היא הוועדה לענייני ביקורת המדינה. זו הוועדה הפונקציונלית. תודה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, הסכמה כללית.

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – טיפול בדוח נפרד), התשנ"ב–1992, השר מסכים; אם תאושר, תועבר לוועדה לענייני ביקורת המדינה. ההצבעה החלה.

## הצבעה

בעד ההצעה להעביר הצעת החוק לוועדה – 28

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון טיפול בדוח נפרד),  
התשנ"ב-1992, לדיון מוקדם בוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 28 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני מודיע, שאכן הצעת החוק של חבר הכנסת  
דוד מגן עברה לטיפול של הוועדה לענייני ביקורת המדינה. תודה רבה, חברי הכנסת.

### הצעת חוק ראשי רשויות (הצהרת הון), התשנ"ג-1993

#### (הצעת חבר הכנסת ש' יהלום)

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום – הצעת חוק תפ"ז. בבקשה, חבר הכנסת שאול יהלום.

### שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, יש לי הצעה לסדר-היום, ולא אכחיש שגם לי יש הצעת חוק. בכל אופן, מאחר  
שאנחנו צריכים עכשיו דברים קצרים מודולריים, אולי נסיים קודם את הצעות החוק של חברי הכנסת,  
עם ההנמקה מן המקום, ואחר כך נעבור להצעות לסדר-היום?

### היו"ר ש' וייס:

רעיון יוצא מגדר הרגיל.

חבר הכנסת שאול יהלום, בתור בעל יוזמה אתה מקבל את הפרס. דבר. עמוד 4, הצעת חוק ראשי רשויות (הצהרת הון), התשנ"ג-1993.

### שאול יהלום (מפד"ל):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

ההנמקה היא מהמקום, והצעת החוק היא בהסכמת הממשלה, ואפילו שר הפנים אינו משיב, כי הממשלה מסכימה.

לית מאן דפליג כי אחד הדברים שהכנסת קיבלה כחוק, שהבריא הרבה מבחינת מוסר הנבחרים, הוא הצהרת ההון של חברי הכנסת. הצעתי אומרת להחיל אותו נושא על ראשי רשויות מקומיות.

ראשי רשויות מקומיות, עם היבחרם יצטרכו להפקיד בידי שר הפנים בתוך 60 יום הצהרת הון, כאשר הסודיות תהיה בדיוק כמו שנעשה לגבי חברי הכנסת.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. האם יש מישהו שמתנגד ורוצה לנמק התנגדות? אין.

חברי הכנסת, הצבעה – הצעת חוק ראשי רשויות (הצהרת הון), התשנ"ג-1993, מאת חבר הכנסת שאול יהלום. אם היא תאושר היא תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 29

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ראשי רשויות (הצהרת הון), התשנ"ג-1993,

לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

29 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע בזאת שהצעת החוק של חבר הכנסת שאול יהלום עוברת לטיפול של הוועדה.

חברי הכנסת, האם יש לחבר כנסת נוסף הצעת חוק עם הנמקה מהמקום?

## **חיים אורון (מרצ):**

כן, לי יש.

## **הצעת חוק העונשין (תיקון – תקיפת בן משפחה), התשנ"ג-1992**

### **(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)**

## **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, עמוד 3 בסדר-היום, פסקה שלישית, הצעת חוק תכ"ט – הצעת חוק העונשין (תיקון – תקיפת בן משפחה), התשנ"ג-1992. הנמקה מהמקום, דקה. אנחנו עושים פה חקיקת בזק.

## **חיים אורון (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, אני מבקש לקבל ולהעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט הצעת חוק להחמיר בדיני עונשין כאשר האשמה היא בתוך המשפחה. יש תופעה קשה בחברה הישראלית.

## **היו"ר ש' וייס:**

למה המיקרופון שלך לא מחובר?

## **חיים אורון (מרצ):**

אני לא דואג למיקרופון, אני דואג לחוק.

יש תופעה הולכת ומחמירה של אלימות בתוך המשפחה, ויש מקום, לפי דעתי, להחמיר בחקיקה ולהחריף את הענישה כאשר מדובר באלימות בתוך המשפחה, בין הורים, לצעירי הרב, לבין בני משפחה.

הצעת החוק היא בכיוון זה והיא מוסכמת על הממשלה. אני מקווה שנאשר אותה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, תגובתך מן הדוכן, בבקשה.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעתו של חבר הכנסת אורון ממשיכה מדיניות שהכנסת אימצה בשנים האחרונות: להחמיר בעונש על עבירות של פגיעה גופנית בבן משפחה, ובכלל זה מתן הגנה לאשה בפני בעלה האלים.

הכנסת הקודמת קיבלה כמה תיקוני חוק בנושא זה. ראשית, הוחמרו עונשיהם של קרובי משפחה הפוגעים או מתעללים בבן משפחה שהוא קטין או חסר ישע; שנית, הוחמרו העונשים בעבירות המין כאשר הקורבן הוא בן משפחה של הפוגע.

הצעתו של חבר הכנסת אורון באה לאפשר לבתי-משפט לגזור עונש חמור מן הרגיל על בן זוג התוקף את בן זוגו.

אנו מברכים חלק זה בהצעתו.

החלק השני של ההצעה, שלפיו ניתן לסייג את חומרת העונש שיוטל על בן הזוג התוקף אם הוא מסכים לקבל טיפול לעניין אלימותו, אף הוא רצוי. עם זאת, יש לבדוק אם רעיון זה ניתן ליישום ואם יש מסגרות טיפוליות מתאימות בכל רחבי הארץ. נדרשת לכך בדיקה מקצועית ותקציבית גם יחד.

יש לקיים בדיקה בטרם תוגש ההצעה לקריאה ראשונה.

אם תעלה הבדיקה שחקיקת חוק זה כרוכה בעלות תקציבית, יהיה על הממשלה לבחון מחדש את עמדתה לגבי הצעת חוק זו, בשים לב לעלות וליכולת להקצות לכך משאבים.

אני מציע להעביר הצעת חוק זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חברי הכנסת, יש הסכמה של השר. אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק העונשין (תיקון – תקיפת בן משפחה), התשנ"ג–1992, של חבר הכנסת חיים אורון. אם היא תאושר היא תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 10

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 33

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק העונשין (תיקון תקיפת בן משפחה), התשנ"ג–1992, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

## **היו"ר ש' וייס:**

33 תומכים, אין נמנעים, אין מתנגדים. אכן ההצעה הועברה לטיפול של הוועדה.

## **הצעת חוק הרשות הלאומית לתרבות ואמנות, התשנ"ג–1992**

### **(הצעת חבר הכנסת א' בורג)**

## **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת בורג, הנמקה מהמקום – הצעת חוק קכ"ט, הצעת חוק הרשות הלאומית לתרבות ואמנות, התשנ"ג–1992. ישיב סגן שר החינוך והתרבות. עמוד 3, פסקה שנייה לפני הסוף, חברי הכנסת, למי שעוקב אחרי הדיון. בבקשה, חבר הכנסת אברהם בורג.

## **אברהם בורג (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את תמיכת הכנסת בהצעת חוק שעניינה הקמת הרשות הלאומית לתרבות ואמנות, התשנ"ג–1992.

עיקרה של הצעת החוק הזאת – לקחת את היחידה הממשלתית, אולי האחרונה שעדיין היא יחידת סמך, ולהפוך אותה לרשות עצמאית ואוטונומית. זה דבר שמתבקש הן מטעם הקהילה התרבותית והאמנותית בארץ והן מחמת השינויים שחלו בשנים האחרונות במבנה הממשלה. תודה רבה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. סגן שרת החינוך והתרבות, חבר הכנסת גולדמן, תשובתך בבקשה.

**סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות ושם אפשר יהיה לקיים דיון מעמיק לקראת הקמה של רשות עצמאית לתרבות ואמנות.

לכן אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת החוק של חבר הכנסת אברהם בורג – הצעת חוק הרשות הלאומית לתרבות ואמנות, התשנ"ג-1992. יש הסכמה של סגן השר. ההצעה היא להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 33

נגד – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשות הלאומית לתרבות ואמנות, התשנ"ג-1992, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

33 תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אכן הנושא הועבר לטיפול של ועדת החינוך והתרבות.

### **הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון – הקמת ועדת עררים) 01,**

**התשנ"ג-1992**

**(הצעת חבר הכנסת ח' אורון)**

**היו"ר ש' וייס:**

לחבר הכנסת אורון יש הצעת חוק, רפ"ה, והוא מסכים לנמקה מהמקום. אנחנו מאוד מסכימים. שרת העבודה תשיב. עמוד 4, פסקה אחרונה.

**חיים אורון (מרצ):**

אני מבקש להציג את הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון – ועדת עררים). על-פי דוח מבקרת המדינה מס' 41, אין בחוק הביטוח הלאומי ועדת עררים שתאפשר לנכה לערער על ההחלטה בעניין הזכאות לקצבת שירותים מיוחדים וכן על דרגת התלות בזולת שנקבעה לו. הוא חייב ללכת לבית-דין לעבודה.

מוצע, על-פי המלצת המבקרת, להקים ועדת ערר במסגרת הביטוח הלאומי.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. גברתי השרה, אנא בקיצור, אם אפשר, כי יש מתח בלתי אפשרי פה באולם.

**שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפי ההצעה תיקבע בחוק הביטוח הלאומי זכות ערר על החלטת המוסד לביטוח לאומי בדבר זכאות הנכה לקצבה לשירותים מיוחדים.

קצבת השירותים המיוחדים מיועדת להקל על אלה בין הנכים הקשים, שנקבעו להם לפחות 75% נכות רפואית, ולאחר שנמצא – – –

**היו"ר ש' וייס:**

אני מבקש מחברים שהיו בוועדת השיפוט שלא לפרסם את תוצאות ההצבעה.

## **קריאה:**

— — —

## **היו"ר ש' וייס:**

אני לא יכול להפסיק את השרה באמצע המשפט. מה הבהלה פה? השרה הבטיחה לי שדבריה יהיו קצרים מאוד. בבקשה.

## **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

קצבת השירותים המיוחדים מיועדת להקל על אלה מבין הנכים הקשים שנקבעו להם לפחות 75% נכות רפואית ולאחר שנמצא כי הם תלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות היום-יום, או זקוקים להשגחה מתמדת למניעת סכנה לעצמם או לאחרים.

מדובר בקצבה הניתנת לאלה מבין הנכים שנכותם קשה במיוחד, הזקוקים לעזרה יומיומית ולטיפול אישי.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מבקש, אם את יכולה לסיים במשפט אחד או שניים. אני מאוד מבקש, אם אפשר.

## **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אני מצטערת. אני מתחשבת בהצעת היושב-ראש ואני מציעה לתמוך בהצעתו של חבר הכנסת חיים אורון ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת לצורך הכנתה לקריאה ראשונה.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חברי הכנסת, על-פי המלצתה של שרת העבודה והרווחה, ניגש להצבעה על העברתה של הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון – הקמת ועדת עררים), התשנ"ג–1992, של חבר הכנסת חיים אורון, לוועדת העבודה והרווחה. ההצבעה החלה.

## הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 37

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון הקמת ועדת עררים), התשנ"ג-1992, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

37 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני מודיע שהצעתו של חבר הכנסת אורון, כפי שקראתי את שמה, עוברת לטיפול של ועדת העבודה והרווחה. תודה רבה לשרה, שגם סייעה לנו.

### **הצעת ועדת הכנסת להחליט על נטילת חסינות מחבר הכנסת רפאל פנחסי**

**היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע בזאת את תוצאות ההצבעה, כפי שנספרו על-ידי ועדת הקלפי שלנו: בעד הסרת החסינות – 58 חברי כנסת, נגד – 41 חברי כנסת, נמנעים – שמונה חברי כנסת, פתק לבן אחד ומעטפה ריקה אחת. לפיכך אני מודיע שהכנסת אישרה את הצעתה של ועדת הכנסת ליטול את חסינותו של חבר הכנסת פנחסי. תודה רבה.

### **הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג-1993**

#### **(הצעת קבוצת חברי הכנסת)**

**היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אנו עוברים להמשך סדר-היום – הצעת חוק תקס"ג. אני עושה הפסקה של חצי דקה, אבל בלי לעזוב את הדוכן, ונמשיך בעוד חצי דקה.

חברי הכנסת, עוד הנמקה מהמקום, חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

### **אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מוגשת בזאת הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר). ההצעה היא לדחות את תחולתו של סעיף 21 לתקופה של שנה אחת. אומנם כתוב בהצעת החוק שזה לשלוש שנים, אבל אנחנו מוכנים להוריד את זה לשנה אחת.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, האם אתה מסכים?

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

כן.

### **היו"ר ש' וייס:**

לאיזו ועדה, אדוני שר המשפטים?

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

### **היו"ר ש' וייס:**

לוועדת החוקה, חוק ומשפט. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

רגע אחד, אדוני היושב-ראש.

### היו"ר ש' וייס:

לא, אני אמתין, עם כל הכבוד. נא לשבת. הצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג-1993, של חברי הכנסת אלי דיין, יגאל ביבי ושלמה בניזרי, הציג אותה חבר הכנסת אלי דיין. שר המשפטים מסכים. אם הצעת החוק תאושר היא תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

### שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מוכרח לומר מלה, אדוני היושב-ראש.

### מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, השר משיב כעת?

### היו"ר ש' וייס:

קודם הוא אמר לי שהוא מסכים, ועכשיו, אם הוא מוכן להשיב, בסדר.

### מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוחה על העניין. זה חוק שנוגע לכנסת.

### היו"ר ש' וייס:

הנה, הוא משיב.

### מיכאל איתן (הליכוד):

זה חוק מפלגות שחתומים עליו ראשי שלוש מפלגות. לא יעלה על הדעת שחוק כזה יובא בצורה זו, בלא שהובא קודם לעיונה של סיעת האופוזיציה הראשית. עם כל הכבוד, זה לא נושא שעליו אנחנו צריכים להתמודד ולשמוע אותו בדקה התשעים. זה נוגע לחיים הדמוקרטיים שלנו, ואתם לא יכולים באמצעות רוב להעביר חוקים כאלה ללא התדיינות.

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת איתן, מבחינת הפרוצדורה הפרלמנטרית מותר לעשות את זה. זה היה בסדר-היום, ואפשר להגיע, להתדיין. מבחינת הנוהג, האווירה הפרלמנטרית, המסורת שלנו, נדמה לי, חבר הכנסת אלי דיין, שאתה צריך להיעתר לבקשתו של חבר הכנסת איתן.

**אלי דיין (העבודה):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

רגע, אבל את זה אי-אפשר לגמור עכשיו, כי השר נואם. חבר הכנסת אלי דיין, יש לי שאלה אליך. זה יהיה חפוז, אף שיש תשובה של השר.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני מוכן להיענות לבקשה. אני רוצה רק להסביר לחבר הכנסת איתן בתגובה על דבריו.

**היו"ר ש' וייס:**

רק שנייה, אדוני השר. אם חבר הכנסת אלי דיין נעתר, לא נביא את זה היום.

**אלי דיין (העבודה):**

לא נעתר.

**היו"ר ש' וייס:**

לא נעתר. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני רוצה לכוון את דברי לחבר הכנסת איתן, שגילה כאן פעילות בנושא, והוא הביע איזה חשש.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני השר, הגענו להסכמה.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

חבר הכנסת איתן, דברי קצרים ביותר. חוק המפלגות ייכנס לתוקף ב-10 באפריל, ומשרד המשפטים כבר ערוך לכך שהוא ייכנס לתוקף, והיום כבר אושרו גם תקנות חוק המפלגות. הובא לתשומת לבי, שנציגי סיעות שונות מבקשים שסעיף מסוים, שעניינו רכוש או עניינים כלכליים שקשורים במפלגות, תחולתו תידחה משום שכל המפלגות הנוגעות בדבר לא ערוכות ולא יכולות לפעול מייד בהתאם לחוק, משום קשיים שעניינם בהעברת נכסים והינתקות מנכסים, לרבות בעיות מיסוי שאינן ניתנות לפתרון, אף שניתנה ארכה של חודשים רבים לתחולת החוק.

אני לקחתי דברים עם יושב-ראש הסיעה, חבר הכנסת משה קצב, ושאלתי אותו אם הליכוד יתמוך גם הוא בדחייה, שכן עניין זה מן הראוי שייעשה עם מפלגות שונות, והקואליציה והאופוזיציה מעוניינות יחדיו, כי אמרתי, הממשלה לא תיזום דחייה ואני לא מעוניין בדחייה. אלא מה, אם זו גזירה שאי-אפשר לעמוד בה והיא תעמיד את ראשי המפלגות בחזקת עבריינים, צריך לתת שהות-מה, והתנגדתי בכל תוקף לדחייה של יותר משנה, כי כאן התבקשה דחייה של שנתיים-שלוש שנים.

אני הבינתי מיושב-ראש הסיעה שהוא מוכן לכך, אם כי לא קיבלתי ממנו תשובה רשמית פורמלית, וייתכן שהוא התכוון, לכשיראה את ההצעה, להתייעץ אתכם.

לכן, אני כשלעצמי מוכן לדחות עניין הצבעה זו. אני רוצה שתבין. עם זאת, אם זו פנייה של סיעות שונות וחתומות שם שלוש סיעות, ותבוא סיעה נוספת, אנחנו כשלעצמנו איננו רוצים להעמיד את ראשי המפלגות בחזקת עבריינים.

אלה דברי. מבחינתנו, אנחנו מוכנים לתמוך בדחייה של תחולת סעיף בודד זה עד שנה אחת, בתנאי שיהיה ברור שלא תינתן שום דחייה נוספת, וזו ארכה אחרונה להסדרת ענייני המפלגות להתאמת ענייניהן עם החוק. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת איתן, בבקשה.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק המפלגות הוא חוק שחוקק בעצה אחת – בין הליכוד ובין המערך. יוזמי הצעת החוק הפרטית היו כבוד השר שחל ומי שהיה חבר הכנסת, רובי ריבלין.

## **היו"ר ש' וייס:**

וחברי הכנסת שבח וייס ואמנון רובינשטיין.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

תחולת החוק אמורה היתה להיות בחודש אפריל, ופנה אל סיעת הליכוד יושב-ראש סיעת העבודה, עם הצעה לתיקון.

בסיעת הליכוד החליטו שאני אטפל בעניין. נפגשתי עם היועץ המשפטי של סיעת העבודה וקיימתי אתו שיחה ארוכה בנושא, בהמלצת יושב-ראש הסיעה אלי דיין. לאחר מכן נפגשתי עם מזכ"ל מפלגת העבודה, כאשר בינתיים דיווחתי לסיעתי על הנושא והסברתי פחות או יותר במה הדברים אמורים. מאז לא ידעתי ולא אמרו לי דבר. הפגישה אצלו התקיימה, פגשתי פעם אחת את היועץ המשפטי, והוא אמר לי שעומדים להגיש לנו טיוטה, כדי שנראה מה עומדים לתקן, ואיש לא דיבר אתנו.

בבית הזה יש סיעות רבות, לא רק הליכוד, אבל גם עם הסיעות האחרות לא התייעצו. ישבו שלוש סיעות, ובשם כל שאר הסיעות רוצים לתקן חוק שנוגע לכלל המפלגות, ללא התייעצות מוקדמת, ללא דיבור עם הסיעות. אני חושב שהסגנון מעיד על כך שהדבר לא נעשה בצורה הראויה.

אני מבין שלא כרגע המקום והזמן לטפל במהות הבקשה הזו. מה שאני מבקש הוא לדחות בשבוע את ההצבעה, ובמשך השבוע הזה לנסות להיפגש עם כל ראשי הסיעות ולהסביר; לנסות לגבש איזו הבנה למה ועל מה מנסים ללכת. בעוד שבוע, אם יהיה צורך, נביא זאת לכאן להצבעה.

אני פונה עכשיו ליושב-ראש: אני מבין שיש הסכמה לערוך הצבעה בשבוע הבא. אם כך, ההצעה שלי עומדת בינתיים, לגבי הסרה. אם נגיע לכך בשבוע הבא, תהיה הצבעה בעד או נגד.

## **היו"ר ש' וייס:**

ואז תזכיר לנו שאתה מציע להסיר.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

בהחלט, וזאת ללא הנמקה.

## **היו"ר ש' וייס:**

מקובל עלינו לגמרי. חברי הכנסת, אנו ממשיכים בסדר-היום. אין הצבעה, על-פי הסכמה של כל חלקי הבית.

## **הצעת חוק הסקרים, התשנ"ג-1992**

### **(הצעת חבר הכנסת ד' מנע)**

## **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק ש"י, הצעת חוק הסקרים – של חבר הכנסת דוד מנע. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

חבר הכנסת יורם לס – איננו. לא דנים. חבר הכנסת רון נחמן – איננו. חבר הכנסת דוד מנע, כמעט מחקתי אותך מסדר-היום. אתה מוזמן לדוכן, להביא לנו את הצעת חוק הסקרים. שר המשפטים ישיב. אתה היית אמור לדבר אחרי חבר הכנסת צחי הנגבי. הוא היה אמור להסתמך על הסקר של אתמול, ואתה היית אמור להציע היום לבטל את הסקרים. ההצגה לא יצאה טוב.

## **דוד מנע (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק הינה הצעת חוק הסקרים, שבה אני מבקש לקבוע שכל סקר שיתקיים במדינת ישראל, או כל סקר שיפורסם במדינת ישראל, יעוגן בנהלים ובחוק. כמובן, בכל מדינה דמוקרטית מפותחת עורכים סקרים על-ידי מכוני מחקר, בצורה חוקית, ולא על-ידי גורמים שאינם מקצועיים.

## **היו"ר ש' וייס:**

אתה מציע לעשות קונטרול על משיחיות הסקר.

## **דוד מנע (הליכוד):**

קונטרול על משיחיות הסקר. בכל אופן, מי ששם לב, אפילו בסקרים הנעשים בארצות-הברית, בטלוויזיה ובמגזינים, תמיד נאמר: הסקר הזה נערך על-ידי רשת זו וזו, בשיתוף מכון סקרים או מכון מחקר כלשהו. בהצעה הזו נאמר שבכל גוף, כל חברה אשר רוצה לעשות סקרים, יהיה סטטיסטיקאי מקצועי, אקדמאי, בוגר אוניברסיטה, אשר יכין את כל מה שצריך להכין מבחינה סטטיסטית, ואפשר יהיה לסמוך על אותו אדם.

כמובן, הדברים אמורים לא רק לגבי נושאים פוליטיים. מדובר גם על סקרים בנושאי צרכנות, כי, בסופו של דבר, גם במגמות של שיווק מודרני וכל מה שקשור בנושא זה משתמשים במכוני המחקר כבגורם תקשורתי מתווך בין המשווק ובין הצרכן, וכאמצעי אינפורמטיבי שיש בידיו להעביר מידע ולהוות ערוץ לתקשורת דו-סטריית בין שני הקטבים הללו.

ממצאים אמין ורלבנטיים, שיעביר מכון הסקרים לידי יצרן או לידי פוליטיקאי מזמין השירות, יאפשרו לכל אחד להתעדכן תדירות, לשפר את רמת המוצר ואיכות השירות, כך שאפשר יהיה להגביר את סיכויי החדרתם של מוצרים לשוק, או את שירותיו של אותו גורם פוליטי לקהל הצרכנים אשר צריך להצביע או לרכוש דברים.

איך בונים סקר? כל הדברים הללו ייעשו אך ורק על-ידי גורמים מקצועיים, אם במסגרת כללית לכל האוכלוסייה שאותה מבקשים לחקור, ושלה צריכה להינתן הזדמנות שווה.

זהו חוק שחייבים לעשותו בכל מדינה דמוקרטית מפותחת, ואני חושב שטוב יהיה אם הכנסת תאמץ את הצעת החוק הזו, תשכלל אותה ותביא אותה לקריאה שנייה ושלישית. אני שמח על שכל הגורמים המקצועיים בתחום הסטטיסטיקה באוניברסיטאות תומכים בהצעה זו, ואני מקווה שאפשר יהיה להעבירה ולחוקק את חוק הסקרים במדינת ישראל.

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת דוד מנע. אדוני שר המשפטים, תגובתך.

## **שר המשפטים ד' ליבאי:**

כבוד יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, באתי להתנגד להצעת חוק הסקרים שהגיש חבר הכנסת דוד מנע, ועלי לומר שהטעמים להתנגדות באו מקצוות שונים ומהיבטים שונים של הממשלה.

שר האוצר, אברהם בייגה שוחט, כותב לי: "לפי ההצעה, לא יורשה אדם לבצע סקר גם שלא לצרכים מסחריים, וייאסר עליו לפרסם תוצאות סקר, אם לא נערך הסקר על-ידי חברה שקיבלה רשיון; סוציולוג, סטטיסטיקאי או כל אדם אחר שלא התאגדו, לא יורשו לפרסם תוצאות סקר. מגבלות אלה אינן סבירות. יישום ההצעה עלול לפגוע בתחרות הענף, ובכך לפגוע בעיקר במגזר העסקי הנזקק

לפרסום סקרים לצרכים שיווקיים ואחרים. צרכני הסקרים בוררים בעצמם את עורכי הסקרים המתאימים לדרישותיהם. על מנת שלא לפגוע בציבור הצרכנים המסתמך על הסקרים, ייתכן שכדאי לקבוע שכל מפרסם סקר יידרש גם לפרסם את זהותו ומקצועו של עורך הסקר, אך אין להרחיק מעבר לכך. ההצעה גם מנוגדת למדיניותנו, שלא להעמיק מעורבות הממשלה במשק, ושלא להגדיל מנגנונים ביורוקרטיים".

התנגדות עקרונית ביותר באה מהמומחים והמלומדים של משרד המשפטים, והם כותבים לי: החוק בא להסדיר את העיסוק בתחום, ולכן ההצדקה לחקיקתו צריכה להיבחן בראש ובראשונה לאורם של העקרונות שנקבעו בחוק-יסוד: חופש העיסוק, כדלקמן: סעיף 1 לחוק-היסוד קובע: "אין מגבילים זכות זו אלא בחוק, לתכלית ראויה ומטעמים של טובת הכלל"; סעיף 2 לחוק-היסוד קובע: "היה עיסוק מותנה בקבלת רשיון, לא תישלל הזכות לרשיון, אלא על-פי חוק, מטעמים של ביטחון המדינה, תקנת הציבור, שלום הציבור ובריאותו, בטיחות, איכות הסביבה או הגנה על המוסר הציבורי".

עוד כותבים לי: ראוי לזכור גם, כי לגבי העניין הנדון של פרסום סקרים, עולה גם השאלה של חופש הביטוי, והתכלית שיכולה להיחשב כראויה מטעמים של טובת הכלל להגבלתו של חופש זה. כידוע, זכות של חופש הביטוי, אף כי אינה כתובה על ספר החוקים, היא מאושיות המשטר הדמוקרטי. בהתאם לכך פסק בית-המשפט העליון: "כי בהתנגשות בין ביטחון המדינה, שלום הציבור והסדר הציבורי מזה, לבין חופש הביטוי מזה, חופש הביטוי נסוג רק מקום שהפגיעה בסדר הציבורי היא קשה, רצינית וחמורה". וכאן באות אסמכתאות מלומדות, כמו בג"ץ 14/86 וכו'. מכאן שרק פגיעה קשה וממשית בסדר הציבורי, יש בה כדי להצדיק הגבלה על חופש הביטוי. כמו כן נפסק, כי ההסתברות המצדיקה הגבלה על חופש הביטוי היא זו של "הקרוב לוודאי". הפגיעה בחופש הביטוי איננה צריכה להיות אמצעי ראשון, היא צריכה להיות אמצעי אחרון – בג"ץ 680/88, שניצר נגד הצנזור הצבאי הראשי, פסקי-דין מ"ב (4) 630.

לפיכך, כל עוד לא יוכח כי קיימת סכנה ממשית וקרובה לוודאי לשלום הציבור מפרסומם של סקרים, אין מקום ללכת בדרך המוצעת בהצעת חוק זו, שעל-פיה בתחום של פרסום סקרים יהיה חופש הביטוי נתון אך ורק בידי מי שהוועדה המוסמכת בחוק נתנה לו רשות דיבור. דומני, שדי בטעם זה כשלעצמו לדחות את הצעת החוק, שכן אין הוא עולה בקנה אחד עם הסעיף הראשון של חוק-היסוד.

ברם, גם אם נצמצם את היריעה לנושא של הגבלת חופש העיסוק בתחום של עריכת סקרים ופרסומם והתלייתו ברשיון, נראה בבירור כי הצעת החוק אינה עונה על דרישות חוק-היסוד, כפי שנקבעו בסעיף 2 האמור. לא הובאו איומה שהם נתונים אמפיריים לכך שפרסומם של סקרים פוגע באחד העניינים שנמנו בסעיף זה. לא ברור גם מדוע יש לחשוש מפרסום תוצאות סקר יותר מאשר מפרסום ידיעה אחרת שאינה מבוססת על סקר. לדוגמה, האם העובדה שדעה מסוימת משקפת את מה שאמרו הדוברים במשאל טעונה רישוי יותר מאשר הידיעה שמומחה הביע דעה זו על סמך מחקר שהוא ערך?

יתירה מזאת, כדי להגביל את חופש העיסוק יש להראות כי הדרך המוצעת של רישוי תביא להעלאת מהימנות הסקרים, ושהם יתבססו על כלי עזר מדעיים. ברם, מידע שכזה לא הובא כתימוכין להצעת החוק, שכן משום-מה היא אינה מלווה בדברי הסבר, וכמדומני שאין הוא בבחינת מושכל שאין לגביו עוררין.

לאור נימוקים אלה, המבוססים על היסודות החוקתיים של המשפט בישראל, ובלי לדון בפגמים המשפטיים הרבים הקיימים בפרטי ההסדר של החוק המוצע, מציע המומחה לדחות את הצעת החוק.

מכל מקום, ועדת השרים לענייני חקיקה עיינה בנימוקים מההיבטים השונים והחליטה שלא רצוי ולא ראוי כיום להטיל את חובת הרישוי על עורכי סקרים. המצב אינו כזה שמחייב התערבות המחוקק, וכאמור יש גם ספק רב אם זה מתיישב עם הוראות חוק-יסוד: חופש העיסוק, לכן אני מציע לכנסת שלא לקבל הצעת חוק זאת. תודה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת מנע, אתה רוצה לעשות סיבוב שני של שכנוע? נעבור להצבעה?

#### **משה נסים (הליכוד):**

נעבור להצבעה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

הצעת החוק של חבר הכנסת דוד מנע, הצעת חוק הסקרים, התשנ"ג-1992, ושר המשפטים מציע להסיר אותה. חברי הכנסת, ההצבעה החלה. אם זה יעבור, נעביר את זה לוועדה – – –

#### **קריאה:**

ועדת הסקרים.

#### **היו"ר ש' וייס:**

ועדת הסקרים.

#### **אברהם פורז (מרצ):**

ועדת החוקה, חוק ומשפט.

8 – בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה

7 – בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום

1 – נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסקרים, התשנ"ג-1992,

לדיון מוקדם בוועדה נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

בעד – 8, נגד – 7, נמנע – 1.

חבר הכנסת מנע, לאיזו ועדה?

### **דוד מנע (הליכוד):**

ועדת הפנים.

### **אלי דיין (העבודה):**

אדוני, זה לא תפס. הצבעתי נגד וזה לא תפס.

### **דוד מנע (הליכוד):**

לא היית בהצבעה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אני הייתי עם אלי דיין. אם אתה מאשר את אלי דיין, אתה יכול לאשר גם אותי.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני לא מאשר. איך אני יכול לאשר? זה נגד החלטות הנשיאות וועדת הכנסת.

### **אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, הייתי במקום.

### **היו"ר ש' וייס:**

ראיתי אותך. אתה רצת ובדיוק כשנגמרה ההצבעה אתה לחצת, וזה גבולי. אני לא רוצה לפגוע, חלילה, בחבר הכנסת אלי דיין, כאילו אנחנו לא מאמינים לו, אבל זה היה ממש באותה שנייה, ואני רוצה פה להכריע. לולא היה הקול הזה מכריע, לא הייתי מתעקש בשיטת בית-שמאי בעניין הזה; מכיוון שהקול שלך מכריע, והוא עשוי להפיל את ההצעה, אני חושב שזה לא יהיה הוגן מצדי אם אני אתחשב בהצבעה שלך. לפיכך, אני מודיע שאנחנו מאמינים לך ואתה אכן היית פה, אבל התוצאה היא: 8, 7, 1, והצעת החוק תעבור לטיפול של ועדת – – –

### **אברהם פורז (מרצ):**

אני אמרתי לפני פרסום תוצאות ההצבעה: ועדת החוקה, חוק ומשפט.

### **היו"ר ש' וייס:**

יש לי שאלה: איזו ועדה מטפלת בענייני דתות?

### **דוד מנע (הליכוד):**

את ועדת הפנים אני רוצה.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה חוק נגד משיחיות סקר, לכן חשבתי שזה ילך לוועדה לענייני דתות.

ועדת הפנים.

### **אברהם פורז (מרצ):**

ועדת החוקה, חוק ומשפט.

### היו"ר ש' וייס:

טוב, חברי הכנסת, ועדת הכנסת תכריע.

עכשיו, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום שלנו, ואני מזמין את חבר הכנסת רפאל איתן, אני מתכוון לרפול. חבר הכנסת איתן, אתה מוזמן להביא לפנינו הצעה לסדר-היום: סמים כבעיה חברתית, לאומית וביטחונית. בבקשה.

### דן מרידור (הליכוד):

ההצעה שלנו לא עולה?

### שר המשפטים ד' ליבאי:

---

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אומנם אתה לפניהם, אבל האם אתה תסכים לאפשר לנו, לדקה אחת, לסיים את הסט של שר המשפטים? בסדר.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש לי שאלה.

### היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

יש הצעת חוק של חבר הכנסת הנגבי – – –

### היו"ר ש' וייס:

לא, הוא מחק אותה. הוא ראה שאתה אינך והוא החליט לא לנאום. כשהוא מחק אתה לא היית.

### הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – נוקשות)

#### (הצעת קבוצת חברי כנסת)

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן מרידור יביא בפנינו הצעת חוק תקכ"ג – הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – נוקשות). בבקשה, הנמקה מהמקום.

### דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שנה קיבלה הכנסת את חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, שהיה בבחינת מהפכה חוקתית בישראל. מאותו מועד ואילך אותן זכויות אדם המעוגנות בחוק-היסוד ההוא מוגנות אף מפני שרירות לבו של רוב מקרי בכנסת. הכנסת כאספה מכוננת הגבילה את סמכותה לחוקק חוקים הפוגעים שלא כדיון, בדרך לא ראויה, באותן זכויות.

החוק הזה מטבעו הוא חוק-יסוד, אלא שבהצבעה בקריאה השנייה התקבלה ברוב של קול אחד הסתייגות לא טובה, ולפיה סעיף השריון באותו חוק נפל. חבר הכנסת זאב בנימין בגין ואנוכי מבקשים לתקן את הקלקול ההוא, ולכן אנו מציעים להוסיף בחוק סעיף אחד, סעיף 13, שיאמר: "אין לשנות חוק-יסוד זה אלא בחוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי הכנסת".

אני מבקש לקבל את ההצעה בקריאה טרומית. אוסיף מייד, שראיתי שהממשלה כבר הגישה לנו הצעת חוק-יסוד: החקיקה. אם היא תתקבל, גם הצעה זאת תהיה מיותרת. אבל בטרם התקבלה ההצעה ההיא, אני מציע לקבל את החוק הזה – שהשריון בו חסר מאוד. תודה רבה.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דן מרידור. שר המשפטים מבקש להשיב?

## שר המשפטים ד' ליבאי:

אני מסכים להעברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט ומסכים להנמקתו של חבר הכנסת דן מרידור, כאשר הוא עצמו הדגיש, שאם נעביר בשבוע הבא בקריאה ראשונה את הצעת חוק-יסוד: החקיקה, עניין זה שהוא מעלה נדון גם בהצעת חוק-יסוד: החקיקה, כך שהפתרון יכול לבוא הן מכאן והן מכאן.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה.

## מיכאל איתן (הליכוד):

יש הצעה אחרת, יש הצעה להסיר.

## היו"ר ע' עלי:

למי?

## מיכאל איתן (הליכוד):

לי.

## היו"ר ע' עלי:

הנוהל הנכון הוא: כשיש הצעה להסיר, באים לסגנית מזכיר הכנסת – – –

## מיכאל איתן (הליכוד):

לא.

## היו"ר ע' עלי:

למה לא?

### מיכאל איתן (הליכוד):

שומעים את ההצעה, שומעים את תשובת השר. אם השר אומר להסיר, אני לא יכול להציע להסיר, אבל אם השר מסכים – זכותי המלאה להציע להסיר.

### אברהם פורז (מרצ):

---

### מיכאל איתן (הליכוד):

אני מוכן לנמק גם מהמקום.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה ודאי מסתמך על סעיף 137 לתקנון, שבגללו אאפשר לך, אבל היות שהמציע הסתפק בדקה, נא לקצר, אף שמגיעות לך עשר דקות.

### מיכאל איתן (הליכוד):

שתי דקות, דקה וחצי.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע לכנסת שלא לקבל את ההצעה ולא להעביר את ההצעה הזאת לוועדה. ההצעה הזאת נפלה בכנסת הקודמת במסגרת הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, מן הטעם שגם אז וגם עכשיו אנחנו נמצאים באיזו סדרה התקפתית של חוקים מספר, שמקומם האמיתי אכן צריך להיות בחוקה כתובה, כאשר השריון שלהם צריך להיעשות בצורה מסודרת, אחד לאחד, וכאן נעשה איזה ניסיון להוסיף איזה טלאי על העבודה המצטברת, במקום לעשות עבודה יסודית ולהכין את כל החוקים ולחשוב פעם אחת ולתמיד על מהות החקיקה, על מהות הביקורת השיפוטית על החקיקה ועל הרוב שבו צריך לשריין את החוקים.

אני רואה הצעות שונות. בחוק-יסוד: זכויות האדם רוצים רוב של 80, פה רוצים רוב רגיל, בחוק-יסוד אחרים עדיין לא נדרש רוב. אני חושב שאי-אפשר להמשיך כך. אם רוצים להמשיך – ואני יודע שעומדים להציע גם את חוק-יסוד: החקיקה, ונדמה לי, אדוני שר המשפטים, ששם מדובר ברוב של 80 חברי כנסת – – –

## שר המשפטים ד' ליבאי:

לא בחמש השנים הקרובות.

## מיכאל איתן (הליכוד):

לא בחמש השנים הקרובות. אם כן, איזה טעם יש להחליט היום, אף שאני רוצה לומר, שבהחלט מקובל עלי רוב רגיל לא לחמש השנים הקרובות, אלא לעתיד. למה לנו להחליט היום? בוא נחליט ברוב רגיל לחמש השנים, ואחר-כך יחליטו להעלות את זה ל-80. אני יודע שזה נועד לתקן או לאפשר שינויים, אבל בדיוק מהסיבה הזאת של חוסר הרצון לקבוע בנוקשות כל כך חזקה בחוק, אני חושב שאין לזה מקום היום ואין להכריז מהיום, שזה יהיה בעוד חמש שנים ולהחיל את זה בעוד חמש שנים.

אני מאוד חושש – אמרתי את זה לידידי חבר הכנסת דן מרידור – שאם יהיה תקדים, שלמשל, כאן בהצבעה, בארבעה נגד חמישה חברי כנסת, יתחילו להעביר חוקים שהמשמעות שלהם תהיה שריון, ושאחר-כך כדי לשנות אותם יצטרכו רוב של 80 חברי כנסת, אז אנחנו – –

## אליעזר זנדברג (צומת):

זו קריאה טרומית.

## מיכאל איתן (הליכוד):

אני יודע שזו קריאה טרומית, אבל תיאורטית אף אחד לא מונע היום את המצב שזה יתקבל כך גם בכל הקריאות.

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, הדקה-וחצי היא עכשיו פי שלושה.

## מיכאל איתן (הליכוד):

בסדר, אני מסיים מייד.

לכן אני מבקש עכשיו בקשה כפולה: ראשית, להוריד את זה מסדר-היום ולדון בכל הנושא במכלול אחד, כאשר יבוא חוק-יסוד: החקיקה. שנית, לא תמלאו את בקשתי, אני כבר פונה מעכשיו, ואני אמשיך לנדנד לכם הלאה גם בחוק-יסוד: החקיקה, תעשו סדר עם כל החוקים ואל תלכו לשריון מעבר לשריון המוצע פה של רוב חברי הכנסת.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – נוקשות), של חברי הכנסת זאב בנימין בגין ודן מרידור? מי שהוא בעד יצביע בעד ומי שהוא נגד יצביע נגד. הצעת השר היא להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

### **הצבעה מס' 14**

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 16

בעד ההצעה להסיר את ההצעה מסדר-היום – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון נוקשות)

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

בעד – 16, נגד – 1, אין נמנעים. ההצעה אושרה והיא תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת להכנה לקריאה ראשונה.

אנחנו ממשיכים בסדר-היום.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

יש הצעת חוק של חבר הכנסת אלי דיין, שאם יש הסכמה, אפשר להעביר אותה גם לוועדה. כוונתי להצעת חוק המפלגות (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ג-1993 – – –

**אלי דיין (העבודה):**

אני אנמק מהמקום.

**היו"ר ע' עלי:**

חברים, אתם מנהלים לי את המליאה.

בסדר, ניתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

היושב-ראש שבח וייס הכניס אותנו לאווירה הזאת – – –

**היו"ר ע' עלי:**

כבוד השר, אני לא יכול לסרב לך, אבל הבטיחו לחבר הכנסת דוד מגן לדבר עכשיו.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני מבין.

**היו"ר ע' עלי:**

אבל כדי לאפשר לך ללכת, ברשותך, חבר הכנסת דוד מגן, אתן את רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין.

**שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני מבין שיש הצעה נוספת לסדר-היום, שבגללה אצטרך להתעכב כאן, והיא של חברי הכנסת הירשזון וסלמוביץ, בעניין פתיחת תיקו של הפושע הנאצי יוזף מנגלה.

היו"ר ע' עלי:

זה ירד מסדר-היום.

שר המשפטים ד' ליבאי:

---

היו"ר ע' עלי:

היות שהנושא ירד מסדר-היום, אני אאפשר לחבר הכנסת אלי דיין לנמק את הצעת החוק שלו.

**הצעת חוק-יסוד: הכנסת (שינוי שיטת הבחירות)**

**(הצעת חבר הכנסת א' דיין)**

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלי דיין, נא לנמק הצעת חוק תפ"ד, הצעת חוק-יסוד: הכנסת (שינוי שיטת הבחירות). בבקשה.

**אלי דיין (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הכנסת אישרה כמה הצעות לשינוי שיטת הבחירות, וזו בעצם אחת מהן, והיתה אפילו מעין הסכמה של רוב חברי הבית, שכולן יעברו לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ושם נעשה מאמץ, יחד עם כל הסיעות, לגבש הצעת חוק שבאמת תביא לשינוי שיטת הבחירות, כפי שעשינו בשינוי שיטת הממשל. תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה. אדוני שר המשפטים, נא להשיב. רבותי, נא לשבת במקומות. בואו נשמור על אווירה מסודרת. נא לשבת במקומות. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

## **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גישת הממשלה היתה, שהשיטה של בחירת חברי הכנסת היא קודם כול עניין לחברי הכנסת, ולכן הממשלה לא התנגדה להעביר כל הצעה בעניין שינוי שיטת הבחירה של חברי הכנסת לוועדת החוקה, חוק ומשפט. כך תמכנו בהצעות מכל הסיעות, ונראה לי שצריך לעשות דין אחד לכולן, ואנחנו מבקשים להעביר גם הצעה זו לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשר המשפטים. חבר הכנסת דיין, יש לך תיקון להציע?

## **אלי דיין (העבודה):**

יש פה טעות בסעיף 4ד. כתוב כאן: "רק מפלגה שזכתה ב-2.5% מכלל חברי הכנסת (4 מנדטים) תיכלל בכנסת". הכוונה לאחוז חסימה של 2.5% ושלושה מנדטים, לא ארבעה.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

יש לי הצעה אחרת, להסיר.

## **אברהם פורז (מרצ):**

---

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מיכאל איתן, לפי ההסכם שלנו, שתי דקות.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

אפילו דקה אחת, כי הפעם – – –

**היו"ר ע' עלי:**

אבל שזאת לא תהיה דקה כמו הדקה-וחצי הקודמת.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני מתקומם על מה שקורה פה עכשיו. אתם עושים צחוק מעבודת הכנסת. חוקים הכי יסודיים, הכי מרכזיים – – –

**היו"ר ע' עלי:**

סליחה, רגע, מי זה "אתם"? אני לא מבין.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

כולנו, כולנו. חוקים הכי יסודיים, הכי מרכזיים, לא רק שאתם לא מנמקים, ובתשובת השר איש אינו יודע על מה מדובר, אלא אתם גם לא נותנים להביע התנגדות ולנמק התנגדות מהמקום. איך אומרים על זה? – – –

**היו"ר ע' עלי:**

סליחה, חבר הכנסת מיכאל איתן, שלא תהיינה אי-הבנות. לפי סעיף 137 יש לך רשות לדבר עשר דקות, ואם אתה רוצה, נא לעלות לדוכן ולדבר עשר דקות.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

נכון, לכן – – –

**היו"ר ע' עלי:**

סליחה, אני מבקש שתעלה, שלא תגיד "אתם", עם כל הכבוד.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש – – –

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מאוד מבקש ממך, אף שאין כאן ערוץ-2 ואין תקשורת, ההאשמות הן האשמות חמורות מאוד, ואם יש לך מה לומר, נא לעלות לדוכן, דבר עשר דקות, בהתאם לתקנון. אנחנו מתכוונים לחטוף כאן חוקים? נא לגשת, יש לך עשר דקות תמימות, דבר כאוות נפשך ושכנע.

גם לפני כן כשביקשתי ממך, זה היה בהסכמתך וברוח טובה.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

כן, גם עכשיו.

**היו"ר ע' עלי:**

קעת אתה רוצה לדבר, תנצל את עשר הדקות. בבקשה.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודה לך מאוד שנתת לי את האפשרות לעלות לדוכן והקפדת לשמור על הזכויות שלי על-פי התקנון. הבעיה שאני הצבתי – אני פונה אליך, אדוני היושב-ראש – –

**היו"ר ע' עלי:**

סליחה, אני מבקש מחברי הכנסת להתיישב במקומות, להפסיק את הדיבורים ביציעים, ולשמע בקשב את דברי חבר הכנסת מיכאל איתן.

**מיכאל איתן (הליכוד):**

אני סבור שזה לא רק העניין של עשר הדקות של עמידה כאן. אומרים שכל החוקים שווים באותה מידה וכולם חשובים באותה מידה, ובכל אופן יש חוקים, כמו אלה המוצעים פה, שנוגעים לנושאים מרכזיים ויסודיים. קודם דנו בנושא של שריון בכנסת. אומנם מעלים את זה בקריאה טרומית, אבל בכל אופן קצת כבוד לעניין. מעלים את זה, ואני בטוח שמרבית חברי הכנסת, אפילו אלה שנכחים

כאן, לא בדיוק מודעים לזה. דרך אגב, זה סעיף שנפל בהצבעה דרמטית בכנסת הקודמת, שחצתה מפלגות, הוא נוגע לעניין מאוד מאוד יסודי, וזה עבר במין אווירה כזאת – איך היושב-ראש אמר? נא לשבת לפחות, כדי שזה לא ייראה בעמידה, בהליך מקוצר ובעמידה. ואז נותנים למציע לנמק מהמקום, נותנים לשר לענות מהמקום, וכמובן, זה שאני עומד כאן ומדבר כעת עשר דקות, זה לא לעניין, משום שלא היתה הנמקה של עשר דקות ולא היתה תשובה של עשר דקות.

הנושא של שינוי שיטת הבחירות, עם כל הכבוד, הוא לא איזה נושא שולי של חובת העמדת קנקני מים קרים במסעדות. עם כל הכבוד, עולה נושא כזה, ואני לא רואה שחברי הכנסת מתייחסים אליו כעת, שאנשים יודעים בכלל על איזה סוג או על איזו שיטה מהשיטות הנוספות מדובר.

אני רק רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת להעיר לשר על דבריו מהיום בקשר להצעתו של חבר הכנסת רפי אדרי. כבוד השר, אני לא רוצה להיתפס לדבריו של חבר הכנסת אדרי, שאמר שכאשר אתה היית באופוזיציה אתה תמכת בהצעת חוק דומה, שבמסגרתה תהיה לוועדות הכנסת סמכות לשימוע לפני מינוי פקידיים בכירים של הממשל. אני לא בטוח, אבל היתה לך בוודאי עמדה לחזק את עמדתן של ועדות הכנסת – וזאת אני זוכר היטב – באשר לזכותן לשמוע עדים או עדויות. יכול להיות שהוא בלבל

— — —

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

בדיוק כך. יש לך זיכרון טוב. אני בהחלט תמכתי בכך, שלוועדות כנסת תהיה הזכות לזמן עובדי מדינה, לשאול אותם, לברר אתם וכיוצא בזה. לא תמכתי בכך שוועדות הכנסת הן שיאשרו מינויים –

— —

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

בסדר. שמתי לב שיכול להיות שכאן נפלה איזו שגגה. אני אומר שאני לא רוצה להיתפס לזה. אבל על משפט אחד שלך, אדוני השר, אני חושב שאתה כן צריך לעשות ביקורת אקדמית עצמית שלך. אתה אמרת: תשמע, מה שמקובל בארצות-הברית, לא בהכרח תואם את שיטת הממשל שלנו, ולכן אי-אפשר לייבא. ואני אמרתי בהערת ביניים – אתה היית בין אלה שתמכו בהבאת שיטת בחירה ישירה של ראש הממשלה, ויש בקטע הזה שינוי מהותי בסדרי הממשל של מדינת ישראל. יש מעט מהאמריקניזציה בכך שאנחנו מחזקים את הרשות המבצעת כרשות מבצעת בלי שאנחנו הלכנו לממשל שלם של ריסונים ואיזונים. לכן אני אומר, שאם היה מתקיים דיון, אז דיון. בכל אופן אני אומר

— — —

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

אני מתייחס בכבוד אליך ואל הערותיך. אני רוצה להבהיר, ולו גם מהמקום, שיש הבדל אחד מהותי, וזה ראוי לדיון עמוק. אמרתי שזה צריך להיבחן על-ידי ועדת מומחים. מדוע? בארצות-הברית אין אפשרות שהקונגרס, פרט ל-IMPEACHMENT יביע אי-אמון בנשיא. וממילא, אם הנשיא מרכיב לו צוות, אין על זה ביקורת של אי-אמון בכלל. ואם הוא ממנה פלוני בראש – — — אי-אפשר להביע לו אי-אמון. בישראל, אם הממשלה תמנה כראש השב"כ או כמפכ"ל המשטרה אדם בלתי ראוי לחלוטין,

אפשר להעלות הצעת אי-אמון ובגלל זה להפיל את הממשלה – – שני המשטרים שונים במהותם.  
אי-אפשר להציג את זה בצורה פשוטה. אפשר להכניס חידושים, אבל בצורה מאוזנת – –

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

נכון.

### **שר המשפטים ד' ליבאי:**

לכן התנגדתי להצעה שנראתה לי לא רצינית, עם כל הכבוד, ובאה לעשות מהפך יסודי מבלי שנכנסו לדברים בצורה רצינית, והיא יכולה להכניס אותנו לאנדרלמוסיה. זה הכול.

– – אתה רואה שיש נטיות לשינוי בצורת הממשל. הדברים ראויים להיבדק קצת יותר לעומק. ואני הצעתי שזה ייבחן לגופו של עניין על-ידי ועדת מומחים שתהיה מקובלת על כל חלקי הבית. הצעתי לא התקבלה, והדברים יעברו לבדיקת הוועדה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

יכול להיות שכתוצאה מזה תימצא איזו דרך אכן לבדוק את העניין.

אני רוצה להעיר הערה נגדית להערה שלך. אתה צודק בכך שאתה אומר שמאחר שנשיא הוא חסין מבחינת האיזונים, נגיד, נותנים לרשות המחוקקת יכולת לפקח יותר מאשר אצלנו, כי לנו יש תרופה אחרת. אבל מצד שני, שנינו יודעים שהתרופה של הדחת ראש ממשלה בגין מינוי לא מוצלח היא תיאורטית גרידא.

ההצעה כאן באה לומר, שתהיה חשיפה נוספת לא רק בממשלה. אתה יצאת קשות נגד ועדות הכנסת שמפעילות שיקולים פוליטיים, והצדק אתך. אתה השתמשת בביטוי לא מוצלח, ואמרת: בתרבות השלטון שלנו אני מעלה בדעתי מה יכול להיות בוועדת הכנסת כאשר יביאו מינוי של מועמד כזה או אחר. בדיוק באותה נשימה אני יכול להגיד: בתרבות השלטון שלנו אני יכול להעלות בדעתי מה קורה בממשלה כאשר מביאים שם מועמד כזה או אחר. אני מציע שלא נשתמש בביטוי הזה, וגם לא בביטוי הזה.

אני רואה תרבויות שלטון גם במקומות אחרים. רק לפני יומיים קראתי שבאיטליה היה צריך להעמיד את הסדרנים כקיר חוצץ בין הצירים, כי צירי הקואליציה, שהיו הרוב, איימו לכלות את זעמם פיסית בצירי האופוזיציה. אנחנו לפעמים מפחיתים את ערכנו. אני לא הייתי מציע להשתמש בזה. אני רוצה לסיים, כי זמני עומד כנראה להסתיים.

## **דוד מגן (הליכוד):**

הסתיים מזמן.

## **מיכאל איתן (הליכוד):**

בקשר להצעה הזאת, אני אומר שוב שאני מבין שגם הנושא של שינוי שיטת הבחירות הוא צעד משלים, או צעד נוסף בכיוון של שינוי סדרי הממשל. אני מבקש את תשומת לבו של שר המשפטים לכך, שאף שהנושאים הם קונסטיטוציוניים, וחלקם נוגעים לכנסת, אנחנו עוברים שינוי. הרוח נושבת, בהחלט. אנחנו רואים שקורים שינויים גם בחקיקה, גם בכיוון של חוקה, גם בכיוון של ממשל. יש איזו רוח של רפורמה: הפריימריס בתוך המפלגות, חוק המפלגות. אבל יש לי רושם שמוכרח להיות קצת יותר אחריות, מוכרח להיות איזו ראייה כוללת. צריך להיות שאיזו רוח מופלאה שכנה על אבות החוקה האמריקנית, ברגע מסוים, שהם ידעו ליצור מין משטר על בסיס שיחזיק מעמד מאות שנים. אבל יש לי הרושם שאצלנו עושים את זה בצורה של טלאים, לא כמקשה אחת, ללא ראייה כוללת.

אני שומע הרבה חברים החוששים גם לגבי חוק הבחירה הישירה לראש הממשלה, שאנחנו עלולים לעשות מהלכים, שבאי-זהירות יכולים להוביל אותנו לאיזה פלונטר, ולהתיר אותו יהיה מאוד מאוד מסובך וקשה.

## **היו"ר ע' מאור:**

תודה. אנחנו עוברים עכשיו להצבעה. אנחנו מצביעים על ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין בנושא: חוק-יסוד: הכנסת (שינוי שיטת הבחירות), לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מי בעד, מי נגד – בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 15

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 10

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – אין

נמנעים – 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (שינוי שיטת הבחירות)

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

## **היו"ר ע' מאור:**

ברוב של עשרה בעד, באין מתנגדים ועם שני נמנעים, הוחלט להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת אלי דיין, הצעת חוק תפ"ד, לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

## **הצעה לסדר-היום**

### **השתתפות נציגי הממשלה בהלוויות נפגעי טרור**

## **היו"ר ע' מאור:**

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן להגיש הצעה לסדר-היום, מס' 799. בבקשה.

## **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים קיבלה ב-23 באוגוסט 1992 החלטה, שקיבלה תוקף של החלטת ממשלה ב-10 בספטמבר 1992, המשחררת את חברי הממשלה מהחובה, ויותר נכון להגיד: מהמסורת שהיתה מיום הקמת המדינה, אם אני זוכר נכון, של השתתפות פיסית של שרים בהלוויות של אזרחים נפגעי פעילות חבלנית עוינת.

הנושא רגיש מאוד. אני לא רוצה להפוך אותו לפולמוס בין-סיעתי, בין-מפלגתי. דיברתי עם יושב-ראש ועדת השרים לענייני סמלים וטקסים, השר עוזי ברעם, שנבצר ממנו להשתתף עכשיו בדיון; הוא היה צריך לנסוע. בניגוד לכוונה המקורית שלי לבקש מהכנסת לערוך דיון בנושא הזה במליאה, קיבלתי את הצעתו הבלתי פורמלית של השר, שאם אחד מחברי הכנסת – ואני מניח שזה יהיה חבר הכנסת מיכאל איתן – יבקש להעביר זאת לוועדה, אני ארצה שבועדה יתקיים דיון עם הממשלה, כדי שאנחנו בוועדה נשכנע את הממשלה לתקן את השגיאה הזאת. זאת שגיאה.

אין מקום לקיים דיון פומבי בנושא. אין מקום לעורר פולמוס בנושא זה דווקא במליאה. אני מאמין שבדיון ענייני ומעמיק בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נוכל, בעזרת השם, לשכנע את הממשלה לתקן את החלטתה ולחזור למסורת הישנה, שגם בנסיבות טרגיות חברי ממשלה צריכים להיות נוכחים בהלוויות, והלוואי שלא תהיינה עוד.

## **היו"ר ע' מאור:**

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

ברצוני אכן להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה. אני רוצה לשבח את דבריו של חבר הכנסת והשר לשעבר דוד מגן בנושא זה. שמעתי אותו מדבר על כך, נדמה לי, גם בשידור ברדיו, או בנאום אחר כאן במליאה; אני לא זוכר כרגע.

בכל אופן, אני חושב שדבריו נכונים, ואני רוצה לספר לחברי הכנסת מרשמי מאירוע שבו השתתפתי, אתמול או שלשום, בהלוויה של – – –

### **דוד מגן (הליכוד):**

אתמול זו היתה הלוויה צבאית. זה משהו אחר.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אני יודע. אתמול השתתפתי בהלוויה צבאית אומנם, חבר הכנסת מגן צודק, ובהלוויה צבאית מייצג נציג הצבא את רשויות הממשל.

בכל אופן זה היה מוזר מאוד, שכאשר היה הקבר פתוח ועמדו וספדו לחייל שהגיע לארץ לעזור למדינת ישראל, להילחם במסגרת צה"ל, עומד נציג של ממשלת קנדה ומספיד אותו. בכל הקהל בטקס ובהלוויה אין נציג אחד של ממשלת ישראל. זה פשוט דבר שקשה להבין אותו.

### **היו"ר ע' מאור:**

אתה מציע להעביר לוועדה?

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

לכן אני מציע שהעניין הזה יעבור לוועדה. אני חייב לומר שאני ער לכך, גברתי היושבת-ראש, שיש מקרים שבהם הנוכחות של השר מושכת ביקורת.

### **היו"ר ע' מאור:**

אני מבקשת לסיים.

### מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים. זה המשפט האחרון. אני רק רוצה את תשומת לבך האישית. אני הוספתי שאני ער לכך שיש מקרים שבהם שר שמגיע ללוויות הופך יעד להשתלחות של גורמים קיצוניים חסרי אחריות. בכך צריך לטפל. לכן, מן הראוי שהנושא הזה יבוא לוועדה ויידון. אני בטוח שנמצא את המתכונת הנכונה.

### היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מגן, אתה מתכוון לוועדת הפנים?

### דוד מגן (הליכוד):

כן.

### אלי דיין (העבודה):

אני מבקש להסיר.

### היו"ר ע' מאור:

בבקשה.

### אלי דיין (העבודה):

מבחינה טכנית, רק כדי לקבל רשות הדיבור, אני מציע להסיר. אני מודיע שדעת השר היא להעביר לוועדה. הוא הסמיך אותי לומר את זה בשמו. אני רוצה לציין שהשר הודיע לי, בתשובה על שאלה ששאלתי אותו, שהתקבלה המלצה בממשלה, שהוא יהפוך אותה להחלטה, בדבר ביקור של נציגי הממשלה בזמן השבעה בבית גם כן. תודה.

### היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, אנחנו מצביעים בעד העברת הנושא לוועדת הפנים. מי בעד? מי נגד?

## **הצבעה מס' 16**

בעד העברת הנושא לוועדה – 12

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

**היו"ר ע' מאור:**

12 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. הצעתו של חבר הכנסת דוד מגן בדבר השתתפות נציגי הממשלה בהלוויות נפגעי טרור הועברה לוועדת הפנים.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

**היו"ר ע' מאור:**

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

**סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (תיקון מס' 13) (שחרור מינהלי), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט; וכן הצעת חוק למימון מבצע שלום הגליל (תיקון מס' 2), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת הכספים. תודה.

## **הצעה לסדר-היום**

**שבוע לימודים מקוצר במערכת החינוך**

## היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את חבר הכנסת עובדיה עלי להצעה לסדר-היום מס' 581: שבוע לימודים מקוצר במערכת החינוך. בבקשה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, השביתה המתקיימת כיום במערכת החינוך מעידה על פשיטת רגל מוחלטת ועל הידרדרות שאת תוצאותיה העגומות חשים כולנו.

אלה הם ימים רעים, הטרור משתולל בערינו ובכל רחבי הארץ, ואני, כמו גם כל עם ישראל, סברתי לתומי, שמורי ישראל יגלו יותר משמץ של רגישות וישמרו על שקט בגזרתם, בחלקת אלוהים הקטנה שהם מופקדים עליה, אך מסתבר שלא כך הדבר.

אבל, חטא השביתה אינו מונח רק לפתחם של המורים, שכן חטאם של אלה המופקדים על משרד החינוך גדול שבעתיים.

גברתי היושבת-ראש, הכול מסכימים שיש שחיקה בשכר המורים, והכול יודעים שאת המעוות הזה יש לתקן. אם כן, מדוע אין מקיימים דו-שיח מתמיד עם המורים על מנת להראות להם כי עניינם מטופל, כי עניינם מתקדם, כי נושא שכרם לא נזנח והוא על סף סיכום? דיאלוג כזה, לו התקיים, ודאי שהיה מונע את השביתה, שהרי לא יטען איש שמורי ישראל הם אטומים ונעדרי רגישות מוחלטת לאשר מתרחש. אך, כפי שאמרתי בראשית דברי, במצב העניינים של היום הייתי מצפה, למרות הכול, להתנהגות אחרת מצד מורי ישראל.

ואשר לנושא: שבוע לימודים קצר בן חמישה ימים במערכת החינוך – הריני מבקש מהאחראים למערכת ומקובעי המדיניות, שלא ייחפזו בעניין, כדי שלא תצא קלקלה מתחת ידם שתהא בבחינת מעוות שלא יוכל לתקון.

גברתי יושבת-ראש הכנסת הנכבדה, כמי שמכיר את מערכת החינוך בארץ מקרוב הריני קובע קטגורית, כי היא לא ערוכה למעבר למתכונת זו של חמישה ימי עבודה בשבוע.

כולנו יודעים כי בבת-ספר רבים בארץ התנאים הפיסיים הם בלתי נסבלים: הכיתות לא תקניות; החדרים צרים; בקיץ חם ובחורף קר; חדרי השירותים מוזנחים; הברזיות שבורות; פינות המשחק מעטות וקטנות; חסרים תנאים בסיסיים למתן שירותי מזון, ועוד בעיות וקשיים ממין זה ומסוגים אחרים, שכולם הופכים את השהות בבית-הספר לבלתי נעימה ואת הלימודים לבלתי אפשריים, גם כאשר מדובר בחמש-שש שעות לימוד. קל וחומר הדבר כאשר ידובר על יום לימודים ארוך בן שבע שעות או שמונה; והשעות ייתוספו בשל קיצור שבוע הלימודים.

זאת אף זאת, קיצור שבוע הלימודים ייצור בהכרח לחץ כבד עוד יותר על המעבדות בבית-הספר, על חדר המדעים, על אולם ההתעמלות ועל חדר המחשבים העמוסים בלאו-הכי. שהרי כולנו יודעים את בעיית המימון שמאפשרת לתת למערכת החינוך קומץ שאינו משביע את הארי. הלחץ הקיים שם בפריסה בת שישה ימים ייצור לחץ גדול יותר בפריסת צרכים על פני חמישה ימים.

ואשר לפן אחר הקשור במורים, אני יודע שיש הטוענים שאסור לקפח את המורים ויש לתת גם להם את ההטבה הזאת של חמישה ימי עבודה. אני יודע זאת. לאלה הריני מציע לבדוק את מערכת השעות, ושם תימצא להם התשובה מן המוכן: רובם הגדול של המורים עברו זה כבר לשבוע עבודה בן חמישה ימים ואף לשבוע עבודה בן ארבעה ימי עבודה, ובכך הם הקדימונו.

סיבה חשובה נוספת שבשלה אסור לעבור לשבוע לימודים קצר היא העובדה, שכ-40% מן המשק עדיין פועלים במסגרת של שישה ימי עבודה, ועלינו לזכור שילדיהם של אלה יהיו בימי שישי ברחוב, או שיחייבו את ההורים לשבות מעבודתם ולגרום לנזקים נוספים במשק הישראלי, שאינו מן המבוססים בעולם.

גברתי היושבת-ראש, היוצא מכל אלה הוא, שאין לעבור למתכונת לימודים בת חמישה ימים בטרם הבשילה לכך העת ובטרם נתנו מענים נאותים על כל שהעליתי ועל בעיות נוספות שלא מניתי בשל סד העתים.

### **היו"ר ע' מאור:**

תודה. אני מזמינה את סגן שרת החינוך והתרבות מיכה גולדמן להשיב.

### **סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, בתחילת דברי רציתי להתייחס לשביתה של המורים בבתי-הספר בחטיבות הביניים ובכיתות הגבוהות של בתי-הספר התיכוניים. השביתה היא שביתה לא רצויה בימים שכאלה. גם המורים וגם ארגוני המורים יודעים, שיש להמתין לקבלת הנתונים לא ממשד החינוך והתרבות, אלא יש לקבל אותם גם מהסתדרות המורים, גם מהארגון עצמו, גם מהאוצר, והעיכוב שנעשה לא נעשה כתוצאה מכך שהמשרד לא העביר את הנתונים בזמן.

לכן אני מצטרף לפנייתו של חבר הכנסת עובדיה עלי וקורא למורים לחזור לבתי-הספר.

עם התקדמות מעבר המשק לחמישה ימי עבודה, נחתם הסכם עם ארגוני המורים גם על מעבר מערכת החינוך לחמישה ימי עבודה. מאחר שההסכם לא אושר על-ידי ארגון המורים העל-יסודיים ובבדקו ההשלכות וההיערכויות המתחייבות מצעד כזה, נקבע שההסכם מושעה לשנתיים.

משרד החינוך והתרבות מקיים התייעצויות בנושא עם ועדת החינוך של הכנסת ועם ארגוני המורים, כדי להבטיח את פעילות מערכת החינוך במתכונת של שישה ימי עבודה. כדי להקל על המורים את

המתכונת הזו, נקבעה גם זכותם של עובדי ההוראה למקד את משרתם בחמישה ימי עבודה בשבוע. עם השלמת הברורים, יוצג חומר בפני הממשלה כדי לקבל את אישורה. מאחר שהמשרד בודק את האפשרות להמשיך במתכונת הנוכחית בתיאום עם ועדת החינוך ונמצא במהלך הברורים בעניין, אין מקום לדיון טרם זמנו, שייתכן שאף לא יידרש כלל.

לפיכך, אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום.

**היו"ר ע' מאור:**

תודה. אם כן, אנחנו ניגשים להצבעה.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

למה לא להעביר לוועדה?

**היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת זיסמן, אתה מציע להעביר לוועדה, בבקשה.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

אני פונה לסגן שרת החינוך והתרבות להסכים להעביר את הנושא לוועדה. הנושא שהוא העלה הוא נושא נכון.

**היו"ר ע' מאור:**

סגן שרת החינוך והתרבות, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

**סגן שרת החינוך והתרבות מ' גולדמן:**

מסכים.

**היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

מסכים.

**היו"ר ע' מאור:**

אם כן, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת עלי לוועדה – יצביע בבקשה.

הצבעה מס' 17

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

**היו"ר ע' מאור:**

ברוב של 12, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הצעתו של חבר הכנסת עובדיה עלי בנושא: שבוע לימודים מקוצר במערכת החינוך, הועברה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. תודה.

**הצעה לסדר-היום**

**סמים כבעיה חברתית, לאומית וביטחונית**

**היו"ר ע' מאור:**

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 1377, הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן, בנושא: סמים כבעיה חברתית, לאומית וביטחונית. בבקשה.

## רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוועדה למאבק בנגע הסמים התחילה בעבודתה עם כינוס הכנסת השלוש-עשרה. עבודת הוועדה התמקדה בלימוד בעיות נגע הסמים במדינת ישראל, בהבנת הפעילות למניעה ובהכרה של שיטות גמילה ומוסדות פרטיים וציבוריים העוסקים בגמילה, כאשר המטרה היא גיבוש תוכנית רב-שנתית למאבק בנגע הסמים, המסכן את תפקודה של החברה הישראלית בעתיד.

בוועדה ארבע ועדות-משנה: מניעה, גמילה, חקיקה ומיעוטים. פעילותן והמלצותיהן של ועדות המשנה בתחומי אחריותן ירוכזו לתוכנית כוללת.

אני מבקש להעלות את הנושא של נגע הסמים כבעיה חברתית, לאומית וביטחונית. ועוד אני מבקש, התייחסות בלתי מפלגתית לנושא חיוני, שעלול להפוך מנגע למגפה חברתית חמורה ביותר.

נמצאים היום בישראל 30,000-50,000 מכורים לסמים, וכ-250,000 משתמשים בסמים באופן קבוע או מזדמן. על-פי דיווחים משטריים, מסתמנת מגמה של עלייה בשימוש בסמים קשים, הרואין, ובשנתיים האחרונות החל להופיע בממדים משמעותיים גם סם הקוקאין. הוגבר השימוש בסמי הזיה: חשיש, ל.ס.ד. ואקסטזי, עקב התפשטות האופנה של מסיבות "אסיד" בקרב נוער וצעירים.

לא אלאה אתכם בנתונים רבים, אך אציין מעט עובדות ומספרים המצביעים על חומרת הבעיה. מסקר על שימוש בסמים בתל-אביב-יפו בשנת 1992 מתגלה, שבארץ יש שימוש רב יותר בהרואין מאשר בארצות-הברית, מובן שזה יחסי, בכל קבוצות הגיל. השימוש בסמים בארץ מתחיל בקרב גילאים יותר נמוכים מאשר בארצות-הברית, כבר מגיל 12.

ממחקר שנערך בשנת 1990 עולה, ששיעור השימוש בארץ ב"חומר לא חוקי כלשהו" בקרב נוער לומד הוא 4.6%, מתוך זה – 1.5% משתמשים בסמים קשים כמו הרואין. בקרב נוער מנותק, שנשר ממערכת הלימודים הרגילה, שיעור השימוש בסמים – 3.7%, מתוך זה – 9.3% משתמשים בסמים קשים. בקרב חיילים שיעור השימוש בסמים לא חוקיים כלשהם הוא 6.1%.

לאחרונה מרבים בני נוער לבלות בפאבים. 40% מקרב הקטינים שהשתתפו במחקר שנערך בשנת 1992 הודו כי הם שותים בפאבים בניגוד לחוק, ו-57% מהם אמרו שהם שותים עם חברים בני אותו גיל כדפוס בילוי קבוע. לטענת חוקרים, כרבע מכלל השותים עלולים להתמכר. לאחרונה מתרבות הידיעות על נערים שהשתכרו עד אובדן הכרה.

הבעיה היא קודם כול חברתית. אומנם תופעת השימוש בסמים החלה להיות נפוצה גם בקרב אוכלוסיות מבוססות, אך הבעיה חמורה במיוחד בשכונות המצוקה. נוער מנותק, שנשר ממערכות הלימודים הרגילות, מהווה את המאגר הדמוגרפי כקבוצת סיכון לשימוש בסמים. נציגי שכונות טוענים: תחת חלונותינו, ליד דלתותינו, בגנים ציבוריים ובבתי-כנסת מתנהל סחר בסמים ונתקלים במשתמשים בסמים, לרבות ילדים וילדות בני 13-15. ילדים רואים איך אבא מכה את אמא כדי שתצא לזנות על מנת להביא כסף לסמים. יש שכונות שבהן 20% מהתושבים נרקומנים. נגע הסמים בשכונות נובע מהזנחה של שנים וגורר אחריו אלימות כלפי האשה, כלפי הילדים, כלפי קשישים, וכן אלימות בבתי-ספר ובפאבים. האם זוהי דמות החברה הרצויה לנו בדור הבא?

בעיית הסמים כנושא לאומי כלכלי – הוצאה של עשרות אלפי אנשים ממאגר כוח האדם בשל חוסר יכולת תפקוד, בגין התמכרות לסמים, זה מצב שמדינת ישראל אינה יכולה להרשות לעצמה. היקף הסחר בסמים נאמד ב-3 מיליארדי דולר בשנה. הסמים אינם מיוצרים בארץ אלא מיובאים. אני מקווה שהמשמעות של הנתונים הללו ברורה.

נוסף על ההוצאה הישירה על הסם, משלמת המדינה מחיר כבד, כ-2 מיליארדי דולר בשנה, בגין עבירות רכוש ועבריינות אחרת הקשורה בסמים, הכרוכות בהוצאות רבות של המשטרה, של מערכת השפיטה, של בתי-הסוהר ושל מוסדות הטיפול בנרקומנים. המדינה משלמת מחיר כבד עקב תאונות דרכים ותאונות עבודה הנובעות מפעילות תחת השפעת סמים ואלכוהול. כן יש להביא בחשבון את ההוצאה האדירה על סעד, דמי אבטלה ודמי נכות המשולמים למשפחות הפגועות. 85% מהעבירות הפליליות קשורות לנגע הסמים. האם אין להביא בחשבון הוצאות אדירות אלה כאשר באים לדון בתקציב הדרוש למלחמה בנגע הסמים, לגמילה, למניעה?

בעיית הסמים היא בעיה ביטחונית. האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו שחיילינו יסתערו על האויב תוך הרגשת ריחוף, חרדה, בלבול או פסיכוזה בהשפעת סמים או אלכוהול? אלה משפטים חריפים, והם לא כוללים יחידות שלמות, אבל זה מופיע ביחידות, וזה עלול להתפשט; לכן זה מועלה בצורה כזאת.

האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו שחיילינו – – –

### עמנואל זיסמן (העבודה):

---

### רפאל איתן (צומת):

אל תפריע לי.

האם אנחנו יכולים להרשות לעצמנו שחיילינו יסבלו ממצבים פסיכויטיים, בכלל זה דיכאון ותחושה של רצון להתאבדות, בהשפעת סמים או אלכוהול? האם אנחנו רוצים שחיילינו יתפקדו תוך פגיעה בכושר השיפוט שלהם, כאשר זמן התגובה שלהם ממושך יותר בהשפעת סמים או אלכוהול? יש לזה דוגמאות, ואני לא אפרט אותן כאן. האם אנחנו מוכנים, שבשעה שילדינו, בנינו, יסתערו בקרב, החיפוי יינתן להם על-ידי חייל שהשתמש בסם או באלכוהול? גם זה קורה. האם אנחנו מוכנים שחיילים ימכרו נשק תמורת סם – זה קורה הרבה, יחסית – או שחיילות תצאנה לזנות למימון הסם? נתפסו כאלה בגליל המרכזי. האם אנחנו רוצים שצה"ל יעלה בכל פעם את סף הגיוס כדי למנוע מכורים ומשתמשים מלהתגייס לצה"ל וליחידות מובחרות?

הוועדה למלחמה בנגע הסמים עוסקת עכשיו בהכנת הצעות חוק בנושא הסמים, ביניהן הצעות חוק העוסקות בהחמרת הענישה על סוחרי סמים.

הוועדה רואה חשיבות מיוחדת בהרחבה ובהפצה של תוכניות מניעה שונות. בארצות-הברית מצטברים נתונים מרשימים על ירידה בהיקף השימוש בסמים שונים בשנים האחרונות, וירידה זאת מוסברת בכך שבארצות-הברית הושם דגש בתוכניות המניעה.

הוועדה רואה חשיבות מיוחדת בהגברת אפשרויות הגמילה ובריבוי שיטות גמילה. ככל שירבו הנגמלים, ירד הביקוש לסם ויפחת הסחר בסמים.

הוועדה רואה חשיבות בגיבוש המלצות בקשר לארגון המשטרה בנושא הלוחמה בסמים. לדעת המפקח המיועד, רב-ניצב רפי פלד, המשטרה מצליחה, במקרה הטוב, לסכל רק 5% מהיקף הסחר בסמים. יש לבחון מחדש את שאלת ארגונה של המשטרה במלחמה בנגע הסמים. למשטרת ישראל מבנה פיקודי טריטוריאלי, אשר עלול להכביד על המאבק הזה. יש לבחון הקמת אגף מיוחד במשטרה ללוחמה בסמים, שיהיה אחראי לתיאום הפעילות המשטרתית ברחבי המדינה.

חשיבות מיוחדת רואה הוועדה בשיתוף המכס בלכידת סוחרי סמים. במדינות מתקדמות רבות שירותי המכס מהווים זרוע מבצעת מקבילה למשטרה, לצורך מניעת חדירת סמים דרך נמלי הים והאוויר.

הוועדה ממליצה למנות שר בממשלה ללוחמה בנגע הסמים, שר שזה יהיה תחום אחריותו הבלעדי, במשרדו ירוכזו התקציבים הנדרשים, יבוצע תיאום בין כל הגורמים, ויהיה הגורם המקצועי באמצעות הרשות למלחמה בנגע הסמים.

הוועדה רואה בעיה מיוחדת בהעדר נתונים מדויקים לגבי מספר המכורים, מספר הנגמלים, כמויות הסם, היקף הסחר ואוכלוסיות בסיכון. לוחמה בסמים ללא מידע אמין היא כמו הליכה לקרב בלי נתוני מודיעין אמין.

הוועדה תמליץ שיוקם מרכז מידע ארצי שיפקח על עריכת מחקרים בהתאם למטרות ויעדים ויציע תוכניות ביצוע בהתאם לתוצאות המחקרים. מרכז המידע ישמש כתובת לפניות הציבור, לבקשת מידע בתחום השימוש בסמים או המלחמה בנגע הסמים, וכן הגורם להכוונת נרקומנים לטיפול גמילה. קיימת תופעה של נרקומנים הרוצים להיגמל, ויש מקומות פנויים במרכזי גמילה, ונרקומנים לא יודעים כיצד להגיע אליהם.

חשיבות מיוחדת רואה הוועדה בהגברת המודעות של השרים השונים לבעיית הסמים ובהגדלת תקציבי המשרדים ללוחמה בנגע הסמים. המצב כיום הוא, שמשרד החינוך והתרבות מקצה רק 0.02% מתקציבו להסברה ולמניעה, משרד העבודה והרווחה מקצה ללוחמה בסמים רק 0.07% מתקציבו, משרד הבריאות – 0.2% מתקציבו, ומרכז ההסברה רק 0.5% מתקציבו.

הוועדה קבעה תוכנית מיוחדת בכנסת לציון יום המלחמה בנגע הסמים והאלכוהול ב-29 ביוני שנה זאת. הוועדה תניח על שולחן הכנסת באותו יום המלצות מקיפות למאבק בנגע הסמים. ההמלצות תוגשנה לממשלה לביצוע. אני מציע לכנסת לקיים באותו יום דיון בנושא זה, שהוא בעיה חברתית-לאומית וביטחונית. המטרה היא להגיע לשינוי בהיערכות במאבק הזה. בדיון יוכלו חברי הכנסת

להתייחס להמלצות הוועדה שתונחנה על שולחן הכנסת וכן להצעות החקיקה שתהיינה מוכנות בשבוע הבא.

מעל במת הכנסת חייבת לצאת קריאה לצעירים, להורים ולמורים, המעמידה אותם על חומרת המצב ועל התוצאות הרוות האסון. כן חייבת לצאת קריאת עידוד לכל העוסקים במלחמה בנגע הסמים – הרשות למלחמה בסמים, משטרת ישראל, משרדי הממשלה והרשויות המקומיות. על כולם להגביר את שיתוף הפעולה ביניהם ולעשות יד אחת להצלחת המאבק הזה.

אני ממליץ לחברי הכנסת לצאת ולהתרשם מהפעילות המבורכת והיוצאת מן הכלל המתבצעת על-ידי מתנדבים, מוסדות, ארגונים, עמותות והרבה אנשים שאכפת להם. יש פרויקט לשיקום האסיר: אסירים שהיו נרקומנים ויצאו מהכלא, כל אסיר כזה מאומץ על-ידי זוג סטודנטים. הם גרים ביחד, מטופלים על-ידי הסטודנטים, מסודרים בעבודה, והם חזרו לחיים נורמליים.

אני מציע שכל אחד מאתנו יראה עצמו כאחראי ונושא בנטל במסגרת עיסוקיו הפוליטיים והציבוריים, ילמד את הבעיות הללו כדי שיוכל לתרום מיכולתו בהסברה למניעה ובסיוע לגמילה. מוטב שעה אחת קודם מאשר דקה מאוחר מדי.

חבל שכל-כך מעט חברי כנסת נוכחים, אבל לא היה מנוס מלהעלות את ההצעה היום, כדי שהנושא יידון במליאת הכנסת ביום הסמים הבין-לאומי, ב-29 ביוני שנה זאת. תודה.

אני רוצה להוסיף שני משפטים: אני מבקש מחברי הכנסת הנוכחים באולם להתחשב בזה שזאת לא הצעה פוליטית, זאת הצעה שנועדה לעורר את הבעיה ולתת לכנסת את ההזדמנות להתבטא ולהביע את דעתה ואולי לתרום לתזוזה במאבק הזה בנגע הסמים. תודה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. סגן השר אלי בן-מנחם, בבקשה.

**קריאה:**

---

**היו"ר ע' עלי:**

לא, יש אחר-כך עוד הצעה אחת, של חבר הכנסת זנדברג.

## אליעזר זנדברג (צומת):

— — —

## היו"ר ע' עלי:

אולי תיגש למיקרופון; לא שומעים. ברשותך.

## אליעזר זנדברג (צומת):

כבוד היושב-ראש ציין שיש הצעה דחופה לסדר-היום של חבר הכנסת זנדברג. אני אומר שההצעה הדחופה לסדר-היום של חבר הכנסת זנדברג היא הצעה דחופה עם הצעות דחופות של חברי הכנסת פרץ וקופמן.

הייתי מציע, אולי בתיאום עם השרה, כיוון ששניהם לא נמצאים כאן — — —

## היו"ר ע' עלי:

אינני מקבל את הצעתך. מי שלא יהיה באולם לא ינאם את הנאום. אתה תנאם בשם האחרים. אין כל אפשרות לשנות את סדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת בן-מנחם.

## סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תופעת השימוש הבלתי-חוקי בסמים נהפכה במרוצת שנות ה-80 מתופעה שולית לבעיה מרכזית אשר משפיעה ותמשיך להשפיע על החברה הישראלית.

בהיות החברה הישראלית חברה דינמית, מודרנית ומערבית ביסודה, רק טבעי שנעתיק אורחות-חיים ונהגים הקיימים בעולם כולו, ואם כי נגע הסמים בישראל קטן בהרבה לעומת היקפו בארצות-הברית, הרי להערכת הרשות למלחמה בסמים ישראל נמצאת ברמה הממוצעת של ארצות אירופיות כאנגליה, גרמניה, וצרפת.

אין ספק כי השימוש הבלתי-חוקי בסמים התפשט לכל שכבות האוכלוסייה, על כל מגזריה, ונמצא בכל הקהילה. נכון שהפגיעה קשה יותר באזורים שבהם הנתונים הסוציו-אקונומיים קשים יותר.

מתוך עירנות ודאגה לנוכח הבעיה הקימה הממשלה את הרשות למלחמה בסמים, והכנסת חוקה את חוק הרשות למלחמה בסמים, התשמ"ח-1988. לרשות שותפים כל המשרדים האחראים להיבט זה של המאבק בנגע הסמים.

אדוני היושב-ראש, השר הממונה על הרשות הוא ראש הממשלה יצחק רבין, שהטיל עלי לטפל מטעמו בכל הקשור למאבק בסמים מטעם הממשלה.

מייד עם היכנסו לתפקיד פניתי לראש הממשלה יצחק רבין, ודרשתי הגדלה משמעותית של תקציב המדינה למאבק בסמים. לשמחתי, יצחק רבין, ראש הממשלה, הוכיח רגישות עליונה ופעל להגדלת התקציב. ותקציב שנת 1993 למאבק בסמים גדל כמעט פי-שניים. אם זה המצב לגבי תקציב הרשות למלחמה בסמים, לצערי אין זה המצב לגבי משרדים חברתיים אחרים במתן קדימה משאבית לנושא. ובפועל, תקציב הרשות האמור לשמש לפיתוח שירותים חדשים, מתוך התגברות על אי-עשייה של למעלה מ-20 שנה, מנוצל כיום להשלמת התקציבים הדלים המושקעים על-ידי המשרדים החברתיים לאחזקת השירותים, שיוזמו על-ידי הרשות ופותחו במשותף על-ידי הרשות ומשרדי החינוך, העבודה והרווחה והבריאות.

לפי הערכת הרשות למלחמה בסמים, ובהתבסס על מחקרים וסקרים מדעיים, היקף המשתמשים בסם כלשהו מגיע לכדי 200,000 איש ואשה, כ-30,000 מתוכם מכורים הזקוקים לסם דרך שגרה.

מול תופעה זו, ובעיקר מול גידול הנטייה לשימוש בקרב הנוער הבית-ספרי ובקרב נוער עובד ולומד, או נוער מנותק, החלטתי לפעול לקביעת מדיניות כוללת למאבק בסמים ולתיאום בין זרועות הביצוע במשרדים השונים בנושאי מניעה, הסברה, אכיפה, טיפול ושיקום פסי, ובנוסף – תעסוקה.

בחודשים האחרונים נפגשתי עם השרים הנוגעים בדבר ועם צוותי העבודה ברשות על מנת לגבש עקרונות למדיניות כוללת, ובכלל זה רעיונות חדשים שבמרכזם: א. הפניית מחזורי גיוס איכותיים לשירות המלחמה בסמים, חיילים שעברו גיבוש והכשרה מיוחדת, שלאחריה ישרתו ביחידות מיוחדות ללוחמה בסמים תחת פיקוח קציני משטרה מומחים לנושא; ב. הגברת המאמצים לסיכול חדירת סם לארץ, ובעיקר ניסיון סגירה טובה יותר של גבול הלבנון. הפעלת קציני משטרה בחוץ-לארץ ואפילו ציוד יחידות משטרת ישראל לפעילות יעילה יותר בשטח; ג. שילוב המכס בסיכול החדרת סמים לארץ בנקודות גבול באוויר, בים וביבשה ודרך הדואר; הכשרת מוכסים והידוק הקשר עם אנשי מכס במדינות אחרות העוסקות בלוחמה בסמים. לצערי, יחידות המכס בישראל עדיין לא קשורות עם היחידות בחוץ-לארץ, ואנחנו עושים הכול כדי לקשור ביניהן, כדי שיהיה קשר הדוק והפעולה תהיה טובה יותר; ד. נקבעה מדיניות ברורה יותר למשתמשים ולסוחרים סמים בבתי-הסוהר, תוך כדי הקמת אגפים נקיים מסמים בצד אגפים למשתמשים וסוחרים וניסיון לגמול אותם מסמים בבית-הכלא; ה. הוחמרה הענישה המותרת על-פי חוק על הסוהרים, כולל חילוט רכוש; ו. בימים הקרובים אני אפגש עם שר המשפטים בנושא קביעת עונשי מינימום לסוחרים סמים והחמרה נוספת בעונשים על-פי חוק.

בסיכום עם שרי האוצר והמשטרה הועברו תיקים מספר של סוחרים סמים למנגנוני מס הכנסה לטיפולם, כדי להקשות על הסוחרים ולהביאם לכלא דרך מערכת חוקית נוספת.

בתחום הנוער – הורחב החינוך למניעה בבתי-ספר. אם בשנת 1988 היו בארץ רק כ-30 בתי-ספר אשר התייחסו לנושא, ב-1993 מועברות תוכניות כנ"ל בכ-670 בתי-ספר. הוקמו קבוצות "נוער אומר

לא לסמים" בבתי-הספר, הפועלות בהתנדבות ובאמונה רבה, וכוונתנו להגיע עם נוער נפלא זה לכל בתי-הספר בארץ. מועברות תוכניות לנוער-בסיכון בקרוב ל-60 יישובים ברחבי הארץ.

אנו פועלים היום להרחבת התוכניות החינוכיות למניעה לכלל בתי-הספר ולהפיכת הנושא לנושא חובה בבתי-הספר. ראש הממשלה יצחק רבין הבטיח לפעול בנושא, ואני מאמין שעם שרת החינוך נוכל להגיע למצב שתהיה הסברת חובה בבתי-הספר בנושא המאבק בסמים.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

שרת החינוך יודעת על כך?

### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

היא יודעת. את ודאי יודעת שהיא יודעת, כי הנושא עלה בתת-ועדה שלך, חברת הכנסת בלומנטל.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

ראש הממשלה – – –

### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

אני יודע. כשאמרתי ראש הממשלה, ראש הממשלה התייחס לפני ימים מספר, בפרמיירה של הסרט "מנת יתר", והוא אמר שהוא יפעל. אני ביקשתי ממנו, הוא אמר את זה, ואני שמח, כי הנושא הזה הוא נושא חשוב מאוד.

אנו משקיעים מאמצים בהסברה פומבית, בכלל זה העברת ימים מרוכזים בכל אמצעי התקשורת ההמונית, רדיו וטלוויזיה, פעמיים בשנה לפחות, להגברת המודעות הציבורית. אנו מתקצבים חלקית הצגות, ולאחרונה גם סרט הסברתי למאבק בנגע הסמים.

עד היום הוכשרו למעלה מ-2,500 אנשי מקצוע בתחומי החינוך למניעה ולטיפול בתוכניות הכשרה, רובן אקדמיות, ביוזמת משאבי הרשות ובעזרתה. אני פניתי וביקשתי ממנכ"ל הרשות לפעול לפתיחת קורסים, לא רק אקדמיים, אלא גם קורסים להכשרה של נרקומנים לשעבר, שעם הכשרה נכונה, הופכים למדריכים טובים ביותר.

פותחה תשתית מחקרית אשר מתפקידה לספק נתונים ומידע על התחומים השונים ועל הפעולה.

למעלה מ-60 יישובים התארגנו באופן פעיל למאבק כוללני בנגע הסמים, הן למניעה וטיפול והן למשולבות אזרחית באכיפה.

תשתית הטיפול והשיקום הוגדלה משמעותית, ומכוסר טיפולי בכ-800 מכורים בשנת 1988, מדינת ישראל מאפשרת כיום טיפול ליותר מ-3,500 איש: בתוכניות טיפול בקהילה, בעזרת המשפחה – ליותר מ-1,500 איש; במרכזים טיפוליים, מרפאותיים ואשפוזים לגמילה פיסית – קרוב ל-1,500 איש; בקהילות טיפוליות – כ-200 איש; ובשירותי בתי-הסוהר – קרוב ל-300 איש. תוכניות אלו מועברות באחריות משרד העבודה והרווחה, לגבי השירותים בקהילה, משרד הבריאות, לגבי המרכזים הטיפוליים והקהילות באחריות הרשות.

על-פי המלצתי החליטה מועצת הרשות למאבק בסמים לפני ימים מספר על הקמת קהילה טיפולית נוספת השנה, ובשנה הבאה עוד אחת, וכן על הוספת שני מרכזי טיפול ושיקום, בעיקר באזור הצפוני, תוך מתן דגש טיפולי לאוכלוסייה הערבית והדרוזית.

בפגישה עם שרת העבודה והרווחה, שאני שמח שהיא יושבת כאן, השרה אורה נמיר, הוחלט לפעול להכשרת נגמלים והעסקתם כדי למנוע הידרדרותם מחדש לסמים בגלל חוסר תעסוקה. על רגישותה של שרת העבודה אינני צריך לבוא ולספר פה מעל הבמה. כולנו יודעים זאת. ואנו נשתף פעולה כדי להכשיר בקורסים מתאימים אותם אנשים שיצאו מהסמים, כדי שיחזרו לחברה ויתאקלמו בתוך החברה.

בנוסף, בסיכום עם יושב-ראש "מפעל הפיס" גדעון גדות סוכם על הקמת שני מפעלים, אחד במלכישוע ואחד באילנות, להכשרה ולתעסוקה של מטופלים אשר יעניקו לנגמלים תקווה עם סיום תהליך הגמילה ויציאתם לחיים חדשים.

ודבר אחרון. אנו מתכוונים להפעיל מדיניות חדשה כלפי מוסדות גמילה פרטיים במסגרת חוק הפיקוח על מעונות גמילה, וכן מדיניות אחרת כלפי ארגונים, מוסדות ועמותות, שעיקרה העברת מרכזי הכובד התקציבי למטופל ולנגמל ולא למנגנונים ולעובדים מיותרים. כי, לצערי, יש היום הרבה מאוד גופים ועמותות פרטיות שעוסקים בגמילה. הם משנוררים וחולבים כספים של המדינה בלי פיקוח. מי שיהיה תחת פיקוח יקבל את העזרה, אבל לא נאפשר ולא נרשה לכל אחד לטפל ללא כיסוי, ללא אחריות של משרד הבריאות או משרד העבודה והרווחה, ונתקן את המצב כדי לייעל את המערכת וכדי שרוב הכסף יגיע לאנשים המסכנים באמת.

לסיכום, הממשלה והרשות מכינות תוכנית חומש להתמודדות עם נושא כאוב זה עם המשמעותיות התקציביות הנדרשות. אני יודע שהתקציבים עדיין לא מספיקים, אבל אם נפעל נכון ונוכיח עשייה, אני מאמין שבכוחות משותפים אפשר להקטין את ממדי הנגע המסוכן הזה הפוגע בביטחון המדינה, וגם להגדיל את התקציבים.

אני חייב להתייחס במשפטים מספר לעבודת הוועדה בקדנציה הקודמת. אני הייתי חבר בוועדה למלחמה בנגע הסמים, שפעלה בראשותו של חבר הכנסת עובדיה עלי, יושב-ראש הישיבה כעת. הייתי מעדיף לומר זאת שלא בפניו, אבל הוא כאן ואני מוכרח להגיד את הדברים האלה.

אז לא היתה מלחמה פוליטית, לא קואליציה ולא אופוזיציה. הוועדה פעלה במטרה משותפת. היתה קואליציה אחת גדולה של כל הוועדה למלחמה בנגע הסמים. הוועדה עמדה לימינה של הרשות למלחמה בסמים. היינו הולכים ימים ולילות למוסדות, והוועדה פעלה במוסדות ובממשלה כדי לעזור לרשות להגדיל תקציבים, והיא ראתה ברשות גוף שאפשר בכוחות משותפים לעבוד אתו יחד כדי להקטין את ממדי הפגיעה של הסמים.

### **עמנואל זיסמן (העבודה):**

עכשיו זה לא כך?

### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

אני בא משכונות מצוקה ואני רגיש לנושא הזה לא פחות ממשהו מחברי הוועדה היום, לרבות יושב-ראש הוועדה. אני מצטער לומר, שהוועדה דהיום מנסה לנגח את אנשי הרשות שהם עובדי מדינה. עד היום לא פנה אלי יושב-ראש הוועדה אפילו פעם אחת, כסגן השר הממונה מטעם הממשלה. אני הוזמנתי להופיע בפני הוועדה ואיחרתי בדקות מספר, ואז אמרו לי שאני לא אדבר. זה רשום בסטנוגרמה של הוועדה.

אני חושב שהוועדה ויושב-ראש הוועדה איבדו כיוון. הם לא יודעים מה זו ועדה בכנסת. הוועדה בכנסת היא לא איזו אוגדה בצה"ל. פה צריך לעבוד בשיתוף פעולה אתנו, ואני רוצה לעבוד בשיתוף פעולה כי אני רגיש לנושא הזה. חבר הכנסת איתן יודע וכולם יודעים שבנושאים חברתיים – – –

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

סליחה, מהדברים שלך משתמע שבצה"ל לא משתפים פעולה. זה לא טוב.

### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

לא, אני אגיד לך מה ההבדל. זה כואב לי, אבל אני חייב להגיד זאת מעל הבמה. יושב-ראש הוועדה הקודם, חבר הכנסת עובדיה עלי, דאג שחברי הכנסת יגיעו לוועדה. היה אכפת לנו ממנו, ועזבנו דברים אחרים ובאנו, בגלל יושב-ראש הוועדה שהצליח לגבש, לקרב, להתנהג בלויאליות ובחברות, כי הנושא היה חשוב. היום, לצערי, ועדת הכנסת – אולי לא כל הוועדה, אולי יושב-ראש הוועדה מתייחס למוסדות הממשלתיים כאילו הם כפופים לו, וזה לא כך. זו לא המציאות. אני מצפה לשיתוף פעולה. אני רגיש. אני יכול לתת יד, ואני יכול לפעול לבד. אתה יודע את זה כמוני, חבר הכנסת מיכאל איתן, שאפשר לעשות את זה, כי אכפת לי ואכפת לחלק מהאנשים.

אני פונה מכאן אל יושב-ראש הוועדה למלחמה בנגע הסמים ודורש ממנו לפעול בשיתוף אמיתי, בלי עליונות, בלי התעלות, כי אני לא מקבל את זה. הוא יכול לפנות יום-יום לעיתונות, להשמיץ אותי כל

יום, לא מפריע לי. אני לא ארד לרמה הזאת של יציאה עם הודעות. אין לי מפלגה שלמה שעומדת מאחורי, אין לי דוברים, ואני גם לא אשתמש בדוברים לדברים הקטנים האלה.

### **דוד מנע (הליכוד):**

---

### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

חבר הכנסת מנע, אל תפריע לי עכשיו. כשאני אסכם אני ארשה לך.

למרות כל הדברים האלה, אף שהנושא שהעלה יושב-ראש הוועדה עלה מעל במת הכנסת לפני חודש-וחצי-חודשיים על-ידי איש תנועת צומת, חבר הכנסת חיים דיין, והנושא הועבר לוועדה למלחמה בנגע הסמים – אותו נושא שהעלה אותו היום יושב-ראש הוועדה – יכולתי לומר פה שיסתפק בדברי או להוריד את הנושא מסדר-היום. אבל אני חושב שהנושא באמת חשוב. למרות יחסו המזלזל ובגלל הרגישות שלי לנושא, כאדם שבא ממצוקה, אני מבקש מכל חברי הכנסת לדון במליאה על נושא חשוב זה, ואולי נצליח יחד, בכוחות משותפים לעשות יותר, ואני מתפלל שהוועדה תחזור ותפעל כפי שפעלה בקדנציה הקודמת, כי האינטרס הוא משותף והכוונות הן משותפות. אבל האנשים צריכים לדעת שיש ועדה, יש ממשלה, וצריך לעבוד יחד, ואי-אפשר לנגח אותם. להושיט יד – אני מושיט. אם אני לא אראה מהצד השני יד, אדאג לפעול בכוחותי, עם הממשלה ועם חברי הכנסת שאכפת להם באמת, לטובת המערכת. כי הוא אמר שזה לא פוליטיקה. אני אומר: ודאי שזה לא פוליטיקה, כי הנושא הזה חשוב לכל הסיעות, לכל המפלגות, כי רק יחד נוכל לגמד את הנגע הזה.

לכן, רבותי, אני מבקש להעביר את הנושא לדיון מעמיק במליאה ואולי גם לקיים בכנסת יום עיון בנושא נגע הסמים, כדי להעלות אותו על סדר-היום הציבורי, למקום הטבעי שלו, ואני מאמין שבכוחות משותפים נוכל לגמד את רוע הנגע. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לסגן השר אלי בן-מנחם. חבר הכנסת דוד מנע מבקש להעביר את הנושא לוועדה. בבקשה.

### **דוד מנע (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לנצל את זכות ההעברה לוועדה ולומר מלים מספר בנושאים שסגן השר דיבר עליהם.

ראשית, אף אחד פה לא ביקש, אף אחד לא תקף ואף אחד לא דיבר בנושא שקשור לממשלה. אני חבר בוועדה למלחמה בנגע הסמים ויושב-ראש ועדת משנה לחקיקה, וזכיתי לשיתוף פעולה מלא מצד אנשי הרשות למלחמה בסמים, בכלל זה בני ארד ואהוד דולב.

#### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

חבר הכנסת מנע, אני דיברתי עם יושב-ראש הוועדה – – –

#### **דוד מנע (הליכוד):**

בסדר.

#### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

יושב-ראש הוועדה מבין בדיוק למה אני מתכוון.

#### **דוד מנע (הליכוד):**

תאמין לי, אין מושג כזה להחרים. איך יכול להיות מושג כזה שוועדה בכנסת מחרימה את הממשלה? לא היתה ישיבה אחת בוועדת הסמים שהיושב-ראש ניהל אותה, שלא השתתפו בה נציגי משרדי ממשלה, ואתה אומר שהוא מחרים את נציגי הממשלה?

#### **עמיר פרץ (העבודה):**

למה אתה מיתמם? קראנו בעיתון שהוא לא נתן לו לדבר בוועדה.

#### **דוד מנע (הליכוד):**

אני אומר לך שלא להיתפס למקרה. תאמין לי שזה מקרה חד-פעמי. איך אתה יכול להעלות על הדעת שוועדה לא תוכל לשתף נציגי ממשלה? הרי בלי השתתפות של נציגי הרשות למלחמה בסמים הוועדה הזאת לא תעשה דבר. לכן, לא יכול להיות דבר כזה.

בהזדמנות זו שהנושא עובר לדיון במליאה, ואנחנו נקיים את "יום הסמים" במהלך חודש יוני, אני מציע לפתוח דף חדש במערכת היחסים ונתחיל להריץ את זה, כי לכולנו יש אינטרס אחד, משותף.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מנע, תודה רבה. רבותי חברי הכנסת, הנושא הוא בעל חשיבות לאומית, חברתית וביטחונית ממדרגה ראשונה, כפי שנאמר כאן. אני שמח שהנושא עלה לדיון במליאה. אני מבקש לדעת מחבר הכנסת רפאל איתן, האם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדה, או שהוא עומד על דעתו – לדון במליאה.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אתה, כיושב-ראש הראשון של הוועדה למלחמה בסמים, תקרא בבקשה למערכת יחסים תקינה, לטובת המאבק בסמים.

### **היו"ר ע' עלי:**

אני כמובן מצטרף לבקשה ולפנייה הזו, ואני משוכנע שהדברים נפלו על אוזניים קשובות וכרויות. רבותי, אנו עוברים כעת להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת רפאל איתן לדיון במליאה?

### **סגן שר במשרד ראש הממשלה א' בן-מנחם:**

גם אני ביקשתי שהדיון יהיה במליאה, ואין על כך ויכוח.

### **היו"ר ע' עלי:**

אין ויכוח אתך, אתה תמכת בהצעתו של חבר הכנסת איתן, וביקשת לקיים יום של דיון בנגע הסמים. הדברים כתובים, אבל היתה כאן הצעה של חבר הכנסת מנע לדון בוועדה. חבר הכנסת איתן לא קיבל אותה, וכעת אנו מצביעים. מי שהוא בעד קיום הדיון במליאה – יצביע בעד; מי שהוא נגד – יצביע נגד.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

נהוג להדגיש, גם כאשר חבר כנסת מציע, שזה בהסכמת הממשלה שייצג אותה כאן סגן השר.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פרץ, לי לא צריך להטיף בעניין הזה. אני מבקש, מי שהוא בעד דיון במליאה, בהתאם להצעתו של חבר הכנסת איתן ובהסכמת סגן השר במשרד ראש הממשלה, אלי בן-מנחם, הממונה על התחום הזה – יצביע בעד.

הצבעה מס' 18

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 15

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 15, אין מתנגדים, אין נמנעים. פה-אחד הוחלט כהצעת סגן השר, לדון במליאה.

**הצעות לסדר-היום סיוע דחוף ליישובי אזור קטיף וליישובים התלויים בעבודה  
של עובדים ערבים מיש"ע**

**היו"ר ע' עלי:**

אנו עוברים להמשך סדר-היום: סיוע דחוף ליישובי אזור קטיף וליישובים התלויים בעבודה של עובדים ערבים מיש"ע; הצעות לסדר-היום מס' 1390, 1412 ו-1417. ראשון הדוברים, חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

**אליעזר זנדברג (צומת):**

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת שנשארו, אני רוצה לפתוח את דברי בהצגת קטע ממה שהייתי מכנה יומן שבועי, או דף מיומן שבועי בחיי מדינת ישראל, כפי שהופיע בעיתון "חדשות". ביומן הזה רשום: "26.2 – מפקח של משמר הגבול נדקר בעורפו בהר-הבית; ב-2.3 – נתן עזריה וגרגורי אברמוב נדקרו למוות ברחוב העלייה בתל-אביב; ב-3.3 – יהושע וייסברוד נרצח ביריות ובאבנים

ברפ"ח; ב-4.3 – נדב סלוטניק נדקר ברובע המוסלמי; ב-8.3 – אורי מגדיש נדקר למוות במשקו בגן-אור; ב-10.3 – המילואימניק דוד ליבסקינד נדקר ונפצע קשה מאוד בנצרת; ב-11.3 – אסף דיין, נער בן 15, נדקר ליד מחסום ארז; ב-11.3 – משה שגיא נדקר בפרדס שלו ברחובות; ב-12.3 – שמחה לוי נרצחה בגוש-קטיף; ב-12.3 – החייל יהושע פרידברג נרצח ביריות".

לכך אפשר היה אולי לצרף דף של יומן יומי, מ-15.3, המפרט שרשרת של אירועי טרור ביום אחד: בשעה 08:00 בעפולה, ב-09:00 בצומת-עלי, ב-10:00 בעזה, ב-17:30 בבית-שמש, ב-18:00 פעם נוספת ברצועת-עזה. על כך נאמר: ישראל מחכה לרבין.

לפני הבחירות לכנסת הבטיחה מפלגת העבודה, כי ברגע שתגיע לשלטון, ילמד אותנו רבין שיעור במנהיגות. סיפרו לנו על השלום המחכה בפתח, על ביטחון, על צמיחה, על תעסוקה, על שגשוג, וישראל חिकתה לרבין. לפני הבחירות אמרו לישראל: חכו עד שרבין יגיע לשלטון ויתפוס מנהיגות. אחרי גל הרציחות ישראל עדיין מחכה לרבין. היא מחכה שיתפוס מטוס ויחזור כבר ארצה.

ישראל חיקתה לרבין, ומה קיבלנו? קיבלנו שר משטרה שהוא גם שר תקשורת; שר האחראי לביטחון הפנים אבל עוסק במאבקים הפנימיים, שר שרוב הזמן עסוק בחקירה – מי נפגש עם מי, המפכ"ל עם המזכ"ל, המזכ"ל עם השר והשר עם המזכ"ל, המפכ"ל והמנכ"ל. בכך מתעסקים, והולכים שניים-שניים למכונת אמת; פעם המפכ"ל עם המנכ"ל, פעם השר עם המנכ"ל, פעם השר עם המפכ"ל. הם עוסקים בסכסוכים הפנימיים, ולנו אומרים: כל אחד ייטול את נשקו בידו ויגן על עצמו. וישראל עדיין מחכה לרבין.

ישראל חיקתה לרבין, וקיבלה ראש ממשלה שהוא גם שר ביטחון. ביום הקמת הממשלה, ב-13 ביולי 1992, הוא עמד כאן והבטיח אוטונומיה בתוך שישה עד תשעה חודשים. לפי החישובים שלי, נותרו 27 ימים לפרוץ האוטונומיה, אך היא לא נראית באופק. אם היא תקום, תהיה זו אוטונומיה של רצח, טרור, ותו לא. וישראל עדיין מחכה לרבין.

ישראל חיקתה לרבין, והבטיחו לנו להוציא את עזה מתל-אביב, אבל לא סיפרו לנו שיפזרו את עזה בכל רחבי הארץ, וישראל עדיין מחכה לרבין.

לישראל שחיקתה לרבין הסבירו שהערבים מיואשים, שוחרי שלום, ופונים לדרך של טרור מכיוון שהדרך המדינית חסומה. לא סיפרו לנו, שברגע שתיפתח הדרך המדינית, יצוצו כל אותם קיצונים וייטלו לידיהם את הסכינים של המיואשים מדרך השלום החסומה, והדם יוסיף להישפך. וישראל עדיין מחכה לרבין.

לישראל שחיקתה לרבין הסבירו, כי פתרון בעיות האבטלה בפתח. כמה יפה היתה הסממה שהשתמשו בה במערכת הבחירות: יש עבודה בראשות רבין. וכמה עגומה היא המציאות הטופחת בוקר אחר בוקר על פניהם של 220,000 מובטלים. וישראל עדיין מחכה לרבין.

לישראל שחיקתה לרבין הבטיחו שלא זזים סנטימטר ברמת-הגולן, אך לא אמרו לנו שלזוז אולי לא נזוז, אבל את הרמה ימסרו, יפנו וייסוגו ממנה. וישראל מחכה לרבין.

רבין נכשל בטיפול בביטחון הפנים. רבין נכשל במדיניות ויתורים, מחוות וכניעה. רבין נכשל בפתרון בעיות התעסוקה. רבין נכשל בעמידה מול לחץ בין-לאומי בעניין רמת-הגולן. וישראל עדיין מחכה לרבין, מחכה לרבין שיקום וילך הביתה. אם זה יקרה, אז גם הבעיות של צורך בסיוע דחוף ליישובי אזור קטיף וליישובים התלויים בעבודה של עובדים ערבים ביש"ע, כל אלה יפתרו בעזרת ממשלה חדשה וטובה יותר.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

גם עכשיו אנחנו מחכים לרבין.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

גברתי השרה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היה נחמד מאוד לשמוע את הנאום המשעשע של חבר הכנסת זנדברג.

### **מיכאל איתן (הליכוד):**

אני חושב שזה היה נאום רציני מאוד.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

מאוד רציני. שימוש בדם, גם לו יש גבולות. אף אחד אל יטיף מוסר, וכל הבדיחה הזו על שר ביטחון שהוא גם ראש ממשלה היא בדיחה שאיש לא קונה אותה, כי אין דבר יותר נכון וחשוב לביטחון מאשר ראש ממשלה אשר מפקד על התיק באופן אישי. אל תבלבלו את המוח עם זמן וחוסר זמן.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

גם חברים מן הסיעה שלך אומרים זאת.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

חשבת שאני משמיע את הדעה שלך? ודאי שאני הולך להשמיע את הדעה שלי, וישראל תחכה לרבין ורבין יגיע, אם אתה רוצה או לא רוצה.

### **גונן שגב (צומת):**

היא אמרה משהו אחר לגמרי. היא אמרה שגם בסיעה שלך יש כאלה שחושבים שאין לו זמן להיות שר ביטחון.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

שאין לו זמן.

### **משה פלד (צומת):**

כוח-17.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

אני חושב וכולם יודעים שאין קשר בין תפקידו כראש הממשלה לעובדה שהוא מתפקד כשר ביטחון. ואם הוא היה רק שר ביטחון, הטרור היה נמנע? זה מה שאתם הולכים לומר לעם ישראל, שאם הוא יהיה רק שר ביטחון הטרור יימנע? מה, יהיה לו יותר זמן להסתובב בין ארגון לארגון? אין לו זמן לקבל החלטות?

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

אם מישהו יטפל בטרור הוא יימנע, אבל אף אחד לא עושה.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

אוי, מר זנדברג, איזה קשקוש, במקום שתאמר איזו החלטה רבין לא קיבל כיוון שלא היה לו זמן. אני מבין, אילו אמרת: אילו היה לו זמן, היה יושב עם צה"ל ומתדרך אותם ומחליף אולי את הרמטכ"ל ואולי הוא עצמו היה יורד לבסיסים ועושה קבוצת פקודות – באמת, איזו בדיחה זו?

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

מה נעשה בגוש-קטיף, חבר הכנסת פרץ? ההצעה לסדר-היום היא גוש-קטיף.

**גון שגב (צומת):**

אתה צודק, חבר הכנסת פרץ, גם אם הוא היה רק שר ביטחון הוא לא היה עושה כלום. אתה צודק.

**רפאל איתן (צומת):**

---

**עמיר פרץ (העבודה):**

תאמין לי, הזמן עוד יוכיח כמה אני צודק. לא יעזור לכם שום דבר.

ישראל חילתה לרבין – נכון. אני אומר שלא הזמן הוא המרכיב במאבק הביטחוני.

**גון שגב (צומת):**

אתה צודק.

**היו"ר ע' עלי:**

רבתי חברי הכנסת, הנושא מאוד רציני.

**עמיר פרץ (העבודה):**

ואני רוצה, ברשותכם, לחזור לנושא – – –

**היו"ר ע' עלי:**

אבל הנושא הוא: סיוע דחוף ליישובי אזור קטיף וליישובים התלויים בעבודה של עובדים ערבים מיש"ע.

### עמיר פרץ (העבודה):

נכון.

אני רוצה לומר לחברי המטיפים למיניהם: השרה היתה אתמול בגוש-קטיף. למה אנשי גוש-קטיף, הציונים הגדולים, אלה שמייצגים אתכם, למה הם רק מחכים לטרור כדי לעשות מאמץ ולעשות עבודה ישראלית? למה הטפת המוסר הכפול הזה? למה הערבי כעבד טוב לכם כאנשי הימין, כשאתם רוצים לנצל אותו, ופתאום אתם מתפללים שיש טרור? מי הציע את הפתרונות? אתם הצעתם? מתי בחיים שלכם הכנתם תוכנית לעבודה ישראלית? מתי ממשלת הליכוד ישבה פעם אחת – – –

### גונן שגב (צומת):

הגשנו תוכנית לעבודה ישראלית לשר האוצר שלך. הוא קרא אותה ושם אותה בפח.

### עמיר פרץ (העבודה):

סלח לי, אני לא יודע מה – – –

### גונן שגב (צומת):

אל תטיף כל כך הרבה מוסר. אתה עובר כל גבול בהטפת המוסר – – –

### עמיר פרץ (העבודה):

תאמין לי שעבדתי יותר ממך.

### גונן שגב (צומת):

— — —

### שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

איזה סגנון זה? מה, הוא לא עבד?

**עמיר פרץ (העבודה):**

חבר הכנסת שגב, סתום את הפה שלך, כי אתה לא מרשים אותי.

**גונן שגב (צומת):**

---

**עמיר פרץ (העבודה):**

סתום את הפה שלך, אתה לא מרשים אותי. אני עבדתי יותר ממך.

**שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

---

**עמיר פרץ (העבודה):**

אתה צריך עוד לחיות הרבה מאוד שנים כדי להספיק לעבוד גם בחממות. אני קטפתי פרחים בחיי, אני עבדתי בחיי כפועל ועבדתי בכל מקום. אל תטיף מוסר כל החיים שלך, שחצן אחד.

**גונן שגב (צומת):**

זה עדיין לא עושה את כל אנשי הימין מנצלים ערבים.

**עמיר פרץ (העבודה):**

שחצן אחד כל החיים שלך. כל הזמן אתה יושב כמו איזה ידען גדול, מטיף, מסביר, אומר. מי ביקש ממך לעשות את זה?

**אליעזר זנדברג (צומת):**

אבל הוא ידען גדול, מה אתה רוצה?

### **עמיר פרץ (העבודה):**

ידען גדול. שישאיר את זה, שיסביר את זה לאנשי צומת, לא לי. ולא מעניינים אותי המפגשים שלך עם שר האוצר. אני יכול להתייחס רק לדבר אחד – – –

### **גונן שגב (צומת):**

– – –

### **עמיר פרץ (העבודה):**

אני אסביר לך למה. אם תשתוק אני אסביר לך גם למה.

### **גונן שגב (צומת):**

תדבר יפה.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

אתה לא נותן לדבר.

מכיוון שאותי מעניין אם שר האוצר קיבל החלטה או לא קיבל החלטה ואיך הוא מקבל את ההחלטות שלו. אני הייתי מאוד שמח אם הוא היה מקבל גם את ההצעות שלך, אבל ממשלה מקבלת החלטות, ואני רק יכול להשוות החלטות ממשלה מול החלטות ממשלה, והממשלה הקודמת לא קיבלה שום החלטה הנוגעת לעבודה ישראלית.

### **גונן שגב (צומת):**

דיברנו על הצעות, לא על החלטות. תחליט.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת שגב, אנא.

## עמיר פרץ (העבודה):

אותי מעניין שהממשלה הזאת, באומץ רב, נתנה גיבוי לשרת העבודה. במקום שצריך לשלם דמי אבטלה לישראלים, הולכים לעבוד, במקום עבודתם של ערביי יש"ע, עושים זאת. למה לא תגידו גם מלה טובה? מישהו לקח יוזמה כזו ובשיא הטרור הלך, ירד, ישב עם תושבי יש"ע, בלי קשר לשאלה מאיזו מפלגה הם ומה הם מייצגים? כל עוד הם נמצאים שם צריך לסייע להם, בלי קשר לעובדה שאנחנו תומכים בזה שיצאו. למה את זה אתם לא אומרים? אתם רק מטיפים ומוצאים איפה טעינו, איפה שגינו?

ואני אומר לכם: נחיה ונראה. במבחן הזמן, תאמינו לי, רבין יגיע וישראל תחכה לו, לא רק הפעם, וישראל תבחר בו שוב, והוא יביא גם את הביטחון וגם את השלום, וגם עבודה ישראלית תהיה בישראל.

## היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת עמיר פרץ. חבר הכנסת חיים קופמן – איננו. שרת העבודה והרווחה, בבקשה.

## שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני כמעט מרגישה, אדוני היושב-ראש, שאני צריכה להתנצל על כך שאני מתכוונת לדבר לגופו של עניין, על-פי ההצעות של חברי הכנסת ששמן: סיוע דחוף ליישובי אזור קטיף וליישובים התלויים בעבודה של עובדים ערבים מיש"ע.

שאלת העסקתם של תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה בישראל עולה על סדר-יומנו אחת לכמה חודשים, בדרך כלל לאחר מעשי פיגוע בישראלים על-ידי עובדים מאזורים אלה. בישראל הועסקו ברביע השלישי של שנת 1992 117,400 עובדים משטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה. על-פי נתוני שירות התעסוקה, הועסקו בענף הבנייה כמעט 89,000 עובדים, בחקלאות – 8,800 עובדים, בתעשייה 6,800 עובדים, ו-12,900 בענפים אחרים, אני מעריכה שרובם בתיירות, לרבות במלונאות. 68,100 עובדים הועסקו באמצעות שירות התעסוקה, והשאר שלא באמצעותו ובניגוד לחוק.

רבותי חברי הכנסת, מדיניות הממשלה היא, שכל עוד מחזיקה מדינת ישראל בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה, היא אחראית לביטחונם הפיסי והכלכלי של התושבים באזורים אלה. עם זאת, מעשי הטרור המבוצעים על-ידי תושבי האזורים הללו מחייבים את הממשלה לשקוד על הקטנת מספר הנכנסים לשטח ישראל ולמצוא דרכים להחלפת עובדים ערבים תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה בעובדים ישראלים.

זו משימה קשה, רבותי חברי הכנסת, גם משום שמעסיקים רבים מעדיפים להעסיק עובדים מיהודה, משומרון וחבל-עזה. עובדים אלה מועסקים 10, 12, 14 ואף יותר שעות ביום, ללא זכויות סוציאליות

כלשהן, בלי שתהיה הקפדה על חוקי העבודה, ועלותם למעסיק נמוכה בהרבה מעלותם של עובדים ישראלים, ברובם של המקרים פחות ממחצית עלות של עובד ישראלי.

על-פי נתוני המינהל האזרחי עובדים אלה משתכרים בממוצע – ואנחנו מדברים על ברוטו, בלי שום קשר לשעות עבודתם ולתנאי עבודתם של עובדי השטחים – 1,119 שקל בחודש, כאשר שכר המינימום עומד היום על 1,288 שקל בחודש.

לכן, עובדי יהודה, שומרון וחבל-עזה – וזו הסיבה – מהווים מאגר גדול מאוד של כוח עבודה זול, וענפים רבים במשק מבוססים על מאגר זה והם יתקשו וגם לא כל כך ירצו לעמוד בדרישת השכר, בהקפדה על חוקי העבודה של עובדים ישראלים.

במציאות זו ולנוכח התגברות מעשי הטרור, המבוצעים בחלקם על-ידי עובדים אלו, נקטה הממשלה צעדים מספר שמטרתם להקטין את מספר העובדים מיהודה, משומרון ומחבל-עזה.

הצעד הראשון הוא הכשרת עובדים ישראלים בענפים שבהם מועסקים עובדים רבים מהשטחים. ב-1992 הפעיל האגף להכשרה מקצועית 589 קורסים בענף הבניין, במסגרתם הוכשרו 12,099 מובטלים ישראלים, מתוכם 4,796 עולים חדשים. הערכת הקבלנים היא, שכמחצית בוגרי הקורסים עובדים היום כשכירים בענף הבניין, ורבים אחרים פועלים בו כקבלנים קטנים.

האגף להכשרה יוזם בימים אלו פרויקט נוסף, שבמסגרתו יוכשרו ב-1993 כ-3,000 מכונאי רכב ישראלים לעבודה במוסכים. זה ענף שעובדים בו ערבים רבים מהשטחים.

הצעד השני, עיקרו הגברת האכיפה כלפי המעסיקים – ואני מודה שאנחנו לא עושים די בשטח זה – המעסיקים עובדים שלא על-פי חוק שירות התעסוקה.

הצעד השלישי, עיקרו סבסוד המובטלים הישראלים הפונים לענפים שבהם מועסקים עובדים רבים מהשטחים.

בתחום הקטיף הפעיל שירות התעסוקה, החל מדצמבר 1992, תוכנית נוספת אשר במסגרתה ניתן תמרוץ לעובדים ישראלים בקטיף. במסגרת זו קיבל כל עובד תוספת של 40 שקלים ליום עבודה. בינואר 1993 עבדו 1,060 ישראלים במסגרת זו.

ביום ראשון האחרון, אדוני היושב-ראש ורבותי חברי הכנסת, אימצה הממשלה את הצעתי בדבר החלפת 1,000 עובדי שטחים ב-1,000 עובדים ישראלים בחממות בחקלאות. על-פי הצעתי, יקבל כל מובטל שיעבוד בחקלאות תוספת של 30 שקל ליום לשכרו, שהוא שכר מינימום, והסעה למקום עבודתו וממנו. עובדים אלו יועסקו באזורים שבהם היו לאחרונה מעשי טרור רבים מצד עובדים ערבים תושבי השטחים.

בסיוור שקיימתי אתמול בגוש-קטיף הנחיתי את שירות התעסוקה לספק עד סוף שבוע זה 500 מובטלים ישראלים לעבודה בגוש במסגרת התוכנית שאושרה ביום ראשון. על-פי בקשת ראשי הגוש, ייעשה הדבר בשני שלבים: 300 עובדים – ביום א' הקרוב, ו-200 נוספים ביום א' שלאחריו.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לציין כאן, שמרגע שהחלטה הזו פורסמה ברדיו, סניפי שירות התעסוקה מקבלים עשרות פניות טלפוניות של אנשים שלא היו רשומים כלל בלשכות התעסוקה, המביעים את רצונם ללכת לעבודה הזאת, ואני כולי תקווה שלפחות שלישי או מחצית מהצפי שלנו אכן יתממש.

על מנת להבטיח שמבצע זה יצליח, יוסעו העובדים לגוש באמצעות שירות התעסוקה ובמימון הממשלה, ואני בוחנת בחיוב אפשרות לסייע לחקלאי הגוש באמצעות הכשרה פנים-מפעלית לעובדים החדשים והבלתי מיומנים, הבאים להחליף את ערביי חבל-עזה.

רבותי חברי הכנסת, אסור לנו להתעלם, גם אנשית וגם ביטחונית, מבעיית מקומות העבודה לתושבי השטחים. יש ליצור עבודות חלופיות לערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה באזורי מגוריהם. נתוני המינהל האזרחי מצביעים על כך, שמאז 1990 הוקמו 90 מפעלים חדשים בחבל-עזה ו-88 ביהודה ושומרון. בחבל-עזה הוקמו חממות בשטח של 15,000 דונם. אך ברור לכול, שההשקעות הדרושות על מנת ליצור מקומות עבודה לערביי השטחים ביישוביהם אינן יכולות לבוא מתקציב הממשלה, וחובה לגייס את קהיליית העולם – ואני מניחה שזה יוכל להיעשות רק בהסדר של שלום – כדי שהם ישקיעו למטרה זו באותם שטחים.

אדוני היושב-ראש, אני מייחסת חשיבות רבה מאוד לנושא. אני חושבת שאנחנו מחויבים היום להחזיר את תושבי מדינת ישראל, ערבים, בדואים, דרוזים, צ'רקסים, ובמיוחד יהודים, לעבודות החקלאות ולעבודות הבניין, וגם אם אנחנו צריכים לעשות זאת בדרך של תוספת תמריצים כספיים – ואני מקווה שזה יהיה רק בהתחלה – לא יעלה על הדעת שאנחנו נזעק על תופעה חמורה כזאת רק במקרים של אסון, של רצח איום ונורא שעושים עובדים אלה בחממות שבהן הם עובדים.

אדוני היושב-ראש, לכן אני מציעה שהצעות חברי הכנסת שהועלו היום יועברו לדיון ממצה בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת, ואנחנו נשמח לדווח לוועדה גם על הפעילות, גם על התוצאות; ואם תהיינה בעיות, בוודאי נוכל גם להיעזר בוועדה. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשרת העבודה והרווחה. חבר הכנסת רפאל איתן, אתה מבקש להסיר את הצעתו של מי?

**קריאה:**

של חבר הכנסת זנדברג.

### היו"ר ע' עלי:

תיכף הוא יאמר, הצעתו של מי הוא מבקש להסיר.

### רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, שרת העבודה והרווחה, אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פרץ מסדר-היום, היות שחבר הכנסת פרץ העלה נימוקים שאינם רלבנטיים לנושא, כמו זה שראש הממשלה מספיק לעבוד בשני התפקידים, אבל האינתיפאדה הנוכחית פרצה כששר הביטחון היה רק בתפקיד אחד. זה נימוק שאינו רלבנטי. לכן אני מציע להוריד את ההצעה שלו מסדר-היום.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן.

רבתי חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. נא לשבת. חבר הכנסת גולדפרב, אם אתה רוצה להצביע, נא לשבת.

חבר הכנסת עמיר פרץ, האם אתה מסכים שההצעה שלך תידון בוועדה, כהצעת השרה?

### עמיר פרץ (העבודה):

כן.

### היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת זנדברג, אתה מסכים? אתה לא מסכים.

אנחנו מצביעים עכשיו על הצעתו של חבר הכנסת זנדברג. מי בעד דיון במליאה בהצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת זנדברג? מי שהוא בעד יצביע בעד, ומי שהוא נגד יצביע נגד. אופן ההצבעה ברור?

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 5

נגד – 3

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' זנדברג בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 5, נגד – 3, נמנע אחד.

**אליהו בן-מנחם (העבודה):**

ארבעה.

**היו"ר ע' עלי:**

נוסיף גם את קולו של סגן השר אלי בן-מנחם, היינו: ארבעה מתנגדים. ובכן, הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת זנדברג תידון במליאת הכנסת.

חבר הכנסת עמיר פרץ, אתה הסכמת שהצעתך תידון בוועדת העבודה והרווחה. גם על זה נצביע. מי בעד דיון בהצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ בוועדת העבודה והרווחה, כהצעת השרה? מי שהוא נגד יצביע נגד, כמובן.

הצבעה מס' 20

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 5

נמנעים – 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' פרץ בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

## היו"ר ע' עלי:

בעד – 4, נגד – 5, הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ הוסרה מסדר-היום.

### הצעה לסדר-היום

#### הכשלת רבבות יהודים באכילת טרפה ונבלות

## היו"ר ע' עלי:

אנחנו ממשיכים כעת בסדר-יומנו העמוס. הצעה לסדר-היום מס' 1407, של חבר הכנסת יוסף עזרן, בנושא: הכשלת רבבות יהודים באכילת טרפה ונבלות. יעלה ויבוא סגן יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת עזרן. בבקשה. לא יהיה מי שיענה לו, סגן שר הדתות לא נמצא, אבל המציע הסכים שהנושא יידון גם בהעדר נציג הממשלה. זה נכון?

## יוסף עזרן (ש"ס):

בוודאי, בהחלט. אני אציע, כמובן, לדון בנושא כאן במליאה, כפי הנוהל והתקנון, ואם יש למישהו הצעה אחרת, בבקשה.

אדוני היושב-ראש, אני קודם כול מודה מאוד ומעריך את ההתחשבות של אדוני שנתן לי את האפשרות להעלות את הנושא הכאוב והמכאיב הזה גם לאחר שלא נכחתי במליאה בזמן שהגיעה תורה של ההצעה לסדר-היום שלי לדיון.

ובכן, רבותי, אני רוצה קודם כול להביא לידיעתכם, שלאחרונה גילה צוות כתבים של "יתד נאמן" שערורייה שאין לה תקדים במדינת ישראל, בעם ישראל, שערורייה של הונאה בהיקף ובממדים אדירים, מפחידים, ממש אפשר לומר מצמררים; איך במשך שנים פעלה מערכת שלמה של זיוף מתוזמן, מאורגן ומתוחכם, כמעט הייתי אומר שהיא שמה בצל את שיטות המאפיה הגדולות ביותר; איך האכילו, לצערי הרב, ואני מקווה שאני טועה, כי תמיד יש הגזמה עיתונאית, והלוואי שהייתי יכול להשלות את עצמי ולהשתעשע במחשבה שאכן יש כאן הגזמה, רבבות רבבות יהודים בנבלות וטרפות.

אני רוצה שתבינו מה פירוש הדבר שיהודי נכשל חס ושלום באכילת איסור, כאשר היהודי הזה משתדל לשמור על הכשרות בכל לבו ומשתדל לרכוש במיטב כספו, אונן, כוחו ונפשו ונשמתו את הבשר הכשר.

אביא לכם דוגמה. אם מציעים לאדם ספר קפה מהביל, והוא מאוד רוצה לשתות אותו, הוא מאוד מגורה על-ידי כוס הקפה, אבל אומרים לו שיש ספק אחד למאה שיש בכוס סם מסוכן וקטלני, הרי כל

בר דעת ייסוג משתיית הקפה הזה, למרות הגירוי והתאוה לשתות אותו. ואף כי מדובר בספק, ואפילו ספק מועט, אולי בכל זאת זה קטלני, והרי זה עניין של פיקוח נפש, חשש מהרעלה, והוא מוותר.

אני מבקש מכם, רבותי היקרים, שתבינו שזאת האמת. יהודי ששומר על כשרות, יהודי שמוסר נפש ומוכן לקנות קילו בשר במחיר גבוה פי שניים, ולפעמים פי שלושה, מפני שהוא כשר, בשבילו זו שאלת חיים ממש. מבחינה נפשית, כך הוא מאמין ומבין, השאלה שלו היא תמיד: מי אמר לך שזה אסור? זו שאלה שהיא פסולה. לא שואלים שאלה כזו. "מי אמר לך שזה כשר?" – שאלה על הצד החיובי, כך שואל היהודי המאמין.

וכאן באים רודפי בצע ובצורה צינית מכשילים יהודי, גונבים אותו, שודדים את כיסו, וגרוע מזה: מענים את נשמתו, מפני שכך הוא מאמין, מפני שהאיסור עבור נשמתו של היהודי – עבירה מטמטמת לבו של אדם – הרי זה נחשב כאילו צריכת רעל, חס ושלום. מצד אחד אנשים מוכנים להשקיע מיטב כספים, למסור נפש, לחסוך מעצמם דברים רבים רבים, גם מילדיהם, גם מהתינוקות, כמו ביגוד, בילויים ותענוגות, כדי לרכוש מוצרים כשרים שהם יקרים. ובאים אנשים משוחתים, מושחתים עד היסוד, מזייפים ומוכרים בשר פיגולים ליהודים שרוצים לאכול אך ורק בשר כשר ומוסרים את נפשם על הדבר הזה.

מה המסקנה? אחי ורעי, יש דבר פשוט. תסלחו לי שאני קצת נסחף. הדבר הזה מאוד כואב לי כרב עיר, כאדם שכל חייו טיפל בנושא הכשרות. אני רוצה לומר לכם, רבותי, שהמצב הזה קיים מפני ששלטונות החוק, ובעיקר המשטרה, מזלזלים בחוק הונאה בכשרות, מתייחסים אל זה כאל מטרד. שלטונות המשטרה, שאמונים וממונים על אכיפת החוק, מתלוננים ומתייחסים על כל תלונה בנושא הזה, ואני אומר לכם זאת כרב עיר, כאל מטרד: מה עוד רוצים הנודניקים האלה ממנו.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

מדוע אתם לא ניגשים לבג"ץ?

### **יוסף עזרן (ש"ס):**

את זה בדיוק אני מתכוון לומר בהמשך דברי. התבשרנו כעת, שהרבנים הראשיים, הנהגים החדשים, באים בכל העוז והמרץ לתקן, עד כמה שאפשר, את המצב. הם אמרו בפירוש, שהם ישקלו בחיוב את האפשרות של פנייה לבג"ץ; אשמנו, ולא בג"צנו. ובעזרת השם יתברך אני משוכנע שהנושא הזה יעלה לדיון בעדיפות ראשונה.

אני פונה ומבקש מהרבנים הראשיים, מעל דוכן זה, להיכנס בעובי הקורה, בכל כוחם. ואני מצדי, וחברי הכנסת כאן, נעשה כמיטב יכולתנו, בעזרת השם, לתת להם את הכלים הדרושים לחיזוק ההשגחה ולחיזוק הפיקוח ואכיפת החוק.

אני שוב מודה מאוד ליושב-ראש, שנתן לי את האפשרות לתת ביטוי לנושא כל כך כאוב וכל כך מכאיב. אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לדון במליאת הכנסת בנושא הזה ובכל השערורייה הזאת, בכל ההיבטים ובמלוא ההיקף שלו. תודה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה לחבר הכנסת יוסף עזרן. כפי שאמרתי, סגן שר הדתות אינו נוכח, ואפשר להבין את היעדרותו.

**אליעזר זנדברג (צומת):**

יש לי הצעה אחרת.

**היו"ר ע' עלי:**

מה אתה מציע?

**אליעזר זנדברג (צומת):**

מטבע הדברים, כיוון שסגן השר אינו נוכח, הרי שהצעתו של המציע להעביר את הנושא לדיון במליאה. אני מציע להעביר אותו לוועדה. נוכח חשיבות העניין והצורך לעשות מעקב ענייני, מעשי ואינטנסיבי אחר הפעולות השונות, ולקבל הסברים מפי פקידי הממשלה השונים והרשויות השונות, שהיו צריכים לפקח על הנושא, מוטב להעביר את הדיון לוועדה.

**יוסף עזרן (ש"ס):**

אני מסכים.

**היו"ר ע' עלי:**

אתה מסכים שזה יועבר לוועדה?

**יוסף עזרן (ש"ס):**

כן. אני חושב שזה יותר ענייני. אל הוועדה יביאו את כל הגורמים שיכולים לתרום לזה. אני מציע את ועדת הכלכלה.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

גם אני מציע שזה יועבר אל ועדת הכלכלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

אם אתה מסכים שזה יועבר לוועדת הכלכלה, אני מעמיד את זה להצבעה. בבקשה להצביע. מי בעד העברת ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עזרן בנושא: הכשלת רבבות יהודים באכילת טריפה ונבלות, לוועדת הכלכלה של הכנסת – יצביע בעד. מי שהוא נגד, יצביע כמובן נגד. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 21

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

ארבעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. פה-אחד הוחלט להעביר את הנושא לוועדה.

אני מבקש רק להעיר את תשומת לבכם לכך, שנושאים הקשורים במשרד הדתות נדונים בדרך כלל בוועדת הפנים של הכנסת.

### **יעקב שפי (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אנחנו חמישה באולם. אתם ספרת רק ארבעה מצביעים.

**היו"ר ע' עלי:**

אכן ארבעה מצביעים, אני לא הצבעתי.

**יעקב שפי (העבודה):**

הנורה שלך היתה דלוקה.

**היו"ר ע' עלי:**

אני לא הצבעתי. זו לא טעות. היות שאני מקוזז, אני לא הצבעתי.

כל הנושאים הקשורים במשרד הדתות נדונים בוועדת הפנים של הכנסת. אבל אם אתם עומדים על כך שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה, כך יהיה.

**יוסף עזרן (ש"ס):**

היות שבוועדת הכלכלה נדון עכשיו חוק הבשר הכשר, וחברי הוועדה מכירים את היקף הבעיה, אני חושב שטוב יהיה אם הנושא יידון בוועדה הזאת.

**היו"ר ע' עלי:**

בסדר. פה-אחד הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

רבותי, ישיבת הכנסת הבאה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני, כ"ט באדר, 22 במרס, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:40.